

Қазақстан Республикасы Білім және ғылым министрлігі
«Талар» коммерциялық емес акционерлік қоғамы

Мустафина Ж. Т., Ефремова С. А., Литвинова Ю. С.

Оқу құралы

**Мамандығы «Тігін өндірісі және киімдерді үлгілеу»
Біліктілігі «Арнайы тігінші»**

1211000 Тігін өндірісі және киімдерді үлгілеу мамандығы бойынша техникалық және кәсіптік, орта білімнен кейінгі білім беру жүйесі үшін өзектендірілген үлгілік оқу бағдарламалары және үлгілік оқу жоспарлары бойынша әзірленген

Нұр-Сұлтан, 2020 ж.

ӘОЖ 687 (075.32)

КБЖ 37.24 я 722

М 86

Рецензенттер:

«Алматы мемлекеттік жана технологиялар колледжі» МКҚМ
«Кең қолданыстағы тауарлар мен бұйымдар технологиясы және
тағам өнімдерін өндіру технологиясы» бейіні бойынша ОӘБ;
«Алуа» ЖК
«Оқулық» республикалық ғылыми-практикалық орталығымен
ұсынылған

М 86 «Тігін өндірісі және киімдерді үлгілеу» мамандығы «Арнайы
тігінші» біліктілігі: оқу құралы / Ж.Т. Мустафина, С.А.
Ефремова, Ю.С. Литвинова / Нұр-Сұлтан: «Талар»
коммерциялық емес акционерлік қоғамы, 2020 ж.- 314 бет.

ISBN 978-601-350-139-0

Оқу құралы техникалық кәсіптік білім беру жүйесі оқу орындарының
студенттеріне арналған. 1211000 – «Тігін өндірісі және киімдерді үлгілеу»
мамандығы бойынша техникалық және кәсіптік білім берудің үлгілік
жоспары мен бағдарламасына сәйкес әзірленген.

Оқу құралында әр түрлі материалдардан жасалатын жеке тапсырыс
бойынша тігін бұйымдарының өңдеу технологиясы, киімді жөндеу және
жанарту жұмыстары көрсетілген. Әйелдер, ерлер және балалардың үлгілік
және нақты фигураларына арналған иық және бел киімдерін құрастырудың
негіздері және базалық конструкцияларын құрастыру туралы мәліметтер
берілген. Арнайы сурет негіздері, әйелдер және балалар киімдерін үлгілеу
және көркемдеп безендіру мәселелері қарастырылған. Материалды
толығымен тереңірек игеру үшін тәжірибелік тапсырмалар ұсынылған.

ӘОЖ 687 (075.32)

КБЖ 37.24 я 722

ISBN 978-601-350-139-0

© «Талар» КЕАҚ, 2020

«ВВР Company» ЖШС аударған

Мазмұны

АЛҒЫ СӨЗ	7
1 БӨЛІМ. ЖЕКЕ ТАПСЫРЫС БОЙЫНША ТІГІН БҰЙЫМДАРЫН ӨНДЕУ ТЕХНОЛОГИЯСЫ	8
1.1 Тігін бұйымдарын дайындау кезіндегі жұмыс түрлері	8
1.1.1 Белдемшелерді өндеудің технологиялық реттілігі.....	9
№ 1 практикалық жұмыс.....	21
№ 2 практикалық жұмыс.....	22
№ 3 практикалық жұмыс.....	22
1.1.2 Әйелдер шалбарын өндеудің технологиялық реттілігі..	22
№ 4 практикалық жұмыс.....	32
№ 5 практикалық жұмыс.....	32
1.1.3 Ерлер шалбарын өндеу ерекшеліктері.....	32
№ 6 практикалық жұмыс.....	42
1.1.4 Жилеттерді өндеудің технологиялық реттілігі.....	42
№ 7 практикалық жұмыс.....	50
1.1.5 Ерлер жилетін өндеу ерекшелігі.....	51
№ 8 практикалық жұмыс.....	58
1.1.6 Пальто өндеудің технологиялық реттілігі.....	58
№ 9 практикалық жұмыс.....	76
1.1.7 Ерлер пиджагын өндеудің технологиялық реттілігі..	77
№ 10 практикалық жұмыс.....	102
1.2 Бұйымдарды өлшеп көріп дайындау	102
1.2.1 Бұйымдарды өлшеп көріп дайындау.....	102
№ 11 практикалық жұмыс.....	113
1.2.2 Негізгі және аралық қатырма материалдарынан бөлшектерді пішу.....	113
1.2.3 Киімнің тозуы, киімді жөндеу және жаңарту.....	121
1.3 Әр түрлі материалдардан жасалатын бұйымдардың технологиялық өндеу ерекшеліктері	126
1.3.1 Трикотаж жаймаларынан киім өндеу технологиясының ерекшеліктері.....	126
1.3.2 Табиғи теріден киімді өндеу технологиясы.....	128
1.3.3 Жасанды теріден киімді өндеу технологиясы.....	130
1.3.4 Табиғи былғарыдан киімді өндеу технологиясы.....	131
1.3.5 Жасанды былғарыдан киімді өндеу технологиясы.....	133
1.3.6 Кешенді материалдардан киімді өндеу технологиясы..	134
1.4 Модельдік ерекшеліктерді ескере отырып, бұйымдарды технологиялық өндеуі	137
1.4.1 Жеңі реглан пішімді пальтоны өндеу ерекшеліктері.....	137
1.4.2 Жеңі тұтас пішілген пальтоны өндеу ерекшеліктері.....	140
1.5 Өнім сапасын бақылау	142

Пайдаланылған әдебиеттер тізімі.....	145
2 БӨЛІМ. КИІМДІ ҚҰРАСТЫРУ НЕГІЗДЕРІ.....	146
2.1 Киім туралы жалпы мәліметтер.....	147
2.1.1 Киімнің функциялары. Киімнің жіктелуі.....	147
2.1.2 Киімнің сыртқы түрі және оның пішімі.....	149
№ 1 практикалық жұмыс.....	155
2.2 Адам денесі сыртқы пішінінің сипаттамасы.....	155
2.2.1 Адам денесінің анатомиялық құрылысы.....	155
2.2.2 Денебітім түрлері.....	159
2.2.3 Пропорциялар түрлері.....	162
2.2.4 Дене мүсіні.....	163
2.3 Киімді жобалауға арналған бастапқы деректер.....	165
2.3.1 Фигураларды өлшеу.....	165
№ 2 практикалық жұмыс.....	171
№ 3 практикалық жұмыс.....	171
2.3.2 Конструктивтік қосымшалар.....	172
2.4 Әйелдер иық бұйымдарын құрастыру.....	177
2.4.1 Қондырма жеңді иық бұйымдарын құрастыру.....	177
№ 4 практикалық жұмыс.....	184
2.4.2 Пішін қалыптастыру сызықтарын есептеу және салу.....	184
№ 5 практикалық жұмыс.....	186
2.4.3 Жартылай қынамалы силуэтті бұйымның пішінін қалыптастыру сызықтары.....	188
№ 6 практикалық жұмыс.....	191
2.4.4 Бір тігісті қондырма жеңді құрастыру.....	191
№ 7 практикалық жұмыс.....	195
2.4.5 Екі тігісті қондырма жеңді құрастыру	195
№ 8 практикалық жұмыс.....	196
2.4.6 Жағаларды құрастыру.....	197
№ 9 практикалық жұмыс.....	201
2.4.7 Пиджактік жаға конструкциясы сызбасын тұрғызу.....	202
№ 10 практикалық жұмыс.....	204
2.5 Әйелдердің белдік бұйымдарын құрастыру.....	204
2.5.1 Тік силуэтті белдемшені құрастыру.....	204
№ 11 практикалық жұмыс.....	207
2.5.2 Әйелдер шалбарын құрастыру.....	208
№ 12 практикалық жұмыс.....	211
2.6 Ерлер киімін құрастыру ерекшеліктері.....	212
2.6.1 Ерлердің иық бұйымын құрастыру.....	212
№ 13 практикалық жұмыс.....	220
№ 14 практикалық жұмыс.....	220
2.6.2 Қондырма жең конструкциясы негізінің сызбасын тұрғызу.....	221

№ 15 практикалық жұмыс.....	225
2.6.3 Ерлер шалбарын құрастыру.....	226
№ 16 практикалық жұмыс.....	229
2.7 Балалар киімін құрастырудың ерекшеліктері.....	229
2.7.1 Қыздарға арналған киімді құрастыру.....	233
№ 17 практикалық жұмыс.....	242
№ 18 практикалық жұмыс.....	242
2.7.2 Ұлдарға арналған киімді құрастыру.....	243
№ 19 практикалық жұмыс.....	245
Пайдаланылған әдебиеттер тізімі.....	245
1 Қосымша.....	246
3 БӨЛІМ. АРНАЙЫ СУРЕТ НЕГІЗДЕРІ, ТҮС ТУРАЛЫ МӘЛІМЕТ, КЕСКІНДЕМЕ ТЕХНИКАСЫ.....	248
3.1 Көркем графика негіздері.....	248
3.1.1 Қарапайым геометриялық фигуралар мен қатпарладың бейнесі.....	248
№ 1 практикалық жұмыс.....	252
№ 2 практикалық жұмыс.....	252
3.1.2 Ою-өрнек.....	254
№ 3 практикалық жұмыс.....	254
3.1.3 Адам фигурасының бейнесі.....	257
№ 4 практикалық жұмыс.....	259
№ 5 практикалық жұмыс.....	261
№ 6 практикалық жұмыс.....	261
№ 7 практикалық жұмыс.....	262
3.1.4 Киімдегі адам фигурасының бейнесі.....	264
№ 8 практикалық жұмыс.....	265
№ 9 практикалық жұмыс.....	266
№ 10 практикалық жұмыс.....	268
№ 11 практикалық жұмыс.....	269
Пайдаланылған әдебиеттер тізімі.....	270
1 Қосымша.....	271
4 БӨЛІМ. КИІМДІ МОДЕЛЬДЕУ ЖӘНЕ КӨРКЕМДЕП БЕЗЕНДІРУ.....	272
4.1 Костюм композициясы негіздері.....	272
№ 1 практикалық жұмыс.....	274
4.1.1 Костюмдегі стильдік шешімдер.....	275
№ 2 практикалық жұмыс.....	276
4.1.2 Костюм композициясындағы түс қатынастары.....	277
№ 3 практикалық жұмыс.....	282
№ 4 практикалық жұмыс.....	282
4.1.3 Киімдегі материал және сәндік әрлеу.....	282
№ 5 практикалық жұмыс.....	286
4.2 Әйелдер киімін модельдеу және көркемдеп безендіру.....	286

4.2.1	Модельдеудің бірінші түрінің тәсілдері.....	286
	№ 6 практикалық жұмыс.....	290
	№ 7 практикалық жұмыс.....	290
4.2.2	Модельдеудің екінші түрінің тәсілдері.....	290
	№ 8 практикалық жұмыс.....	292
	№ 9 практикалық жұмыс.....	292
4.2.3	Модельдеудің үшінші түрінің тәсілдері.....	292
	№ 10 практикалық жұмыс.....	294
4.2.4	Модельдеудің төртінші түрінің тәсілдері.....	294
	№ 11 практикалық жұмыс.....	296
4.2.5	Модельдеудің бесінші түрінің тәсілдері.....	296
	№ 12 практикалық жұмыс.....	297
4.2.6	Әйелдер киімін көркемдеп безендіру.....	297
	№ 13 практикалық жұмыс.....	301
	№ 14 практикалық жұмыс.....	301
4.3	Балалар киімін модельдеу және көркемдеп безендіру.....	302
4.3.1	Нәрестелік кезеңдегі балаларға арналған киімдерді көркемдеп безендіру.....	302
4.3.2	Бөбек жасындағы балаларға арналған киім.....	303
4.3.3	Мектеп жасына дейінгі балаларға арналған киім.....	304
4.3.4	Бастауыш мектеп жасындағы балаларға арналған киім.....	304
4.3.5	Жоғары мектеп жасындағы балаларға арналған киім....	306
4.3.6	Жасөспірімдерге арналған киім.....	306
	№ 15 практикалық жұмыс.....	308
	№ 16 практикалық жұмыс.....	308
	№ 17 практикалық жұмыс.....	309
	Пайдаланылған әдебиеттер тізімі.....	309
	Глоссарий.....	310

АЛҒЫСӨЗ

Оқу құралы 1211000 - Тігін өндірісі және киімдерді модельдеу мамандығы бойынша өзектендіріліп жаңартылған үлгілік оқу жоспарына сәйкес жасалған және колледж студенттеріне арналған.

Арнайы тігінші - бұл кез-келген киім түйінін технологиялық өңдеуін жүзеге асыратын және барлық бөлшектерді дайын өнімге жинай алатын, тікелей киім тігумен айналысатын маман. Арнайы тігіншілер тігін фабрикаларында жұмыс істей алады және жаппай киім өндірумен айналыса алады немесе студияда жұмыс істей отырып, жеке тапсырыс бойынша киім тіге алады. Бұл мамандар киімді жөндеу және жаңарту бойынша жұмыстарды орындайды, әртүрлі тігін жабдықтарында жұмыс істеу дағдыларына ие, орындалатын жұмыстардың сапасын қамтамасыз ете отырып, қолданылатын материалдардың қасиеттеріне байланысты өңдеу тәсілдері мен режимдерін таңдайды. Негізгі мамандықтан басқа, олар басқа аралас мамандықтарға ие.

Қазіргі жағдайда арнайы тігіншіге ұжымда қарым-қатынас жасай білуден бастап компьютерлерді білуге дейін әртүрлі салалардағы әр түрлі білім қажет. Ол өзінің болашақ мамандығының мәні мен әлеуметтік маңызын түсінуі; оған тұрақты қызығушылық танытуы; кәсіби міндеттерді, кәсіби және тұлғалық дамуды тиімді орындау үшін қажетті ақпаратты іздеу мен пайдалануды жүзеге асыруы; стандартты және стандартты емес жағдайларда шешімдер қабылдауы және олар үшін жауапкершілік көтеруі; өз жұмысының қорытындысын шығара білуі тиіс. Барлық еңбек ұжымының қызметі оның білікті жұмысына байланысты.

Оқу құралында суреттер мен сызбалармен, кестелермен, әдістемелік нұсқаулармен және кәсіби модуль бойынша практикалық жұмыстармен, сондай-ақ бақылау сұрақтарымен және тапсырмаларымен сүйемелденетін теориялық материал бар. Кәсіптік модульді оқу кезінде білім алушылар киімдегі ақауларды алдын ала байқап, оларды жою тәсілдерін де меңгереді.

Оқу құралы осы сала бойынша жұмыс берушілер талаптарына сәйкес техникалық және кәсіптік білімі бар мамандарды даярлауға бағытталған.

1 БӨЛІМ. ЖЕКЕ ТАПСЫРЫСТАР БОЙЫНША ТІГІН БҰЙЫМДАРЫН ӨНДЕУ ТЕХНОЛОГИЯСЫ

Қысқаша шолу. Бұл модуль бірыңғай заманауи технологияларды, жабдықтарды, құралдар мен құрылғыларды қолдана отырып, жеке тапсырыстар бойынша әйелдер, ерлер және балалар киімдерінің жеңіл және сырткіім ассортиментінің бұйымдарын өндіру реттілігін ұсынады. Сондай-ақ, "Тігін өндірісінің жабдықтары", "Технология негіздері" міндетті курсының аясында сіз бұрын зерттеген жабдықтарын пайдалану кезіндегі технологиялық әдістер толық сипатталған.

Осы модульді зерделегеннен кейін сіз құралдар мен құрылғыларды дұрыс пайдалана аласыз, техникалық шарттарға сәйкес әртүрлі ассортименттегі бұйымдарды жасау бойынша жұмыстарды орындай аласыз, еңбекті ұйымдастырудың ұтымды әдістерін қолдана отырып, қауіпсіздік техникасы мен өрт қауіпсіздігі ережелерін сақтай аласыз.

Оқу мақсаттары:

Осы модульден өткеннен кейін сіз:

1. Бұйымдарды дайындаудың технологиялық бірізділігін құруды.
2. Эскизді орындауды және әртүрлі технологиялық түйіндерді өндеу сызбаларын оқуды.
3. Әр түрлі қолдануға арналған бұйымдарды өндеуге жабдықтар мен материалдарды дұрыс өңір астыды.
4. Қолданылатын материалдарға байланысты өндеу әдістерін негіздеуді.
5. Өлшегеннен кейін бұйымның бөлшектеріндегі бор белгілерін ажыратуды.
6. Тігін бұйымдарды өлшеп көріп дайындауды үйренесіз.

Білімге қойылатын талаптар;

Осы модульмен жұмысты бастамас бұрын сізге "Тігін өндірісінде қауіпсіздік техникасы мен еңбекті қорғауды қамтамасыз ету", "Тігін өндірісінің жабдығы", "Стандарттау, сертификаттау және метрология негіздері", "Тігін бұйымдарына арналған материалдар" кәсіби модульдерін сәтті зерделеу, сондай-ақ жаппай өндірісте бұйымның бөлшектері бойынша өндеуді орындай білу ұсынылады.

Материалдар мен жабдықтар:

1. Кеңсе тауарлары.
2. Қол жұмыстарына арналған құралдар мен құрылғылар.
3. Тігу және үтіктеу жабдықтары.

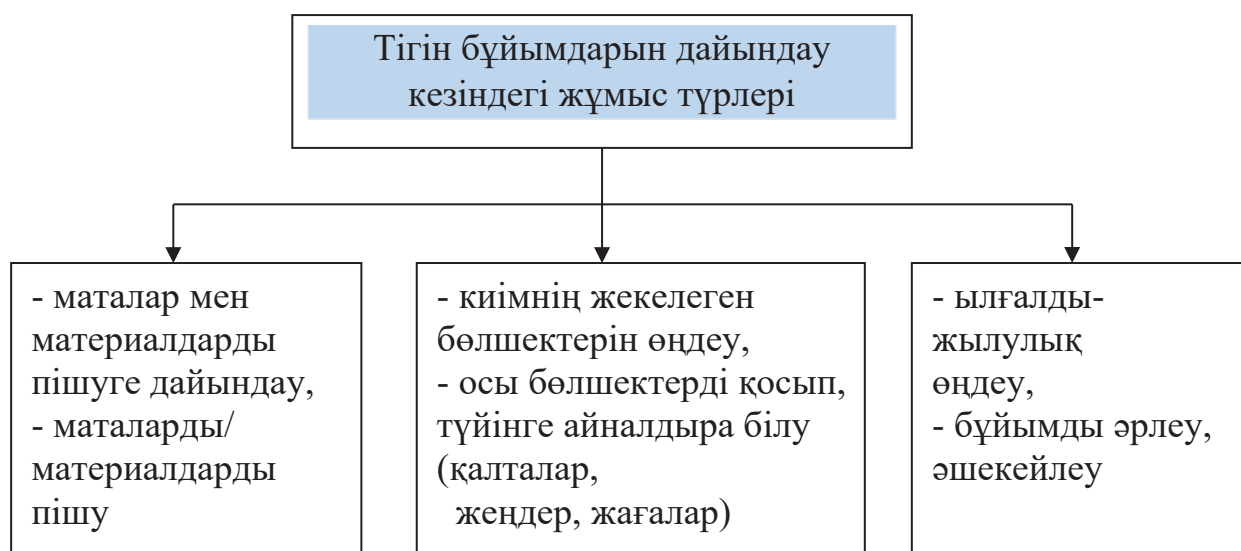
1.1 Тігін бұйымдарын дайындау кезіндегі жұмыс түрлері

Тігін бұйымдарын жасау - бұл орындаушы болып табылатын арнайы тігіншіден теориялық білім мен кеңістіктік логикалық ойлай білуден басқа, осы дағдыларды тікелей практикада қолдана білуді талап ететін өте күрделі процесс. Арнайы тігінші өнімді басынан аяғына дейін жасайды.

Сондықтан, бұл мамандық тек техникалық сауатты білім мен дағдыларды ғана емес, сонымен қатар белгілі бір шығармашылық компонентті де қамтиды, бұл жаңа буын материалдарымен жұмыс істеу дағдыларын виртуозды пайдалану, заманауи жабдықты пайдалану, әртүрлі текстуралардың материалдарын өңдеу кезінде және т. б. қажеттіліктен туындауы мүмкін.

Өздеріңіз білетіндей, тігін бұйымдарын өндіру технологиясы өндірістің технологиялық процесінің кезеңіне байланысты әртүрлі жұмыс түрлерін қамтиды (сурет 1.1). Сонымен қатар, бұл жұмыстардың көлемі өнімге қойылатын техникалық талаптарға тікелей пропорционалды болады:

- киім үлгісінің түріне және құрылымына,
- өңделетін материалдың қасиеттеріне,
- қолданылатын жабдықтың техникалық сипаттамаларына.

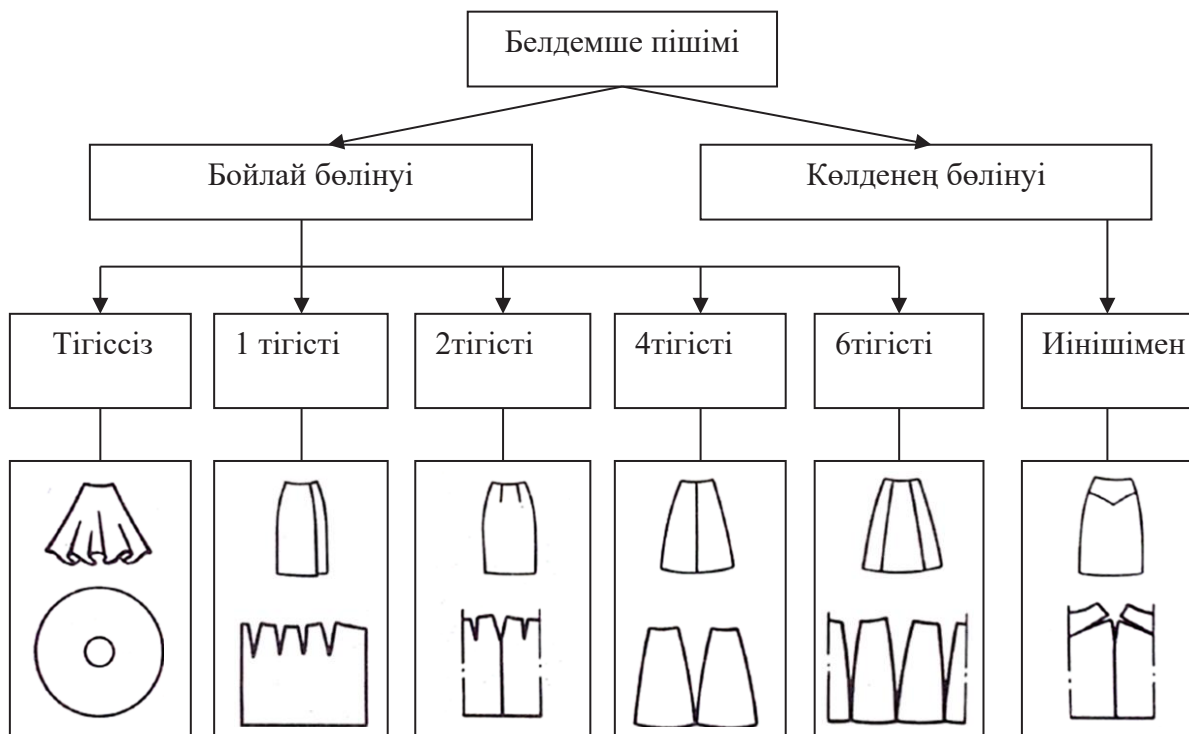
1.1 Сурет - Тігін бұйымдарын дайындау кезіндегі жұмыс түрлері

Киім бөлшектерін өңдеу және бір-біріне қосу үшін әртүрлі жұмыстар қолданылады, оларды орындау тәсілі бойынша қолмен және машиналы түрлерін ажыратуға болады. Сонымен қатар, киімнің бөліктері мен түйіндерін қосуға желімді тәсілін де қолданылады.

1.1.1 Белдемшелерді өңдеудің технологиялық реттілігі

Белдемшелер белдік бұйымдарына жатады және куртка, көкірекше, пальто, блузка бар жиынтықтарда немесе тәуелсіз киім үлгісі ретінде жасалуы мүмкін. Белдемшелер әртүрлі пішінді мен силуэтті болып келеді. Силуэті бойынша тік және конустық ("күн", "жартылай күн", "кең қиық етектегі белдемше" және "қоңырау") белдемшелерді ажыратады.

Белдемшені өңдеу технологиясы оның пішіміне, сонымен қатар бөлшектердің бөлінуіне және бойлай түскен тігістердің санына байланысты болады (1.2 сурет).

1.2 Сурет - Белдемше бөлшектерінің бөлінуі сұлбасы [1]

Тігін өндірісіндегі жабдықтың түріне, мақсатына және қолданылатын паркіне байланысты әр бұйымда технологиялық бөлінбейтін операциялардан құралатын белгілі бір *технологиялық өңдеу бірізділігі* болады.

1.3 суретте әйелдерге арналған тік белдемшесінің техникалық эскизі көрсетілген.

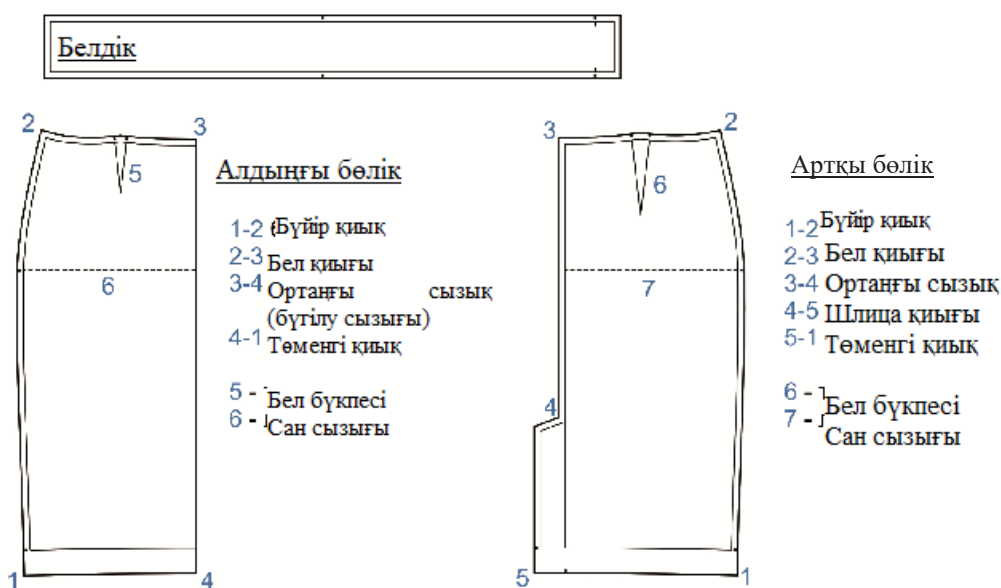
1.3 Сурет - Әйелдер белдемшесінің эскизі

Белдемше сыртқы түрінің сипаттамасы

Белдемше әйелдерге арналған, күнделікті киетін аралас матадан тігілген, тік пішінді, орташа жанасқан, ұзындығы тізеден төмен, артқы орта тігісінде "сыдырмаға" және қосып тігілген белдікте түйме мен ілмекке түймеленеді, астарсыз.

Алдыңғы бөлігі тұтас, бел бүкпелерімен. Артқы бөлігі бел бүкпелерімен және жармаға аяқталатын ортаңғы тігісімен. Үстіңгі қиығы қосып тігілетін белдігімен өңделген. Етегі жасырын тігіспен қайырылып тігілген.

Техникалық эскизге (1.3 Сурет) және сыртқы түрінің сипаттамасына сәйкес осы белдемше бөлшектерінің пішілуі 1.4 суретте көрсетілгендей болады. Негізгі жіптің бағыты 1.1 кестеде келтірілген.

1.4 Сурет - Белдемше бөлшектерінің пішілуі және қиындылар атауы

1.1 Кесте - Негізгі жіптің бағыты

Бөлшектің атауы	Бөлшектердегі негізгі жіптің бағыты	Рұқсат етілген ауытқулар, %
Алдыңғы бөлік	Бөліктің ортаңғы қиығына параллель	0-5
Артқы бөлік	Артқы бөліктің ортаңғы қиығына параллель	0-5
Белдік	Белдік ұзындығы бойымен	Негізгі бөлшектердегі ауытқуға сәйкес келеді

Тік белдемшені өңдеудің технологиялық реттілігі бірнеше кезеңнен тұрады:

1. Матаны пішуге дайындау. Барлық маталар қасиеттері бойынша ерекшеленеді, олар шикізаттың сапасы мен сипаттамаларына байланысты. Сондықтан сіз бұйымды өңдеу алдында конфекционды картамен мұқият танысуыңыз керек (гlossарийді қараңыз).

Гlossарий тігін өнеркәсібінде жиі қолданылатын және жиі қолданылатын маталардың жалпы сипаттамаларын ұсынады

Матаның шөгуіне жол бермеу үшін оны пішу алдында алдынала ылғалды-жылумен өңдеу керек.

Матаның оң бетін анықтау (мата әдетте орамға екі есе бүктелген). Жүн маталары алдыңғы жағынан ішке, ал жібек маталары сыртқа бүктелген. Матаның шетінде тесулер матаның теріс бетінен оң бетіне қарай бағытталған. Барлық тоқу ақаулары әдетте матаның теріс бетіне шығарылады.

Матаның ақауларын тексеру. Матаның оң бетінде: бөгде талшықтар, жіптердің қысқа қалындауы, бір немесе бірнеше негізгі жіптерінің немесе арқау жіптерінің болмауы, әр түрлі болуы) болмауы керек. Матаның бетінде ақаулар болмауы керек. Барлық анықталған ақаулар әдетте матаның теріс жағында тігінші борымен белгіленеді. Пішу барысында оларға назар аударыңыз.

Суреттің бағытын анықтау: егер сурет бір бағытта бағытталған болса, онда бөлшектер жаймасы орындалады, содан кейін бұйымның бөлшектерін бір бағытта пішеді.

Егер мата тегіс боялған болса немесе онда бір жақты өрнек болмаса, онда пішу барысында бұйым бөлшектерін әртүрлі бағытта орналастыруға болады, бірақ негізгі жіптерінің бағыты міндетті түрде ескеріледі.

2. Матадағы лекалолар жаймасы, мата пішу. Жайманы орындау үшін мата екі есе бүктеледі, оң жақ беті ішке қарай, шеттерін туралайды. Пішу барысында матаның жылжып кетпеуі үшін оны бөлшектердің контурының ішіне түйреуіштермен қыстырып қоюға болады.

Торлы немесе жолақ маталарда олардың торларының немесе жолақтарының симметриясы немесе асимметриясы анықталады. Егер суреттері мен өрнектері асимметриялы болса, онда бөлшектер жаймасының орналастыруы бір бағытта жүзеге асырылады.

Жолақ маталарындағы бөлшектерді алдыңғы және артқы бөліктердің ортасы орталық жолақтың ортасына сәйкес келетін етіп орналастырылған.

Ұсақ бөлшектерде (клапандар және т.б.) жолақтар негізгі бөлшектердегі жолақтармен сәйкес болады!

Алдымен матаға үлкен бөлшектерді, содан кейін ғана ұсақ бөлшектерді салу керек. Бөлшектер жаймасы үнемді болуы керек.

Бөліктердің контурын бормен бастырып болған соң, матада бөліктің ортаңғы сызықтарының орналасуы, мықын сызығы, етек сызық көрсетіледі.

3. Белдемшені өлшеуге дайындау. Бұйымды өлшеуге дайындау үшін алдыңғы және артқы бөліктердің ортаңғы сызықтары, бел мен мықын сызықтары бойымен симметриялы бөліктерге бақылау сызықтары немесе көшірме тігістері салынады.

Жармалардың, түймеліктердің қосымшаларын қатырмалауға желімді жиектерді салу керек.

Бүкпелерді, қатпарларды, рельефтерді көктейді және бүгіп көктейді.

Содан кейін белдемшенің бүйір және ортаңғы қиықтарын көктеп алып, етегін бүгіп көктейді.

Бұйымның ылғалды-жылумен өңдеуін орындайды.

Белдікті немесе корсажды таспаны қатырмалап, алдынала өңдеуден өткізеді.

4. Бұйымды өлшеп көру. Өлшеп көру жеке тапсырыс бойынша киім дайындаудың технологиялық процесінің ажырамас бөлігі болып табылады және тапсырыс берушінің қажеттіліктерін қанағаттандыруға және бекітілген эскизге сәйкес бұйым моделінің дәлдігін тексеруге қызмет етеді. Бұйымның қонуын нақтылау және оны тапсырыс берушінің фигурасына сәйкестендіру үшін сізге:

- бұйымды тапсырыс берушінің үстіне кигізу,
- түймелікті бекітуге немесе түймелеу,
- белдемшені бел, мықын сызығы бойынша тапсырыс берушінің фигурасымен сәйкестендіріп, бұйымның теңгерімін нақтылау,
- бүйір тігістерін бекіту арқылы бұйымның бел, мықын деңгейіндегі енін тексеруге,
- бүкпелердің көлемі мен бағытын нақтылау, жарманың ұзындығын анықтау,

Егер бұйымның теңгерімі бұзылса, онда кемшіліктер жан тігістерді қажетті мөлшерге тігінен жылжыту арқылы жойылады

- белдікті немесе корсажды лентаны белдемшенің жартысына түйреу арқылы белдікті жалғау сызығын нақтылау қажет. Белдемше ұзындығын анықтауға көмектеседі.

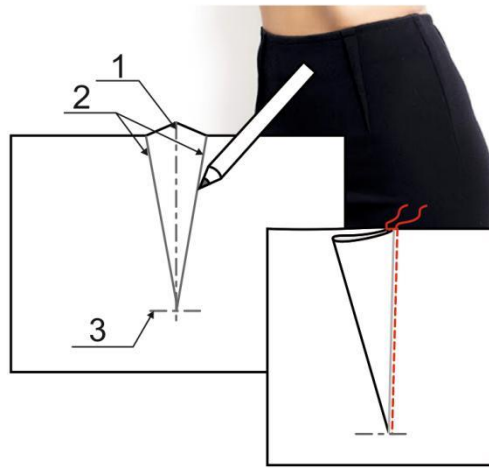
5. Өзгерістер енгізу, нақтылау. Белгіленген бор сызықтары бойымен тікелей тігістер салынады. Тігістердің жаңа сызықтарын сызыңыз және оларды бөліктердің екінші жағына бұраңыз немесе тесіңіз.

Бүкпелерді өңдеу. Белдемшелердегі тігістер бұйымның тірек беттеріне қажетті сәйкестігін жасауға арналған. Олардың саны мен конфигурациясы белдемше үлгісіне және тапсырыс берушінің мықын айналымы мен бел айналымы өлшемді белгілеріне байланысты.

Сызбаларды өңдеу үшін олардың орналасқан жерін теріс жағынан үш сызықпен белгілеу керек (1.5 Сурет):

1-ші - ортаңғы; 2-ші - бүйірлік; 3-ші - ұзындығын шектегіш.

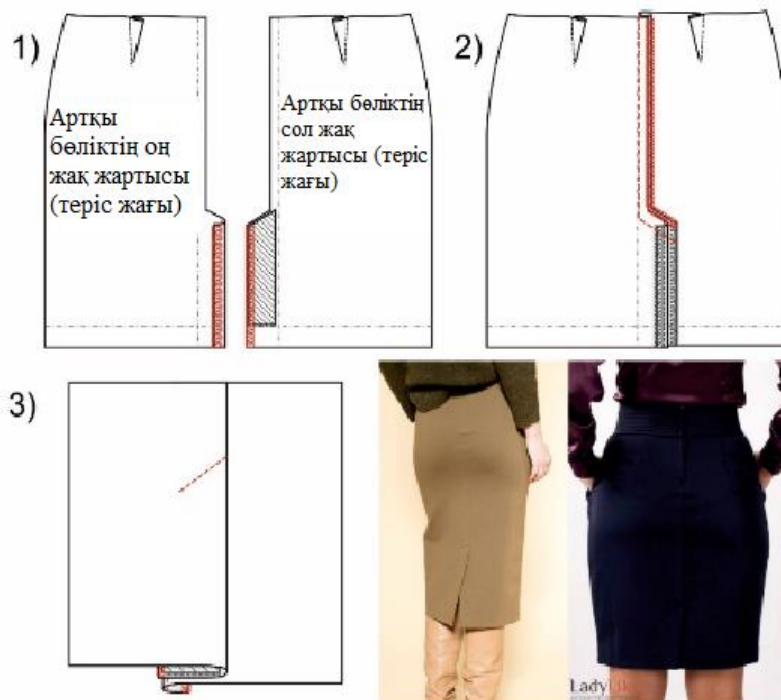
2-ші сызық бойымен бүкпелерді көктеп алады. Бүйір сызықтар бойымен, бөліктің қиығынан бастап, тегістеу сызығынан 1 мм-ге дейін созылады. Көктеу тігістерін алып тастайды. Бүкпелер бөліктің ортасына қарай үтіктелген. Бүкпе ұштарындағы матаның әлсіреуін жия үтіктеп тастайды.

Сурет 1.5 - Бүкпелерді өңдеу

Белдемшенің орта тігісінде шлицаны өңдеу. Шлицаның ұзындығын 1-ші - ортаңғы сызық; 2-ші – астыңғы сызық; 3-ші – шлицаның ұзындығын шектейтін сызық арқылы белгілеп алады (1.5 Сурет).

Белгіленген сызықтар бойынша тігінен көктеп алады. Инешаншымдар ұзындығы 10-15 мм. Белдемшенің артқы бөліктерін қосып тігу тігісінің ені - 15 мм. Шлицаларды өңдеуге арналған матадағы қосымшалар ені 30-40 мм.

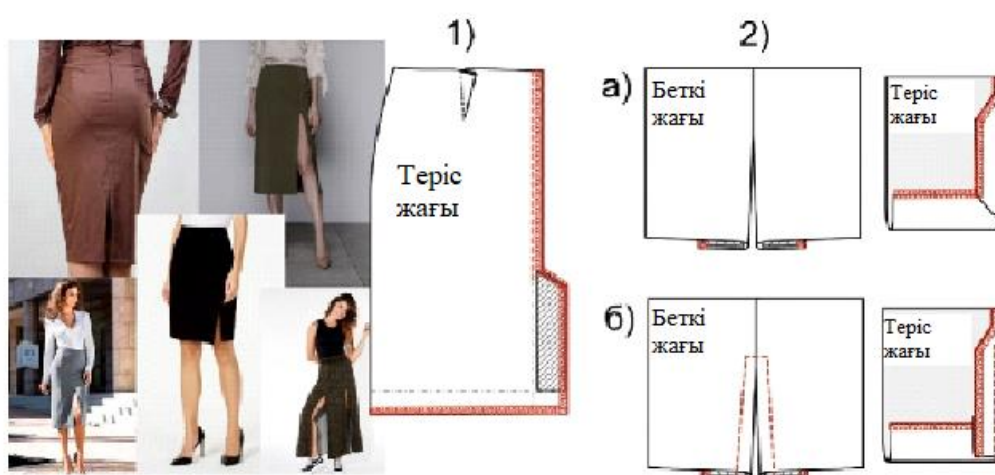

1.6 Сурет - Шлицаны өңдеу: 1) шлицаны қатырмалау және торлау; 2) ортаңғы тігісті сырып тігу және торлау; 3) шлицаны бекіту

Шлицаны өңдеуге берілген қосымшаларды қатырмалау. Астар бөліктері ортаңғы сызыққа және етек сызығына 1 мм жетпеуі керек. Артқы бөліктің әр қиығын бөлек торланадаы. Егер белдемше астарсыз болса, онда сол жақ шлицаны бүктеп, 10-12 мм үтіктеу керек.

Ортаңғы тілімді және шлицаның үстіңгі тілімдерін торлау тігісінен 1 мм қашықтықта тегістейді. Шлицалардан жоғары ортаңғы бөліктер үтіктелген. Шлицаны сол жағына үтіктейді. Шлицаның әдіптерін өңдеу тігісімен бекіту бұйымның алдыңғы жағынан шлицаның үстіңгі жағынан оның басынан бастап артқы бөліктің ортаңғы тігісіне 45 градус бұрышпен жүргізіледі.

Кейде белдемшелерде шлицалардың орнына кесулер модельденеді. Көптеген жағдайларда мұндай кесектерді өңдеу шлицаны өңдеуге ұқсас (сурет.1.7).

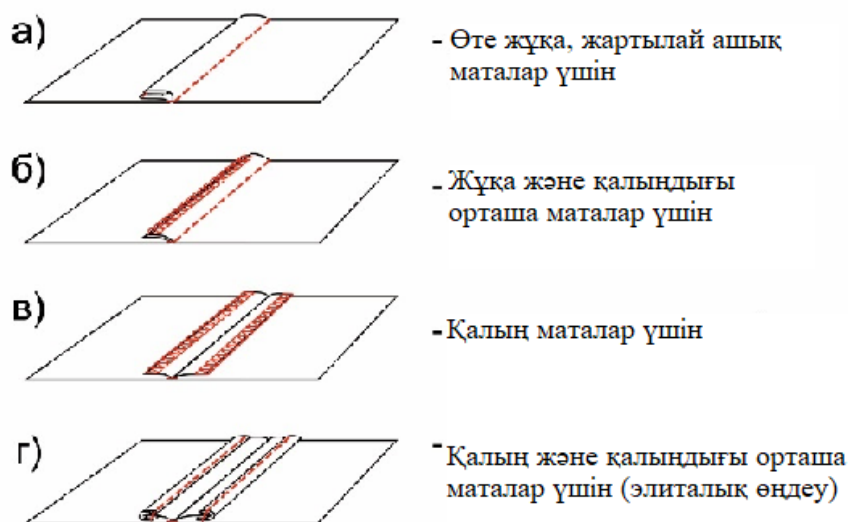

1.7 - сурет-қиманы өңдеу: 1) шлицаны қайталау, орта тігісті тегістеу және кималарды торлау; 2) қиманы бекіту: а) өңдеу тігісіңсіз; б) өңдеу тігісімен

Белдемшенің бүйір бөліктерін өңдеу. Белдемшелердегі тігістер тігістермен (тоқылған), реттелген және зығыр тігістермен өңделеді. Тігістерді өңір асты модельге және матаның түріне байланысты (сурет.1.8).

Артқы бөліктің бүйір бөліктерін сүртіңіз. Тігістің ені 9-14 мм. Бүйірлік кесектерді тегістеу, 1 мм тігістен шегіну. Алдыңғы панельде сырып тігіледі. Тігістің ені 10-15 мм. Содан кейін торлау тігістерін алыңыз. Тігістерді үтіктеңіз.

Егер тігістер бір жағына үтіктелген болса, онда кесіктер тегістелгеннен кейін немесе тегістеумен бір мезгілде сырып тігіледі, егер тігістер тегістелгенге дейін торланады

Сурет 1.8-әр түрлі маталардан бүйірлік бөлімдерді өңдеу схемалары

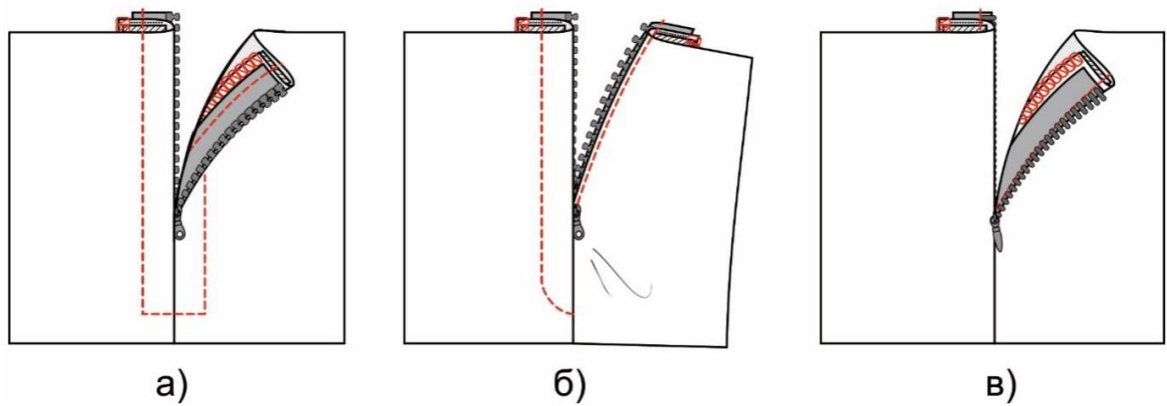
Белдемшенің үстіңгі және астыңғы бөліктерін дәлдеу. Белдемше бүйірлік тігістерге, "ішкі жағына қарай" оң жақ алдыңғы жағында жартысына дейін созылады. Олар жамбас бойымен, алдыңғы және артқы панельдердің ортасында, бел мен астыңғы сызық бойымен түйреуіштермен бұралған. Белдемшенің артқы бойының ортасы жұмысшыға, бел қиығымен жұмысшыдан сол жаққа қарай орналастырылады.

Үстіңгі бөлікті нақтылаңыз немесе белдікті бекіту үшін 10-15 мм мөлшерінде кесіңіз.

Белдемшенің астыңғы бөліктерін нақтылаңыз немесе кесіңіз, 3 см астыңғы бөліктерді өңдеуге рұқсат сызығын сызыңыз (тігінші борымен, содан кейін тікелей тігістермен).

Бекіткішті "сыдырмамен" өңдеу. Модельге байланысты белдемшелердегі ілгек "сыдырма" (қарапайым және жасырын), ілмектер мен түймелерде болуы мүмкін. "Таспалы сыдырма" ілгегі жұмыс істеуге ыңғайлы, өңдеу оңай және әдемі келбетке ие. "Сыдырма" ұзындығы әдетте 180-200 мм құрайды. Бекіткіш сол жақ бүйір тігісінде немесе артқы бөліктің ортаңғы тігісінде орналасуы мүмкін.

Белдемшенің теріс жағына буындары бүйірлік секциялардың машиналық түйіспесіне дәл сәйкес келетін етіп жабылған "сыдырма" қойылады, ал жүгірткі бел сызығынан 5-7 мм төмен орналасу керек. "Сыдырма орамалын" сілтемелер бойымен түйреуіштермен бекітіңіз, ал дайын өнімде мыжылып қалмас үшін оны аздап тартыңыз. Біріншіден, ұзындығы 5 мм тік тігістермен тістерге жақын "сыдырма" белдемшеге салынған. Түйреуіштерді алыңыз. Белдемшенің алдыңғы жағында "сыдырма" орнатыңыз. Реттеу жолының ені жүгіргіштің еніне байланысты 5-7 мм. Мұнда бір қолды табанды пайдалану керек. Содан кейін тігістерді алып тастаңыз (сурет.1.9).

1.9-сурет-"Сыдырмамен" ілгекті өңдеу тәсілдері: А) кәдімгі "сыдырма бау"-1 тәсіл; б) кәдімгі "сыдырма бау" - 2 тәсіл; в) жасырын "сыдырма бау"

Жасырын ілгекті "сыдырма таспасымен" өңдеу. Белдемшенің алдыңғы және артқы панелінің бүйір сызықтарын бекіту учаскесінде сызыңыз. "Сыдырма орамалын" ашыңыз. "Ойып түсірілген әдіптің" оң жағы белдемшенің артқы панелінің ілгегін өңдеуге арналған кеңдікның алдыңғы жағына қолданылады, осылайша таспаның сілтемелерінің басталуы дәл бүйір сызық бойымен орналасады. Бұл позицияда "сыдырма таспаның" оң жағы бекіткішті өңдеуге арналған. Түйреуіштерді "сыдырма таспасының" сілтемелеріне перпендикуляр бекітіп, оны тартыңыз.

Бекіткішті сілтемелерден 1 мм қашықтықта кезек-кезек алып тастап, "сыдырма" деп белгілеңіз. Реттеу үшін арнайы аяқты қолданыңыз. Сырып тігілген жібін алып тастаңыз.

"Сыдырма таспасының" сол жағын бірдей жалғаңыз. Үтіктеу (Сурет.1.9 в).

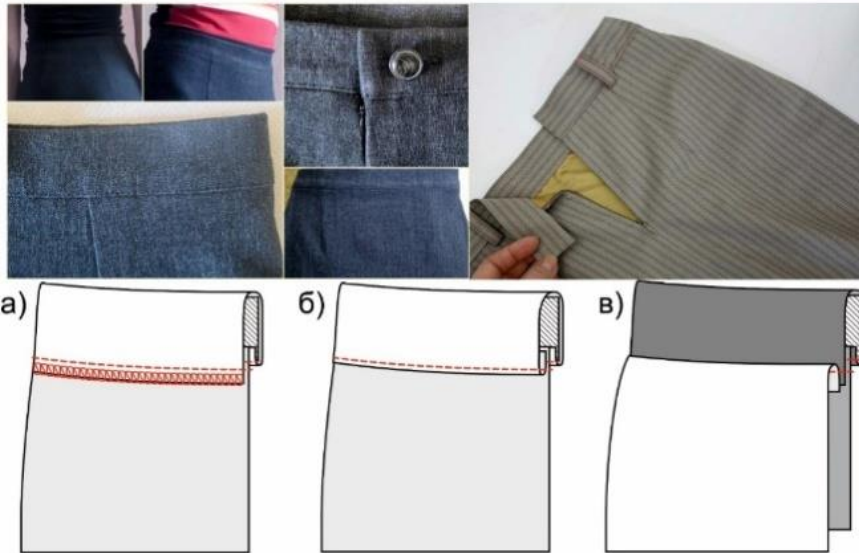
Белдемшенің үстіңгі бөлігін белдікпен өңдеу. Модельге байланысты белдемшенің үстіңгі бөлігін белбеу, сырып тігу, тұтас кесілген белдікпен өңдеуге болады. Белдіктің ені әртүрлі болуы мүмкін, ұзындығы бойынша ол екі бөліктен тұруы мүмкін.

Үстіңгі бөлікті жалғап тігілген белдікпен өңдеу тәсілдері 1.10-суретте көрсетілген. Белдікті өңдеу келесі ретпен жүзеге асырылады:

1. Белдемше белдеуін қайталау.
2. Белдемше белдеуін өңдеу.
3. Өңделген белдікті белдемшенің үстіңгі бөлігіне торлау және тарту.

Белдемшенің үстіңгі бөлігін сырып тігу 1.11-суретте көрсетілген. Көмкерме әдіп қайталанады, үстіңгі қиыққа бекітіледі, сөгітіледі, егер астары болса, астыңғы қиыққа бекітіледі.

Белдемшенің астыңғы бөлігін өңдеу. Белдемшедегі астыңғы бөлік әртүрлі шеттік тігістермен өңделеді. Ең жиі қолданылатындар: иілу тігісі (ашық немесе жабық кесектермен). Тігістерді өңір асты модельге және матаның түріне байланысты (сурет1.12).

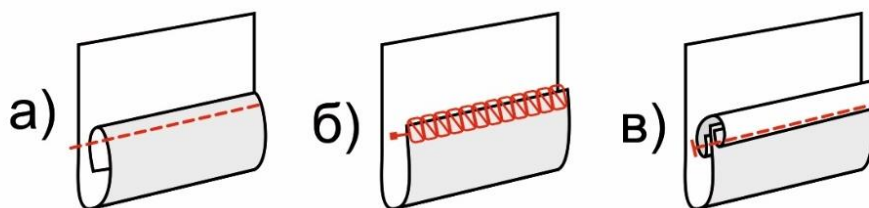

1.10 - сурет – белдемшенің үстіңгі бөлігін жалғап тігілген белдікпен өңдеу: А) – ішкі қиықпен сыпырылған, б) - ішкі қиықпен жабық, в) - астарымен

1.11 - сурет-белдемшенің үстіңгі бөлігін сырып тігу арқылы өңдеу: А) астарсыз, б) астармен

Белдемшенің астыңғы жағы алдын-ала өрнектің көмегімен нақтыланады және түбінің иілу сызығы қолданылады. Белдемшенің астыңғы бөлігі алдыңғы жағында арнайы машинада сүртіледі.

1.12 - сурет-белдемше түбін өңдеу тәсілдері: А) жабық қиықпен қайырып тігу; б) торланған қиықпен қайырып тігу; в) торланған қиықпен қайырып тігу.

Белдемшені қорытынды өңдеу. Модельге байланысты белдеуде ілмектер мен түймелердің орналасуы белдемшеде белгіленеді, арнайы машиналарда негізгі материалдың түсіне сәйкес жіппен жиектеп торлайды. Білгалды термиялық өңдеуден бұрын өнім өндірістік қоқыстардан тазартылады.

Дайын өнімді дымқыл термиялық өңдеу белдікті үтіктеуден бастап белдемшенің теріс жағынан жүзеге асырылады. Содан кейін белдемшенің алдыңғы және артқы матасын сол жақ бүйір тігісінен бастап, бұйымның түбін ұстамай үтіктейді [2].

Астарлы белдемшені өңдеу ерекшеліктері:

1. Белдемшенің астарын пішу өңдеуге және еркіндікке арналған рұқсаттары бар үстіңгі лекало бойынша жүргізіледі, сондай-ақ кейіннен шлицаның рұқсаттарына жалғау үшін шлицаның деңгейінде және одан төмен артқы бөліктің бөлшегіне бүйір тігісі бойынша рұқсат қосылады.

2. Белдемшенің артқы панелін бүктеп кесуге болады, себебі төсеніш материалы материалдың жұқа болуына байланысты жіптердің күшті сырғымасына ие. Бекіткіш деңгейінде төсемді тамшы түрінде кесу керек, оның бөліктері жиектеп торланады, 5 мм бүгіліп, бүгілген шетінен 1 мм тігілуі керек. Тамшылардың шеттері сыдырманың үстіне жасырын тігістермен тігіледі. Егер төсемнің артқы панелі тігіспен кесілген болса, онда төсемді бекіткіштің артықшылықтарына бекітуге болады.

3. Төсемнің бүйір бөліктері тоқылған тігіспен өңделеді. Астардағы бүкпелер әрдайым тегістелмейді, бірақ оларды тырманың қарама-қарсы жақтарына бүктеуге болады (сурет.1.13).

4. Астардың белдікке жалғау қималары белдіктің қимасымен бірге сырып тігіледі. Төсемді жалғаған кезде бүйір тігістердің үстіне ілгіштер салынады, олар төсемнен жиналады немесе ені 0,5 см ленталар қолданылады.

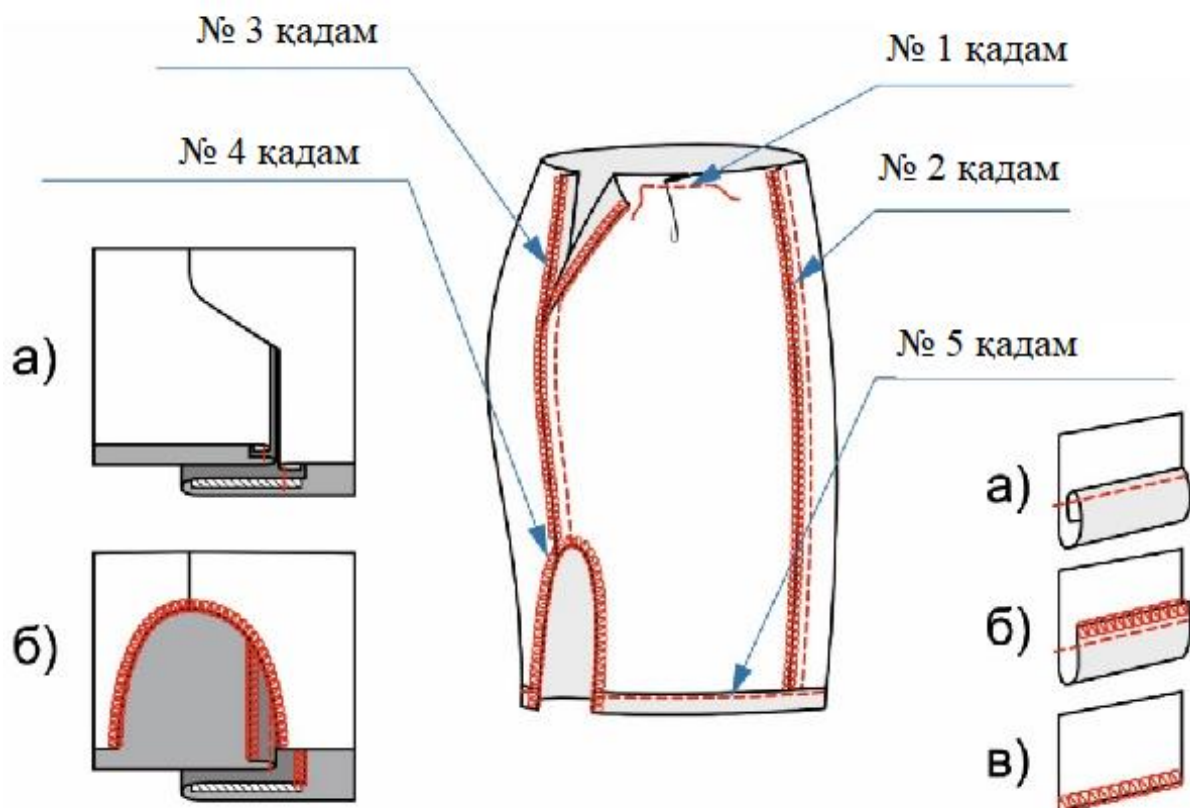
5. Белдемшенің астыңғы бөлімі жабық кесекпен бүктелген тігіспен өңделеді. Астыңғы жағында астар белдемшеден 2-3 см қысқа болуы керек.

6. Егер белдемшедешлицалар мен кесулер болмаса, қадам еркіндігін қамтамасыз ету үшін бүйірлік тігістерде (ұзындығы 15-20 см) кесіктер төсемде қалады.

7. Егер белдемшеде модель бойынша шлицалар немесе кесіктер болса, онда астарлы кесіктер оларға сәйкес келуі керек.

8. Өңдеудің ең қарапайым және ыңғайлы түрі - матаның арка тәрізді бөлігін шлицаның немесе кесудің биіктігіне кесу. Кесудің шеттері (ені 4-5 см) жиектеп торланады, теріс жағына 5 мм бүгіліп, тігілуі керек. Өңдеудің басқа әдістері бар.

1.13 суретіне сәйкес белдемше төсемін өңдеудің қадамдық реттілігі қандай

1.13 сурет – белдемше астарын өңдеу: №1 қадам – бүкпені тігу; №2 қадам - бүйір тігістерін тегістеу; №3 қадам – орта кесіндіні өңдеу; №4 қадам – шлицаға арналған кесіндіні өңдеу: а) шлицаның кесінділері бойынша жалғап тігілген астар; б) шлицаның кесінділері бойынша ұшып кеткен астар; №5 қадам-астардың түбін өңдеу: а) жабық қиықпен қайырып тігу; б) торланған қиықпен қайырып тігу, в) жиегі сыпырылған иілімдер

Бақылау сұрақтары:

1. Белдемшені матаға кесу кезінде не ескеріледі?
2. Қандай тігісінде мүмкін маркетинг, ілгек осы ма?
3. Белдемшенің үстіңгі бөлігін өңдеуді қандай терминдермен сипаттауға болады?
4. Орнату кезінде белдемшеге қандай бақылау сызықтары салынады?
5. Белдемшенің үстіңгі бөлігінің ұзындығы қандай болуы керек?
6. Белдемшенің бүйір бөліктерін қосу ережелері қандай?
7. Белдемше төсемінің ұзындығы қандай?
8. Белдемшені астармен байланыстыру ережелерін сипаттаңыз.
9. Белдемше бөлшектері қандай?

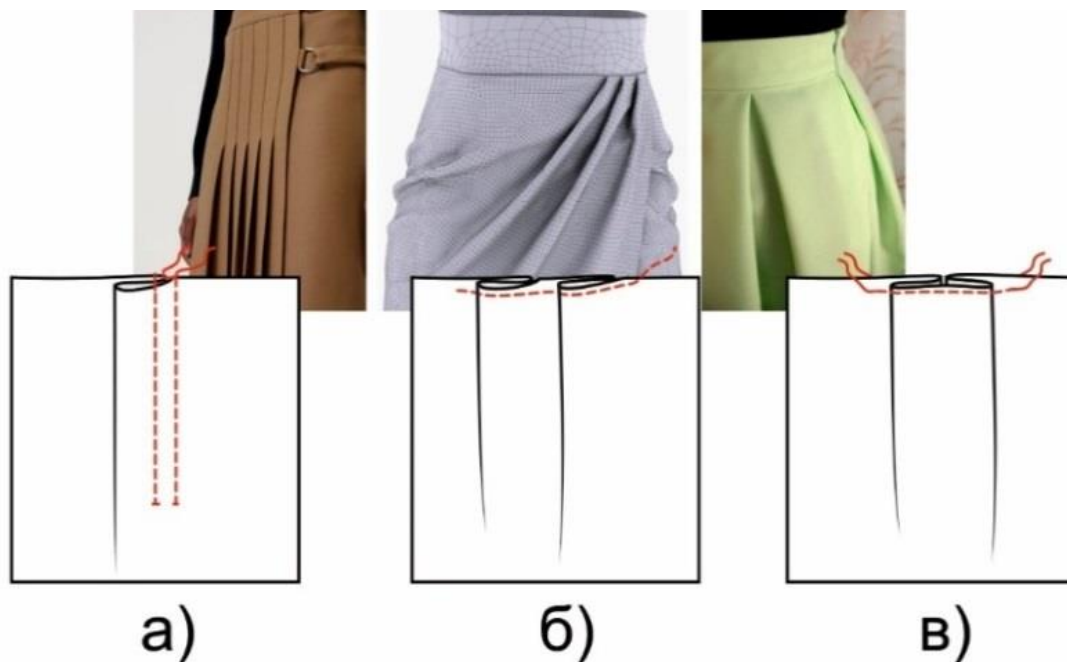
№ 1 ПРАКТИКАЛЫҚ ЖҰМЫС

Тақырыбы: Белдемше жасаудың технологиялық тізбегін құрастыру

Мақсаты: тігін бұйымының технологиялық кезектілігін құрастыру бойынша практикалық дағдыларды қалыптастыру.

Тапсырма:

1. Бүктелген белдемше моделінің сипаттамасын жасаңыз
2. Белгілі бір модельдік ерекшеліктері бар белдемше жасау тізбегін жасаңыз (сурет.1.14), қатпарлардың бір нұсқасын таңдаңыз.
3. Белдемше жасау жөніндегі нұсқаулық картаны толтыру (1.2-кесте).

1.14 сурет-қатпарлардың түрлері: а) бір жақты тігіспен бекітілген; б) перделеу; в) қарсы қатпарлар

1.2 кесте - Нұсқаулық карта

№ операциялар	Технологиялық операция	Орындауға ТШ	Жабдықтар мен құрылғылар	Жұмыстардың түрі	Түйін схемасы
1	2	3	4	5	6

№ 2 ПРАКТИКАЛЫҚ ЖҰМЫС

Тақырыбы: белдемше ілгегін әртүрлі тәсілдермен өңдеу

Мақсаты: әр түрлі материалдардан белдемшелерді өңдеу тәсілдерін өңір асты, қауіпсіздік техникасы мен жұмыс орнын ұйымдастыру ережелерін сақтау бойынша практикалық дағдыларды қалыптастыру.

Тапсырма:

1. Шифоннан, жүннен жасалған костюм матасынан, зығыр матадан жасалған белдемше үшін "сыдырма таспамен" ілгекті өңдеу әдісін таңдаңыз.
2. Бекіткішті өңдеңіз.
3. Өңделген бекітпенің сызбасын жасаңыз.

Материалдар мен құралдар: белдемше бөлшектерін кесу, сыдырма, қайшы, жұмыс орны.

№ 3 ПРАКТИКАЛЫҚ ЖҰМЫС

Тақырыбы: белдемше жасау

Мақсаты: қауіпсіздік техникасы мен жұмыс орнын ұйымдастыру ережелерін сақтай отырып, әртүрлі модельдік ерекшеліктері бар белдемше жасау бойынша практикалық дағдыларды қалыптастыру.

Тапсырма:

1. Талаптарға сәйкес жұмыс орнын ұйымдастыру.
2. 1:2 масштабында алдын-ала дайындалған үлгілерге белдемше кесіңіз.
3. № 1 практикалық жұмыстың моделін және бұрын жасалған нұсқаулық картасын қолдана отырып белдемше жасаңыз.
4. Қол, машина және үтіктеу жұмыстары кезінде қауіпсіздік техникасын сақтау.

Материалдар мен құралдар: белдемше бөлшектерін кесу, сыдырма, қайшы, жұмыс орны.

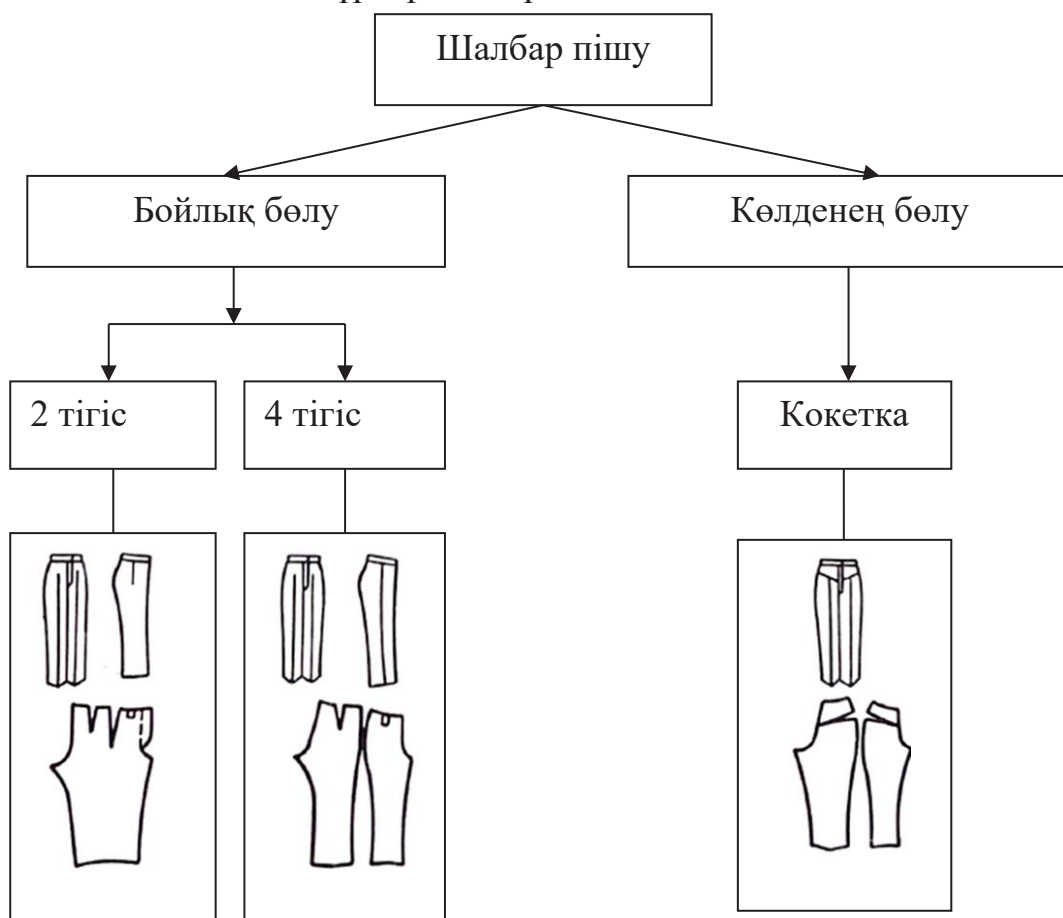
1.1.2 Әйелдер шалбарын өңдеудің технологиялық реттілігі

Шалбар-әйелдер шкафының ең ыңғайлы және танымал элементі. Олар кесуге байланысты параметрлер бойынша жіктеледі (сурет.1.15), ұзындығы, материалы, мақсаты.

Сонымен қатар, шалбар әртүрлі қону деңгейлерімен жасалады:

1. Жоғары белді модельдер. Әйелдер арасында өте танымал, себебі олар фигураны көзбен түзетіп, талғампаз силуэт қалыптастырады.
2. Төмен қону кезінде-жамбаста отыру, әдетте кіндіктен кемінде 3 см төмен.

3. Орташа қону-бұл белдік сызығы кіндік деңгейінде немесе бірнеше сантиметрден төмен дәстүрлі модель. Әмбебап кесу, себебі ол дененің көптеген түрлеріне жарамды.

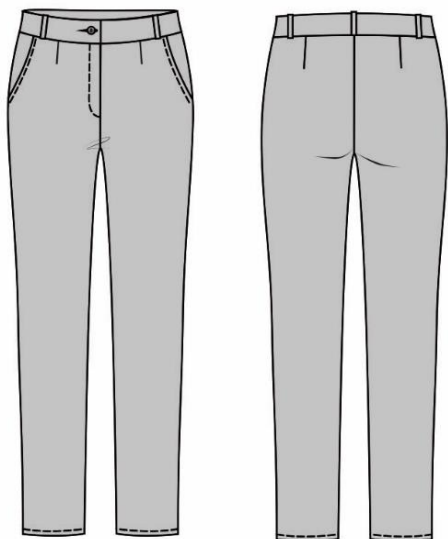
Сурет 1.15-шалбар бөліктерінің бетін бөлу схемасы

Шалбардың мақсаты бойынша 4 түрі ерекшеленеді:

- Искерлік (классикалық) – кеңсе стиліндегі шалбар, әдетте көрсеткілермен тікелей кесіледі. Көбінесе олар костюм материалынан жасалады, тыныш түстермен және жарқын әшекейлердің болмауымен ерекшеленеді.
- Күнделікті-ыңғайлы, күн сайын ұарапайым, күрделі кесуге, декорға және ерекше түстерге, маталардың комбинациясына мүмкіндік береді.
- Спорттық-практикалық, физикалық жаттығулар мен ашық ауада қолдануға жарамды, жұмсақ серпімді материалдан жасалған.
- Ресми іс-шаралар мен арнайы іс-шараларға арналған талғампаз шалбар. Әйелдер шалбарының мерекелік стильдері қымбат ағынды маталардан – атластан, жібектен тігіледі.

Ұзындығы бойынша шалбар:

1. Стандартты-білек деңгейіне жететін ұзын шалбар.
2. Кесілген шалбарлар – білек үстіндегі модельдер. Олар тізелерді жабуы керек.

Шалбардың сыртқы түрінің сипаттамасы

Шалбары күнделікті, беліне жақын, тік, алдыңғы жартысының ортаңғы тігісінде "жіліншік-сыдырмаға" гульфик ілгегі бар. Ілмекке және түймеге ілгегі және 5 ұстағышы бар жалғап тігілген белдік.

Шалбардың алдыңғы және артқы жартысының үстіңгі бөліктерінде тігістер өңделеді. Алдыңғы жартысында бүйір қалталары көлбеу орналасқан. Шалбардың астыңғы жағы ашық қиықпен бүгілген тігіспен өңделген.

1.16 сурет - Шалбардың сыртқы түрі

Техникалық эскизге сәйкес (сурет 1.16) және осы шалбардың пішу бөлшектерінің сыртқы түрінің сипаттамасы 1.17-суретте көрсетілгендей болады. Ортақ жіптің немесе негіз жіптің бағыты 1.3-кестеде келтірілген.

1.3 кесте - Негізгі жіптің бағыты

Бөлшектің атауы	Негізгі жіптердің бағыты	Рұқсат етілген ауытқулар,%
Шалбардың артқы жартысы	Тізе мен түбінің ортаңғы нүктелерін қосатын сызық бойымен	3-4
Шалбардың алдыңғы жартысы	Тізе мен түбінің ортаңғы нүктелерін қосатын сызық бойымен	0-3
Белдеу	Белдіктің ұзындығы бойынша	0-0

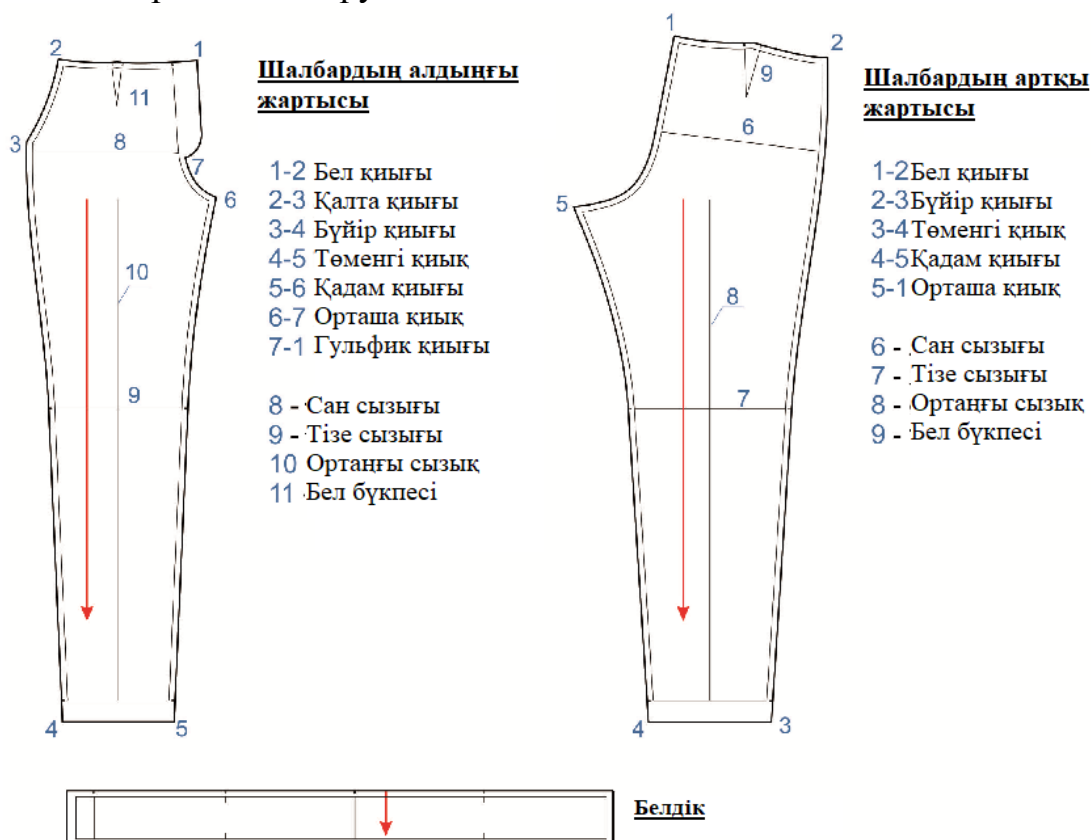
Шалбардың артқы жартысын кесу кезінде орташа және қадаммен кесуге рұқсат етіледі. Үстіңгі және ортаңғы тігіс бойымен кеңейтімдердің ені 7 см, ұзындығы 20 см-ден аспайды. Артқы жартысындағы матаның үлгісі кеңейтім үлгісіне сәйкес келуі керек.

Шалбарды өндеудің технологиялық реттілігі өнімнің дизайнына байланысты.

Үлгілік реттілік үшін мыналарды қабылдай аласыз:

- модельмен, өнімнің эскизімен немесе оның сыртқы түрінің сипаттамасымен танысыңыз;

- пішім бөлшектерінің болуын тексеру; тартқыштардың, бедерлі тігістердің, ілгектердің, кергіштердің тұспалдау;
- кесілген бұйымның бөлшектерін үтіктеу;
- шалбарды өлшеуге дайындаңыз;
- шалбарды дымқыл термиялық өңдеуді орындаңыз;
- кесектерді өңдеу;
- қадам бөлімдерін жалғаңыз;
- үстіңгі кесуді өңдеу;
- шалбарды безендіру.

1.17 сурет- Шалбардың пішу бөлшектері және кесіктер мен сызықтардың атауы

Шалбарды өлшеуге дайындау келесідей:

1. Модельдің сипаттамасымен және өндіріс ерекшеліктерімен танысыңыз.
2. Бөлшектердің болуын және кесу сапасын тексеріңіз.
3. Бөлшектерді үтіктеңіз.
4. Бүйірлік кесектерді алып тастаңыз және байқаңыз.
5. Қадам қиықтарын торлау.
6. Ортаңғы қиықтарды торлау.
7. Белдікті үстіңгі қиыққа салыңыз.
8. Шалбардың түбін байқаңыз.
9. Орындалған операциялардың сапасын тексеріңіз.

Шалбардың алдыңғы және артқы жартысын өңдеу. Шалбардың алдыңғы және артқы жартысын өңдеу кезінде олар бүкпелерді өңдеуден басталады. Содан кейін бөлшектердің ортаңғы бөліктерін үтіктеңіз.

Егер шалбардың артқы жартысы кеңейтімдермен кесілген болса, онда кеңейтімнің бөліктері арнайы машинада өңделеді.

Қондырмалар шалбардың артқы жартысымен алдыңғы жақтарын ішке қарай бүктейді, тілімдерді теңестіреді және ені 10 мм тігіспен жалғайды.

Шалбардың бүйір және қадамдық тілімдері мен ортаңғы тілімдері бет жағы бойынша жиекті сыпыратын арнайы машинада сырып тігіледі.

Шалбардың алдыңғы және артқы жартысын ылғалды-термиялық өңдеу. Ылғалды термиялық өңдеу тапсырыс берушінің фигурасына сәйкес келетін пішін беру үшін қажет.

1. *Шалбардың алдыңғы жартысын ылғалды-термиялық өңдеу* (сурет.1.18). Алдыңғы бөлікке қарай үтіктеу керек, ұштарында үтіктеу керек. Алдыңғы жартысы алдыңғы жағын ішке қарай бүктейді, кесектерді теңестіреді және үстелге астыңғы бөлігін солға, бүйірін жұмысшыға қарай орналастырады.

Тізе сызығынан астыңғы жағына дейінгі учаскеде олар бүйірлік және қадамдық бөлімдер бойымен тартылады, ал жартылардың ортасында пайда болған бос орын үтіктеледі – бұл дымқыл термиялық өңдеу тізе сызығынан төмен аймақта иілу алу үшін қажет. Содан кейін алдыңғы жартысы бұрылып, екінші жағынан барлық әдістерді қайталайды.

Алдыңғы жартысы бүгіліп, түбінен тізе сызығына дейінгі бүйірлік және қадамдық бөлімдерді теңестіреді және тегіс сызығын құра отырып, екінші рет иілу бойымен созылады.

Бүктемелерді үтіктеу үшін алдыңғы жартысы бөлініп, әр жартысы теріс жағымен ішке қарай бүктеліп, ылғалданған үтіктеу арқылы үтіктеледі.

2. *Шалбардың артқы жартысын ылғалды-термиялық өңдеу* (сурет.1.18). Жалғамаларды жалғау тігістерін үтіктеңіз.

Орташа кесу бағытында үтіктеңіз. Бүкпелердің ұштарындағы кеңейтімді үтіктеу.

Шалбардың артқы жартысы алдыңғы жағын ішке қарай бүктейді, бөліктерді теңестіреді және астыңғы бөлігін оңға, бүйірін жұмысшыға орналастырады.

Астыңғы сызықтан тізе сызығына дейін бүйірлік және қадамдық бөлімдер бойымен тартыңыз; жартылардың ортасында пайда болған жарықшақты үтіктеңіз – бұл ылғалды-термиялық өңдеу бұзау бұлшықеттерінің ісінуі үшін қажет.

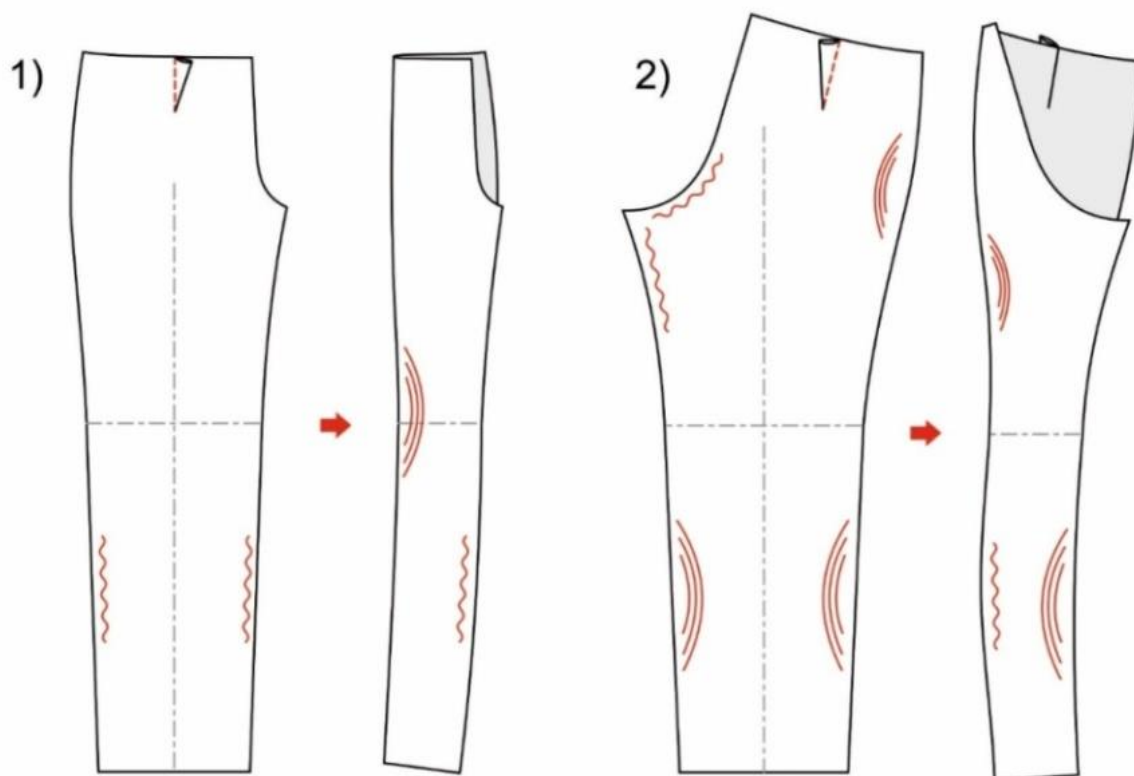
Содан кейін тізе сызығынан артқы жартысы жоғары және ортаңғы бөліктері ылғалдандырылады және бөкселерде дөңес алу үшін тартылады. Орташа бөлімдер ең үлкен қазу учаскесінде тартылады. Пайда болған доғалы қозғалыстармен бүктемеге қарай тартылады. Артқы жартысы

төңкеріліп, екінші жағынан барлық әдістер қайталанады. Артқы жартысы бойымен бүгіліп, бүйір және астыңғы жағынан тізе сызығына дейінгі бөліктерді теңестіріп, тегіс сызық жасай отырып, бүкпесі бойынша кеңейтім үтіктеледі.

Бүктемелерді үтіктеу үшін артқы жартысы бөлініп, әр жартысы теріс жағымен ішке қарай бүктеліп, бүйірден және қадамнан бастап тізе сызығына дейін біріктіріліп, ылғалданған үтіктеу арқылы үтіктеледі.

Егер шалбардың тізе аймағындағы қадам және бүйір бөліктері бойымен бүгілсе, онда осы учаскелердегі артқы жартылардың бөліктері тартылады.

Егер шалбар бұзау бұлшықеттерінің деңгейінде тар болса, онда бұл аудандардағы бүйірлік және қадамдық бөлімдер бүгіледі.

1.18 - сурет-шалбарды ылғалды-жылумен өңдеу: 1) шалбардың алдыңғы жартысы; 2) шалбардың артқы жартысы

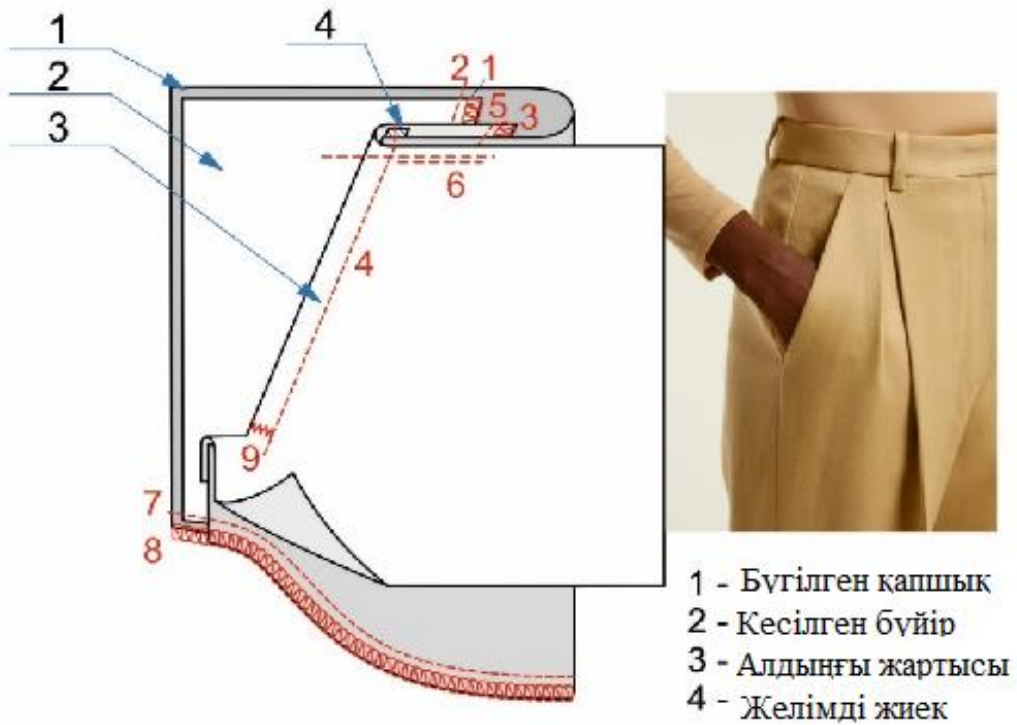
Қалталарды өңдеу. Әйелдер шалбарының үлгісіне байланысты қалталар негізінен алдыңғы жартысында өңделеді (сурет.1.19) және тігісте тілік және қалта болуы мүмкін. Кесілген бүйірі бар бүйірлік қалталар өте жиі кездеседі (сурет.1.20 - 1.21).

Қайталауға арналған практикалық тапсырма:

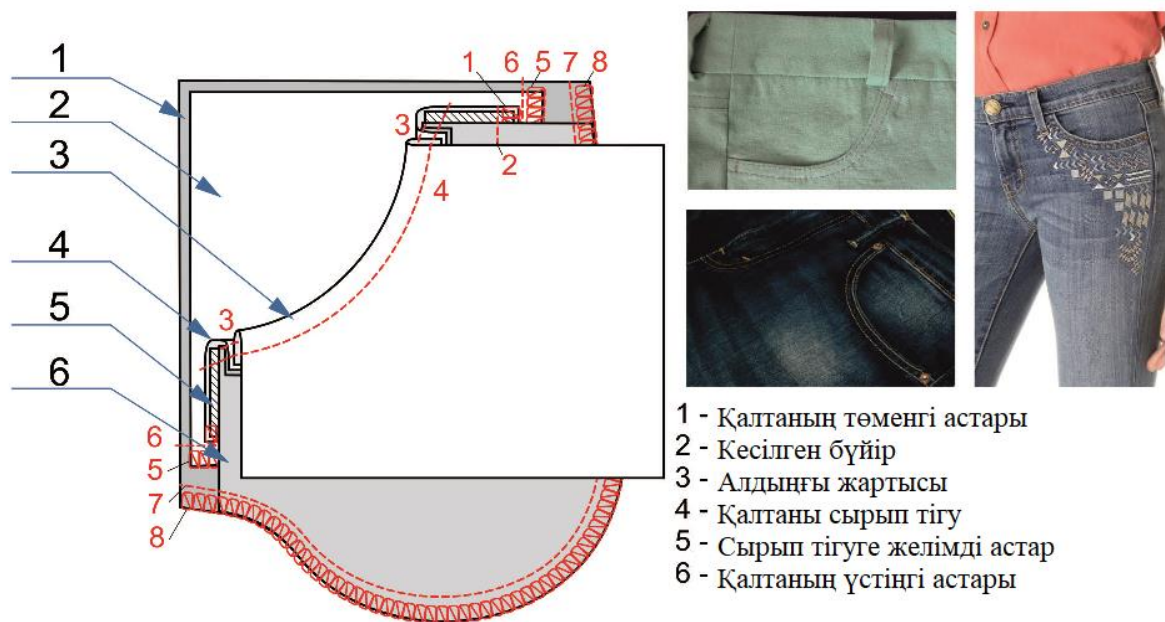
1. Қалтаны өңдеу кезектілігін еске түсіріңіз [2-5].
2. 1.19-суреттегі қалтаны таңдаңыз.
3. Бүйірлік тігісте қалтаны өңдеңіз.

1.19сурет- Әйелдер шалбарындағы қалта түрлері

1.20сурет- Бүйір қалтасын кесетін бүйірмен өңдеу

Сурет 1.21 - шалбардағы бүйірлік қалтаны өңдеу схемасы

Бүйірлік кесектерді өңдеу. Бастау үшін бүйірлік бөліктерді алып тастаңыз. Шалбардың алдыңғы және артқы жартысы алдыңғы жағын ішке қарай бүктеп, алдыңғы жартысын сыпырып, ілмектерді біріктіріп, ұзындығы 10 мм тік тігістермен отырғызуға жол бермейді. Тігістің ені-9 мм.

Бүйірлік кесектерді сырып тігіледі. Тігістің ені 10 мм. Торлау тігістерін алып тастаңыз. Бүйірлік тігістердің артықшылықтары толық бекітілгенге дейін үтіктелген.

Қадамдық тігістерді өңдеу. Шалбардың алдыңғы және артқы жартысын алдыңғы жақтарымен ішке қарай бүктейді, кесінділерді, бақылау белгілерін теңестіреді және қиғаштыққа жол бермей, алдыңғы жартысымен сыпырады.

Қадам бөліктерін сырып тігіледі.

Тігістің артықшылықтары толық бекітілгенге дейін үтіктеледі.

Шалбардың орташа бөліктерін өңдеу. Шалбардың орташа бөліктерін өңдеу кезінде шалбардың енін бел шеңберінің өлшемі бойынша бел сызығы бойынша нақтылау қажет. Содан кейін шалбардың жартысының орташа бөліктерін сүртіңіз.

Шалбардың жартысы алдыңғы жағын ішке қарай бүктейді, шалбардың артқы жартысының қадамдары мен тігістерін теңестіреді және сол жақ жартысының бойымен ілгек деңгейін анықтайтын тігіске дейін тік тігістермен сүртіледі.

Орташа кесектерді сырып тігіледі. Ортаңғы бөліктер сызықтан 1 мм шегініп, торлау жағынан тегістеледі. Екі тігіспен тігіп, тігісті созыңыз. Бекіткішті анықтайтын тесікке дейін тартыңыз. Торлау тігістерін алып тастаңыз.

Тігістерге арналған кеңдік үтіктелген. Тігіс арнайы электродта үтіктелген, оны ылғалдандырғаннан кейін.

Бекіткішті өңдеу–гульфик. Өңдеу қысқышты үтіктеуден басталады. Оң жақ жартысы тігістің жалғасы болатындай етіп үтіктелген. Сол жақ еден тақтасы үтіктелген, тігісті 2-3 мм-ге ауыстырады.

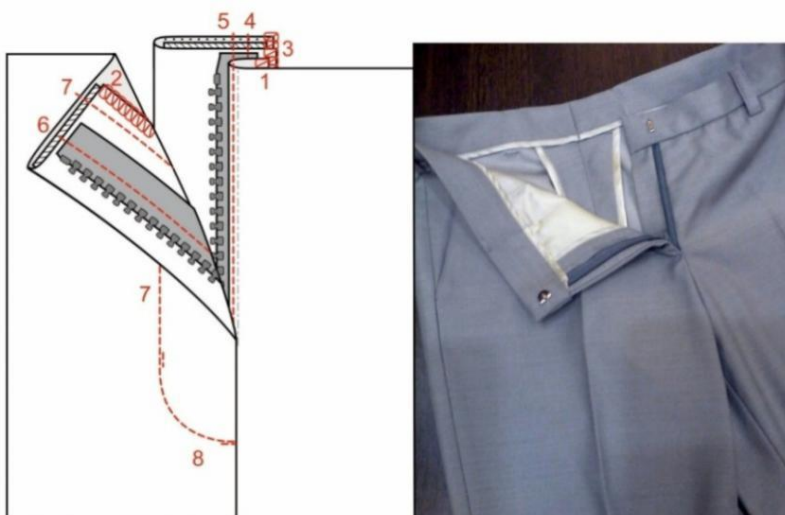
Көлбеу теріс жағымен ішке қарай бүктеліп, сырып тігіледі.

Көлбеу ілгектің сол жақ жиегіне жалғанады, сонымен бірге сыдырғыштың бір жағын бүктемеден 1-2 мм қашықтықта бекітеді (сурет.1.22).

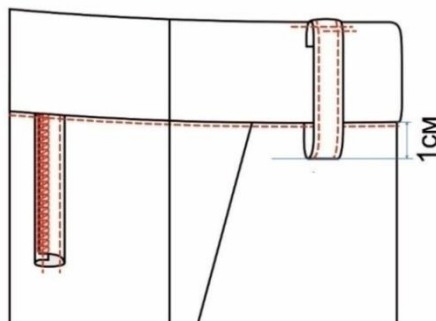
Сыдырмаға жабады. Алдыңғы жартысын бүгіңіз және сыдырманың екінші жағын оң жартысын тегістеуге реттеңіз. Түйреуіштерді алыңыз.

Көмекші үлгі бойынша әрлеу сызығы белгіленіп, бекіткіштің оң жақ шеті бөлінеді. Беткейлерді бекітіңіз.

Шалбардың үстіңгі бөлігін өңдеу. Шалбардың үстіңгі бөлігі белдемшеге ұқсас белдікпен, орамалмен немесе корсет таспасымен өңделеді. Егер модельге сәйкес ілгектер болса, онда белдіктердің астыңғы бөліктері белдіктің астына салынып, оларды тігістің тігісіне перпендикуляр орналастырады. Ілгектерді модельге салыңыз.

Сурет 1.22-бекіткішті өңдеу-гульфик

Сурет 1.23 - Бастырманы жалғау

Шалбардың түбін өңдеу. Шалбардың түбін манжеттермен және манжеттерсіз өңдеуге болады (сурет.1.24).

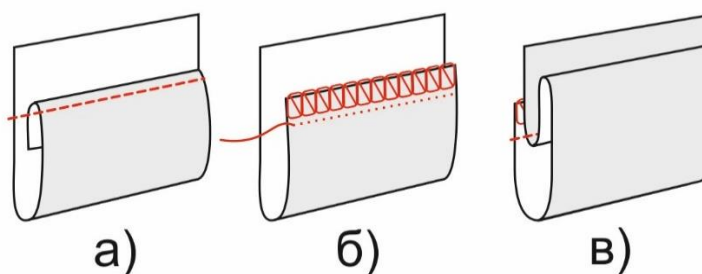
Манжеті жоқ шалбар. Алдымен шалбарды түбін нақтылауға және жабуға дайындау керек.

Шалбар оң жартысын жоғары қаратып, бүйірлік және қадамдық тігістерді біріктіреді. Шалбардың ұзындығын көрсетіңіз.

Шалбардың ұзындығын белдікті жалғау тігісінен бастап, түбінің майысуын ескере отырып, бүйір тігісі бойынша өлшейді және шалбардың астыңғы сызығы мен майысу сызығын сызады. Содан кейін бор сызықтары шалбардың сол жақ жартысына аударылады.

Бор сызығы сол жақ жартысының қадамына ауыстырылады, содан кейін шалбардың екінші жартысына көшіріледі.

Астыңғы бөлігін арнайы жиек сыпырғыш машинада сүртіңіз. Шалбардың түбін белгіленген сызық бойымен ұзындығы 10 мм түзу тігістермен байқаңыз. Шалбардың түбін тігіңіз.

1.24 - сурет-шалбардың түбін өңдеу тәсілдері: А) жабық кесіндімен; б) кесілген жері жасырын тігістермен; в) манжетпен

Шалбардың соңғы әрлеуі. Шалбардың соңғы әрлеуі, белдемше сияқты, ілмекті өңдеуді, өнімді тазалауды, дымқыл термиялық өңдеуді және түймені тігуді қамтиды.

Ілмекті белдіктің сыртқы жағында қысқыштың көлденең шетінен 10 мм қашықтықта белгілеңіз. Орташа алғанда, цикл ұзындығы 2-3 см. Ілмектер арнайы машинада өңделеді.

Ылғалды термиялық өңдеу шалбардың үстіңгі жағынан басталады. Әрі қарай, шалбар үстелге бүктеліп, бүйір және қадамдық тігістерді түбінен тізе деңгейіне дейін теңестіріп, бүктемелерді үтіктейді. Сонымен қатар, түбін үтіктеңіз. Орындағаннан кейін шалбарды аспалы күйде кептіру керек.

Бақылау сұрақтары:

1. Шалбарды өңдеу және жинау процесінің реттілігі қандай?
2. Негізгі матадан, төсемнен жасалған шалбардың кесілуі қандай бөліктерден тұрады?
3. Негізгі матадан жасалған шалбардың бөлшектеріне негіз жіптері қалай бағытталған?

4. Шалбарды ылғалды-термиялық өңдеуді қандай мақсатта жүргізу керек?
5. Шалбар бөлшектерін дымқыл-термиялық өңдеудің қандай операциялары оларды қалыптастыру үшін қажет?

№ 4 ПРАКТИКАЛЫҚ ЖҰМЫС

Тақырыбы: эскизге сәйкес шалбарды өңдеу тізбегін құрастыру

Мақсаты: бұйымдарды дайындау кезектілігін құру дағдыларын қалыптастыру, әйелдер шалбарын жасау бойынша жұмыс түрлерін анықтау.

Тапсырма:

1. Шалбардың эскизін орындаңыз.
2. Шалбар моделінің сыртқы түріне техникалық сипаттама беріңіз.
3. Шалбарды өңдеудің технологиялық тізбегін жасаңыз.

№ 5 ПРАКТИКАЛЫҚ ЖҰМЫС

Тақырыбы: Әйелдер шалбарын жасау

Мақсаты: әртүрлі модельдік ерекшеліктері бар шалбар жасау бойынша практикалық дағдыларды қалыптастыру

Тапсырма:

1. Талаптарға сәйкес жұмыс орнын ұйымдастыру.
2. № 4 практикалық жұмыстың үлгісі бойынша шалбарды кесіңіз.
3. Қол, машина және үтіктеу жұмыстары кезінде қауіпсіздік техникасын сақтай отырып, әйелдер шалбарын (М 1:2) дайындау.

Материалдар мен құралдар: шалбар бөлшектерін кесу, сыдырма, қайшы, жұмыс орны.

1.1.3 Ерлер шалбарын өңдеу ерекшеліктері

Шалбар ерлердің күнделікті және талғампаз киімдерінің әмбебап және ажырамас бөлігі болып табылады. Шалбар костюмнің бөлігі болып табылады, бірақ киімнің тәуелсіз түрі болуы мүмкін.

Шалбардың пішіні, ұзындығы және түсі негізінен сән бағытына байланысты. Қазіргі заманғы шалбар белдіксіз, кең немесе тар белдікпен, белдіктің бір немесе екі ұзартылған ұштарымен, белдік белдіктерімен немесе белдіктерсіз, бүйірлік тігістермен және оларсыз, алдыңғы түймелермен немесе сыдырмамен ілмектермен болуы мүмкін. Бүйірлік қалталар бүйірлік тігістерде, алдыңғы жартастарда немесе алдыңғы жартылардың тігістерінде орналасуы мүмкін [3].

1.25-суретте ерлердің классикалық шалбары көрсетілген.

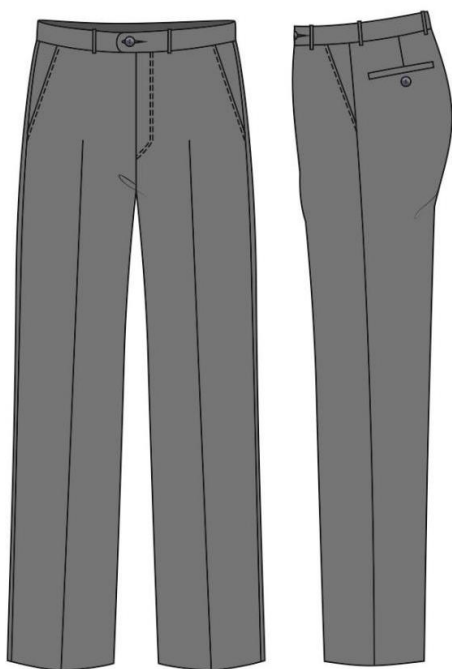
Ерлер шалбарының бөліктері мен сызықтары әйелдер киімімен бірдей (Сур.1.17 қараңыз). Негізгі жіптің бағыты және рұқсат етілген ауытқулар 1.4-кестеде көрсетілген.

1.4 Кесте - Шалбар бөлшектеріндегі негізгі жіптерінің бағыты

Кесу бөлшектері	Негізгі жіптің бағыты	Рұқсат етілген ауытқулар, %
Шалбардың алдыңғы жартысы	Шалбардың алдыңғы бөлігінің енінің ортаңғы нүктелерін төменнен және тізе деңгейінде қосатын сызыққа параллель	0\1
Шалбардың артқы жартысы	Шалбардың артқы енінің ортаңғы нүктелерін төменнен және тізе деңгейінде байланыстыратын сызыққа параллель	0\3
Гульфик	Сыртқы кесуге параллель	2\10
Бөктері	Ішкі кесуге параллель	2\10
Белдеу	Белдіктің ұзындығы бойынша	2\2
Бастырма	Бөлшек бойымен	0\5
Шалбардың алдыңғы бөлігінің астары	Негізгі сияқты	0\2
Қалта астары	Төсем ұзындығы бойынша	0,5\5
Лея	Шалбардың артқы жағындағы сияқты	0\10

Шалбардың сыртқы түрінің сипаттамасы

Ерлер шалбары (сурет.1.25) күнделікті классикалық жартылай жүн матадан жасалған, тік пішінді, алдыңғы бөліктерінің орта тігісінде бау-сыдырма ілгекпен және белдіктің шығыңқы ұштары бойынша ілгек пен түймемен түймеленеді. Үстіңгі кесінді корсаждық баумен жалғап тігілген белдікпен өңделген. Белдеуде жеті ілмек бар.

Шалбардың алдыңғы бөліктері бүйір тігісіне қарай еңкейген бүйір қалтасымен.

Шалбардың артқы бөлігі белі ойылған және түймемен ілмекке түймеленетін жапырақшасы бар тілік қалталары бар.

Шалбардың алдыңғы және артқы бөліктерінде жебелері бар шалбар. Шалбардың астыңғы жағы манжетсіз.

Шалбардың алдыңғы бөліктері астарлы.

Өлшеуге дайындық әйелдер шалбарымен бірдей принцип бойынша жүзеге асырылады.

1.25 сурет - Шалбардың сыртқы түрі

Қайталауға арналған практикалық тапсырма:

Шалбарды өлшеп көруді есіңізге түсіріп, өлшеп көрудің реттілігін ойластырыңыз

Ерлер шалбарын өңдеудің технологиялық реттілігі көбінесе әйелдер шалбарын жасау дәйектілігіне ұқсас. Дегенмен, ерлердің классикалық шалбарының өңделуін сипаттайтын белгілі бір айырмашылықтар бар.

Осындай ерекшеліктердің бірі-*шалбардың алдыңғы жартысын төсеу*. Төсем шалбардың алдыңғы жартысындағы матадан кесілген, бірақ одан қысқа, әдетте, тізеден 15-20 см төмен.

Шалбар бөлшектерін тігуге дайындау жалпы ережелер бойынша жүзеге асырылады: құжаттамамен танысу; пішу бөлшектерінің болуын және олардың дұрыс кесілуін тексеру; пішу бөлшектерінде тоқыма ақауларының болуын бақылау; желілерді бір бөлшектен екіншісіне ауыстыру; ұсақ бөлшектерді өңдеу: ұстағыштарды, қалта бөлшектерін, жалғамаларды жалғау, бүкпелерді жалпы ережелер бойынша өңдеу және шалбарды ылғалды-жылумен өңдеу.

Ылғалды жылумен өңдеу. Шалбардың бөліктерін ылғалды жылумен өңдеу (ЫЖӨ) бұйымның үлгісіне, дизайнына, силуэт пішініне, материалдардың технологиялық қасиеттеріне байланысты. ЫЖӨ учаскелері мен әдістерін пішуші анықтайды.

ЫЖӨ шалбардың алдыңғы жартысы. Екі жартысы да үстелге оң жағын жоғары және бүйір бөліктерін жұмысшыға орналастырады, кесектерді біріктіріп, алдыңғы жақтарын ішке қарай бүктейді.

Сол сияқты, шалбардың алдыңғы бөліктері бөліктерді жұмысшыға қарай бұрып, кадамдармен созылады.

Шалбардың сол жағында бірдей әдістерді қайталаңыз.

Шалбардың алдыңғы бөліктері бөлініп, әр бөлігі алдыңғы жағымен ішке қарай бөлек бүктеледі, сондықтан тізе сызығынан төмен аймақта бүйірлік кесу кадаммен сәйкес келеді; тізе сызығынан жоғары шалбардың алдыңғы иілу сызығы тігістің соңына немесе бүктеменің бүгілуіне бағытталған. Тізе сызығынан жоғары, бүйірлік және кадамдар бірдей немесе сәйкес келмеуі мүмкін-бұл шалбардың дизайнына байланысты.

Шалбардың алдыңғы жартысын ылғалдандырып, адамның аяғының пішінін қайталайтын сызығын алу үшін тізе сызығынан төмен бүктеме бойымен бүгіңіз. Шалбардың әр бөлігінің екінші жағынан ДСҰ әдістерін қайталаңыз.

Егер жамбас аймағындағы шалбардың алдыңғы жартысының бүйір бөліктері дөңес пішінді болса, онда кесектерді түзету үшін осы аймақтағы материалдың әлсіреуі пайда болады.

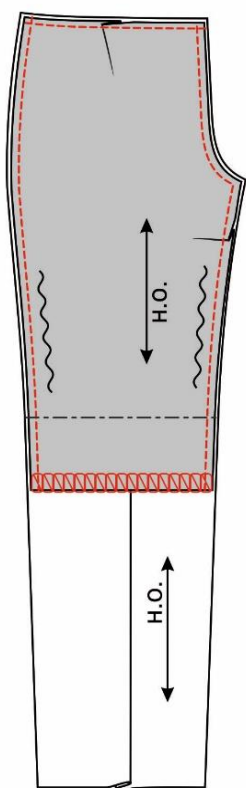
ЫЖӨ шалбардың артқы жартысы. Шалбардың артқы жартысы үстелге оң жағын жоғары қаратып, жұмысшыға қарай бүйірлік кесектермен қойылады.

Сол сияқты, шалбардың артқы бөліктері бөліктерді жұмысшыға қарай бұрып, қадамдармен кесіледі.

Шалбардың артқы жартысы бөлініп, әр бөлігі алдыңғы жағымен ішке қарай бөлек бүктеледі, сондықтан тізе сызығының астыңғы бөлігінде бүйір және қадам бөліктері сәйкес келеді; тізе сызығының үстіңгі бөлігінде шалбардың артқы иілу сызығы ортаңғы бөліктің үстіңгі бөлігіне бағытталуы керек (шалбардың үстіңгі бөлігінен 5...8 см).

ЫЖӨ шалбар еркін кесілген шалбарда, сондай-ақ ЫЖӨ-ге жатпайтын материалдардан жасалған шалбарда орындалмайды.

Материалды бекіту тапсырмасы:
Шалбарды ылғалды жылумен өңдеудің алгоритмін жасаңыз

Төсемді өңдеу және оны шалбардың алдыңғы жартысымен біріктіру. Шалбарды тізе аймағында созудан қорғау үшін шалбардың астары қажет.

Төсемнің түбін өңдеу бірнеше жолмен жүзеге асырылады: тістермен оюланған; тігісті ашық кесекпен иілуге орайды; жабық кесекпен иілуге тігіс.

Қаптау матасы үстелге төмен қаратып қойылады, шалбардың алдыңғы бөліктері оның теріс жағына қойылады және бөлшектер бүйір, қадам және үстіңгі бөліктерге параллель 30-35 мм түзу тігістермен белгіленеді. Бұл жағдайда бүктемелер үстіңгі кесу бойымен тартпа деңгейіне қойылады (сурет1.26).

Тізе сызығынан астыңғы сызыққа дейінгі аймақта негізгі бөлік 5-10 мм-ге дейін жасалады.

Баспалдақтың үстіңгі бөлігінде 10 мм бүктеме жасалады (сурет1.26).

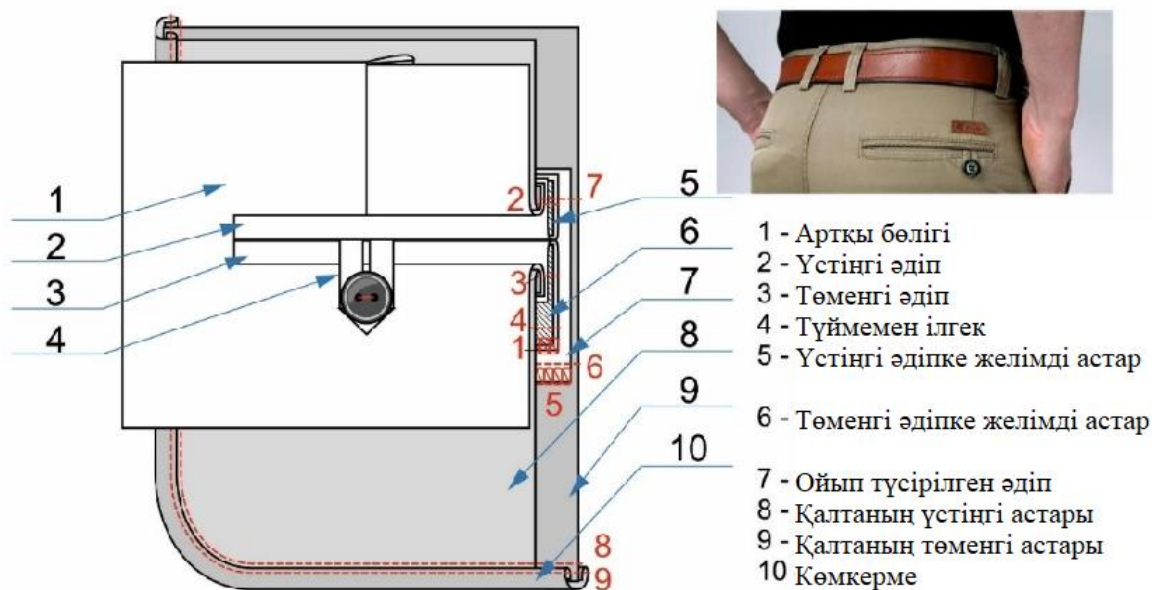
1.26-сурет-астардың шалбардың алдыңғы жартысымен қосылуы

Шалбардың сол жақ бөлігінің ортаңғы алдыңғы бөлігінде төсеніш үстіңгі кесектен бастап үстіңгі жағына дейін кесіледі, бұл ілгектің ұшын 15 мм анықтайды.

Шалбардың бөліктері сырып тігіледі: қалтаның шеттерін өңдеуге арналған қадам, бүйір, орта, үстіңгі.

Шалбар қалталарын өңдеу ерекшеліктері. Шалбардың артқы жартысындағы қалталарды өңдеудің ерекшелігі-бойлықтың болмауы. Бойлық-бұл қалтаның астары, сондықтан ондағы бөлшек жіп бөліктің енінен өтеді (сурет.1.27). Төсемнің үстіңгі кесігі белдікті жалғау тігісіне бекітіледі. Төсемнің бөліктері қос тігіспен өңделеді немесе жиектеледі

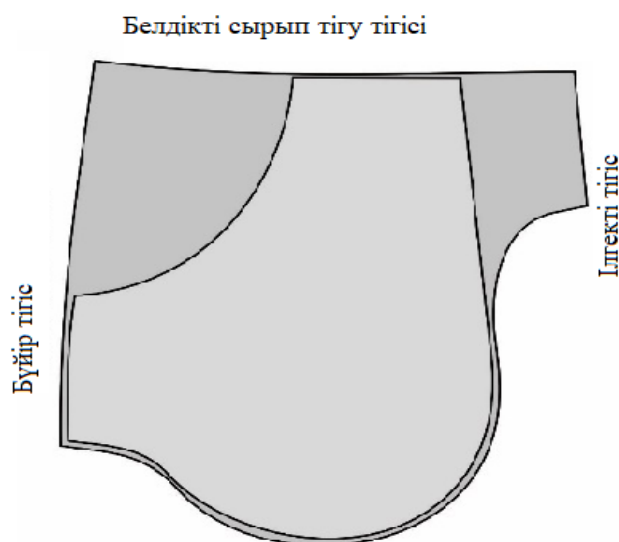
немесе сырып тігіледі. Қалта топсалы ілмекке ілмекпен немесе торлау ілмегімен және түймемен орындалады.

1.27-сурет-шалбардың артқы жартысындағы рамадағы қалтаны өңдеу

Бүйірлік қалтаны кесу бүйір қиығымен өңдеу. Кесілген бүйірі бар қалта жалпы ережелерге сәйкес жасалады, бірақ ерекшелігі бар:

- қалтаның бір төсемі ұзартылған жағымен кесіледі, ол бекітпеге бекітіледі (сурет1.28).

1.28-сурет-ерлер шалбарында кесінді бүйірі бар қалта астарының нысаны

Шалбарларды өңдеу. Өңдеу бөлшектердің болуын тексеруден басталады: шалбардың алдыңғы жартысы, гульфик (ілгектің сол жағын сырып тігу) - негізгі матадан жасалған бөлік; көлбеу – негізгі матадан жасалған бөлік, көлбеу төсеу - төсеніш матадан жасалған бөлік.

Шалбардың алдыңғы бөліктерінің ортаңғы бөліктерін тегістеңіз. Шалбардың алдыңғы жартысын алдыңғы жағымен ішке қарай бүктеп, кесектерді біріктіріп, ені 10 мм тігіспен тігіп, ілгектің ұзындығын анықтайтын бақылау белгісінен бастап, 30-40 мм қашықтықта қадамдарға жетпей аяқтаңыз.

Ойып түсірілген әдіпті шалбардың оң жақ бөлігіне бекітіңіз (сурет.1.29). Шалбардың алдыңғы оң жақ бөлігінің алдыңғы жағына алдыңғы жағын төмен қаратып сыдырма ілгек салады және тігісіне дейін 5-7 мм тігіспен жалғайды. Тігіс негізгі бөлікке үтіктелген.

Сурет 1.29-ерлер шалбарында гульфик ілгегін өңдеу

Ілгектің сол жақ бөлігін ішкі және астыңғы бөліктері сыпырылған, ені 7-8 мм тігіспен рутабагульфикпен қайрайды. Тегістеу тігісі гульфикке ені 2 мм тігіспен реттеледі. Жиегі сырып тігіледі, жиегінің ені 2-3 мм. Тегістеу тігісі шалбардың алдыңғы бөліктерінің ортаңғы тігісінің жалғасы болуы керек. Олар үтіктейді, жіптерді алып тастайды.

Бекіткішті гильзаға бекітіңіз. Бекіткішті бекітіңіз. Шалбардың оң жақ жартысына шалбардың сол жақ шеті қолданылады, ілгектің оң жақ жиегінің сызығымен біріктіріліп, түйреуіштермен бекітіледі. Ілгектің екінші жағын ілгек-сыдырма шетінен 2 мм қашықтықта гульфикке жалғайды. 25-35 мм қашықтықта гульфикті баптау сызығын сызыңыз. Алдыңғы жағында шалбардың сол жақ жартысына гүлфик орнатыңыз.

Көлбеу, негізгі және төсеніш бөліктері. Жіптерді алып тастаңыз, үтіктеңіз. Беткейдің ішкі бөліктерін сүртіңіз немесе жиектеңіз.

Көлбеу ілгектің оң жақ жиегіне сыдырма ілгектің тігісінен 1-2 мм тігіспен қосылады.

Бекіткішті алдыңғы жағынан бекітіңіз, гульфик пен көлбеу теріс жағынан бекітіледі. Олар үтіктейді.

Шалбардың қадамдық және бүйірлік бөліктерін қосу. Бүйірлік және қадамдық бөлімдерді қосу жалпы ережелерге сәйкес жүзеге асырылады. Қадам тігістерін шалбардың үстіңгі бөлігін өндегеннен кейін өңдеуге болады.

Шалбардың үстіңгі бөлігін өңдеу. Ерлер шалбарының үстіңгі бөлігін өндеудің бірнеше әдістері бар.

Шалбардың үстіңгі бөлігінің сызығын нақтылаңыз және ілмектерді бекітіңіз. Олар 5 немесе одан да көп болуы мүмкін. Белдік бөлігі желімді төсеммен қайталанады.

Бұл өңдеу әдісі үшін ілгекті өңдеу реттілігі өзгереді: шалбардың алдыңғы бөліктерінің ортаңғы бөліктерін 30-40 мм қашықтықта қадамдарға жетпей тегістеңіз. Содан кейін көлбеу өңделеді. Шалбарлардың оң жағына еңіс және жіліншік-сыдырманы жалғап тігеді және тігісін реттейді. Бекіткіштің сол жағын гильзамен бұраңыз.

Гульфикті шалбардың сол жағына бұрау шалбардың үстіңгі бөлігінің белбеуімен өңделгеннен кейін жүзеге асырылады.

Белдіктің ұшын сырып тігу. Белдікті бүктеу сызығы бойымен ішке қарай бүгіңіз және екі жағынан 9-10 мм тігіспен бұраңыз. Алдыңғы жағына бұрылмайды (сурет.1.30).

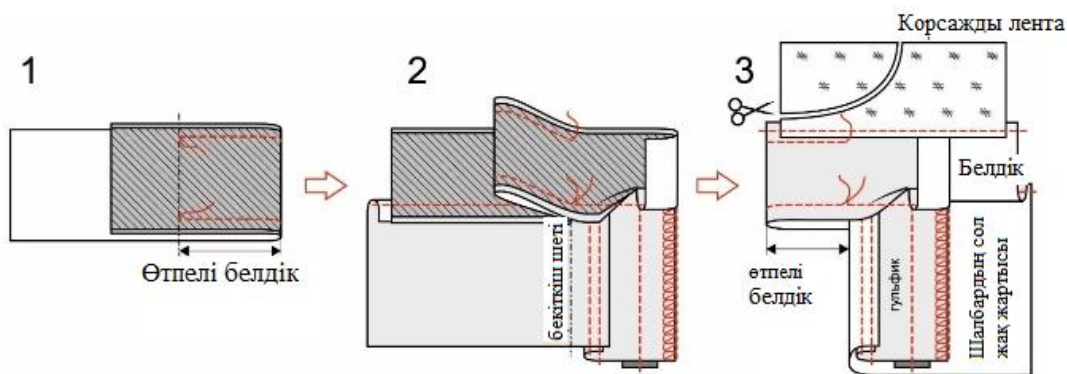
Белдікті жалғау. Шалбардың белі мен жартысы алдыңғы жағын ішке қарай бүктеп, белдікті белгілейді. Бұл ретте шалбардың сол жақ жартысында гульфик бүгіледі, өтпелі белдіктің қайралған шетін шалбардың ілгегінің жиегімен біріктіреді, гульфиктің сыпырылған кесігі 20 мм белдіктің үстемесімен бүгіледі. Белдікті (белдеу жағынан) шалбардың сол жақ жартысына екі рет – гульфикке белбеу мүйізіне дейін және өтпелі белдіктен белдіктің бүкіл ұзындығына жалғайды (сурет.1.30).

Тігістің ені 9-10 мм. Тігістің тігістері белге қарай үтіктеледі.

Белдік астарын баптау. Белдіктің ұшын алдыңғы жағына бұрмай түзетіңіз. Белдіктің алдыңғы жағына белдіктің дайын астары алдыңғы жағын жоғары қаратып, астардың шеті белдіктің шетінің сызығына дейін дайын күйінде жетпейтіндей және тиісінше 2 мм қашықтықта кейп ұшын сырып тігу тігісіне дейін салынады және белдіктің астарының шетінен 1-2 мм қашықтықта тігіс салып, түзетіледі.

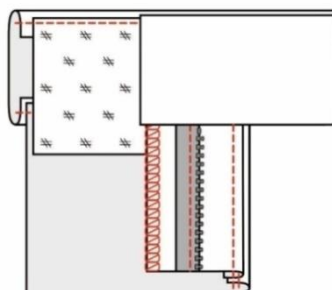
Белдіктің астарын кесу. Шалбардың сол жақ жартысындағы қалпақшаның ұшында белдіктің астары төсемді тігістің жанында кесіледі (сурет.1.30 (3)).

Белдіктің ұштарын бұрау. Белдіктің ұштарын алдыңғы жағына бұраңыз, тігістерді түзетіп, оларды сүртіңіз. Белдікті бойлық жиектер бойымен сыпырып, белдіктен 1-2 мм-ге тең жиек жасаңыз (сурет.1.31).

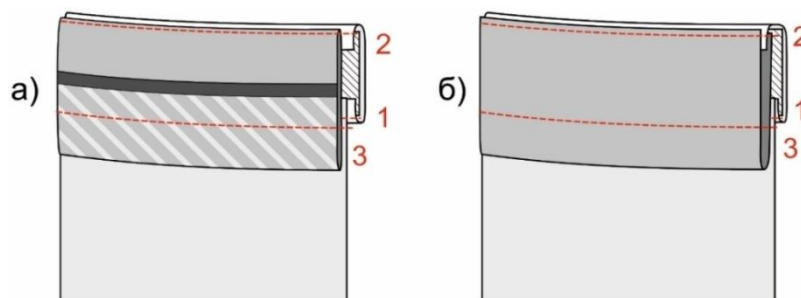
Сурет 1.30-ерлер шалбарының үстіңгі бөлігін өңдеу

Кейбір жағдайларда бекіткіштің ұшын гульфикті орнатқаннан кейін бірден бекітіңіз.

Сурет 1.31-гульфикті баптау

Белдік астарын бекіту. Белдіктің астарын баптау шалбардың орташа бөліктерін оларды тегістегенге дейін немесе одан кейін қосу әдісіне байланысты жүзеге асырылады (сурет.1.32).

Сурет 1.32-белдікті корсажды таспамен өңдеу

Шалбардың орташа бөліктерін қосу. Шалбардың орташа тігісі кию кезінде айтарлықтай жүктемелерге ұшырайды, сондықтан шалбардың орташа бөліктерін біріктіру әсіресе берік болуы керек.

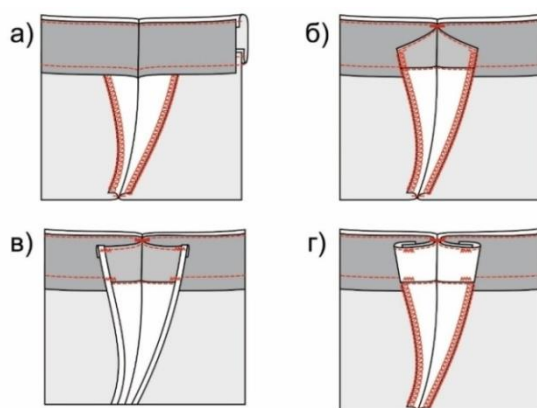
Шалбардың артқы ортаңғы бөліктері бойынша тігістің ені бірдей емес: кесіктердің үстіңгі бөлігінде ол астыңғы бөлікке (10 мм) қарағанда

үлкен (30 мм-ге дейін). Шалбардың сол және оң жақ жартысын алдыңғы жағымен ішке қарай бүктеп, белдіктің бөліктерін, тігістерін және үстіңгі жиектерін, белдік астарының астыңғы жиектерін, жалаушалардың тігістерін біріктіріп, сүртемін.

Егер белде тақ саны бар шалбар болса, онда орташа кесектерді жалғаған кезде шалбардың жартысына бір ілмек салынады. Ортаңғы тігісті өңдегеннен кейін, белдіктің үстіңгі бөлімі жалпы ережелерге сәйкес белдікке орнатылады. Орташа кесуді жалпы ережелерге сәйкес тегістеңіз.

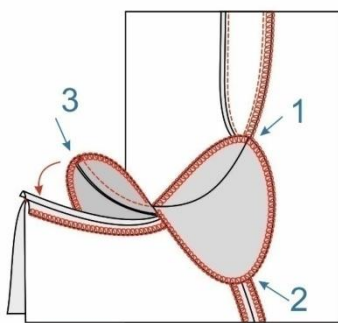
Белбеу аймағындағы шалбардың ортаңғы тігісін бірнеше жолмен өңдеу (сурет.1.33): корсажды бау 1.33, а суретте көрсетілген, жиек тігісі (сурет.1.33 в).

Ортаңғы тігіс учаскесіндегі белдіктің ұштары белдікке бекіту машинасында бекітіледі.

Сурет 1.33 - Белбеу аймағындағы шалбардың орташа бөлігін өңдеу

Леяны өңдеу және бекіту. Лея орта тігістің астыңғы бөлігінде шалбардың теріс жағын безендіру үшін қолданылады. Леяның ішкі бөліктері 8-10 мм тігіспен тегістеледі, тігіс сырып тігіледі. Леяның сыртқы бөліктері сыпырылған немесе ойылған.

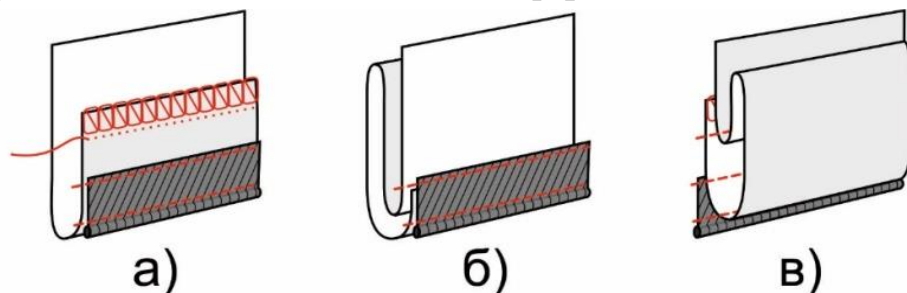
Дайын лея шалбардың теріс жағына бекітіледі – бекіткіштің соңында, орташа және қадамдық тігістерде 10 мм-ден аспайтын қысқа тігістермен (сурет.1.34).

Сурет 1.34 – леяны бекіту: 1 – гульфикке; 2 – қадамдық тігістерге; 3- артқы жартылардың ортаңғы тігісіне

Шалбардың түбін өңдеу. Шалбардың ұзындығын нақтылап, байлап, тігеді. Олар екі жолмен өңделеді: манжеттерсіз және манжеттерсіз.

Шалбардың балағын ашық кесекпен (манжеттерсіз) тігіспен өңдеген кезде, оны 1-2 мм қабаттасып, иілу сызығына бейімделетін шалбар таспасын қолдану керек (сурет.1.35). Екі жолды реттеңіз. Таспаның ұштары бір-бірінің үстіне қойылады, ұзындығы 15 мм учаскеде таспаның

үстіңгі ұшы бүгіліп, кері тігіспен бекітіледі. Шалбардың астыңғы жағындағы рұқсат белгіленген сызық бойымен теріс жаққа бүгіліп, таспаның шеті шалбардың түбінің бүкіл ұзындығы бойымен тегіс жиек пайда болатындай етіп байқалады. Шалбардың түбін жасырын тігістермен тігіңіз. Торлау сызығы алынып тасталады. Олар үтіктейді.

Сурет 1.35 - Шалбардың балағын өңдеу: А) манжеттерсіз, б) және В) манжеттермен

Шалбардың соңғы әрлеуі. Дайын шалбар бор мен жіптерден тазаланады және шеттерін байқайды, жіптердің ұштарын алдыңғы және теріс жағынан кеседі. Шалбардың үстіңгі бөлігі арнайы тағанда, алдыңғы жағынан белдікті, садақты, жіпті, бүйір және артқы қалталарды және ортаңғы тігісті түзете отырып үтіктеледі. Содан кейін шалбардың астыңғы бөлігін үтіктеп, бүйірлік және қадамдық тігістерді біріктіріп, бүктемелерді қадам тігісі жағынан әр жартысына бөлек, ал бүйір тігістері жағынан екі жартысына бірге үтіктейді. Сонымен қатар манжеттер үтіктеледі және бумен пісіріледі.

Келесі қадам түймелер мен ілмектердің орналасуын белгілейді және сәйкесінше арнайы машиналарда өңделеді.

Бақылау сұрақтары:

1. Гульффик дегеніміз не?
2. Бөктері дегеніміз не?
3. Лея дегеніміз не?
4. Шалбардың жартысындағы сызықтар мен тілімдердің атауын көрсетіңіз.
5. Неліктен олар ЫЖӨ шалбарын орындайды?
6. Шалбардың алдыңғы және артқы бөліктерінің ЫЖӨ әдістерін сипаттаңыз.

Материалды бекіту тапсырмасы:

Ерлер мен әйелдердің шалбарын өңдеудегі айырмашылықтарды талдаңыз.

Салыстыру кестесін жасаңыз:

Қолданылатын тораптар	Ерлер шалбары	Әйелдер шалбары

№ 6 ПРАКТИКАЛЫҚ ЖҰМЫС

Тақырыбы: Ерлер шалбарын жасау

Мақсаты: қауіпсіздік техникасы мен жұмыс орнын ұйымдастыру ережелерін сақтай отырып, ерлер шалбарын жасау бойынша практикалық дағдыларды қалыптастыру.

Тапсырма:

1. Еңбекті қорғау талаптарына сәйкес жұмыс орнын ұйымдастыру.
2. Ерлер шалбарының бөлшектерін кесіңіз.
3. Қол, машина және үтіктеу жұмыстары кезінде қауіпсіздік техникасын сақтай отырып, ерлер шалбарын М 1:2 етіп жасау.
4. Талдау, орындалған жұмысы атап өтуге ең бейнетті тораптары үшін пысықтау. Бұл түйіндерді бөлек өңдеңіз және өтіңіз.

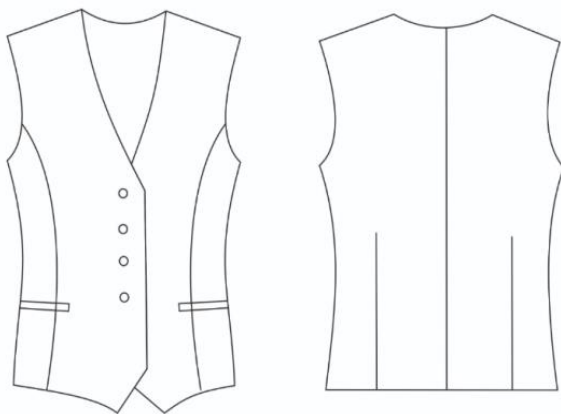
Материалдар мен құралдар: костюм матасы, ерлер шалбарының үлгілері, сыдырма, қайшы, жұмыс орны.

1.1.4 Жилетті өндеудің технологиялық реттілігі

Бүгінгі таңда жилет, яғни көкірекше, ерлер мен әйелдер киімінің ассортиментінде кездесетін әмбебап бұйымы.

Әйелдер көкірекшелері әртүрлі материалдардан (тоқыма, джинсы, тоқылған, былғары, аң терісі және т.б.), әртүрлі ұзындықтар мен кесектерден жасалған. Пайдаланылған материалдардың артқы бойында көкірекше әртүрлі ауа-райы мен маусымға арналған.

Сонымен қатар, көкірекше кез-келген әйелдер жиынтығына қосымша болуы мүмкін немесе тәуелсіз жалғыз өнім болуы мүмкін.

Сыртқы түрінің сипаттамасы

Күнделікті әйелдер көкірекшесі (сурет 1.36) костюм матасынан, жартылай қынамалы силуэттен, ұзындығы мықын сызығынан жоғары, орталық ілгегі мен түймесі бар, астары бар.

Қолтық ойындысынан етегіне дейін бедерлі және тілікті жан жапырақшалы қалталары бар. Артқы бойы ортаңғы тігіспен және бел бүкпелерімен. Мойын ойындысы V-тәрізді. Өңір етегі фигуралы

Сурет 1.36 - Әйелдер жилеті

Техникалық эскизге сәйкес (сурет 1.36) және жилет пішімінің бөлшектерінің сыртқы түрінің сипаттамасы 1.37-суретте көрсетілгендей болады. Бөлшектердегі негізгі жіптің бағыты 1.5-кестеде келтірілген.

Сурет 1.37 - Кеудешені пішу бөлшектері және кесіктер мен сызықтардың атауы

1.5 Кесте - Жилет бөлшектеріндегі негізгі жіптерінің бағыты

Деталь	Негізгі жіптің бағыты	Рұқсат етілген ауытқулар, %
Алдыңғы бой	Үстіңгі борт ілмегінен төмен орналасқан жартылай сызығына параллель	0-1
Арқасы	Бөліктің ортасында сызылған сызыққа параллель	0,5-2
Өңір қайырмасы	Сыртқы бөлімдерге параллель	0-5
Қалта астары	Бөлшек бойымен	8

Жилетті өңдеудің технологиялық реттілігі үлгілік болуы мүмкін және келесіден тұрады:

- модельмен, бұйымның нобайымен, сыртқы түрінің сипаттамасымен танысу;
- кесу бөлшектерінің болуын тексеру: ойықтарды, ойықтарды және т. б.;
- кесілген бұйымның бөлшектерін қайталау және алдын ала ДСҰ;
- барлық желілерді, бақылау белгілерін және т. б. оң бойдан сол жаққа немесе жұпқа ауыстыру;
- көкірекшені өлшеуге дайындау;
- өткізу қарастырылған;
- өлшегеннен кейін өнімнің мөлшерін нақтылау;
- пішімді негіздеу және сырып тігу (егер олар көзделген болса);
- өңдеу: қалталар, арқалар, ернеулер, астарлар;
- астарды кеудешенің үстіңгі жағына жалғау;
- иық бөліктерін қосу;
- көкірекшені түпкілікті өңдеу.

Көкірекшені өңдеудің бұл реттілігі стильге байланысты өзгеруі мүмкін.

Бірақ бірізділікті өзгерте отырып, ұсақ бөлшектер негізгі бөліктерге қосылғанға дейін негізгіге қосылатындығын есте ұстаған жөн.

Өзіндік жұмысқа тапсырма:

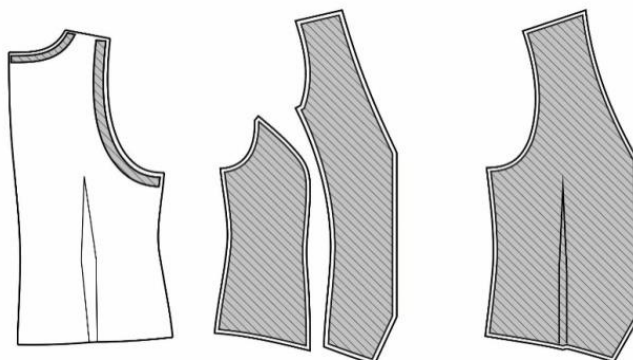
Көкірекшенің эскизін жасаңыз және көкірекшені өлшеп көруге дайындау реттілігін жасаңыз.

Бөлшектерді қатырмалау. Көкірекшені өңдеу көкірекше бойының бөлшектерін қайталаудан басталады. Жилет бойының теріс жағына жабысқақ жағымен тығыздағыш қолданылады және пресс немесе үтіктің көмегімен қайталанады (сурет.1.38).

Тығыздағыш үстіңгі жағынан 3-5 мм-ге дейін болуы керек, оның жиектері 1-2 мм-ге (сурет.1.38).

Жилет бойын өңдеу. Бойды өңдеу, әдетте, бүкпелерді өңдеуден басталады. Күртешеді тігістер жиі бөлінбейді.

Тартқыштарды өңдеу үшін тартқыштың орнын белгілеу керек, содан кейін тартқыштар сүртіліп, үтіктеледі.

Сурет 1.38 - жилет бөлшектерінің қайталануы

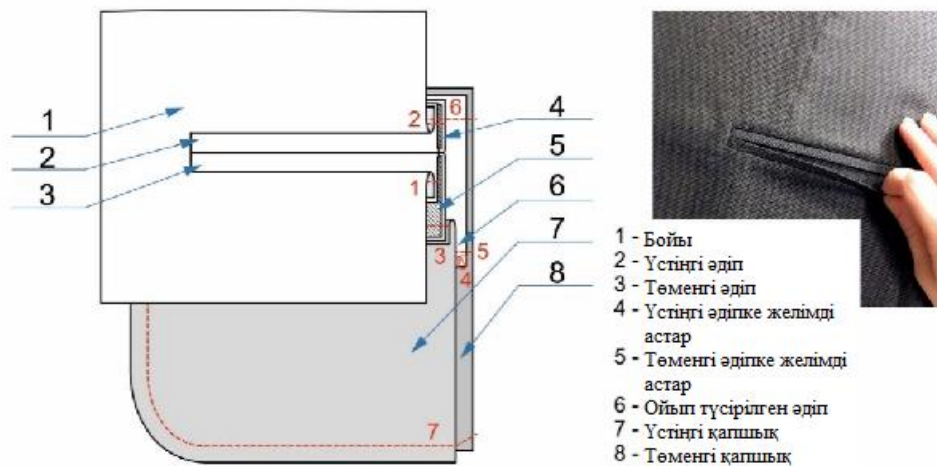
Бойда бедер болған жағдайда алдымен бүйір немесе бүйір бөлігін алдыңғы бойға жалғайды. Бүйір мен бойдың орталық бөлігі алдыңғы жағын ішке қарай бүктеп, кесектерді теңестіреді, бүйірлер ені 9 мм тігіспен сүртіледі. Бүйір бойымен 1 мм-ге сырып тігіледі, торлау сызығынан шегініңіз. Содан кейін торлау тігістерін алыңыз. Тегістеу тігісі үтіктелген. Тігісті бойдың орталық бөлігіне үтіктеңіз. Бүйірлерді қалта аймағында кесіңіз.

Егер әрлеу тігісі қажет болса, онда ол алдыңғы бойға қойылады, қалтаны бүйірге өңдеуге арналған рұқсат бүгіледі. Аяқтау тігісінің ені модельге байланысты.

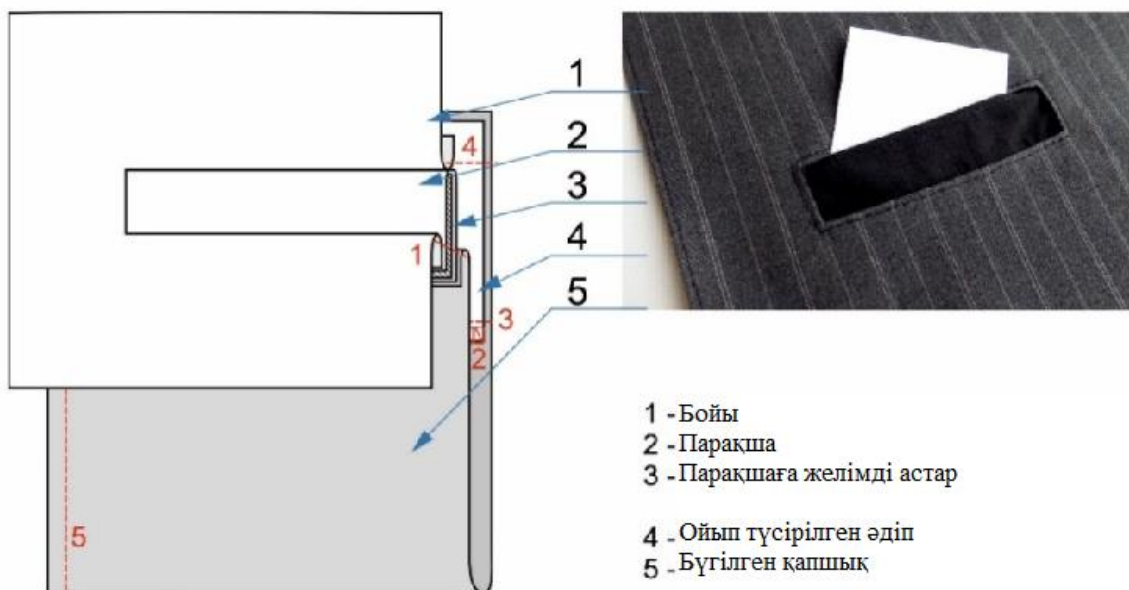
Көкірекше қалталары ауыр жүктемелерге ұшырамайды және көп қабатты болмауы керек (сурет.1.39-1.40).

Рельефте қалтаны өңдеу кезінде матаның қалыңдығына байланысты қалта үстіңгі матаның бір бөлігі ретінде бүйірмен бірге кесілген болуы мүмкін.

Қалталарды жапырақтары бар өңдеу кезінде олар бір уақытта қалта төсемі болатын матаның қалыңдығына байланысты өңделуі мүмкін.

Сурет 1.39 - жақтауда қалтаны өңдеу

Сурет 1.40 - Қондырылған ұштары бар жапырақшамен қалтаны өңдеу

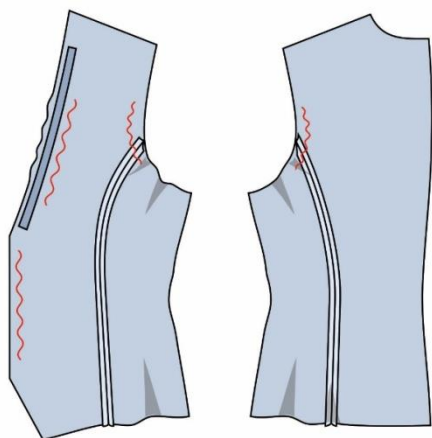
Қайталауға арналған практикалық тапсырма:
 1.39 және 1.40-суреттерде ұсынылған схемаларға сәйкес қалтаны рамкаға және жапсырылған ұштары бар парақшамен қалтаны өңдеу.

Жилет бойын ылғалды-жылумен өңдеу. Кеуде аймағында дөңес жасау үшін бойы үтіктелген. Бойды алдыңғы жағымен ішке қарай бүктеңіз, кесектерді, ойықтарды, рельефтерді теңестіріңіз. Үтіктеу үстелде алдынала өңделген жерлерді ылғалдандыратын үтіктің көмегімен жүзеге асырылады (сурет.1.41).

1 Қабылдау: бойы мойынның бөліктерін жұмысшыға орналастырады, мойын бойында пайда болған бос орынды үтіктейді.

2 Қабылдау: бойы жұмысшыға арналған, борт аймағында бос орын бар.

3 Қабылдау: бойы жұмысшыға арналған арқандармен орналастырылады және аралардағы бос орын. ЫЖӨ прессде орындалуы мүмкін.

Жилеттің артқы жағын өңдеу. Мойын мен артқы шлицалардың бөліктерін бөліктің теріс жағынан созудан қорғау үшін кесуден 3-5 мм жабысқақ төсемдер салынады. Төсемдер бөлшектерді жалғау тігістеріне кіруі тиіс.

Сурет 1.41 - Жилеттің ЫЖӨ

Артқы бойын өңдеу үшін ортаңғы қиығы торланады. Арқа бөлігін бетін ішке қаратып қосады, қиығын теңестіреді, мойнынан бастап торлы тігіспен торлайды. Тігістердің ұзындығы 7-10 мм, тігіс жиілігі 3-4 в 10 мм. Сырып тігіледі, сырып тігу тігістерін алып тастаңыз және ортаңғы тігісті үтіктеңіз, дымқыл жылу жұмыстарын орындау кезінде үтікті негіз жіптеріне салыңыз.

Содан кейін бүйірлік бөлімдерді қосыңыз. Бүйірлік кесектерді алып тастаңыз. Алдыңғы бой мен артқы жағы бүйір тігістерінің сызықтарын (көшірме тігістерін) біріктіріп, артқы жағына, бұйымның оң бөлігінің кесінділерін ойықтың кесуінен, ал астыңғы жағынан сол жағын тік тігістермен біріктіреді.

Бүйірлік кесектерді торлау сызығынан 1 мм қашықтықта тегістеңіз. Торлау тігістерін алып тастаңыз. Бүйірлік тігістерді үтіктеңіз. Бүйірлік тігістерді үтіктеңіз. Тігістер екі жағына да орналастырылады және толық бекітілгенге дейін осы күйде "шыдатылады".

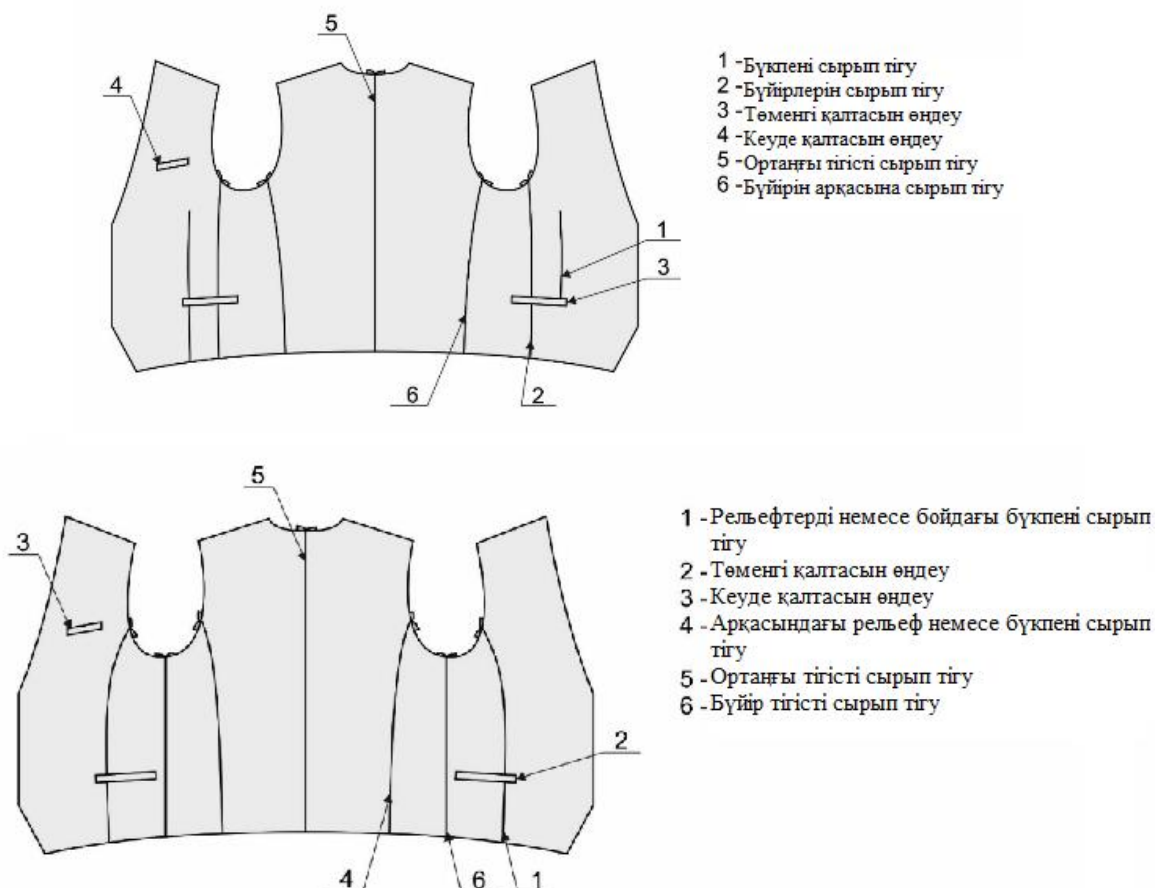
Жартылай іргелес және іргелес силуэттердің өнімдерінде бүйірлік тігістер бел сызығы деңгейінде тартылады (сурет.1.42).

Екі рет үтіктейді: ойықтан бел сызығына дейін және одан әрі төменнен бел сызығына дейін

Тігістерді үтіктеу кезінде тігістің қисаююна және созылуына жол бермеу керек.

Өңірдің және түбінің сызықтарын нақтылау. Бүйір және астыңғы сызықтарды нақтылау үшін өнім теріс жағын ішке қарай бүктеп, тігістерді, рельефтерді, қалталарды біріктіріп, иық, бүйірлік кесектерді, аралық кесектерді теңестіріп, үстелге бүйірімен жұмыс жасаушыға, оң жақ алдыңғы боймен жоғары қарай орналастырады.

Көмекші үлгі бойынша мойын, борт, түбі, бойы мен артқы бойдың ойықтары таяз. Артық маталар мен бұзушылықтар ішкі бор сызықтары бойымен кесіледі.

Сурет 1.42 - Әр түрлі модельдік ерекшеліктері бар көкірекшенің үстіңгі жағын жинау реті

Төсемді өңдеу. *Төсемді кесіңіз.* Бойдың астары қаптамаларды ескерусіз кесіледі, бірақ төсеммен қосылыстың тігісіне рұқсат етіледі.

Өңір астыды өңдеу. Өңір асты үшін төсемді белгілеңіз. Тігістердің ұзындығы 7-10 мм. Белгі тігісінің ені-9 мм. Астары астар жағынан сырып тігіледі. Төсемнің бойын ішкі бөлімдерге салыңыз.

Астардың құлақшаларын торлау тігісінен 1 мм қашықтықта жалғайды. Тігістің ені-10 мм. Жалғау астар бойынша орындалады.

Өңір асты мөлшері 1-2 мм жолға жетпей бұрышта кесіледі.. Тігістің ені 9 мм.

Төсемнің астыңғы жағын жалғаңыз. Астардың ішкі тілігіне және астардың астарына жалғау тігістері үтіктеледі.

Артқы жағын өңдеу. Төсемнің ортаңғы бөліктерін сүртіңіз.

Артқы жағының ортаңғы бөліктерін торлау тігісінен 1 мм қашықтықта тегістеңіз, ортасында көкірекшені алдыңғы жағына бұру үшін ұзындығы 250-300 мм тесік қалдырыңыз. Торлау тігістерін алып тастаңыз. Ортаңғы тігіс үтіктелген. Ортаңғы тігістің артықшылықтары үтіктелген.

Төсемнің бүйір бөліктерін қосу. Бойы мен артқы жағы алдыңғы жағын ішке қарай бүктейді, кесектерді, бақылау белгілерін теңестіреді, түйреуіштермен бұрап, оларды тегістеу сызығына перпендикуляр орналастырады. Бүйір бөліктерін артқы жағынан тегістеңіз. Тігістің ені-10 мм. Бүйірлік тігістерді үтіктеңіз. Бүйірлік тігістердің артықшылықтары үтіктелген.

Астарды кеудешенің үстіңгі жағына жалғау. Төсемді өнімге қосу үшін, көкірекшенің үстіне сәйкес келетін төсемді белгілеңіз.

Көкірекшенің үстіңгі жағы үстелге алдыңғы жағын үстіге қаратып қойылады, көкірекшенің үстіңгі жағына алдыңғы жағын төмен қаратып астар қойылады. Тігістерді біріктіріңіз, кесектер тіке тігістермен белгіленеді, оларды бүйір кесектеріне параллель орналастырыңыз, ілмектердің аймағына орнатыңыз, астыңғы бөлігінде кию кезінде бүгілмеу үшін сәл тартыңыз (сурет. 1.43).

Әрі қарай, сызық сызығы мойынның, иықтың, аралардың, бойдың, артқы бойдың және т. б. бөліктеріне параллель салынады.

Өңір астыды алдын-ала ылғалдандырып, отырғызуды реттеңіз.

Кесектерді бұраңыз: бойдың мойындары, жақтары, тіректері және артқы мойындары. Бүйірлер мен астыңғы жағы бойына бұралған. Тігістің ені-5-6 мм. Бойдың ойықтары мен артқы бойының мойындары астары бойынша тартылады, тігістің ені - 10 мм. Қалыңдығы бойдысырып тігу бұрыштарында кесіледі, тігістерге арналған рұқсаттар 1-2 мм тігіске жетпей, дөңгеленген жерлерде кесіледі, осылайша дайын пішінде көкірекше аралықтарының шеттері тартылмайды және фигураға жабысады.

Алдыңғы жағына көкірекше бұраңыз.

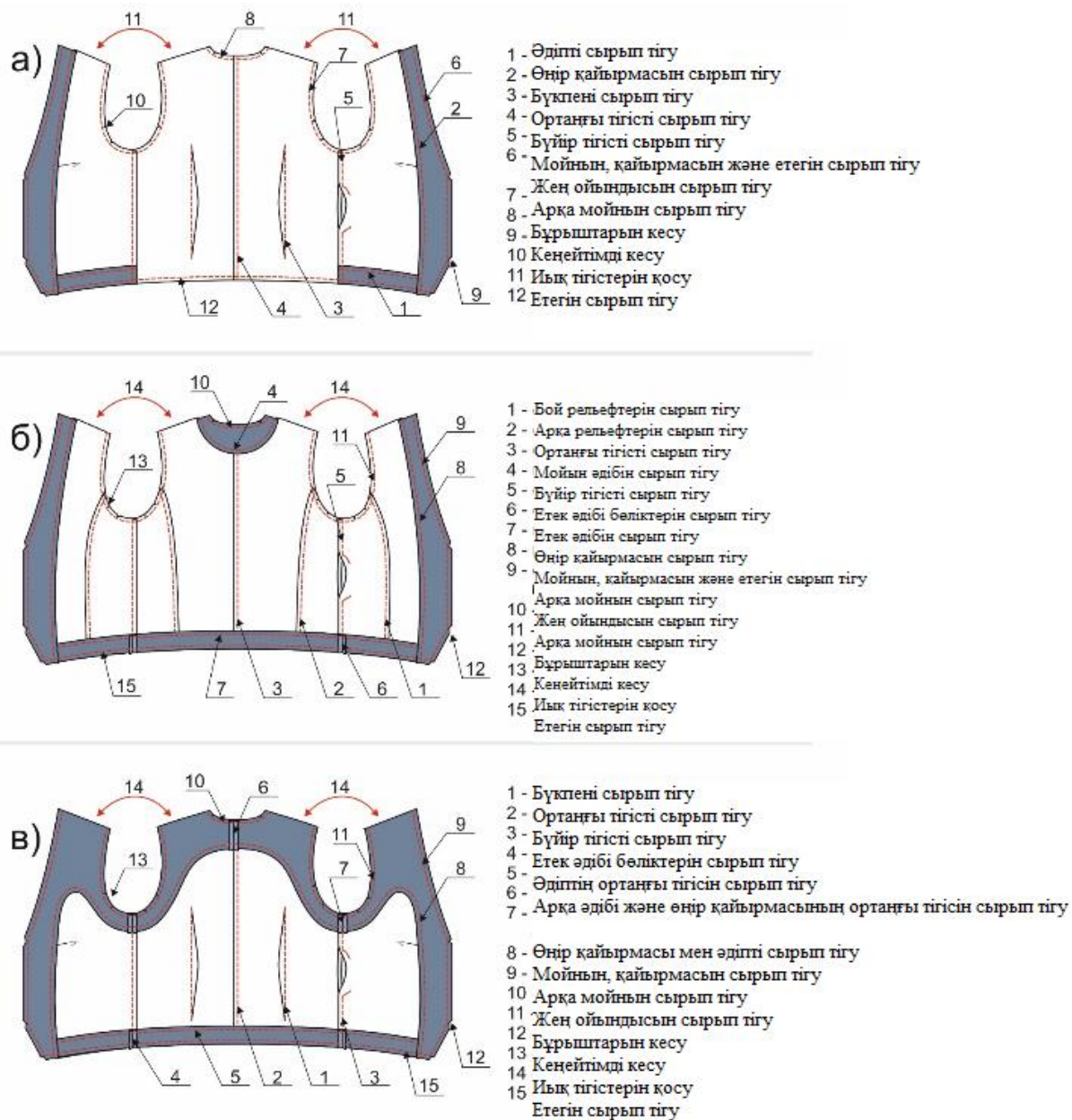
Модельге байланысты көкірекшенің шеттерін "таза жиекке" немесе әрлеу тігісімен өңдеуге болады.

Торлауөңір қайырмалары мен төсемдер жағынан орындалады. Жиектің ені 1-2 мм. Қолмен қиғаш тігістермен сүртіңіз. Сонымен қатар, шлицалар, артқы мойын және өнімнің астыңғы жағы сырып тігіледі.

Кеудешенің шеттерін астар жағынан, ернеуін - өңір қайырмалары жағынан, үтіктер арқылы үтіктейді. Торлау тігістерін алып тастаңыз. Көкірекшенің шеттері үтіктелген.

Иық бөліктерін қосу. Орында жол бойынша арқасы. Тігістің ені-10 мм.

Жилет Арқаның ортаңғы тігісіндегі тесік арқылы бұрылады. Ортаңғы тігістің бөліктері ішке құйылып, бүгілген жиектерден 1 мм қашықтықта тегістеледі.

Сурет 1.43-көкірекшені астармен өңдеу әдістері

Практикалық тапсырма:

Суретте көрсетілген дәйектілікке сәйкес.1.43 жилетті өңдеу түйіндерінің сызбаларын орындаңыз.

Жилеттің соңғы әрлеуі. Өнімнің сыртқы түрі көбінесе жоғары сапалы әрлеу жұмыстарына байланысты. Көкірекшені соңғы әрлеу басқа тігін бұйымдарына ұқсас жүзеге асырылады.

Ілмектердің орналасуы өлшеу кезінде көрсетілген.

Үстіңгі цикл мойын қиығының үстіңгі бұрышынан 10 мм төмен, астыңғы цикл - бүйір бұрышынан 10 мм жоғары, ал қалған ілмектер бір-бірінен тең қашықтықта орналасқан (сурет.1.44).

Цикл ұзындығы түйменің диаметріне және 2-3 мм-ге тең.

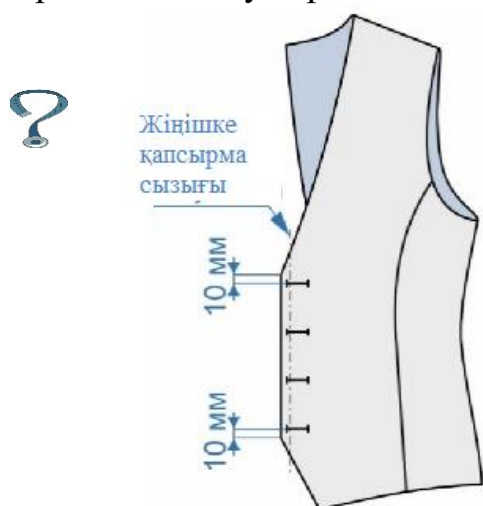
Борттың шетінен ілгекке дейінгі қашықтық түйме диаметрінің 3/4 кем емес.

Арнайы машинада ілмектерді сүртіңіз.

Жилетті ылғалды-жылумен өңдеу. Борттар өңір қайырмалары жағынан, бойдың мойын жағынан, астыңғы жағы астар жағынан үтіктеледі.

Ылғалды термиялық өңдеу ылғалданған үтіктеу арқылы жүзеге асырылады. Төсемді үтіктемесіз үтіктейді.

Түймелердің орналасуы ілмектердің орналасуына сәйкес сол жақ бойда көрсетілген. Түймелер арнайы машинада немесе қолмен тігіліп, тірек пен бекітуді ұмытпаңыз.

Бақылау сұрақтары:

1. Бойды ылғалды-термиялық өңдеу дегеніміз не?
2. Іргелес силуэт өнімдерінде бүйірлік кесектерді өңдеудің ерекшелігі неде?
3. Көкірекшенің соңғы әрлеуі нені қамтиды?

Сурет 1.44 - Ілгектің ұшы

№ 7 ПРАКТИКАЛЫҚ ЖҰМЫС

Тақырыбы: эскизге сәйкес көкірекше жасау кезектілігін құру

Мақсаты: бұйымдарды дайындау кезектілігін құрастыру бойынша дағдыларды қалыптастыру, кеудешелерді тігу бойынша жұмыс түрлерін анықтау

Тапсырма:

1. А4 форматындағы парақта әйел көкірекшесінің техникалық эскизін жасаңыз (алдыңғы және артқы көрініс).
2. Эскизге сәйкес модельдің сипаттамасын беріңіз.
3. Жилет жасау кезектілігін жасаңыз.
4. Жұмыс бойынша есепті презентация, баяндама түрінде ұсыну.

1.1.5 Ерлер жилетін өңдеу ерекшеліктері

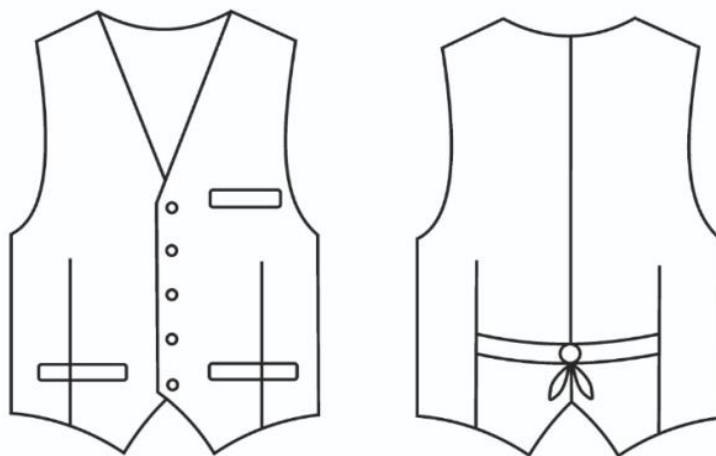
Ерлерге арналған көкірекше куртка астында және жеке бұйым ретінде киюге арналған. Егер көкірекше тек күрте астында киюге арналған болса, онда артқы жағы матадан жасалған. Егер куртка болмаса, онда негізгі матадан. Кеудешенің бел сызығы бойынша арқаға жанасуы бүйір тігістерге қондырылған екі белдікшемен қамтамасыз етіледі. Кейде артқы жағында белдіктер өңделеді. Егер олар болмаса, онда артқы жағының ортасында кесу жасалады. Көбінесе ер адамның көкірекшесінде жапырақшасы немесе жақтауы бар тілік қалталар қолданылады.

Көкірекше моделінің сипаттамасы

Ерлердің классикалық кеудешесі, бойы костюмді матадан жасалған, арқасы астарлы матадан (сурет.1.45).

Бойында екі бүйір және бір төс қалтасы бар. Арқасы ортаңғы тігіспен, бел сызығында екі бөліктен тұратын белдікшемен.

Белдікшедегі ілгек көкірекшенің енін реттеуге мүмкіндік береді. Мойын үшбұрышты пішінді, жағасы жоқ. Бойдың бүйірлері мен астыңғы жағы "таза жиекке" өңделеді.

1.45 Сурет - Ерлер жилетінің сыртқы түрі

Техникалық эскизге сәйкес (сурет.1.45) және сыртқы түрінің сипаттамасы көкірекше пішінінің бөлшектері 1.46 суретте көрсетілгендей болады.

Көкірекше бөлшектерін дайындауға дайындау кезінде кесудің толықтығы мен дәлдігі тексеріледі. Бойы мен артқы бойдың үстіңгі жағы белдің бүйір бөліктерінде орналасқан.

Көкірекшені өлшеуге дайындау және өлшеуді жүргізу әйел көкірекшесіне ұқсас.

Сурет 1.46 - Негізгі матадан пішу бөлшектері және кесіктер мен сызықтардың атауы

Жапырақшаны өндеу.

Үстіңгі жиегінің тігісін жапырақтан жиекпен (2 мм) түзетіңіз, үтіктеңіз.

Алдыңғы жағынан жапырақтың енін дайын түрінде нақтылаңыз, сызықты бөліктің теріс жағына өткізіңіз.

Төсемнің шеттері жапырақтың бүйір жиектеріне 2 мм қашықтықта жетпейтіндей етіп, жапырақшаның ұштарында жапырақтың енінің деңгейінде кесілген.

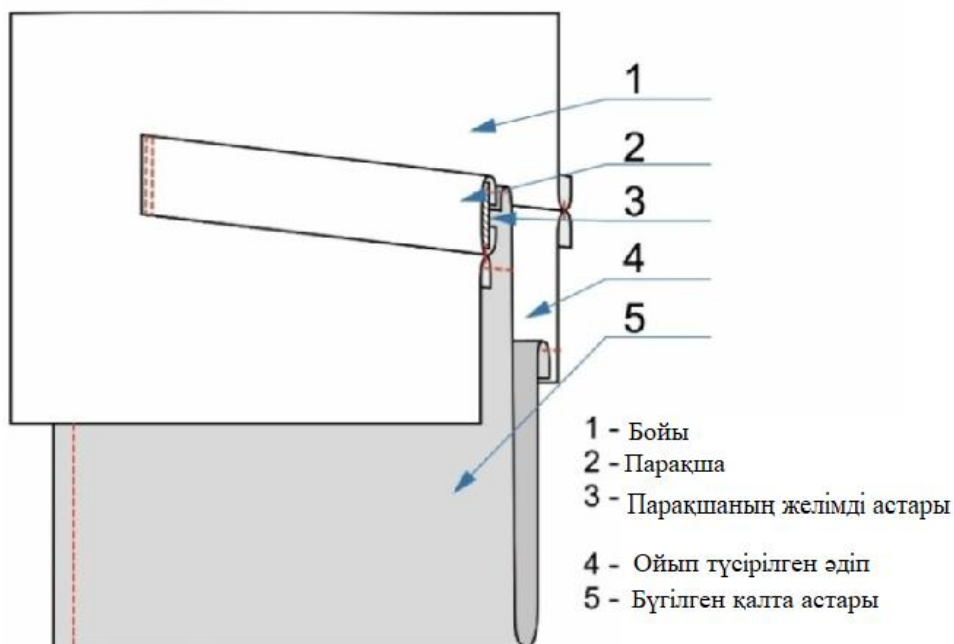
Қалтаны белгілеу бойдың алдыңғы жағында жүзеге асырылады, қалтаны белгілеудің үш сызығы салынады: бойлық – жапырақшаны бекіту сызығы және қалтаның ұзындығын шектейтін екі көлденең сызық.

Жапырақшаны жалғау. Бойдың алдыңғы жағына жапырақшаны алдыңғы жағымен және төңкерілген жиекпен, өткір бұрышпен – көкірекшенің ойығына салыңыз, матадағы өрнек сызықтары мен жапырақпен бойдағы таңбалау сызықтары біріктіріледі. Төсемді бүгiңіз, белгі қойыңыз және жапсырмаға жапсырыңыз (сурет.1.47).

Үтіктелген бүйір жиектерінің тілімдерінде жапырақшалар алдыңғы бойға жалғау тігісіне 1 мм жетпей, оны жалғау тігісінің шегін кесіп тастайды. Тігістің ортаңғы бөлігі жапыраққа үтіктелген. Жапырақшаны төсеммен жабыңыз, түзетіңіз және оны алдыңғы бойға салыңыз, су ағызып, жапырақшаның тігісінен 1 мм жоғары қашықтықта салыңыз.

Қалта астарының екінші бөлігін кеудешенің алдыңғы бойсіне жалғау. Астардың екінші бөлігі бойдың алдыңғы жағына бетін төмен қаратып, жапырақшаның/астардың жалғау тігісінің тұсына түйістіріп қойып, жапырақтың алдыңғы ұшынан 2-4 мм қашықтықта тігісті бастап, жапырақшаның артқы ұшының деңгейінде аяқтай отырып, ені 10 мм тігіспен жалғайды. Тігіс үтіктелген. Бөлшектерді жалғау тігістерінің арасындағы алдыңғы бойні жалпы ережелерге сәйкес кесіңіз.

Төсемді қалтаның ұштарындағы бұрыштарды бір мезгілде бекіте отырып, ені 10 мм тігіспен тігеді. Жапырақтың ұштары машинамен немесе қолмен бекітілген.

Сурет 1.47 - Жапырақшалы қалтаны өңдеу

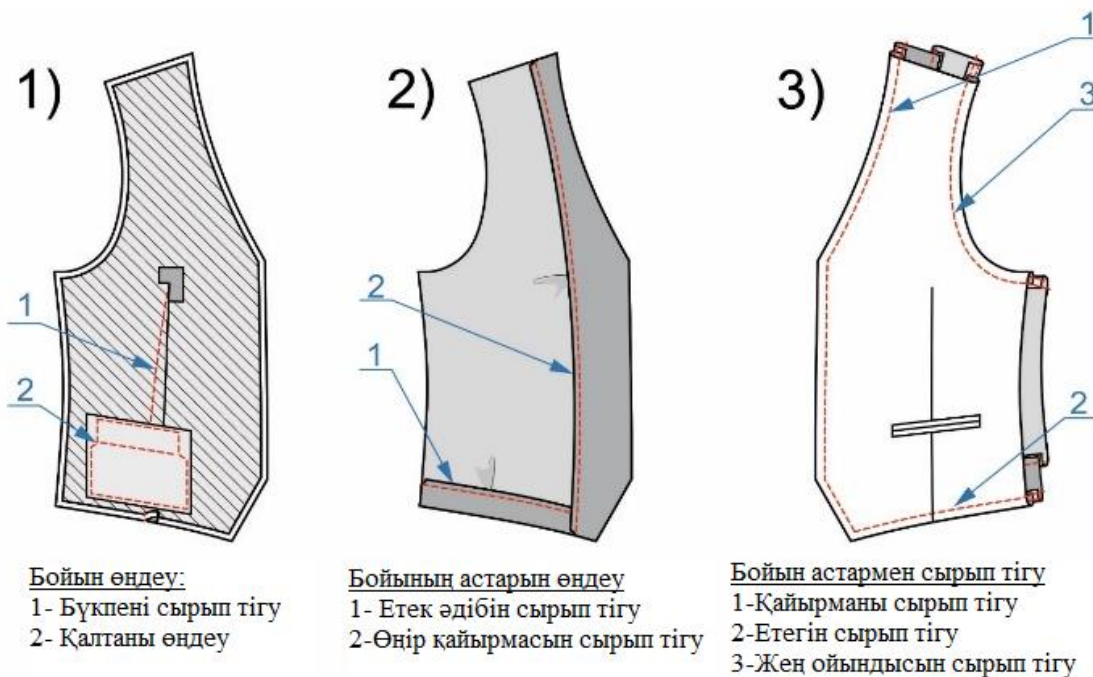
Егер көкірекшеде клапандары бар сыртқы қалта болса, онда клапандар пиджак клапандары сияқты жасалады. Клапандардың шеттері әрлеу тігісімен немесе ісінумен бекітіледі. Сыртқы қалталарды тегістеу жақтауына өндеген кезде олар алдын-ала ұзындығы бойынша үтіктеледі.

Бойды үтіктеу. Кеуде аймағында дөңес алу үшін бойы жасалады. Бойы алдыңғы жағын ішке қарай бүктейді, тесіктердің ұштарын біріктіреді, кесектерді теңестіреді және екі рет үтіктейді.

Бірінші қабылдау. Екінші қабылдау. Бойы үтіктеу тақтасына өздігінен ойықпен орналастырылады, осылайша бойдағы кеуде қуысының ортасы тақтаның сопақ жиегінің ортасына сәйкес келеді, ал тақтада бүкіл иық бөлігі және бел сызығына дейін бүйірлік кесу болуы керек.

Астар мен өңір қайырмаларын өңдеу. Жүн матадан тігілген кеудешенің астарында астарлы матадан тігілген жапырақшасы бар ішкі қалта, ал жібек матадан тігілген кеудешенің астарында жапсырма қалта өңделеді. Әр түрлі жібек маталардан жасалған жилеткада көп қабатты қалталар жасалмайды, себебі олар өнімді ауырлатады, сондықтан мұндай жилеткада жалған қалталар жасалады.

Астыңғы бөлікті өңір асты және тегістеу бөліктерді теңестіріп, бөліктерден тегістеледі. Тігістің ені 5-7 мм. Жалғамалардың жалғау тігістері үтіктелген, бөлшектері үтіктелген. Бөлшектердің ішкі бөліктері үлгілермен тексеріледі, артық бөлігі кесіледі. Жалғамалардың тігістері ішкі және сыртқы тілімдерден 10 мм қашықтықта кесіледі (сурет. 1.48).

Сурет 1.48 - Бойды өңдеу және ілмекпен жалғау

Осылайша өңделген өңір асты және астыңғы сырып тігубойдың астарына қосылады. Бойдың түбін сырып тігу астардың астыңғы жағы бойынша астар жағынан ені 10 мм тігіспен сырылады. Бұл жағдайда кішкене қатпарлар (әр бойда бір) жапсырманың үстіне қойылады. Бүктемелер негізгі бөлікті қатайтпау үшін қажет. Жалғау тігісін астар жағына бүгеді.

Өңір асты бойдың төсемінің бүйір бөліктеріне, ал астыңғы жағында бойдың түбіне бекітіледі (сурет.1.48). Кеуде аймағында төсем кесектерге отырғызылады. Тігістің ені 10 мм. Үстіңгі жағында тігіс төсемге қарай бүгіліп, ал астыңғы жіктердің деңгейінде олар 1 мм тігіске жетпей кесіледі. Астыңғы жағын тегістеуге арналған тігістің тігісі үтіктелген. Бойдың дайын төсемі үтіктелген.

Бойдың мойнын, борттарын, түбін және ойықтарын сырып тігу.

Мойын мен жақтар қайралып, бір уақытта бойдың бүйірінен жиек салынады. Жиегі иық тілімінен 25-30 мм төмен, одан әрі мойын, борт, астыңғы кемер және астыңғы тіліктерден 5 мм қашықтықта орналасады. Жиектің соңы бүйірлік кесуден 25-30 мм қашықтықта орналасқан (сурет.1.48).

Оң жақ бойда жиек оның бұрышының пішінін сақтай отырып, үстіңгі және астыңғы жиектерге салынады. Тегістеу тігісі оның сыртқы жиегінен 1 мм қашықтықта орналасқан. Тегістеу кезінде жиек аздап тартылады. Оқу барысында жиек алдын-ала қолмен белгіленеді, оның орналасқан жері мен бойдың қону мөлшерін ескере отырып.

Тегістеу көбінесе 3-4 мм-ге тең тігіске рұқсат қалдырып, пышақпен тегістеу машинасында жасалады. Егер бойы машинада пышақсыз бұралса, онда 3-4 мм қалдырып, тегістеу тігісін кесу керек.

Бойдың ойығын төсеме жағынан ені 10 мм тігіспен қайрайды. Бойдың бұрыштарында тегістеу тігістері қалыңдатылмауы үшін қосымша кесіледі. Жол бойында тігіс бірнеше жерде кесіліп, шеті тартылмауы үшін 1-2 мм тігіске жетпейді.

Астардың астарын, астарын және астарын ойыққа салу жіптері алынып тасталады. Бойы алдыңғы жағына бұрылады. Бойдың бұрыштары мұқият түзетіледі.

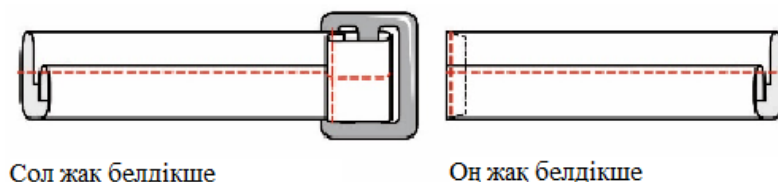
Бойдың шеттері бір тізбекті тігіс машинасында немесе шетінен 5-7 мм қашықтықта тігіс салып, ұзындығы 10-12 мм түзу тігістермен қолмен сүртіледі. Торлаубойынан ені 1-2 мм жиек жасай отырып, астыңғы жағы мен бүйірінен жасалады. Іріктеменің ішкі жиегін одан әрі бекіту үшін оны төсемді жалғау тігісінен 5-10 мм қашықтықта бір жікті тізбектітігіс машинасында немесе ұзындығы 20-25 мм қол тігістерімен белгілейді.

Бойы ашық бүйірлік бөлімдер арқылы теріс жаққа бұрылады, төсеніштің тігістерін төсемдерге түзетеді және оларды жасырын тігіс машинасында немесе ұзындығы 10-15 мм қолмен қиғаш тігістермен тігуге тігеді. Содан кейін бойы қайтадан алдыңғы жағына бұрылып, түзетіледі (сурет.1.48). Кесілген жақтар мен астыңғы жағы үтіктелген.

Тігіс төсем жағынан шетінен 2 мм қашықтықта төселіп, бойынан ені 1 мм жиек құрайды (сурет.1.48).

Көкірекшенің ең маңызды бөлігі-оның жақтары. Оларды дұрыс өңдеу өнімге жақсы көрініс береді. Нәтижесінде бойды, бүйірлерді және мойын сызығын өңдеуге көп көңіл бөлінуі керек. Операциялардың техникалық шарттарын дәл сақтау, Мұқият үтіктеу, ілмектер мен түймелердің дәл орналасуы өнімнің қажетті сапасын қамтамасыз етеді.

Белдіктер мен көкірекшелерді өңдеу. Белдікшелер төселген матадан жасалған. Матаның жолақтары ортасында алдыңғы жағымен ішке қарай бүктеліп, ені 7 мм тігіспен тегістеледі. Бұраңыз, түзетіңіз және үтіктеңіз. Сол жақ белдікке тоға қойылады, белдіктің ұшы 20 мм бүгіліп, шетінен 2 мм қашықтықта реттеледі (сурет.1.49).

Сурет 1.49-белдікшелерді өңдеу

Содан кейін қопсытқыштар өңделеді.

Әрі қарай, екі артқы жағы алдыңғы жағымен бүктеледі, кесектер мен ортаңғы тігістерді теңестіреді, ені 10 мм тігіспен астар матасының астыңғы және аралары бойымен тегістеледі (сурет.1.50).

Сурет 1.50 -

Бойын артқы бойымен біріктіру. Алдыңғы жағына бұрылған толығымен өңделген көкірекше бойы ішкі жағынан сыртқа қарай бұрылған артқы бөліктердің арасына қойылады. Бойы ашылмаған бүйір бөліктері мен мойын бөліктері арқылы орналастырылады. Негізгі матаның бойы негізгі төсеніш матасының артына қойылады. Бойы мен артқы бойдың бүйір бөліктері теңестіріледі.

Жапсырмалар ілгіштерге салынған. Тігістің ені 9 мм. Тегістеу тігісінің ені 10 мм. Бүйір үзіктер бойынша арқасы астарлық маталармен сырып тігіледі.

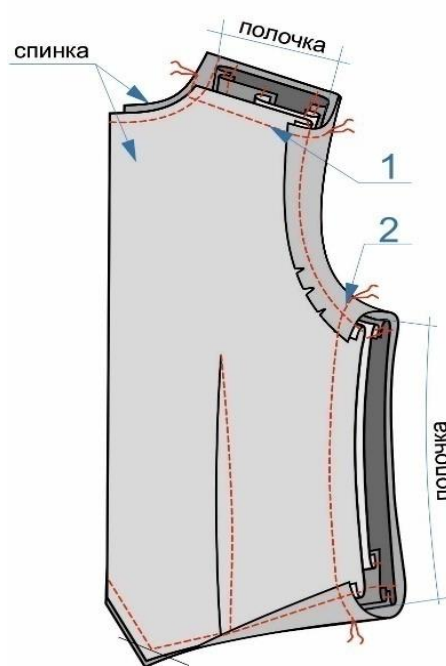
Артқы бөліктердің арасына салынған бойдың иық бөліктері де артқы және сыпырылған иық бөліктерімен теңестіріледі. Содан кейін матаның артқы жағынан сырып тігіледі. Артқы жағының иық бөлімі отырғызылған. Тігістің ені 10 мм (сурет.1.51).

Көкірекшені алдыңғы жағына бұрмас бұрын, жіптерді алып тастаңыз, сапасын тексеріңіз және тігіс аралықты қатайта алатын жерлерде артқы жағының тігісі кесіледі. Көкірекше алдыңғы жағына артқы жағындағы тесік арқылы бұрылады. Бүйір және иық тігістері түзетіліп, оларды артқа қарай бүгеді. Тігістер, сондай-ақ артқы және көкірекше түбінің тігістері.

Негізгі астарлы матадан және астарлы матадан жасалған арканың мойын бөлігі ішке қарай бүгіліп, негізгі астарлы матадан ені 1-2 мм жиекті босатып, астарлы матаның шетінен 3 мм қашықтықта тігіс салынады.

Жилеттің соңғы әрлеуі. Ілмектер көмекші үлгі бойынша сол жақ бойда көрсетілген.

Жилетті ылғалды-жылумен өңдеу борттың шеттерін престоуден, бойдың, қалталардың жиегі мен түбін түзетуден, артқы бойын үтіктеуден тұрады. Түймелерді тігіңіз.

1 - обработка плечевого шва
2 - обработка бокового шва

Сурет 1.51-артқы және бойды қосу

Бақылау сұрақтары:

1. Киімнің негізгі бөліктері мен төсеніш бөліктері қандай материалдардан жасалған?
2. Сыртқы қалтаны көкірекшеде жапырақшамен өңдеудің технологиялық реттілігі қандай?
3. Негізгі матадан, бойынан жасалған бойды өңдеудің технологиялық реттілігі қандай?
4. Көкірекшенің бүйір бөліктерін өңдеудің технологиялық реттілігі қандай?
5. Кеудешенің борттық тілімдерін өңдеу кезінде қандай техникалық шарттарды сақтау қажет?

Материалды бекіту тапсырмасы:

Ерлер мен әйелдердің көкірекшелерін өңдеудегі айырмашылықтарды талдаңыз.

Салыстыру кестесін жасаңыз:

Қолданылатын тараптар	Ерлер көкірекше	Әйелдер көкірекше

№ 8 ПРАКТИКАЛЫҚ ЖҰМЫС

Тақырыбы: Ерлер кеудешесін жасаудың технологиялық кезектілігін құрастыру

Мақсаты: бұйымдарды дайындау кезектілігін құру, кеудешелерді тігу бойынша жұмыс түрлерін анықтау дағдыларын қалыптастыру.

Тапсырма:

1. А4 форматындағы парақта (алдыңғы және артқы көрініс) ерлердің жеке көкірекшесінің техникалық эскизін жасаңыз.
2. Эскизге сәйкес модельдің сипаттамасын беріңіз.
3. Жилет жасау кезектілігін жасаңыз.
4. Жұмыс бойынша есепті презентация, баяндама түрінде ұсыну.

1.1.6 Пальто өндеудің технологиялық реттілігі

Пальто - бұл сыртқы киім және кез-келген әйелдің гардеробының ажырамас бөлігі.

Бастапқыда пальто бастапқыда еркек болатын. Алайда, жылдар өте келе ыңғайлы және функционалды өнім әйелдердің назарын аударды және 19 ғасырда әйелдер пальтосының "бейімделген модельдері" пайда бола бастады.

Бүгінгі таңда тігін өнеркәсібі силуэт, кесу, қолданылатын материал және т. б. бойынша көптеген әйелдер пальтосын шығарады.

Әйелдер пальтосына арналған жүн және жартылай жүн материалдарының өзектілігін ескере отырып, өндіріс технологиясының өзіндік ерекшеліктері бар.

Пальто сыртқы түрінің сипаттамасы

Әйелдердің маусымдық пальтосы (сурет.1.52), жартылай жүн матадан, жартылай қынамалы силуэтті, жеңі қондырмалы пішілген, ұзындығы иін сызығынан төмен, орталық 5 торланған ілмек пен 5 түймесі бір қаусырмалы түймелігімен, астарлы.

Алдыңғы бойдың қолтық ойындысынан шыққан кеуде бүкпесі және бел бүкпелері бар, бүйірінде қақпақшалы тілік қалталары қиғаш орналасқан.

Артқы бойы ортаңғы тігіспен, астыңғы жағында шлицамен, иық бүкпесі және бел бүкпелері және 2 түймеге түймеленетін белдікше бар.

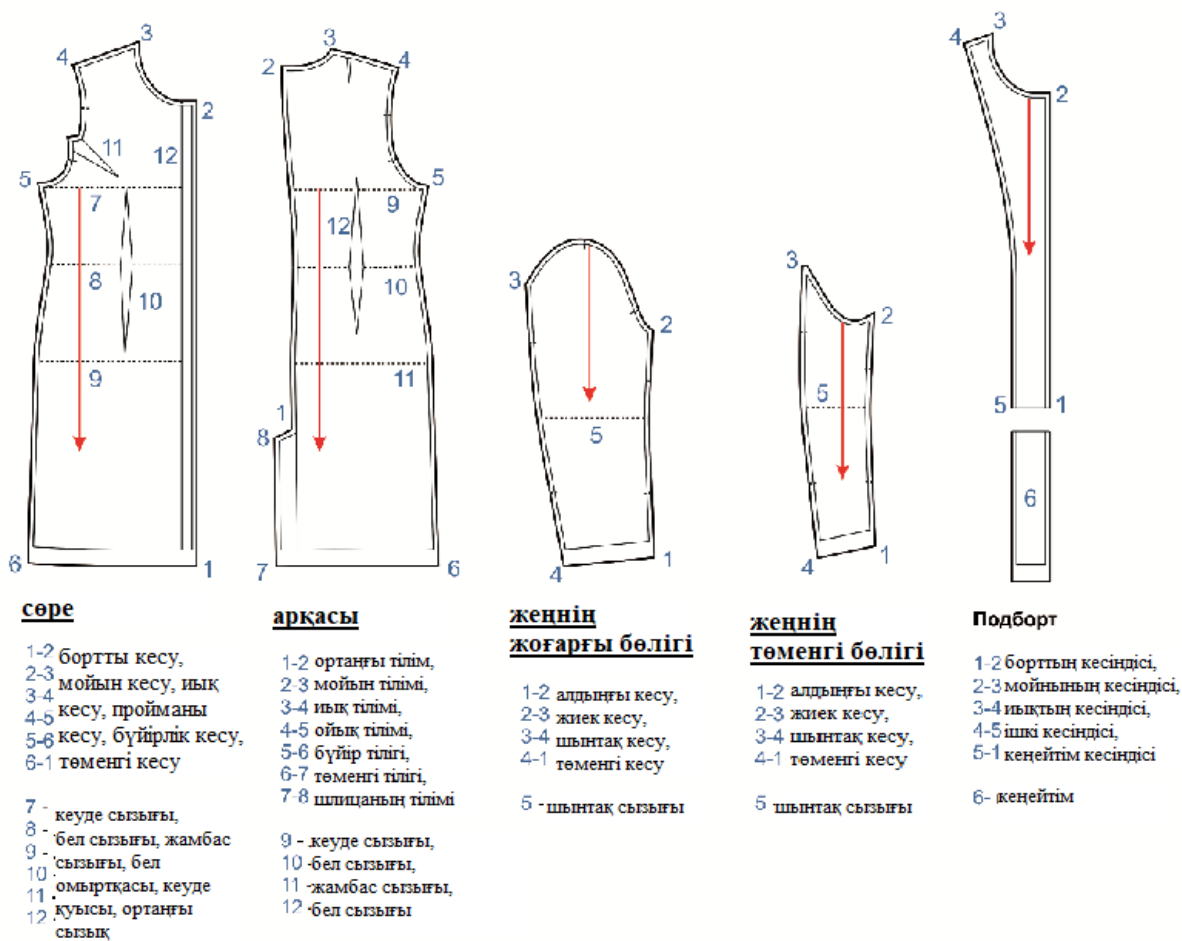
Жеңі қондырмалы, екі тігісті. Жағасы қайырмалы.

Өңір шетіне, жаға қырына, қақпақшалаға, белдікшеге әрлеу тігісі салынған.

Техникалық эскизге сәйкес (сурет.1.52) және сыртқы түрінің сипаттамасы 1.53-суретте көрсетілгендей пальто кескінінің бөлшектері. 1.6 және 1.7-кестелерде үстіңгі және астыңғы бөліктің бөлшектеріндегі ортақ жіптің немесе негіз жіптің бағыты көрсетілген.

Сурет 1.52 - Әйелдер пальтосының техникалық эскизі

Сурет 1.53 - Әйелдер пальтосының кесу бөлшектері және қималар мен сызықтардың атауы

Кесте 1.6-негізгі матадан жасалған бөлшектердегі негіз жіптерінің бағыты

Пішім бөлшектерінің атауы	Негізгі жіптердің бағыты	Рұқсат етілген ауытқулар, %
Алдыңғы бой	Жіңішке қапсырма сызығына параллель	0\1
Арқасы	Орта сызыққа параллель	0,5\2
Өңір қайырмасы	Үстіңгі ілмектен түбіне дейін сыртқы кесуге параллель	0\2
Жеңнің үстіңгі бөлігі	Алдыңғы кесектің ұштарын жалғайтын сызыққа параллель	0\2
Жеңнің астыңғы бөлігі	Алдыңғы кесіндінің үстіңгі және астыңғы бұрыштарын қосатын сызық бойымен	0\2
Үстіңгі жаға	Жағаның ортасында	0\1
Астыңғы жағасы	Раскеп сызығына параллель	0\20
Клапан, жапырақ, жапсырма қалта	Бойдың негізімен сәйкес келеді	0\8
Қалтаны сырып тігу	Бөліктің ұзындығы бойынша	0\3

Кесте 1.7-астарлы матадан жасалған бөлшектердегі негіз жібінің бағыты

Бөлшектердің атауы	Негізгі жіптің бағыты	Рұқсат етілген ауытқулар, %
Алдыңғы бой	Лацканның бүгілу сызығынан төмен учаскедегі бортты кесумен қатар	0\5
Арқасы	Орта сызыққа параллель	0\5
Жеңнің үстіңгі бөлігі	Алдыңғы бөліктердің үстіңгі және астыңғы бұрыштарын жалғайтын сызыққа параллель	0\8
Жеңнің астыңғы бөлігі	Алдыңғы бөліктердің үстіңгі және астыңғы бұрыштарын жалғайтын сызыққа параллель	0\8

Бөксе бөлшектеріндегі негіз жіптері негізгі бөліктердегі негіз жіптерімен сәйкес келеді (1.6-кесте).

Әйелдер пальтосын жасаудың технологиялық реттілігі пальто үлгісімен, оны жасау ерекшеліктерімен және үстіңгі, астыңғы және бөкселердің бөліктерінің болуын тексерумен басталады. Қадалар мен негіз жіптерінің бағытын, кесу бөлшектерінде сыртқы ақаулардың болуын тексеріңіз. Бақылау белгілерінің болуын және дұрыстығын тексеріңіз. Өнімнің үстіңгі бөлігінің бөліктерін үтіктеңіз.

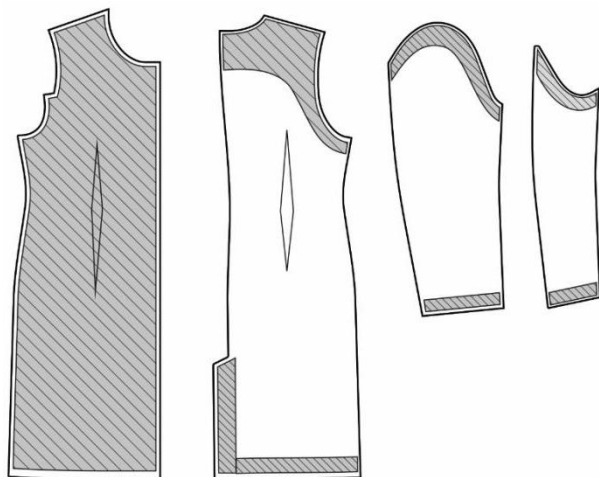
- жіңішке қапсырма сызығы, лацканның майысуы, қалта сызығы, арқа және жең алдыңғы бойсінің астыңғы бүгілісі бойынша.

Пальто бойын, артқы бойын және жеңдерін қайталау. Пальто бойын сыртқы түрін жақсарту, пішінін сақтау және нәтижесінде киюдің ұзақтығы үшін қайталаңыз.

Фронтальды қайталану - бұл бөлшектердің бүкіл бетіне немесе ішінара төсеу бөлшектерімен байланыс. Қайталау пресс немесе темірмен жүзеге асырылады. Бүкпелерді тегістегенге дейін негізгі бөлшектерді қайталаңыз. Тығыздағыштың бөліктері негізгі бөліктерден 3-5 мм-ге аз

кесіледі, осылайша тығыздағыштың шеттері 1-2 мм-ге түйіспеге енеді (сурет.1.54). Қайталау кезінде келесі талаптарды сақтау қажет:

- негізгі бөліктің тілімдеріне қатысты төсемнің дұрыс орналасуы, бүкпелердің, кедір-бұдырлардың болмауы;
- бүкіл беті бойынша қосылыстың беріктігін қамтамасыз ету;
- желімдеу режимдерін сақтау;
- алдыңғы жағына жабысқақ массаның енуінің болмауы.

Сурет 1.54 - Пальто бөлшектерін қатырмалау

Бойды ылғалды жылумен өңдеу. *Бірінші қабылдау.* Лацкан аймағында үтіктеу. Бойы үстелге лацканмен жұмыс істейтін адамға қойылады, бүктеу сызығы үстелдің шетіне параллель өтуі керек.

Екінші қабылдау. Ілмектер аймағында үтіктеу. Бойы үстелдің шетіне параллель орналасқан және ілмектер аймағында үтіктелген.

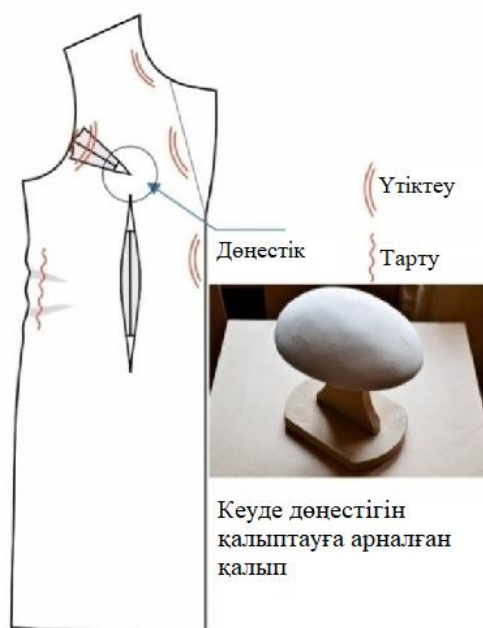
Үшінші қабылдау. Мойын аймағында үтіктеу. Бойы орналастырылған, ал үстелдің мойны мен иық бөліктері жұмыс істеп тұрған, мойнында пайда болған бос, ал иық бөлімдері үтіктелген.

Төртінші қабылдау. Жең ойындысы саласын үтіктеу. Жең ойындысы бойынша кеңейтім үтіктеледі.

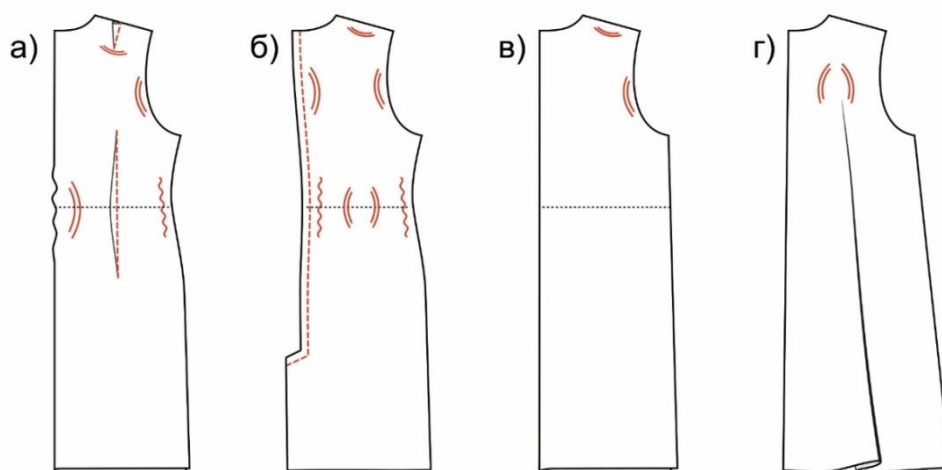
Кеуде аймағында дөңес қалыптастыру. Әйелдер пальтосының кеудесіне дөңестік беру үшін үстелге бүйір қайырмалары жайылады. Бұл жағдайда бойдың бүйір бөлігі көтеріліп, кеуде қуысының ортасында бүгіледі. Кеуде қуысы мен бойдың астыңғы бөлігін үтіктеңіз (сурет.1.55).

Иілуді тексеру үшін бойдың бөліктері үстелге жұмысшыға қарай орналастырылады және жартылай аралық сызық бойымен бүгіледі. Дұрыс үтіктеу кезінде бүйір бөлігі жартылай өңір сызығына параллель орналасуы керек.

Артқы бойды ылғалды жылумен өңдеу. Пальто артқы жағын ылғалды-термиялық өңдеу, Ең алдымен, қолданылатын материалға және өнімнің силуэтіне байланысты. ЫЖӨ артқы бойының нұсқалары 1.56-суретте көрсетілген.

Сурет 1.55 - Пальто алдыңғы бойсін қалыптау

Сурет 1.56 – Әр түрлі силуэттің артқы бойын ылғалды-жылумен өңдеу: А) орта тігіссіз жартылай іргелес силуэтті, б) орта тігіспен жартылай іргелес силуэтті, в) тік силуэтті, г) трапеция тәрізді силуэтті.

Өнімді өлшеуге дайындау келесі кезеңдерді қамтиды:

1. Алдыңғы бойы қайталанады.
2. Бүкпелері өңделеді.
3. Бойды, артқы бойды орындайды.
4. Жең ойындысы және мойын саласында қайталанады.
5. Артқы бойының құрамдас бөліктері торланады.
6. Бүйірлік, иық бөліктерін алып тастаңыз.
7. Астыңғы жақтың бөліктерін тегістеңіз, үтіктеңіз.
8. Астыңғы жағаны қайталаңыз.
9. Өнімнің түбін байқаңыз.

10. Жеңдердің алдыңғы бөліктерін тегістеңіз және үтіктеген кезде тартқышты орындаңыз.
11. Жеңдердің шынтақ бөліктерін алып тастаңыз және түбін байқаңыз.
12. Астыңғы жағаны орындайды.
13. Астыңғы жағаны мойынға салыңыз.
14. Оң жақ жеңді шұңқырға салыңыз. Егер тапсырыс берушінің фигурасы үлгілік болмаса, онда екі жең де сырып тігіледі.
15. Үстіңгі иық төсемдерін бекітіңіз.

Ортасында тігісі бар артқы жағын өңдеу. Иық тігістерін жалпы ережелерге сәйкес өңдеңіз.

Артқы бойының орта үзіктері торланады. Тігістің ені 10 мм. Торлау тігістерін алып тастаңыз. Ортаңғы тігістің артықшылықтары үтіктелген.

Іргелес және жартылай іргелес силуэттердің өнімдерінде артқы жағы ойық аймағында орналасады. Үтіктеу арқылы бір жағынан және екінші жағынан 80-100 мм бүйірлік кесудің басталуы және Люк аймағын алады.

Артқы жағын бір жағынан және екінші жағынан бел аймағындағы бүйірлік бөлімдерге тартыңыз.

Ортаңғы тігісте артқы жағын өңдеу. Кесілген шлицаларды өңдеуге арналған кеңдік қарастырылған. Слоттың ұзындығы модельге байланысты. Бастау үшін, слот сызықтары мен астыңғы сызық сызыңыз.

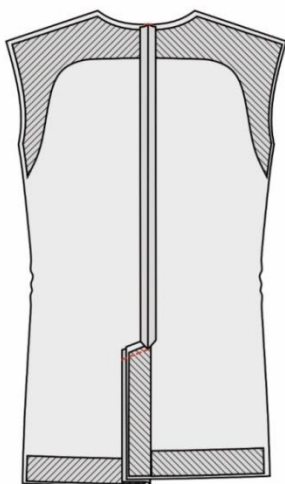
Шлицадағы жабысқақ тығыздағыш артқы жағының сол жағындағы шлицаның иілу сызығынан 10 мм, артқы жағының оң жағында - шлицаның кесуінен 10 мм қашықтықта орналасқан. Астыңғы жағында тығыздағыш төселеді, ол астыңғы аяғындағы мөлшерден 10-15 мм аз болуы керек.

Кесектерді шлица мен мойынға созудан қорғау үшін ені 30-40 мм жиек салынады (сурет. 1.57).

Арқаның бөліктерін торлау жағынан 10 мм шлицаның үстіңгі тілімдеріне жетпей, торлау тігістерінен 1 мм қашықтықта тегістейді. Тегістеу тігісі үтіктелген. Үстіңгі сызық 2-3 мм сызыққа жетпейді.

Артқы тігістің тігістері толық бекітілгенге дейін үтіктелген.

Шлицаның үстіңгі бөлігі артқы ортаңғы тігіс сызығынан 45 градус бұрышта орналасқан қос машина тігісімен бекітіледі. Бекіту тігісінің ұзындығы 30-40 мм. Машина тігісінің астына бекіту кезінде шлицаның оң және сол жағындағы кеңдік түсуі керек.

Сурет 1.57 - Пальто артқы бойына жиек салу орындары

Егер модельге сәйкес орта тігіске тігіс салынса, онда:

- аяқтау тігісі алдыңғы жағынан сол жақ жартысында, тігіс бойымен, мойнынан түбіне дейін, слоттың оң жағын бүгіп жасалады;
- слот артқы жағынан сияқты, әрлеу сызығынсыз бекітіледі.

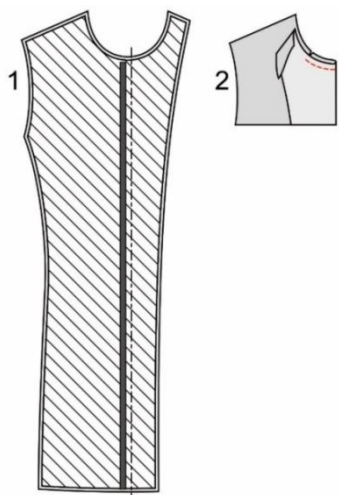
Әрі қарай, слотты өңдеу төсемді өніммен біріктірген кезде жүзеге асырылады.

Қалталарды өңдеу материалдың қасиеттерін ескере отырып, жалпы ережелерге сәйкес жүзеге асырылады.

Борт пен түбінің сызығын нақтылау. Бүйір мен астыңғы сызықты нақтылау үшін өнім ішкі жағына бүктеледі, тігістер, бүйір қалталар, тігістер біріктіріледі. Өнім үстелге оң жақ алдыңғы боймен жоғары қаратып орналастырылады.

Қосалқы лекало бойынша лацканның, борттың пішінін, лацканның майысу сызығын белгілейді және Кемер нүктесін нақтылайды. Белгіленген сызықтар жұп бөлікке ауыстырылады.

Жиектерді төсеу. Бүйір мен лацканның шеттері созылмауы үшін жиегін салыңыз (сурет. 1.58).

Бұйымдарда онда бүйір дубляж жасалуға шетіне емес, жасайды.

Өңір қайырмасын өңдеу. Дизайн бойынша өңір асты толық кесілген болуы мүмкін (сурет.1.58) және кесу.

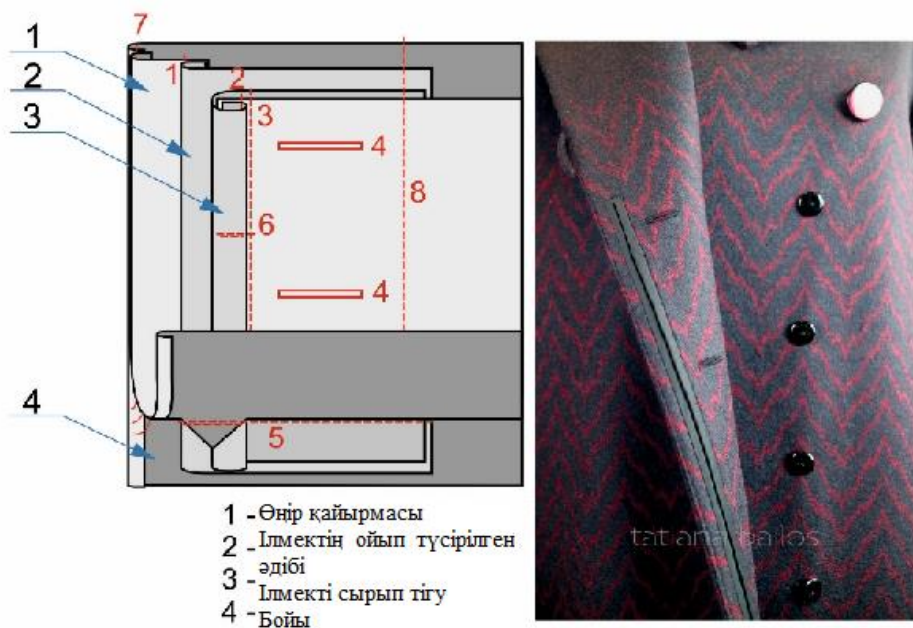
Кесілген өңір асты кеңейтімдермен болуы мүмкін, бірақ екіден көп емес. Бірінші кеңейтім бірінші ілмектен 30 мм төмен орналастырылады, астыңғы кеңейтім ұзындығы 60-80 мм кесіледі.

1.58 Сурет - Тұтас кесілген топтамаларды өңдеу: 1-жиегін салу; 2-мойнын сырып тігу

Жолақты немесе торлы матадан жасалған бұйымдарда өңір қайырмалары мен бойындағы сурет сәйкес келуі керек. Қондырмаларды 5-7 мм тігіспен өңір қайырмаларға жалғайды. Жалғау тігістері үтіктелген. Кеуде деңгейінде таңдалған ішкі бөлік бүгілген.

Егер модельдерде суппат қысқышы болса, онда бұл түйінді өңдеу алдын-ала жасалады (сурет.1.59).

Өңір асты алдыңғы бойға қойылады, алдыңғы жақтарды біріктіреді, бойдың 5-10 мм бөліктеріне қатысты бөлімдер шығарады, өңір астының мойын бойымен орналасуын тексереді.

Сурет 1.59 -Ілгек өңдеу

Оң жақ бойда өңір асты төменнен жоғарыға, сол жақ бойда жоғарыдан төменге бағытталған. Бірінші тігіс лацкан бұрышының биссектрисасына, ұзындығы 10-15 мм түзу тігістермен, 20-25 мм бұрышқа жетпей салынады. Екінші сызық кесіндіден 10-15 мм қашықтықта, қиғаш тігістермен, тігістердің ұзындығы 15-20 мм болатын лацкан мен борттың бойымен салынады. Өңір асты шілтерге отырғызылады. Қону жиекті алу үшін қажет, тігістің айналуы және қаптаманың аймағына еркін орналастыру.

Қону: үтіктің шетінен кесектерден 15-20 мм қашықтықта үтіктеңіз. Темір қонуды жылжытпау үшін борттың учаскелерінде қайта орнатылады және тоқтайды.

Бортты сырып тігу. Алдымен борттың үстіңгі және астыңғы бұрыштарын қосалқы үлгі бойынша тегістеу сызықтары қолданылады.

Оң жағы төменнен жоғарыға, ал сол жағы жоғарыдан төменге қарай бұралған. Өңдеу тігісімен бортты өңдеу кезінде сырып тігу ені 3 мм, бортты "таза шетіне" өңдеу кезінде 6-7 мм.

Егер бұйымда ернеулер бойынша жиек салынса, онда сырып тігу жиектен 1 мм қашықтықта орындалады.

Ұшып кететін астары бар бұйымдарда борт түбін кесуге параллель 3-5 мм ауытқи отырып және ішкі кесіндісіне 10 мм жетпей, астыңғы сызыққа дейін қайрайды. Соңында жол бекітіледі. Астыңғы сызықтан кесуге дейін өңір асты мүмкіндігі кесіледі.

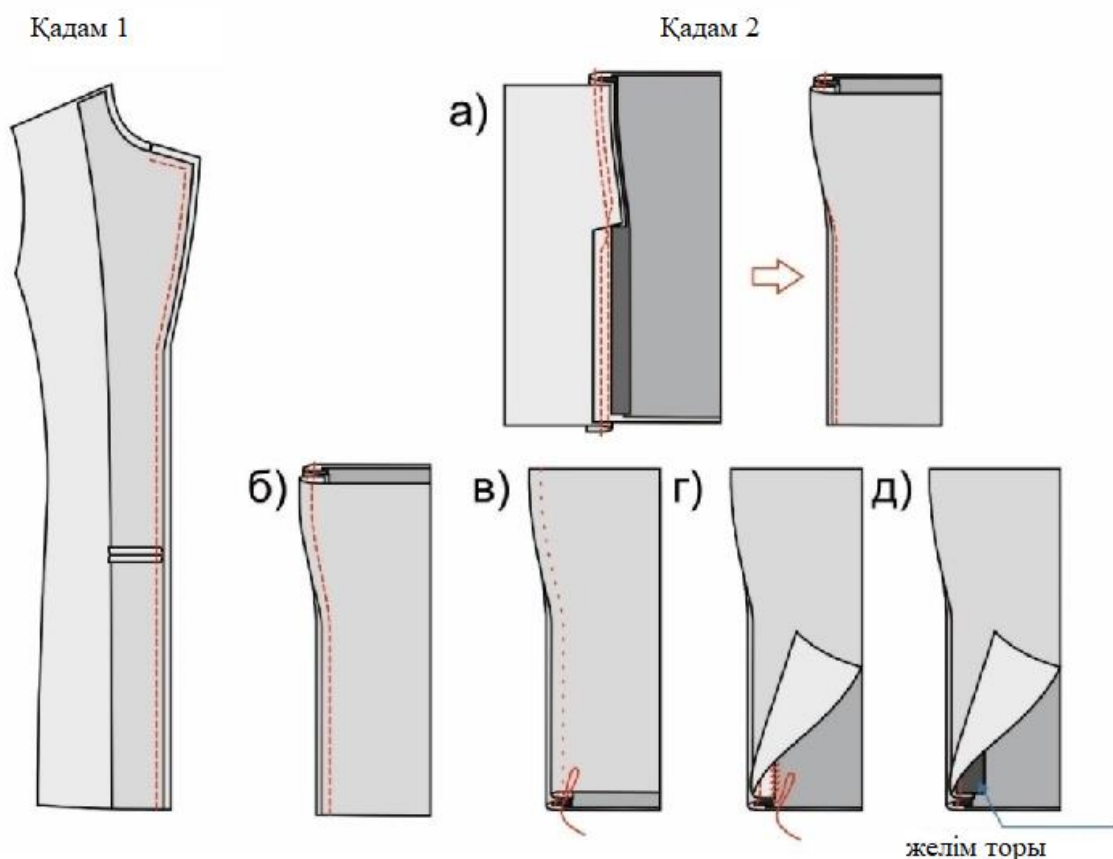
Бұйымның борттары мен түбін түпкілікті өңдеу. Бортты тегістеу тігістері үтіктелген. Егер мата қатты құлап кетпесе, тігістер арнайы блокқа үтіктеледі.

Тігістің тігісі бойда 3-4 мм-ге дейін, өңір асты бойынша 4-5 мм-ге дейін (сурет.1.60).

Егер ілгек лацқанға дейін болса, онда бортты кертпеш бойымен сырып тігу және лацқанды бірінші ілмекке дейін кесу тігістері алдыңғы бой бойымен кесіледі, ал бірінші ілмектен түбіне дейін іріктеу бойынша кесіледі.

Борттар мен лацқандар сырып тігіледі. Өңір асты алдыңғы жағына бұралып, бұрыштарын түзетеді (сурет.1.61-1.62). Лацқандар алдыңғы бой жағынан, борттар жағынан ұзындығы 7-10 мм қиғаш тігістермен сырып тігіледі, лацқан бойынша алдыңғы бойға қарай 1-2 мм шамадағы жиекті босатып, ал борт бойынша іріктеу жағына торлау тігістері борт пен лацқанның шетінен 5-7 мм қашықтықта төселеді. Бірінші тігіске параллель, екіншісі төселіп, таңдалған қонуды 20-30 мм қашықтықта, ұзындығы 20-25 мм түзу тігістермен таратады. Лацқандар үтіктелген. Борттар өңір қайырмалары жағынан үтіктеледі.

Бүйірлік бөлімдерді қосу. 400-500 мм қашықтықта төменнен жоғарыға қарай жиек машинасында сырып тігіледі.

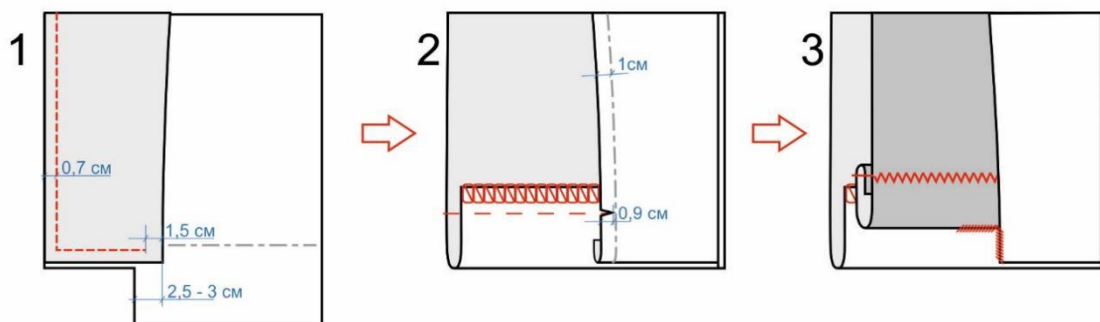
Сурет 1.60 - Кесінді іріктемелерді өңдеу: 1-қадам – қондырмаларды тегістеу және бортты өңір қайырмасымен сырып тігу; 2 – қадам – сырып тігу рұқсатын бекіту: а) машина тігісімен "таза жиекке"; б) өңдеу тігісімен; в) – қобыратумен; в) - қол тәсілімен; г) - желім желімімен.

Өнімнің бүйір бөліктерін торлау сызығынан 1 мм қашықтықта тегістеңіз. Бүйірлік тігістерді үтіктеңіз. Торлау тігістерін алып тастаңыз. Бүйірлік тігістердің артықшылықтары үтіктелген.

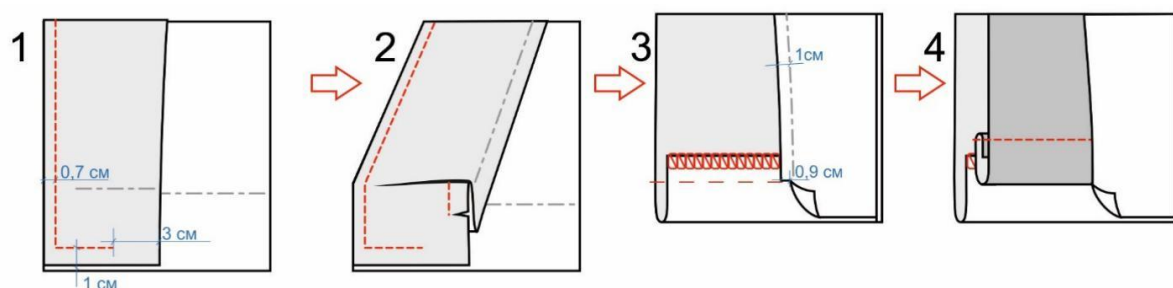
Тік пішінді бұйымдарда бүйірлік тігістер бір уақытта үтіктеледі.

Жартылай қынамалы силуэт бұйымдарында екі рет:

- ойықтан бел сызығына дейін;
- төменнен бел сызығына дейін.

Сурет 1.61 - Қайырманың астыңғы бұрышын өңдеу тәсілі: 1-борт пен түбін сырып тігу; 2-түбін бұру және байқау; 3-астарды жалғау және өңір қайырмасының және астардың ішкі жиегін тігу

Сурет 1.62 - Ұшып кететін бұрышы бар өңдеу тәсілі: 1-бортты және түбін сырып тігу; 2-іріктеменің ішкі кесігінің астыңғы бұрышын сырып тігу; 3-түбін бұру және байқау; 4-төсемді жалғау

Өнімнің түбін өңдеу. Жұмсақ матада тістермен ойылады. Өнімнің түбін байқаңыз, белгіленген сызық бойымен кесілген жерден 10-20 мм қашықтықта ұзындығы 10-15 мм түзу тігістермен бүгіңіз, өнімді алдыңызға жайыңыз. Өнімнің түбін теріс жағынан ылғалданған үтіктеу арқылы үтіктеңіз.

Астыңғы жағаны өңдеу. Тегістеу тігісінің ені 10 мм. Тігісті үтіктеңіз және тігістерді үтіктеңіз.

Астыңғы жағаның қайталануы бөксенің көлемін және оның жағаның тігісіне енуін ескере отырып жүзеге асырылады (сурет.1.63).

Астыңғы жағаны дымқыл-термиялық өңдеу тіректі кесу бойымен ортасынан оңға және солға қарай 60-70 мм ұзындықта тартып, оны кесекпен жұмысшыға қойып, ұштарын жұмысшыдан алыстатудан тұрады.

Үстіңгі жаға мен астыңғы жаға арасындағы байланыс. Астыңғы жаққа бөлімдерде дәлсіздіктерді нақтылайды және кеседі.

Үстіңгі жақ тіректің иілуінде үстіңгі жағаның жиегі мен шлицаны алу үшін қажетті мөлшерде астыңғы жақтан және ұштардан үлкен болуы керек. Үстіңгі жаққа төменнен бөлек нақтыланады және кесіледі, бірақ сіз оның пішініне назар аударуыңыз керек.

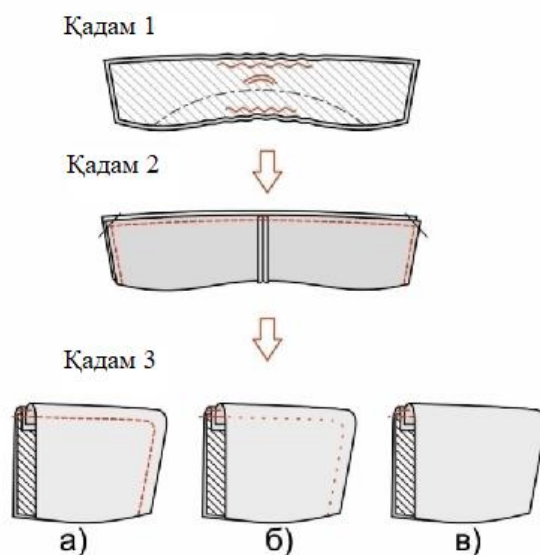
Үстіңгі жағаны астыңғы жағаға белгілеңіз. Бірінші тігіс ортасында ұзындығы 20-30 мм түзу тігістермен (сурет.1.63).

Әрі қарай, жағаның ұштары мен ұштарын қималардан 10-15 мм көлбеу тігістермен белгілеп, отырғызуды қалыптастырады.

Үстіңгі жағаның қонуын үтіктеу үтіктің бетін 15-20 мм-ден асырмай жүзеге асырылады.

Белгілеуде желісі жанып алу бұрыштарының жағаны. Жағаны астыңғы жаға жағынан қайрайды. Тігістің ені 6-7 мм, тіректің кесектеріне 10 мм жетпей. Арнайы қалыптағы жағаны тегістеу тігісі үтіктелген (сурет.1.63).

Жағаны өндегеннен кейін, жағаны ортаңғы сызық бойымен бүгіп, оң және сол жақтарын біріктіріп, симметрияға тексеріледі. Жиектің ені астыңғы жақтан тексеріледі.

Сурет 1.63 - Жағаны өңдеу реттілігі: 1 – қадам-жағаны қайталау және бүлдіру; 2-қадам-вортникті сырып тігу; 3-қадам-әдетті бұру және бекіту: а) әрлеу тігісімен; б) қобыратумен; в) "таза жиекке" машина тігісімен»

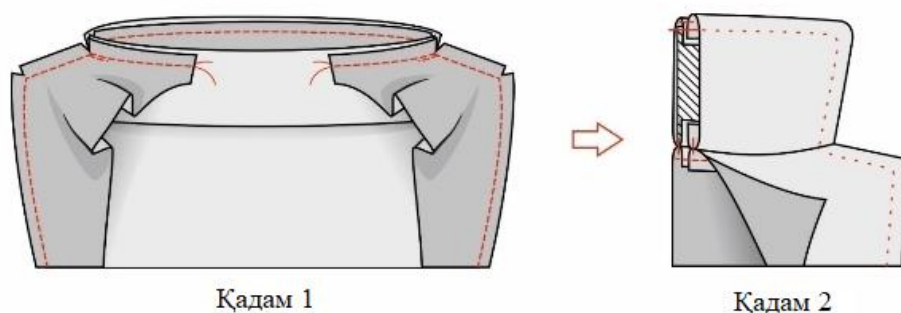
Астыңғы жағаның мойнымен тігіс тігісімен қосылуы. Алдымен астыңғы жағаны мойынға сүртіңіз. Астыңғы жақ өнімге қолданылады, алдыңғы жақтарын біріктіріп, астыңғы жақ алдыңғы бойсінің бөліктерін мойын бөлігімен теңестіреді, артқы және ортаңғы тігістердің үстіңгі жақтарын біріктіріп, түйреуіштермен сындырады. Жағаның ұштары нүктелермен біріктіріледі.

Өңір асты раскептердің үстіңгі жағасымен біріктіріліп, түйреуіштермен бұралған.

Астыңғы жағаны мойынға торлау және іріктемелерді раскептер желісі бойынша үстіңгі жағамен қосу бір қабылдаумен орындалады. Сол жақ раскептен бастаңыз. Содан кейін астыңғы жағаны сыпырып, оны иық тігістерінің үстіне (иық сызығынан артқы жағына 15-20 мм қашықтықта және алдыңғы бойға қарай 30-40 мм) 5-7 мм бұйымның иық бөлігінің бүйірінен ұшып кету үшін отырғызады. Мойын 50-60 мм кемерден ауытқып, отырғызылады; астыңғы жағаның қону мөлшеріне - 5-7 мм, бұл клавикулалардың сәйкес келуіне арналған.

Астыңғы жағаны жіпті үзбей, сол жақ раскептен бастап, раскептердің жіктерін бір тігіспен бір мезгілде тігіп, мойнына қондырады (сурет.1.64). Тігістің ені 10 мм. Астыңғы жағаны торлау және раскептерді торлау тігістерін алыңыз. Жапсыру тігісі бұйымды жұмыс істеушіге жағамен орналастыра отырып, арнайы бағанға үш рет үтіктейді:

- құқықтық раскептің тігісін кертпеге дейін үтіктейді;
- астыңғы жағаны мойынға тағу тігісін сол жақтан оң жаққа дейін үтіктейді;
- сол жақ раскептің тігісінің тігістерін үтіктейді.

Сурет 1.64 - Жағаны мойынға қондыру: 1-қадам-жағаны қондыру; 2-қадам-жағаны бұрау және жапсыру әдіптерін тігіспен бекіту

Әрі қарай, жаға түйіспелерінің тігістері ойылған. Раскептердің тігістерін белгілеңіз. Раскептерді тегістеу тігістері астыңғы жағаны бекіту тігістеріне сызып тастау тігістерін раскепті тегістеу тігісінен 1 мм-ге қойып, өңір қайырмасының үстіңгі бөлігіне 30 мм жетпей-ақ белгілейді.

Раскептерді тегістеудің тігістерін 30 мм-ге дейін көтерудің үстіңгі бөлігіне жетпей бекітіңіз. Раскептердің тігістерін жапсыру тігісінен 1 мм қашықтықта қол тігістерімен бекітеді. Тігістерді алып тастаңыз.

Үстіңгі және астыңғы бөліктері бар екі тігісті жеңді өңдеу. Жеңнің алдыңғы бөліктері сүртіліп, ені 10 мм тігіспен тегістеледі. Торлау жіптері алынып тасталады (сурет.1.65).

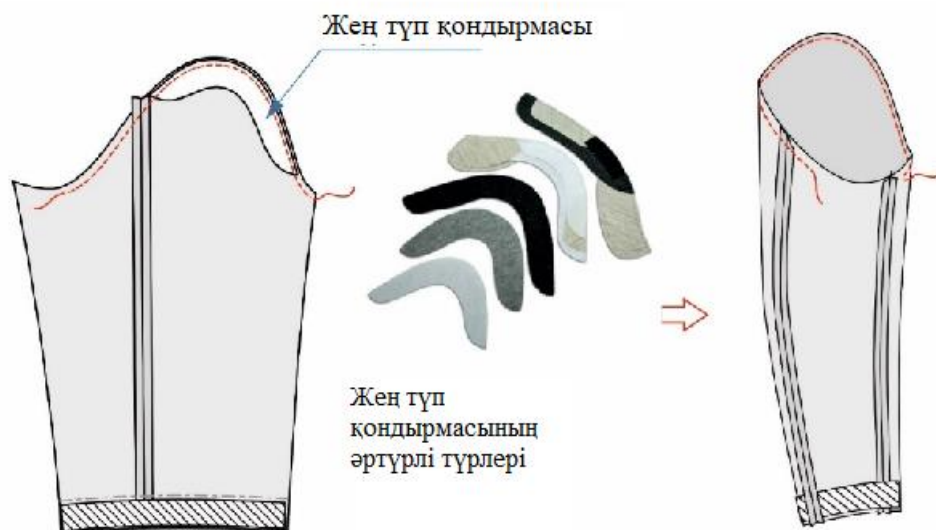
Жеңдер үстелге астыңғы бөлігімен жұмысшыға қойылады және темір алдыңғы бұрылыс сызығынан асып кетпеуі үшін тігісті үтіктейді. Алдыңғы жіктерді үтіктеу кезінде олар астыңғы бөліктерге қону үшін қосымша тартылады. Жеңдер алдыңғы жақтарымен ішке қарай бүктеледі, үстелге алдыңғы кесіктермен жұмыс істеушіге қарай төселеді, оң жаққа қарай кесумен және алдыңғы қисайту сызығы бойынша мынадай ретпен

тартылады: шынтақ сызығынан жеңнің түбіне қарай; шынтақ сызығынан жеңнің шетіне қарай. Содан кейін бөлшектерді басқа жеңмен төңкеріп, операцияны қайталаңыз.

Жеңнің астыңғы жағындағы төсемді төсеңіз. Тығыздағыш жеңнің теріс жағына 1-2 мм жабысқақ қабаты бар астыңғы иілу сызығынан төмен қойылады. Тығыздағыш ылғалдандырылады, толық қосылғанға дейін үтіктеледі.

Шынтақ қиығы торланады. Жеңнің үстіңгі және астыңғы бөліктері алдыңғы жағын ішке қарай бүктеп, шынтақ бөліктерінің артықшылықтарын біріктіріп, ұзындығы 10 мм түзу тігістермен сүртіліп, жеңнің үстіңгі бөлігін шынтақ аймағына отырғызады. Тігістің ені 8-9 мм. Қону мөлшері өнімнің дизайнына байланысты.

Жеңнің үстіңгі бөлігінде шынтақ аймағында қону. Шынтақ қиығы торланады. Шынтақ бөліктері жеңнің астыңғы бөліктері жағынан торлау тігісінен 1 мм қашықтықта тартылады. Тігістің ені-10 мм. Торлау тігістерін алып тастаңыз. Толық бекітілгенге дейін шынтақ тігісін үтіктеңіз.

Сурет 1.65-екі тігісті жең өңдеу. Жең түп қондырмасын бекіту

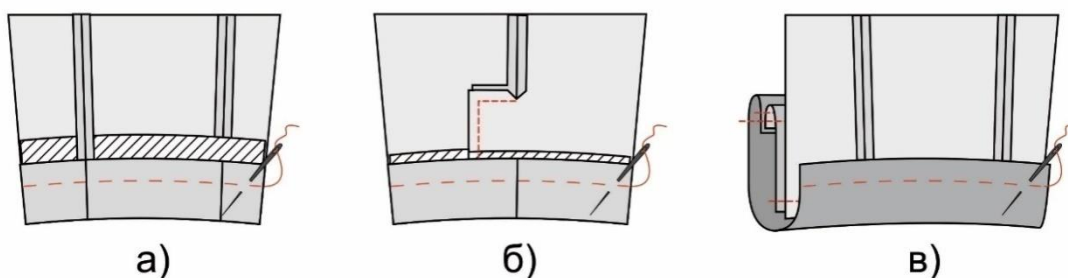
Жеңдердің түбін байқаңыз. Жеңдердің астыңғы жағы астыңғы сызық бойымен теріс жаққа бүгіліп, бүктен 10-15 мм қашықтықта ұзындығы 20 мм түзу тігістермен байқалады.

Шлицасы бар жеңдерді өңдеу. Бүкпе және шлицаны белгілеу. Жеңнің түбіне төсеу. Шынтақ қиығы мен шлица қиығы торланады. Жеңдер алдыңғы жағымен ішке қарай бүктеліп, ұзындығы 10 мм түзу тігістермен сүртіледі, жеңнің үстіңгі бөлігін шынтақ аймағына отырғызады және сонымен бірге белгіленген сызықтар бойымен ойықтардың бөліктерін сүртеді.

Жеңнің үстіңгі жағына шынтағын отырғызу жүзеге асырылады. Шынтақ қиығы мен шлица қиығы торланады. Сонымен қатар, шлицаны үш жағынан тегістеңіз және жеңнің астыңғы бөлігіне дейін тігісті

жалғастырыңыз (сурет.1.66 б). Сыпырғышты алыңыз. Шынтақ тігістерін үтіктеңіз және шлицаны үтіктеңіз.

Тігіс жеңнің астыңғы жағында, шынтақ тігістері үтіктелген. Ал шлицалар жеңнің үстіңгі жағына үтіктеледі.

Сурет 1.66 - Жеңдердің түбін өңдеу нұсқалары: А) иілуге; б) шлицамен; в) манжетпен

Шлицасы бар жеңдер. Ұшып кететін шлицамен өңдеу кезінде жеңнің үстіңгі бөлігінің шлицасына әдетті алдыңғы жағымен ішке қарай бүктейді және шлицаның астыңғы бұрышын ені 5 мм тігіспен тігеді, ені 5-7 мм шлицаның тегістеу тігісіне әдетті жібермейді. Содан кейін шынтақ бөліктері мен ойықтарды кесіңіз. Шлицаны тегістеу тігісінің ені-5 мм. Шлицаның үстіңгі және астыңғы бұрыштарындағы тігістерге арналған тігістер жеңнің астыңғы бөліктері жағынан бұрышпен кесіледі. Шлицалардың астыңғы бұрыштары алдыңғы жағына бұралып, түзетіліп, сырып тігіледі. Шынтақ тігістері үтіктелген. Шлицтер үстіңгі бөліктерге үтіктелген. Жеңнің астыңғы жағы байқалады, үтіктелген. Торлау тігістері алынып тасталады, жең үтіктеледі.

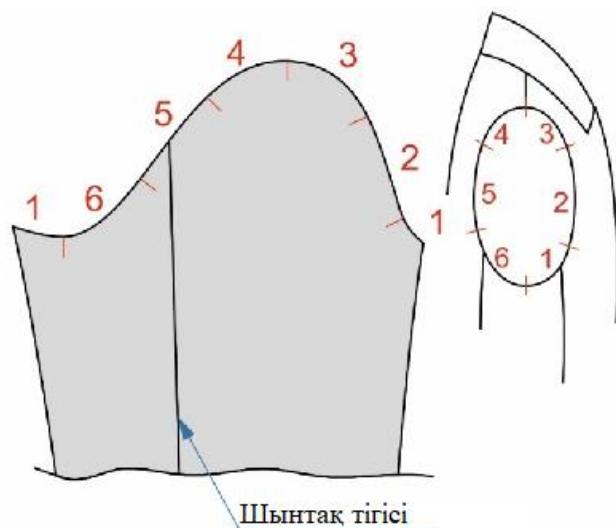
Жеңдерді арамен қосу. Жеңдерді арамен жалғаған кезде жеңнің шетін және бұйымның ойығын тексереді және нақтылайды.

Жеңдерді бұйымның ойықтарына сыпырыңыз. Олар оң жақ жеңнен шынтақ тігісінен бастап, тігісті жиек нүктесіне бағыттай бастайды. Жеңдер жағынан сырып тігіледі, тігістің ені 8-9 мм, тік тігістер ұзындығы 5-7 мм. Сол жақ жең алдыңғы тігістен басталады.

Тиісті сыртқы көріністі жасау үшін және қолдың қажетті қозғалыс еркіндігін қамтамасыз ету үшін жеңнің шетін отырғызу сол немесе басқа учаскеге қойылатын талаптарға байланысты арықтың периметрі бойынша әр түрлі орналастырылады.

Шартты түрде жең шеңберін бес бөлікке бөлуге болады (сурет.1.67).

1-ші бөлім-алдыңғы илем сызығындағы бақылау білікшесінен алдыңғы тігіске дейін және одан әрі астыңғы жартысы бойымен бірдей қашықтықта. Жең алдыңғы қисайту сызығының қалпын сақтауды қамтамасыз ететін, қонбай арамен қосылады.

Сурет 1.67 - Қонуды ойықтың учаскелері бойынша бөлу

2-ші бөлім-алдыңғы түбі сызығындағы басқару білігінен иық тігісіне дейін, оған 25-30 мм жетпейді. Осы учаскеде жең отырғызу жең түптің сыртқы учаскесінде әдемі сүйір пішінді жасайды және қол қозғалысының қажетті еркіндігін қамтамасыз етеді. Жең шеңберін отырғызу айтарлықтай және барлық отырғызудың шамамен 30-33% құрайды. Оның учаске бойынша таралуы бірдей емес: ортасында, жең түптің ең қиғаш бөлігінде ол үлкенірек, ал учаскенің ұштарында ол азаяды.

3-ші учаске-иық тігісінің бір жағынан және екінші жағынан 25-30 мм. Жеңдер үстіңгі бөлігін безендіру үшін қажет. Отырғызу саны осы учаскедегі қондырманың ішкі жіктерінің еркін айналуын қамтамасыз етуі тиіс. Шамамен қону мөлшері бүкіл қонудың 10-12% құрайды.

4 - ші учаске-3-ші учаскенің соңынан бастап шынтақтық домалату сызығындағы бақылау білікшесіне дейін арқасы жағынан орналасқан жеңнің оқпанының бөлігі. Осы учаскеде жең түбін ресімдеу және қол қозғалысының қажетті еркіндігін қамтамасыз ету қажеттілігін ескере отырып, жең түбін отырғызу барлық қонудың шамамен 30-33% - ын құрайды. Бұл бөлім жеңнің екінші бөлігіне симметриялы.

5-ші учаске-4-ші жолдың соңы мен 1-ші учаскенің басы арасындағы жеңнің бөлігі. Қону қолдың қозғалысын қамтамасыз етеді және барлық қонудың шамамен 20-24% құрайды.

Жеңнің ойыққа дұрыс салынғанын тексеріңіз. Дұрыс тігілген жең қалтасына кірудің 2/3 бөлігін жабады. Егер өнімде қалта болмаса, онда жеңнің алдыңғы орамасының сызығы ортаңғы сызыққа параллель өтуі керек.

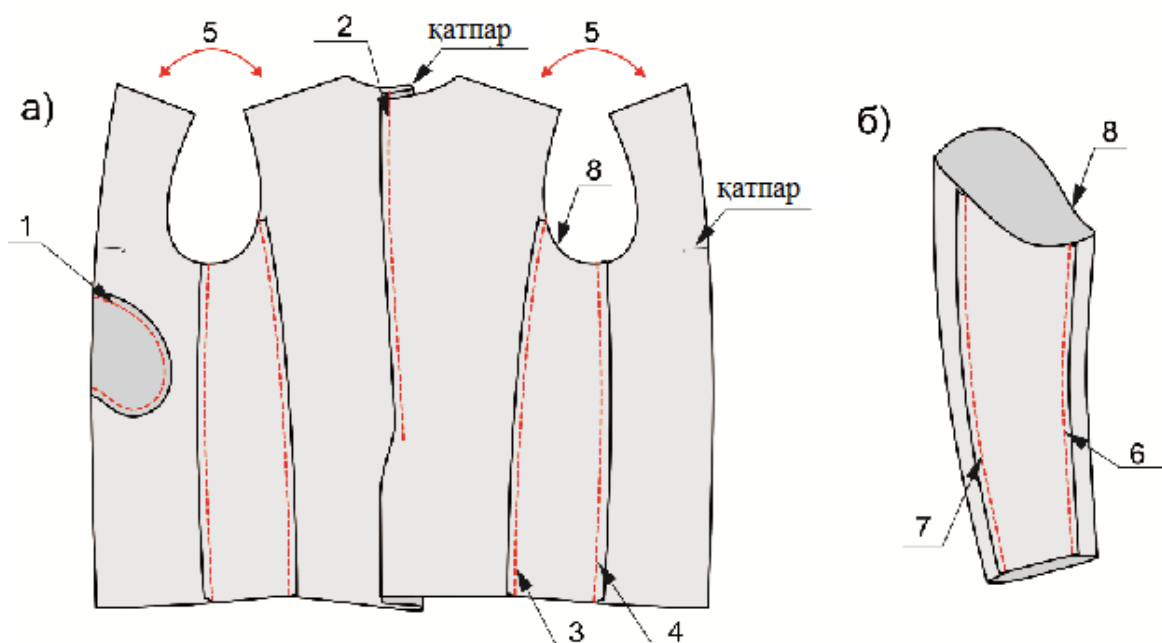
Жеңдерді кию. Жеңдерді түбі бойынша қондыру үтіктеледі, бұл ретте үтіккі түбі кесігінен 20-25 мм артық емес түбі кесігінен тыс бастамайды.

Жеңдерді білікке салыңыз. Жеңдерді жеңнің бүйірінен бастап, астыңғы жағынан қос тігіспен салыңыз.

Жең ойындысы бұйымдарын өңдеу. Үстіңгі иық төсемдері қол тігістерімен бекітіледі. Иық төсемдері иық тігісімен біріктіріледі, ал сыртқы бөлімдер 10 мм-ге дейін созылады. Жеңнің тігісінен 1-2 мм бекітіңіз. Тігістердің ұзындығы 7-10 мм.

Жең түп қондырмасы қондырма жең шеңберін безендіру үшін қолданылады (сурет.1.65). Жең түп қондырмасының қалыңдығы сән бағытына, өнімнің дизайнына, ал бұйымдарды жеке тапсырыс бойынша және Тапсырыс берушінің фигурасына, яғни иықтың пішініне байланысты. Ол жеңнің бүйіріне ұзындығы 7-10 мм таңбалау тігістерімен, жеңнің тігісінен 1 мм қашықтықта бекітіледі.

Монтаждау астары. Бүкпелерді өңдеуден бастаңыз. (сурет 1.68). Артқы жағы алдыңғы жағымен ішке қарай бүктеліп, мойнынан 120-150 мм төмен қарай тегістеледі, бекіту жасалады. Әрі қарай, сызық белден түбіне дейін басталады. Бүктеме алдыңғы жағынан солдан оңға қарай үтіктелген.

- 1 - Ішкі қалтасын өңдеу
- 2 - Ортаңғы тігісті сырып тігу
- 3 - Рельеф тігісін (бүкпені) сырып тігу
- 4 - Бүйір тігістерін сырып тігу

- 5 - Иық тігістерін сырып тігу
- 6 - Жеңнің алдыңғы тігісін сырып тігу
- 7 - Жеңнің шынтақ тігісін сырып тігу
- 8 - Жеңін жең қойындысына сырып тігу

Сурет 1.68 - Пальто астарын өңдеу

Бүйір бөліктерін артқы жағынан тегістеңіз. Жартылай ұстағыш оң жақ бүйір бөлікке салынып, бел сызығына немесе тіректен 20-30 мм төмен орналастырылған.

Иық бөліктері бойда тартылып, артқы жағын отырғызады.

Төсемнің тігістерін жиекті торлау машинасында сыпырады. Бүйірлік тігістерді артқы жағына үтіктеңіз.

Қосылу бөліктері жең астарын. Үстіңгі жағынан тігісі 10 мм. Шынтақ астыңғы бөліктерге шынтақ деңгейіне сәйкес келеді. Жеңдер астарын тегістеу тігістері үтіктелген. Тігістер жеңнің үстіңгі жағына қарай үтіктеледі

Жеңдерді 10 мм тігіспен ойықтарға салыңыз. Торлау тігістері алынып тасталады.

Ішкі қалтаны бекітіңіз. Ішкі қалта оң жақ алдыңғы бойға, бел мен жамбас сызықтарының арасына бекітіледі. Қалтаңызға кіретін жер төсемді астармен жалғау тігісінде өңделеді.

Егер өнім бүйір қалталарсыз өңделсе, онда ішкі қалта орындалуы керек.

Ілгішті бекітіңіз. Ілгіш артқы төсемнің мойнының ортасына бекітіледі. Ілгіштің ұзындығы дайын түрінде 70 мм.

Төсемді теріс жағынан үтіктеңіз.

Біріктіру жағы бос тігілген астары үстіңгі жағы бұйымдар. Бастау үшін кесінділерді нақтылайды және бақылау бор белгілерін қояды.

Өнім теріс жағын жоғары қаратып, өңір астыды түзетеді. Оған астыңғы жағы төмен қарай төселеді, артқы жағының ортаңғы тігістері, бүйірлік тігістер, иық, түйреуіштермен біріктіріліп, төсемнің ені мен ұзындығы тексеріледі. Борттағы төсем ішкі бөлікті 20 мм-ге жабуы тиіс, астардың астыңғы жағында бұйым түбінің шетін 60 мм-ге жабуы тиіс. Барлық бұзушылықтар кесіледі.

Төсемдердің ішкі тілімдеріне және төсемнің борттық тілімдеріне төсемнің кеуде тұсына отырғызылуын көздей отырып, бақылау белгілері қойылады. Түйреуіштер алынып тасталады.

Өнімге төсемді белгілеңіз. Бақылау белгілерін біріктіре отырып, төсемді сол жақ борттан бастап, тігіс ені 9 мм, төсемді кеуде тұсына отырғызып белгілейді.

Егер модельде ішкі қалта қарастырылған болса, онда ол бір уақытта ішкі қалтаның екінші бөлігімен белгіленеді.

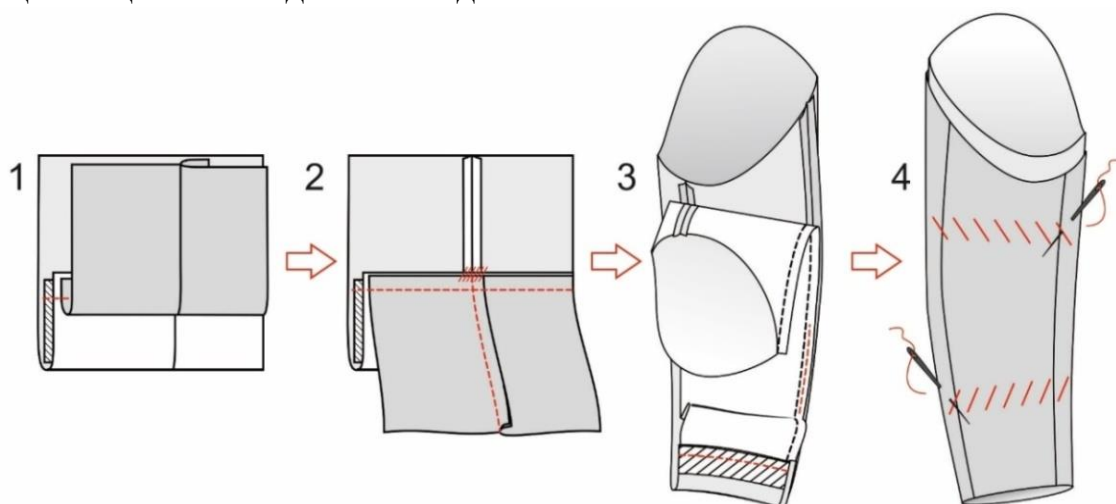
Жеңнің астарының астыңғы кесіндісін астардың тігістері мен жеңнің тігістерін біріктіріп, үстіңгі жеңнің астыңғы кесіндісіне қарай белгілейді. Белгі тігісінің ені 9 мм.

Пальтоны алдыңғы жағына бұрап, төсемнің дұрыс таңбалануын тексеріңіз. Астарды бұйымға жалғайды. Тігістің ені 10 мм, астар жағынан бір рет жалғап тігіледі. Әрбір 100-150 мм кесу арқылы таңбалау сызығын алып тастаңыз.

Астардың жалғау тігістерін бұйымға бекіту. Иық тігісінен иық тігісіне дейін астыңғы және үстіңгі жаға тігістері бекітіледі.

Астарды жеңнің астыңғы жағына жалғау тігістері алдыңғы және шынтақ тігістерінің әбзелдеріне бекітіледі (сурет.1.69). Төсемнің шынтақ тігістері жеңнің үстіңгі бөлігінің шынтақ тігістеріне қол тігістерімен бекітіліп, жеңнің түбінен 60-80 ММ шегінеді. Астарлы жеңнің тігісі үстіңгі

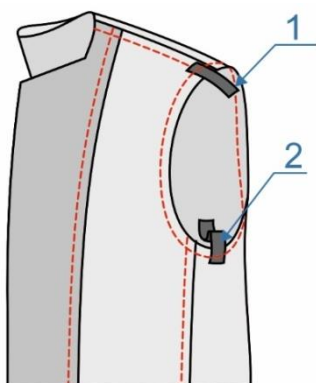
жеңнің тігісіне теріс жағынан, алдымен үстіңгі жағында, содан кейін біліктің астыңғы жағында бекітіледі.

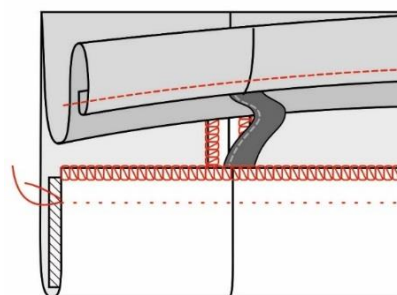
Сурет 1.69 - Астарды жеңнің түбіне жалғау реті

Төсемнің бүйір тігістері артқы жағынан үстіңгі жақтың бүйір тігістерімен жалғанады (сурет 1.70).

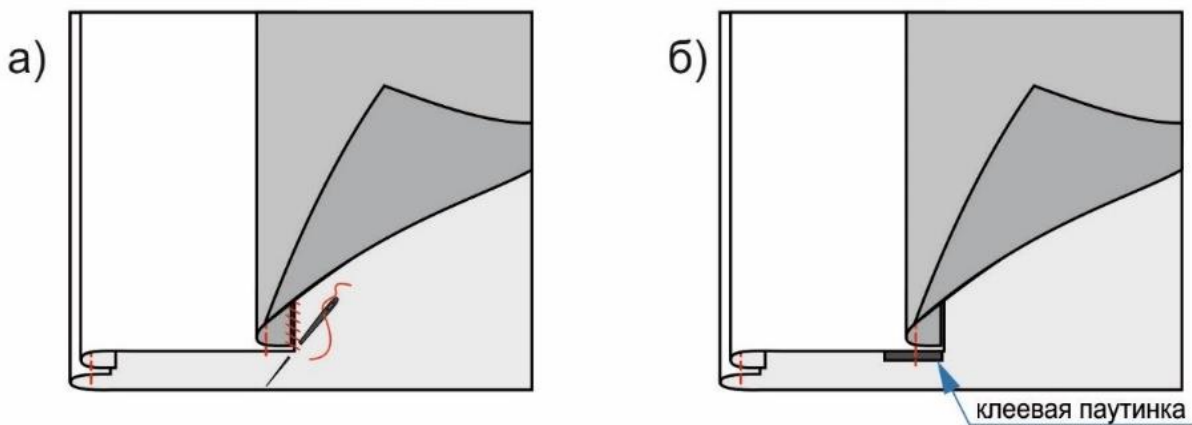
Астыңғы жағын өңдеңіз (сурет.1.71-1.72). Өнімдер үстелге қойылады, төсемді түзетеді және астардың түбін өнімнің түбіне дейін нақтылайды. Төсемнің кесіндісі үстіңгі бүгілісінің ішкі кесіндісін 10-15 мм-ге жабуы тиіс. Төсемнің астыңғы шеті байқалып, машинкаға зигзаг тігісімен бекітіледі. Ескерту жолдарын алып тастаңыз.

Сурет 1.70 - Матаның жолақтарының көмегімен аралық бойынша астарды Біріктіру: 1 – иық тігістері бойынша; 2-бүйір тігістері бойынша.

Сурет 1.71 - Астарды шілтерге астыңғы жағынан желімдеу арқылы бекіту

Желімді шілтер

Сурет 1.72 - Астарды іріктемеге жалғау рұқсатын бекіту: а) жіп тәсілімен; б) желім тәсілімен

Соңғы әрлеу. Соңғы әрлеу мыналарды қамтиды: ілмектер жасау, бұйымдарды тазалау, дымқыл термиялық өңдеу, түймелерді тігу.

Соңғы ылғалды-термиялық өңдеуді орындау кезінде иық тігістері, жеңдердің жиектері, жеңдер алдыңғы жағынан ылғалданған үтікше арқылы үтіктеледі.

БЖӨ-дің соңғы жұмысы-төсенішті төсеніш жағынан үтіктеу.

Бақылау сұрақтары:

1. Пальто бөлшектеріндегі ортақ жіптің бағытын көрсетіңіз.
2. Іргелес силуэттің ортасында ортаңғы тігісі бар пальтоның артқы жағы қалай ылғалды-термиялық өңделеді?
3. Пальто ассортиментіндегі шлицалардың мақсаты қандай?
4. Шлицаны өңдеуді өңір асты неге байланысты?
5. Тігістегі борттық төсемнің мақсаты қандай?
6. Жиек салынған пальто бөліктерін атаңыз.
7. Жиек төсеу кезінде борттың бір бөлігі қандай мөлшерде отырғызылады?
8. Өнімнің қандай бөліктері өңір қайырмалары деп аталады?
9. Қай бөліктің жағынан лацкандардың шеттері сырып тігіледі? Неліктен?
10. Астыңғы бұрыштарды өңдеу әдістерін өңір асты неге байланысты?

№ 9 ПРАКТИКАЛЫҚ ЖҰМЫС

Тақырыбы: екі тігісті жең өңдеу

Мақсаты: екі тігісті жеңді өңдеу және оны астармен қосу бойынша практикалық дағдыларды қалыптастыру.

Тапсырма:

1. Еңбекті қорғау талаптарына сәйкес жұмыс орнын ұйымдастыру.

2. 1:2 масштабында жеңнің үстіңгі, астыңғы және бөксе бөліктерін кесіңіз.
3. Қол машина және үтіктеу жұмыстары кезінде техникалық шарттар мен қауіпсіздік техникасын сақтай отырып, жеңдерді өңдеуді орындау.

Материалдар мен құралдар: жеңнің бөлшектерін, жеңнің астын, қайшыны, жұмыс орнын пішу.

1.1.7 Ерлер пиджагын өңдеудің технологиялық реттілігі

Ерлер пиджактың сыртқы түрінің сипаттамасы (сурет.1.73).

Ерлерге арналған пиджак бір қаусырмалы, жартылай жүн матадан жасалған, жартылай қынамалы силуэтті, орталық ілгегі 2 ілмекке және 2 түймеге түймеленеді.

Бел деңгейінде ойып тігілген және кесінді бүйірі және "клапанды рамкаға" ойылып салынған қалталары бар бойы. Сол жақ бойда бұрыштары бар "жапырақшасы бар" кеуде қалтасы өңделген.

Арқасы шлицамен аяқталатын орта тігіспен. Үстіңгі кесіндідегі шлицалар көлбеу әрлеу тігісімен кесіледі.

Жеңі қондырмалы, екі тігісті. Шынтақ тігісі 3 сәндік ілмектер өңделетін және 3 түймелер тігілетін шлицамен аяқталады.

Пиджак түріндегі жаға мен лацкан, лацканның бұрышында-сәндік ілмек.

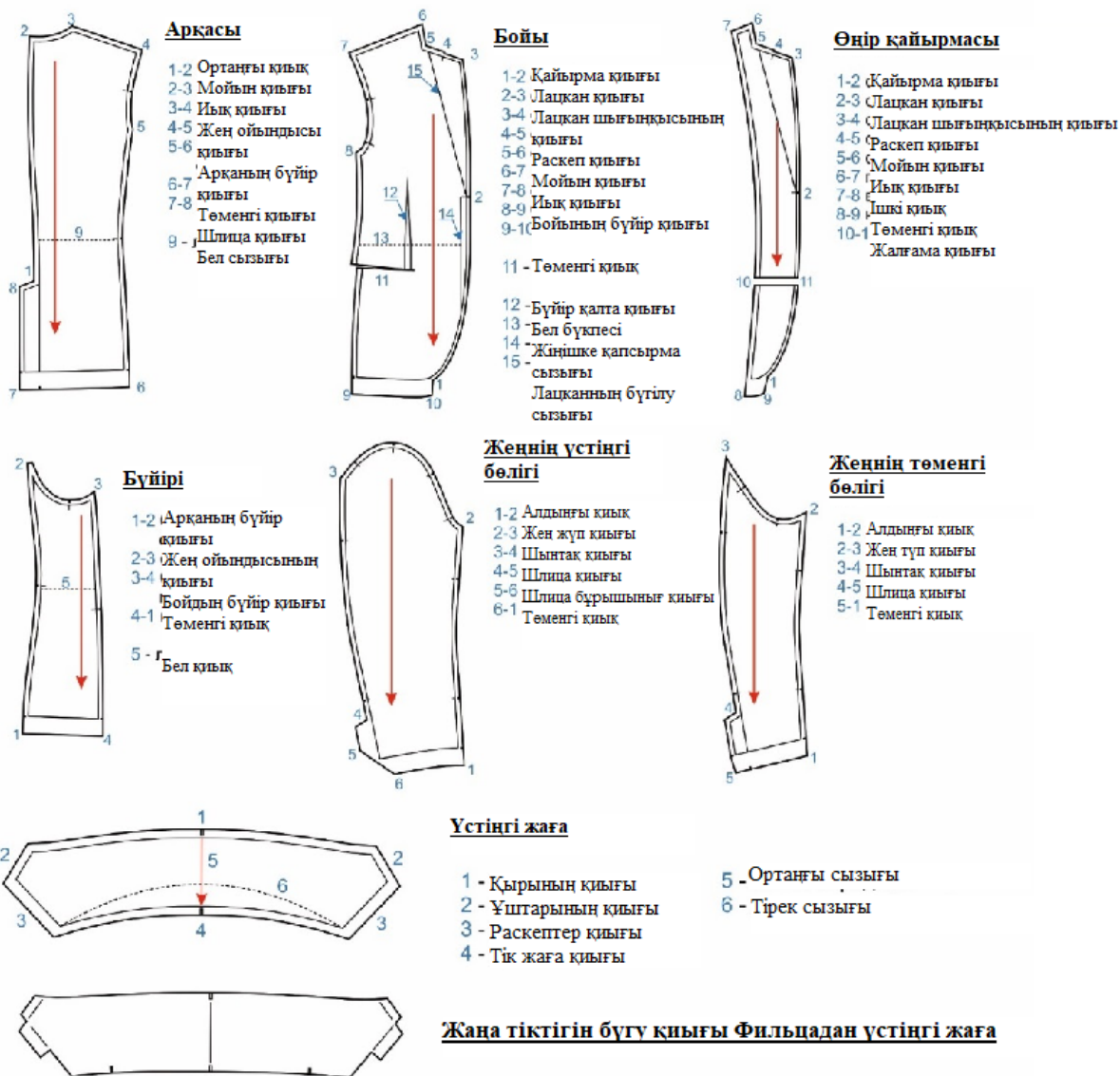
Астары – астыңғы жағына жалғап тігілген. Астардың үстіңгі бөлігінде оң және сол жақ бойында "рамкаға" қалталар өңделген, үстіңгі рамкаға Үшбұрыш салынған.

Үстіңгі қалтаның астындағы сол жақ бойда "жапырақшалы" екінші қалта өңделеді.

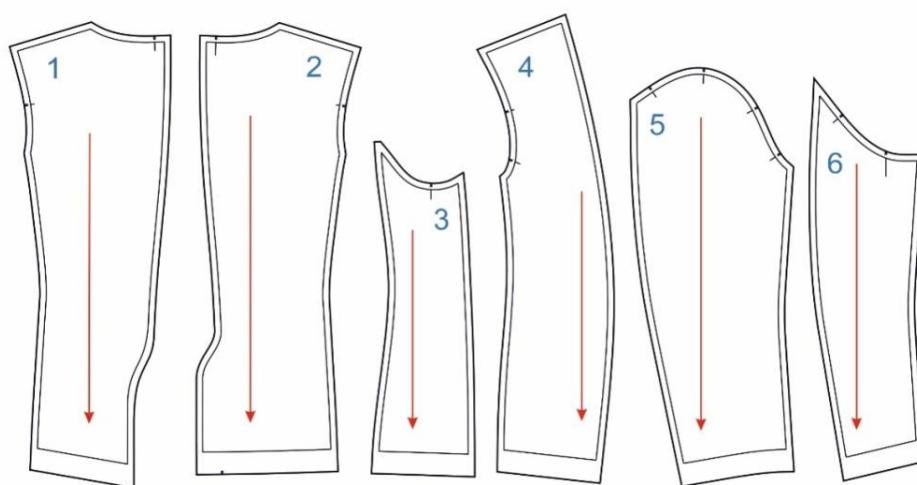
Техникалық эскизге сәйкес (сурет.1.73) және күртешенің пішу бөлшектерінің сыртқы түрінің сипаттамасы 1.74-1.77 суреттерде көрсетілгендей болады. Ортақ жіптің немесе негіз жіптің бағыты 1.1-кестеде келтірілген.

Сурет 1.73 - Ер пиджактың сыртқы түрі

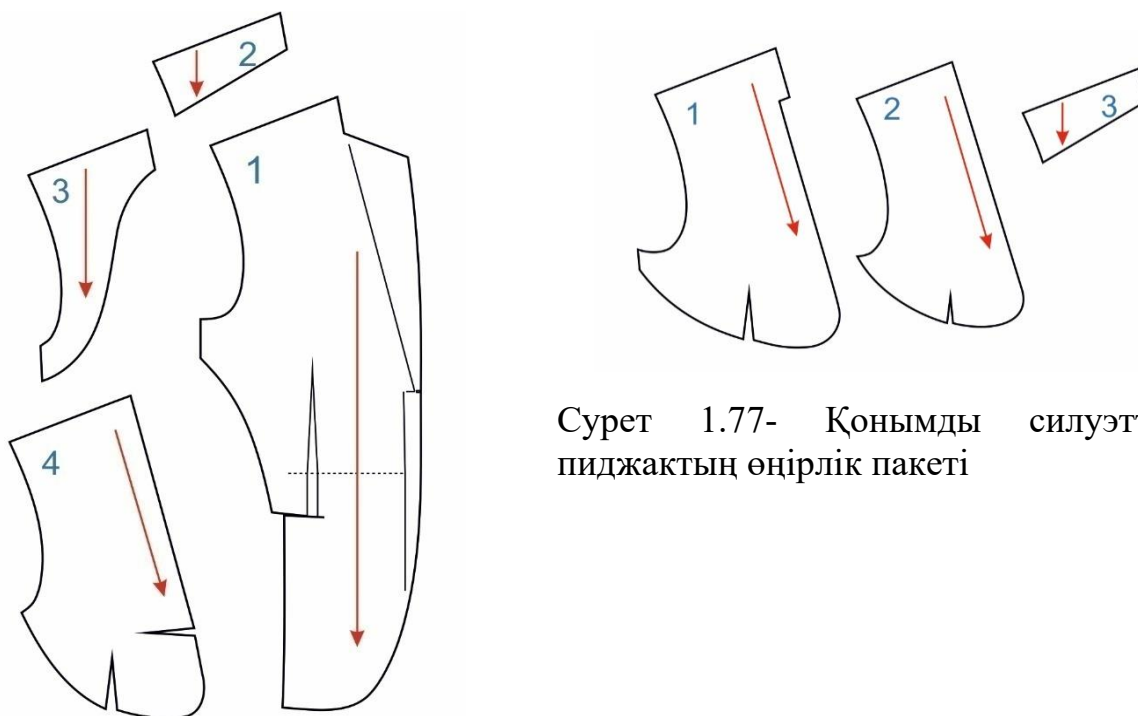
Сурет 1.74 - Пиджак пішімінің бөлшектері және сызықтар мен тілімдердің атауы

Сурет 1.75-пиджак астарының кесу бөлшектері

Кесте 1.8-негіз жіптерінің бағыты

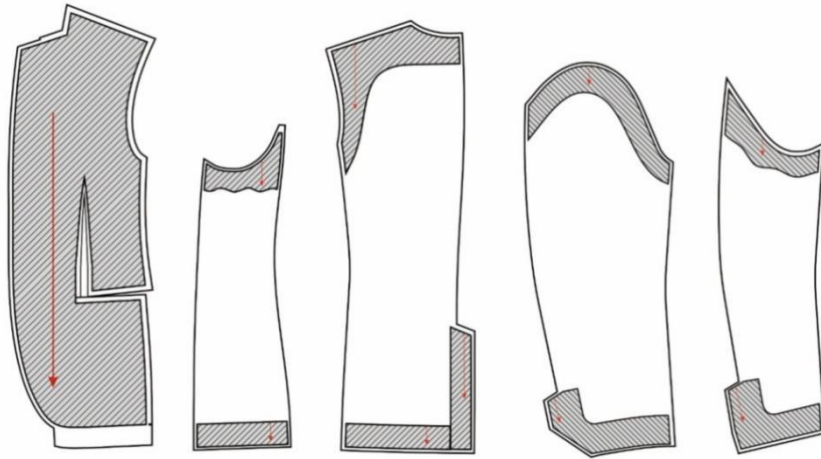
Бөлшектердің атауы	Негізгі жіптердің бағыты	Рұқсат етілген ауытқулар, %
Арқасы	Артқы жағының орта сызығында, бел сызығынан түбіне дейін	0.5\2
Алдыңғы бой	Үстіңгі топсадан астыңғы жағына дейінгі жартылай жолақ сызығына параллель	0\1
Жеңнің үстіңгі жартысы	Жеңнің алдыңғы тігісінің үстіңгі және астыңғы бұрыштарын жалғайтын сызыққа параллель	1\4
Астыңғы жартысы Жең	Жеңнің алдыңғы тігісінің үстіңгі және астыңғы бұрыштарын жалғайтын сызыққа параллель	2\6
Астыңғы жағасы	Раскеп сызығына параллель	0\0
Үстіңгі жаға	Ортаңғы сызыққа параллель	0\2
Өңір қайырмасы	Үстіңгі топсадан астыңғы жағына дейінгі жартылай жолақ сызығына параллель	0\5
Астар	Үстіңгі бөліктің бөлшектері сияқты	
Жеңге астар	Үстіңгі бөліктің бөлшектері сияқты	0\1

Сурет 1.77- Қонымды силуэтті пиджактың өңірлік пакеті

Сурет 1.76 - Желімделмеген пиджактің өңірлік пакеті

Бөлшектерді қайталау. Пішіннің тұрақтылығы мен сақталуы үшін курткалар бойы қайталанады (сурет.1.78). Қосымша төсемдер машинадағы иық тілімдері, ойық тілімдері және мойын тілімдері бойынша бойына жалғанады.

Сурет 1.78 - Пиджак бөлшектерін қатырмалау

Пиджак алдыңғы бойсінің бөліктері тартқыштарды тегістегенге, кесінді бүйірлерді жалғауға және т. б. дейін фронтальды қайталануға жатады. Егер модельге сәйкес бойы мен бойдың астыңғы бұрыштарын қосымша нығайту қажет болса, онда жұқа жабысқақ материалдан қосымша бөліктер желім төсемінің үстіне жабыстырылады.

Қысқартылған борттық тығыздағыш бірнеше бөліктен тұрады. Олар оны бойдың үстіңгі бөлігінің пішінімен кесіп тастайды, сондықтан оның алдыңғы бөлігі 10 мм қашықтықта лацканның иілу сызығына жетпейді, негіздің жіптері бөлік бойымен өтеді.

Борттық төсемнің қосымша қабаты (төсем) төсемнің негізгі бөлігінен алдыңғы және иық бөліктері бойынша 10 мм - ден 30-40 мм-ге дейін-астыңғы тілім бойынша кесіледі; негіздің жіптері алдыңғы тілімнің білігінен өтеді.

Иық төсемі бүйір төсемінің (төсемнің) қосымша қабатынан 10 мм-ге дейін иық бөлімі бойынша кесіледі; иық төсемінің ұзындығы ойық сызығы бойынша шамамен 80-90 мм; негіз жібі қиғаш бағытта өтеді.

Қысқартылған борттық төсемнің негізгі бөлігіне иық төсемі қолданылады және оның үстіне - борттық төсемнің қосымша қабаты, барлық бөліктер машина тігістерімен қосылады.

Кесінділерді созудан қорғау және артқы жағының құрылымдық сызықтарын мойын мен астыңғы жағынан сақтау үшін, өндеуге арналған кеңдік учаскелеріне шлицалар жабысқақ жабындымен төселеді, оларды артқы жағына, темірге қосып, 3 мм аралықтан ауытқиды.

Үстіңгі жаға тығыздағышпен қайталанады, оны тірек бөлімдерінен және раскептерден 3 мм, ұшу кезінде – жағаның ұштарын иілу сызығына дейін 15 мм орналастырады.

Клапандардағы тығыздағыш секциялардан 3 мм қашықтықта орналасқан. Тығыздағыштағы негіз жіптері негізгі бөліктердегі негіз жіптерімен сәйкес келуі керек.

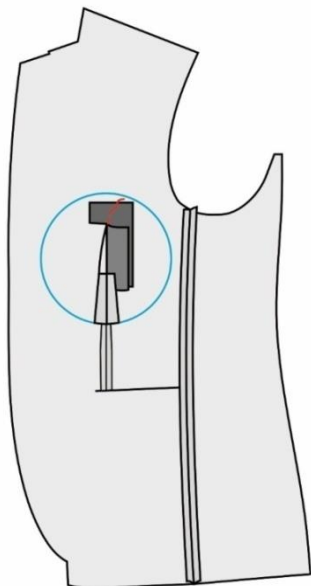
Жапырақтағы тығыздағыш үстіңгі және астыңғы бөліктерден 1 см қашықтықта орналасқан, негіздің жіптері бөлік бойымен өтеді.

Бойды өңдеу. Пиджак дизайнына байланысты бойында екі тігіс болуы мүмкін - бүйір және алдыңғы. Өнім бел сызығындағы фигураға жақсырақ сәйкес келуі үшін алдыңғы және бүйірлік тігістер жасаңыз. Жартылай іргелес силуэттің куртқаларында әдетте тек бүйірлік бүкпелар жасалады. Бүйірлік ойықтар кесілген, ал алдыңғы жағы кесілген және бөлінбейтін болуы мүмкін.

Бүйірлік тігістер ені 7 мм тігіспен ойықтан бел сызығына дейін тартылады. Бел сызығынан тігіс біртіндеп алынып тасталады, бүйір қалта сызығындағы тігіспен аяқталады және кесу шетінен 10-15 мм төмен болады.

Кесілген алдыңғы жіктер бүйірлік қалта сызығынан жоғары қарай ені 7 мм тігіспен тігіліп, тігісті біртіндеп жоққа шығарады және бақылау нүктесінің деңгейінде тігісті аяқтайды (сурет.1.79).

Кесілген бүйірлері бар бойы. Өңдеу белгілі бір ретпен жүзеге асырылады. Алдымен үстіңгі және алдыңғы жақтарды өңдеңіз. Әрі қарай, бүйірлік қалтаның ойықтары түйіспеге қосылып, ұзындығы 10-15 мм қиғаш тігістермен қолмен сүртіледі.

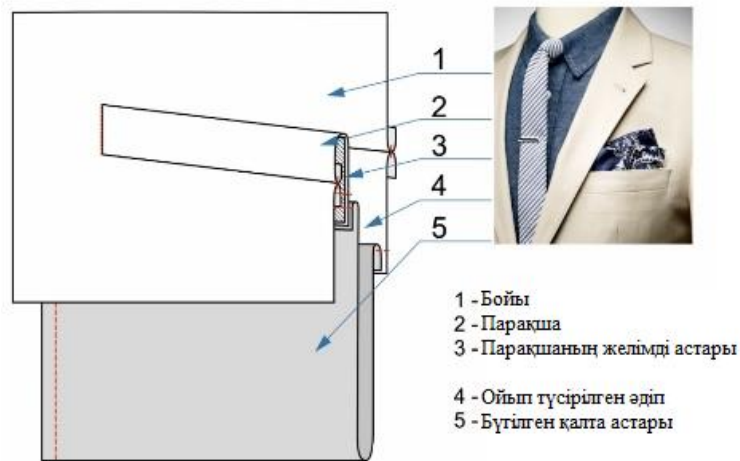

Содан кейін олар кесу бүйірін алдыңғы бойға қосуға кіріседі. Мұны істеу үшін кесілген бүйір алдыңғы боймен алдыңғы жағымен ішке қарай бүктеледі, осылайша бүйірдің кесіндісі бойда белгіленген сызықпен үйлеседі және бүйір жағынан кесектерден 9 мм қашықтықта тік тігістермен белгіленеді. Жалғау бүйір жағынан орындалады. Тігістің ені-10 мм. Торлау жіптері алынып тасталады.

Алдыңғы бой үстелге бүйірлік кесекпен қойылады, бүйір тігісі созылып, қисайып кетпестен, кесектердің тығыз орналасуына дейін ылғалдандырылады және үтіктеледі. Екі рет үтіктеңіз: алдымен бел сызығынан жоғары, содан кейін бел сызығынан төмен.

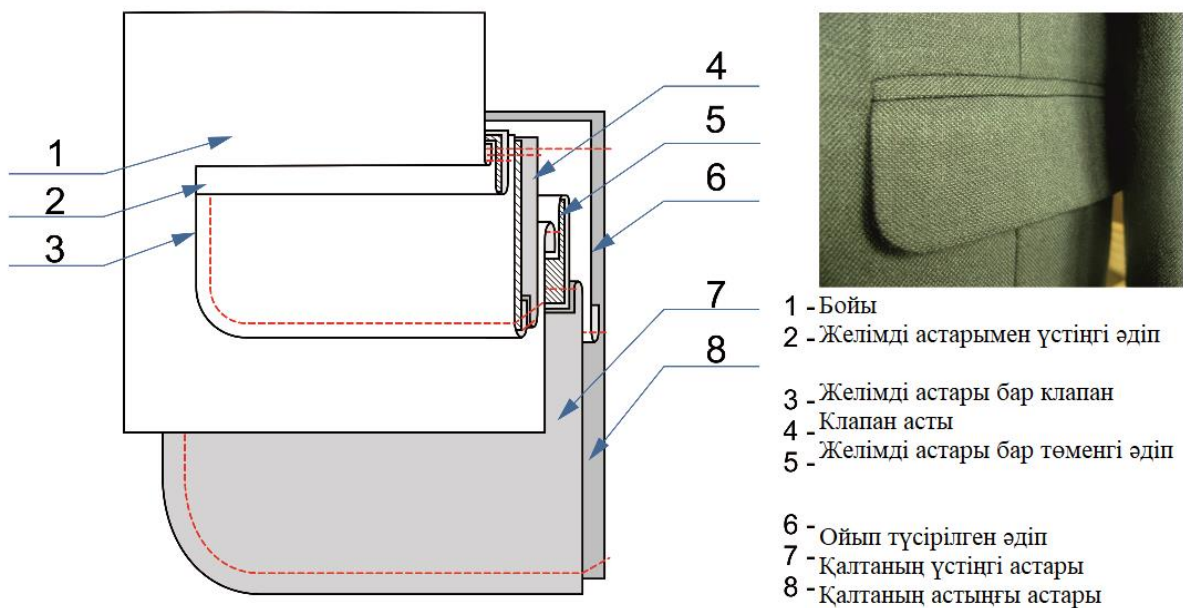
Сурет 1.79 - Пиджак алдыңғы бойсіндегі тартқыштарды өңдеу

Қалталарды өңдеу. Қалталарды өңдеу материалдардың қасиеттерін ескере отырып, жалпы ережелерге сәйкес жүзеге асырылады. Үстіңгі кесілген қалтаны жапырақшамен өңдеу үшін келесі бөліктер қажет: жапыраққа арналған негізгі матадан жасалған жолақ; жапырақшаны төсеу; тізе, калико немесе тоқыма емес жапыраққа төсеу; қалтаны төсеу (екі бөліктен тұруы мүмкін); негізгі матадан жасалған шпикель; алдыңғы бой. Қалтаны жапырақшамен өңдеу 1.80-суретте көрсетілген.

Сурет 1.80 - Қалтаны жапырақшамен өңдеу

Бүйірлік қалтаны клапанмен және екі орамамен өңдеу 1.81-суретте көрсетілген.

Сурет 1.81- Екі орамалы клапанды қалтаны өңдеу

Бойды ылғалды-жылулық өңдеу. Бойды дымқыл термиялық өңдеу дөңес астыңғы немесе үстіңгі беті бар арнайы жастықтары бар прессде жүзеге асырылады. Оң және сол жақ бойы бір уақытта қалыптасады, оларды алдыңғы жағымен бүктейді.

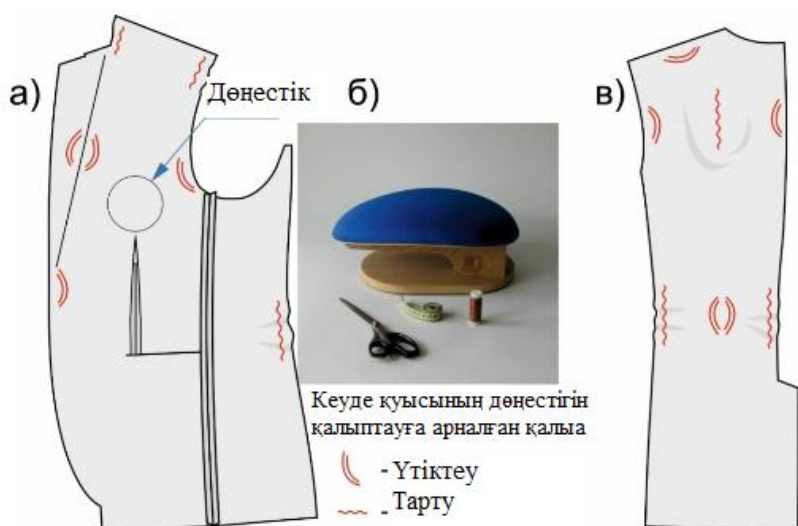
Арнайы жастықтары бар престер болмаған кезде бойдың шеттерін борттық (эмбебап) тағанда үтікпен үтіктейді (сурет.1.82). Бұл жағдайда бойы алдыңғы жақтарымен бірге бүктеледі және лацканның иілу сызығы қалыптың негізіне параллель болатындай етіп қалыпқа қойылады, ал иық

бөлігінің үстіңгі жағы мен борттың бел сызығымен қиылысу нүктесі қалыптың сопақ шетінде болады. Егер куртка өрнегі бар матадан жасалған болса, онда борт кейде тартылып, жолақтары немесе жасушалары олардың сызықтары борттың кесілуіне параллель болатындай етіп түзетіледі.

Әрі қарай, бойы жұмысшыға қарай бұрылады, осылайша кеуде қуысының ортасы қалыптың сопақ шетінде, ал бойдың иық бөлігі қалыптың жазықтығында орналасады. Шұңқырдағы мата ылғалдандырылады, ал мұнда пайда болған кеңейтім мата толығымен тегістелгенге дейін үтіктеледі.

Осыдан кейін бүктелген бойы төңкеріліп (астыңғы алдыңғы бой жоғары), өңдеудің барлық әдістері қайталанады.

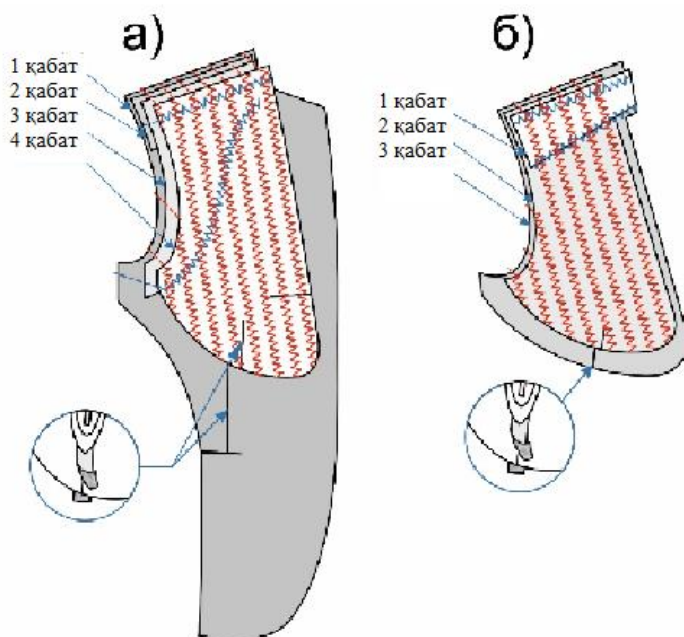
Бойдың әртүрлі бөліктерінде пиджак пішінінің дұрыс қалыптасуы дымқыл термиялық өңдеудің сапасына байланысты. Бұл жағдайда әрбір жеке жағдайда үтіктеу мөлшері пиджактың кесілуіне байланысты және оның дизайнын жасау барысында жасалады.

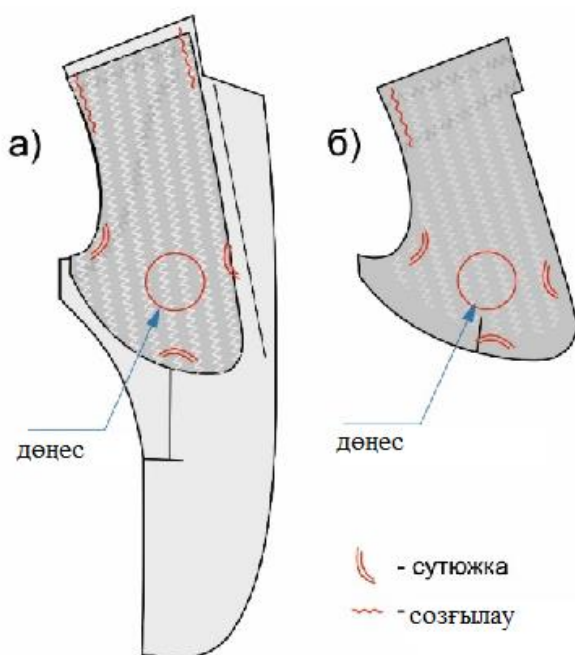
Сурет 1.82 - Алдыңғы бойі (А) және артқы (В) ылғалды-жылумен өңдеу; б-қалып

Борттық төсемді өңдеу. Борттық тығыздағыш өнімнің бойына серпімділік береді және дымқыл термиялық өңдеу кезінде оларға берілген пішінді сақтайды. Сонымен қатар, өнімді дайындау барысында бүйір жиегі, ішкі бөліктері, қалталардың алдыңғы жиектері, жапырақшалар, ішкі қалталар және т. б. тығыздағышқа бекітіледі.

Борттық төсемнің бөліктері жіппен немесе желіммен бекіту әдісімен өзара байланысты (сурет.1.83-1.84). Борттық төсемге жалғамаларды жалғайды, ал тартқыштарды (егер олар конструкцияда көзделсе) тегістейтін машинада ені 1 см ашық кесіктері бар жапсырма тігіспен немесе зигзаг тәрізді тігіс машинасында түйістіріп тігеді.

Сурет 1.83- Желімделмеген пиджак үшін өңірлік пакетті өңдеу

Сурет 1.84 - Желім пиджакқа арналған борттық пакетті өңдеу

Екінші әдіспен мақта матасының жолағы (калико, тізе) тартқыштың астына қойылады; бұл жағдайда жолақтың ортасы төсемнің бөліктерін қосу сызығынан өтуі керек. Тігістерді тегістеу тігістері жоқ, тігісті кесудің соңынан 10 мм-ге дейін аяқтайды.

Бағанның үстіңгі бөлімі иық бөлігінен 100-120 мм қашықтықта орналасқан.

Бағанға шаш матасынан кесілген төсеніш төселіп, оның ішкі кесіндісін лацканның иілу сызығынан 20-30 мм қашықтықта орналастырады, содан кейін иық төсемі иық бөліктері мен ойықтардың бөліктерін теңестіреді.

Бойды борттық төсеммен қосу. Бойды борттық төсеммен қосу үшін алдыңғы бойні борттық төсемге арнайы машинада немесе қолмен белгілейді. Ол үшін өңделген борт төсемі машинаның платформасына немесе борттың жиегімен жұмыс істеушіге, шаш қабатын жоғары қаратып қойылады. Өңделген алдыңғы бой бойдың алдыңғы жағын жоғары қаратып, бойдың және бүйірлік төсемнің кеуде аймағындағы дөңес орталықтар сәйкес келеді, ал бүйірлік төсемнің бөліктері лацканның, иықтың және бойдың ойықтарының кесуінен асып түседі.

Алдыңғы бой борттық тығыздағышқа үш сызықпен белгіленеді (сурет.1.85-1.86). Үстіңгі жағындағы жолдардың ұштары иық кесуіне 50-60 мм жетпеуі керек, ал астыңғы жағы 40 мм кесілгенге дейін. Оң жақ алдыңғы бой иық кесуінен басталады. Бірінші жол кеуде қуысының ортасында алдыңғы бой бойымен, екіншісі - мойынның кесілуіне параллель (кесуден 50 мм қашықтықта), лацканның иілу сызығына (иілу сызығынан 20 мм қашықтықта) және борт сызығына (кесуден 30-35 мм қашықтықта), үшіншісі - ойыққа параллель (кесуден 50-60 мм қашықтықта), төсемнің ішкі кесуіне (кесуден 10-15 мм қашықтықта) бүйір қалта деңгейіне дейін. Тігістердің Ұзындығы-30 мм. Сол жақ алдыңғы бой тығыздағышқа бірдей қойылады, бірақ сызықтар кері бағытта салынады.

Борттық төсемнің неғұрлым орнықты орналасуы және пиджак киген кезде қалталардың беріктігін арттыру үшін бүйір қалталардың ұштары мен астарының шеттері тартушы машинада бүйір төсемге екі-үш кері тігіспен бекітіліп, бойдың бүйір бөліктерін бүгеді. Қалта астарын борт төсеміне арнайы жасырын тігіс машинасымен, баспақтағы желіммен немесе борт төсемі жағынан ұзындығы 7 мм қолмен жасырын тігістермен бекітуге болады.

Қалталардың астарын борттық төсемге бекіткеннен кейін бойы бүгіліп, ернеулердің жиектеріне бойдың алдыңғы жағынан үстіңгі ілмек орналасқан жерден астыңғы жағына дейін кесуден 5 мм қашықтықта тігіс салынады.

Егер борт жиекпен өңделсе, тігіс бойдың алдыңғы жағына, лацкандардың бүгілу сызығынан бастап және 40-50 мм-ге дейін жетпей, борт қималарынан 30-40 мм қашықтықта салынады.

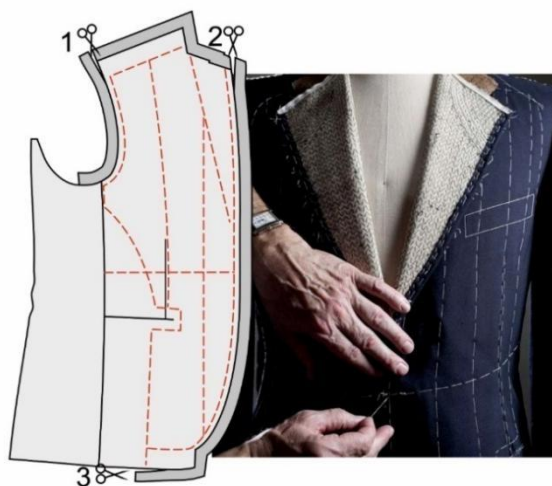
Бойды борттық төсеммен дұрыс қосу үшін бөлшектердің бөліктерін созуға жол берілмейді.

Жапырақшасы бар үстіңгі қалталардың ұштары алдыңғы жағынан зигзаг тігісі бар машинада немесе бүйір төсемі жағынан қолмен бекітілген бойына бекітіледі. Тігістің ұзындығы (зигзаг) 1 мм-ге тең. 10 мм тігістегі тігістердің саны 14-20 (матаның қалыңдығына байланысты). Жолдардың ұштары кері сызықпен бекітіледі.

Қолмен қолданған кезде жапырақтың ұштары негізгі матаны ұстап, бірақ оны теспей, ұзындығы 5 мм болатын он-он екі қолмен келбеу тігістермен бекітілген. Жіптердің түсі негізгі матаның түсіне сәйкес келуі керек.

Сурет 1.85 - Бойды желімделмеген пиджактағы борттық төсеммен қосу

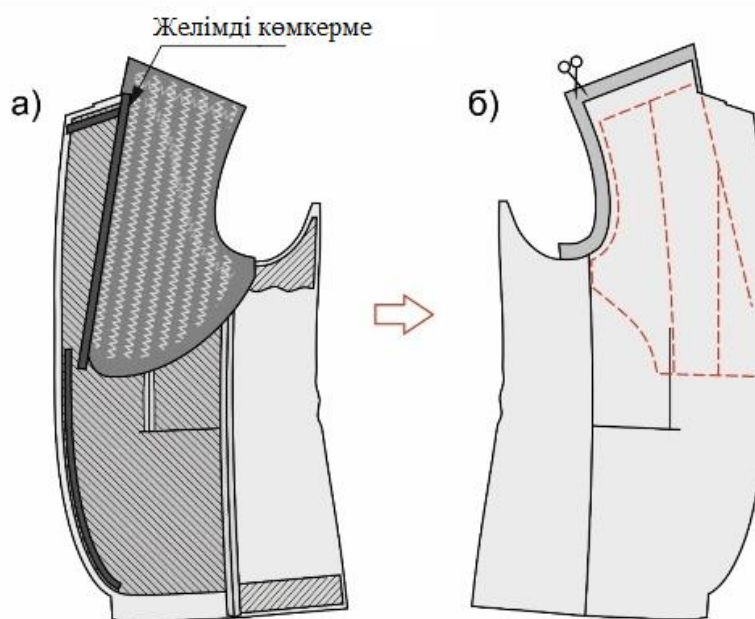
Сурет 1.86 - Өңір төсеміне бойды белгілеу және артық жерлерін ойма (1), борт (2) және астыңғы (2) бойынша кесу)

Лацкандарға серпімділік пен тұрақтылық беру үшін оларды арнайы машинада немесе борт төсемі жағынан ұзындығы 5-7 мм қол қиғаш тігістермен төсейді. Бірінші жол лацканның иілу сызығына параллель салынып, одан 20 мм-ге дейін аралықта орналасқан. Жолдарды төсеу кезінде тығыздағыш отырғызылады. Мұны істеу үшін, бірінші тігісті орындағаннан кейін, бөлік негізгі матаға қарай бүгіліп, негізгі мата көбірек тығыздағышпен созылады. Бұл жағдайда маталар бірінші қатарға параллель екінші жолды салады және т. б. Кейбір отырғызу артқы бойында дайын өнімдердегі лацкан төсемдері бойына сәйкес келеді. Тігістердің ұштары 15 мм-ге дейін созылмауы керек.

Тұрақтылық лацканам беруге болады, біріктіре борттық төсеу алдыңғы бойсімен желім тәсілімен (Сур.1.87). Бұл жағдайда негізгі борт төсемі лацкансыз кесіледі. Бөлек кесілген лацканның төсемі алдыңғы бойға жабысқақ жабындымен төмен қарай орналастырылады, сондықтан оның бөліктері бойдың мойнын 12-15 мм - ге, кертпеш пен лацканның тілімдеріне-10 мм-ге жетпейді. Лацкан төсемінің ішкі бөлімі негізгі тығыздағышты 15-20 мм жабуы керек. Төсеу қайырмасының қосылу алдыңғы бойсімен престе.

Артқы жағын шлицамен өңдеу. Слот артқы жағының орта тігісінде жасалады. Ол үшін артқы жағында оны өңдеуге рұқсат беріледі. Шлицалардың шеттерін жоспарланған иілу сызықтары бойымен создан қорғау үшін жиек салынады. Оларға икемділік пен икемділік беру үшін электродтар қойылады.

Артқы жағының сол жағында көмекші үлгі бойымен сплинттің ортаңғы бөлігінен 10 мм, оң жағында - слот кесуінен 20 мм қашықтықта шегіну сызығы көрсетілген.

Сурет 1.87- Желімдік пиджактағы борт төсемімен бойды жалғау

Тығыздағыш тігістерді ұзындығы 20 мм түзу тігістермен өңдеуге арналған кеңдік жағынан байқалады, ортасында тігіс бар. Жиек белгіленген сызықтар бойымен аздап тартылып, оның шеттерін сыртқы жағынан (шлицаның бүгілу жағынан) тігістермен тігеді. Бір жақты жабысқақ жабыны бар матаның шеті темірмен қапталған.

Құрамында 50-55% - ға дейін синтетикалық талшық бар маталардан жасалған бұйымдарда төсемдерді қолдануға болмайды және жиекті тек Арқаның сол жағына салуға болады. Төсемдер мен жиектердің астыңғы

бөліктері артқы жағының иілу сызығында, ал үстіңгі бөліктері - слоттың кесу деңгейінде аяқталуы керек.

Артқы жағының ортаңғы бөліктері бағыттаушы сызғыштың көмегімен оң жақта, мойынның кесілуінен бастап, шлицаларды өндеуге арналған мөлшерден 10 мм төмен тігіспен аяқталады немесе бір уақытта слоттың үстіңгі бөліктерін тегістеп, бүйір бөліктерінен 7 мм қашықтықта тігіспен аяқталады.

Содан кейін өндеуге арналған арқаның белгіленген сызықтар бойымен ішкі жағына қарай бүгіліп, шынжыр тігісі машинасында немесе ұзындығы 15 мм түзу тігістермен қолмен байқалады. Тігістер бүктемелерден 5-8 мм қашықтықта орналасқан. Артқы жағының сол жағындағы слоттың бүктемесі артқы жағының ортаңғы тігісінің жалғасы болуы керек.

Артқы тігістің үстіңгі жағында шлицалар кесіліп, үтіктеледі. Шлицалардың қатпарлары ішкі жағынан үтіктеледі, содан кейін олар ісінеді немесе алдыңғы жағынан тігіс салады: оң жағында - бүктен 5 мм қашықтықта, сол жағында - модель бойынша. Сызық бағыттаушы сызғыштың көмегімен орындалады.

Үстіңгі жағындағы артқы жағы белгіленген сызық бойымен машина сызығымен бекітіледі.

Тігіс ішкі жағынан үтіктеледі, содан кейін бүкіл артқы жағын үтіктейді. Бүйірлік тігістерде орналасқан слоттар артқы жағының ортасындағы слот сияқты өңделеді.

Бүйірлік кесектерді өңдеу. Оқу процесінде пиджактың бүйір бөліктерін торлауға рұқсат етіледі. Артқы жағы мен алдыңғы бойсі алдыңғы жағынан бүктеледі, бөлімдер теңестіріледі және артқы жағынан кесектерден 9 мм қашықтықта сүртіледі, үстіңгі бөліктерді біріктіріп, қажет болса, артқы жағын иық пышақтарының аймағында, ал алдыңғы бойні жамбас аймағында (бүйірлік қалталардың орналасу деңгейінде) отырғызады. Қону мөлшері өнімнің дизайнына сәйкес белгіленеді.

Егер бойдың бүйір бөліктерінде өнімнің еніне рұқсат болса, онда артқы жағының бүйір бөлігін бойдағы бор сызығымен теңестіру керек.

Төменде бүйірлік кесектерді торлау кезінде отырғызудың шамамен таралуы көрсетілген. Алдымен оң жақ кесектерді кесіп тастаңыз. Ұзындығы 20-30 мм учаскеде артқы жағы мен алдыңғы бойсі қонбай сүртіледі. Содан кейін ұзындығы 80-100 ММ учаскеде, яғни. иық пышақтарының орналасу деңгейінде артқы жағын 5-6 мм отырғызыңыз. Бел сызығының деңгейінде алдыңғы бой мен артқы жағы қонбай сүртіледі. Жамбас сызығының деңгейінде (бүйірлік қалта деңгейінде), яғни ұзындығы 100-120 ММ, алдыңғы бой 3-5 мм отырғызылады. Төменде кесектер отырғызусыз сүртіледі.

Сол жақ бөлімдер оң жақ бөліктермен бірдей қосылады, тек бөлшектер төменнен жоғарыға қарай аралықта жойылады. Кесектерді тегістеу алдында отырғызу үтіктеледі.

Пиджактың ернеулі қималары мен түбін кесу. Пиджактың борт бөліктерін және астыңғы бөлігін кесу-бұл берілген модельге сәйкес пиджактың бүйірлері мен түбінің конфигурациясының түпкілікті дизайны. Кесуді дәлірек орындау үшін, сондай-ақ матаның өрнегін борттың шетіне бұрмалау үшін, куртка артқы жағының ортасында ішке қарай бүктеліп, үстелге сол жақ алдыңғы боймен жоғары қойылады (себебі сол жақ бүйір үстіңгі жағында орналасқан, көрінетін). жұмыс істеушіге және иық бөліктерін, ойықтарды, ойықтарды, бүйірлік қалталарды және бүйірлік тігістерді теңестіріңіз. Таяздау тиісті мөлшердегі осы модельдің үлгілері бойынша үш өлшемде жүргізіледі: алдымен лекалдың шеттері мойын мен иық кесігінің үстіңгі бөлігімен теңестіріледі және мойын мен лацкандарды үстіңгі ілгекке дейін қайырады; осыдан кейін лекалдың шеттерін бойдың түбін кесіп, бүйір кесіндісін, содан кейін түбін қайырады.

Жиектерді төсеу. Пиджак жиектерінің пішінін бекіту және бұйымды кию кезінде оларды созудан қорғау үшін жиек бұйымның бөліктері бойынша төселеді.

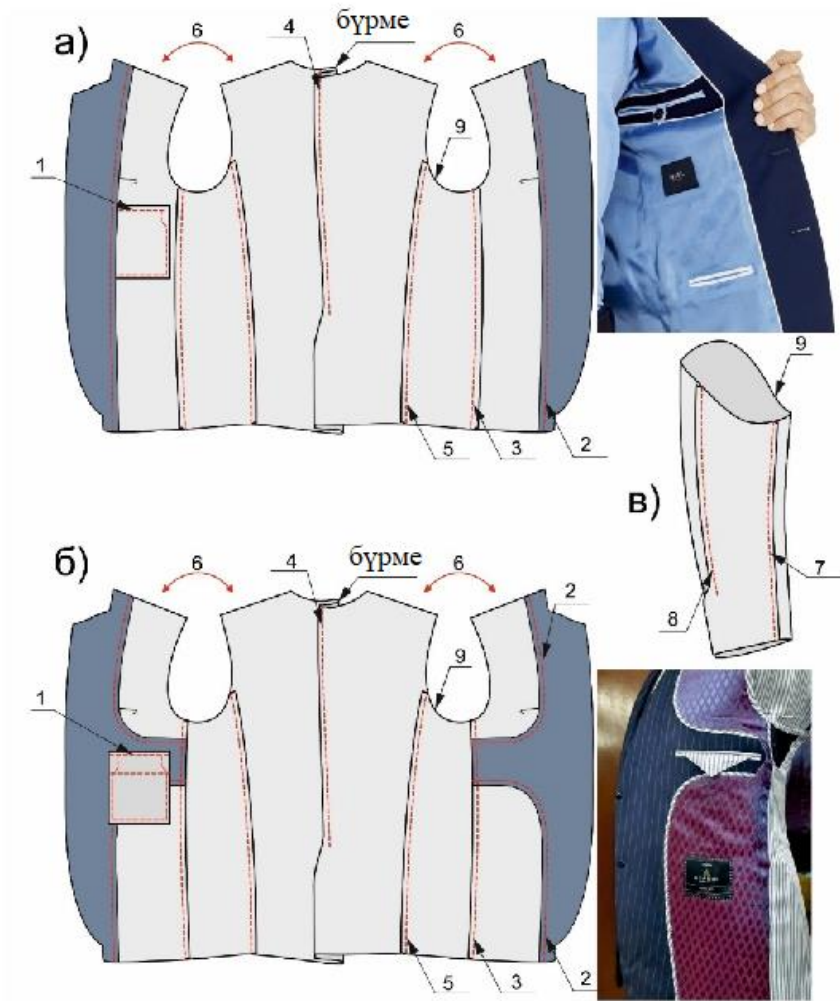
Өңір қайырмасын өңдеу. Қаптамаларға кеңейтімдер матаның үлгісін біріктіре отырып, ені 7-10 мм тігіспен бекітіледі. Тігістер үтіктелген, ал өңір асты бүкіл ұзындығы бойынша үтіктелген.

Көптеген жағдайларда пиджактың лацкандының шеттері сәл дөңес пішінге ие және дайын курткадағы матаның үлгісі лацканның шетіне параллель орналасуы керек, себебі өңір астыдың сыртқы жиегінің қажетті пішінін жасау үшін оның ішкі жиегі лацқан деңгейінде орналасады. Содан кейін өңір астылардың ішкі бөліктері көмекші үлгі бойынша таяз және кесілген.

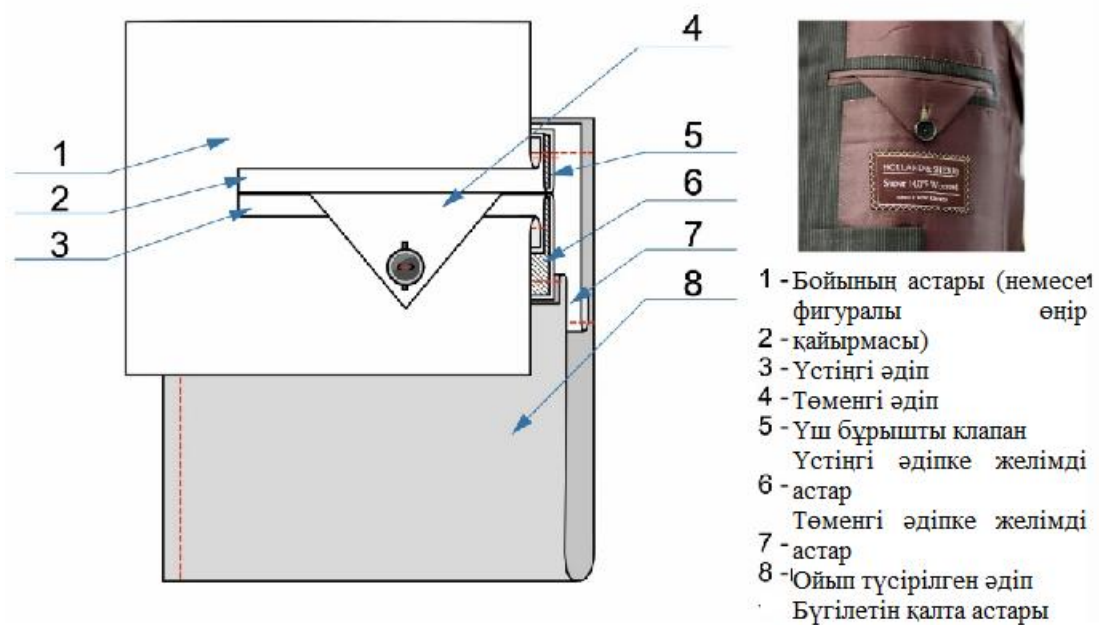
Астары жоқ күртешелерде топтамалардың ішкі бөліктері арнайы баумен немесе астарлық матаның жолағымен жиектеледі. Соңғы жағдайда матаның жолағы бөлшектерді алдыңғы жағымен бүктеп, ішкі бөлікке бекітіліп, жолақтан 3-4 мм қашықтықта сызық салынады. Содан кейін жолақ жиектердің ішкі жағына қарай бүгіліп, жиек пайда болады және жолақтың алдыңғы жағындағы тігісті жиек матасының түсіне жіппен тігеді. Модельге байланысты өңір астыдың ішкі бөлігін арнайы табанның немесе құрылғының көмегімен ені 4-5 мм тігіспен екі рет бүгуге болады. Ішкі кесуді торлауға болады, содан кейін ішкі жағына қарай 7-10 мм бүгіліп, бүгілгеннен 2-3 мм қашықтықта иілген кесу жағынан тігуге болады.

Төсемді өңдеу. Төсемнің негізгі мақсаты-өнімнің барлық ашық тігістерін жабу. Кейде төсемі бар курткаларда өңір астылардың ішкі бөліктері арнайы таспамен немесе төсеніш матасының жолағымен жиектелген (сурет. 1.88).

1.89 суретте негізгі матадан жасалған екі орамалы бар рамадағы ішкі қалталарды өңдеу көрсетілген.

Сурет 1.88-эр түрлі конфигурациялы пиджак астарын өңдеу

Сурет 1.89-обтачками ішкі қалтаны өңдеу

Астардың тігістері мен тігістері. Тігістер ені 10 мм тігіспен аралықтан тартыла бастайды; бел сызығынан төмен тігістер біртіндеп алынып тасталады, оларды кесу ұштарынан 20 мм төмен аяқтайды.

Бойына және астардың артқы бойына жалғамалар жапсырылып, жалғамалар жағынан тігістер салынады.

Артқы жағының ортаңғы бөліктері мойыннан бастап тегістеледі. Артқы және бойдың бүйір бөліктері артқы жағынан тартылып, үстіңгі бөліктерді біріктіреді; сол жақ тігіс төменнен жоғары, оң жақ-жоғарыдан төмен орындалады. Иық бөліктері бойына тартылып, артқы жағын отырғызады. Тігістердің ені 10 мм.

Ілгіш құрылғының көмегімен жасалады немесе ол үшін арнайы таспа қолданылады. Астардың мойнын кесуге ілгіштің ұштары артқы жағының ортаңғы тігісінен 30-35 мм қашықтықта орналасып, үш есе кері тігіспен бекітіледі. Ілгіштің ұзындығы 70-80 см.

Төсемді шұғамен жабылған үстелдің ішкі жағынан үтіктейді. Бүйір және иық тігістері, ілгектер артқы жағына үтіктеледі, сонымен бірге ішкі қалталарды үтіктейді. Артқы тігісі сол жағына үтіктелген.

Иық бөліктерін өңдеу. Оқу мақсатында иықтың бөліктерін дәл қосу үшін, тегістеу алдында, артқы жағынан 8-9 мм қашықтықта тігіс салып, Шлицалар мен мойындардың бөліктерін біріктіріңіз.

Бұл жағдайда иық пышақтарының аймағындағы фигураны бекіту үшін артқы жағы отырғызылады. Қону мөлшері модельдің дизайнына байланысты және 5-15 мм болуы мүмкін. Ұзындығы 15-30 мм учаскелерде иық бөлімдерінің басында және соңында қону жоқ. Ең үлкен қону иық тігісінің ұзындығының ортасында жасалады.

Астыңғы жағаны өңдеу. Пиджактың астыңғы жағы негізгі бөлік пен төсемнен тұрады. Астыңғы жаға жағаға қажетті тығыздық пен қаттылық береді. Астыңғы жақтың негізгі бөлігі екі-төрт бөліктен тұрады, тығыздағыш екі бөліктен тұрады. Төсемді ені 10 мм жапсырма тігіспен немесе түйістіріп тігеді.

Астыңғы жақтың негізгі бөлігінің құрамдас бөліктері алдыңғы жақтарымен бүктеледі, тіректің кесуімен теңестіріледі және ені 5-7 мм тігіспен тегістеледі. Астыңғы жақтың бөліктерін тегістеу тігістері ылғалдандырылады және үтіктеледі, содан кейін тіректің кесуінен 10 мм қашықтықта кесіліп, ені 1-2 мм рұқсат қалдырылады. Астыңғы жақтың негізгі бөлігіне ішкі жағынан тығыздағыш қолданылады, тіректерді кесу бойымен теңестіріледі және ортасында ұзындығы 25-30 мм түзу тігістермен, тығыздағышты сәл отырғызады.

Содан кейін астыңғы жақта екі сызық сызылған: біріншісі - тіректі одан 12 мм қашықтықта кесуге параллель, екіншісі - тіректің иілу сызығы бойымен. Астыңғы жақтың ортасындағы тіректің биіктігі 25-30 мм. Тартпаның ұшынан жағаның ұшына дейінгі қашықтық лацқанның еніне байланысты. Тығыздағыш жасырын тігіс машинасында немесе желімді бекіту әдісімен астыңғы жаққа қосылады.

Машинада жасырын тігіс төсеу қосылу-төмен жағасы тарапынан төсеу. Бірінші жол тіректің кесуіне параллель, одан 12 мм қашықтықта, қалғандары біріншісіне параллель, олардың арасындағы қашықтық 7 мм.

Егер модельге сәйкес неғұрлым тұрақты тірек қажет болса, тірекке астыңғы жағаның негізгі бөлігі бар тығыздағышты олардың арасындағы қашықтық 5 мм болатын параллель тігістермен, ал ұшу кезінде - жасырын тігіс машинасымен қосу ұсынылады.

Астыңғы жағасы жиектерін түзетіп, төсеніш жағынан үтіктеледі. жағаны тірекке төсеу астыңғы жағаны бұйымның мойнына бекіту тігісінің енін ескере отырып кесіледі.

Кейбір жағдайларда, өнімнің дизайнына байланысты, тіректің бүйіріндегі астыңғы жаға және кету тартылып, тіректің иілісі бойымен үтіктеледі.

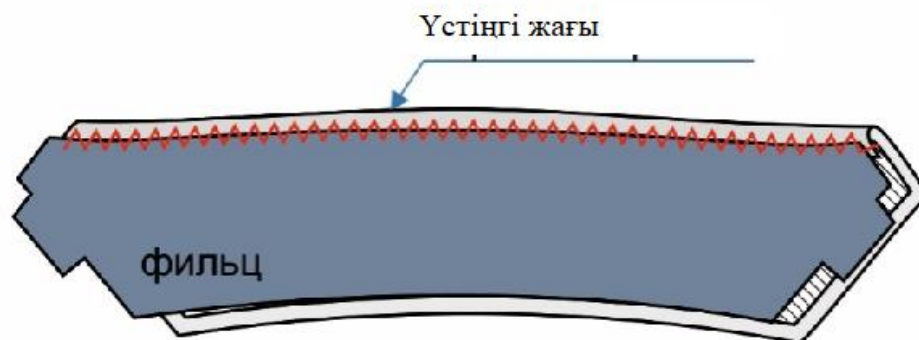
Тығыздағышты астыңғы жаққа жабысқақ әдіспен жалғаған кезде, тығыздағыш бір жағынан жабысқақ ұнтақпен жабылған матадан кесіледі. Астыңғы жағаның теріс жағына, Егер астыңғы жаға тегістеу машинасында тегістеу тігісімен мойынға қосылған болса, тіректің кесуінен 1-11 мм қашықтықта және 1-1, 5 мм қашықтықта, егер ол зигзаг тігісі машинасында үстіңгі тігіспен мойынға қосылған болса, жабысқақ қабаты бар төсеніш төселеді. Төсемнің оң және сол жақ бөліктері бір-біріне 7-10 мм қолданылады, ылғалдандырылады және прессге немесе темірге қосылады.

Негізгі матадан түсі күрт ерекшеленетін тығыздағышты жабу үшін жағаларды пиджакпен үстіңгі тігіспен байланыстырған кезде, астыңғы жаға негізгі матамен бірдей түсті мақта матасынан (тізе, калико) жасалған қосымша төсеммен тірек сызығы бойымен өңделеді. Бұл жағдайда ені 15-20 мм қосымша тығыздағыш, астыңғы жақтың тірек бөлімдерінің пішінінде кесіліп, тірек сызығы бойымен оның бөліктерінен 1-2 мм қашықтықта астыңғы жағаға жабысқақ жағымен қойылады, негізгі тығыздағыш үстіне қойылып, оны тірек бөлімдерінен 4-5 мм қашықтықта орналастырады, ылғалдандырылады және басылады.

Астыңғы жаға жабысқақ төсеммен немесе онсыз жасалған тоқыма емес материалдан (фильц сияқты) жасалуы мүмкін. Мұндай жаға арнайы пресске кесіледі немесе кесілген таспа машинасында кесіледі. Егер фильц тығыздағышсыз жасалса, астыңғы жақ прессдегі жабысқақ тығыздағышқа қосылады.

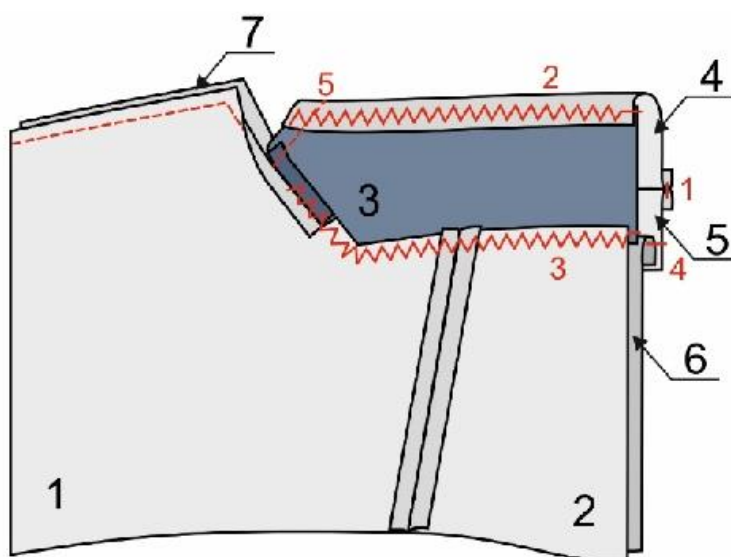
Жағаны өңдеу. Кесінді тіреуі бар жағаларда тіреудің бүйірінен ені 7-10 мм тігіспен үстіңгі жағаға қиықтарды теңестіре отырып, жалғайды. Тігістер үтіктейді немесе ашуландырады немесе тігісті тірекке қарай бүгіп, тірекке орнатады.

Үстіңгі жақ астыңғы жағынан ұшымен және ұшымен зигзаг тігісімен немесе тегістеу машинасында бұрау тігісімен жалғанады (сурет.1.90).

Сурет 1.90-үстіңгі және астыңғы жаға қосылу

Үстіңгі жағаны астыңғы жапсырма тігіспен жалғау. Алдыңғы жағындағы астыңғы жақта үлгі бойымен ұшу кесуінен 10-12 мм қашықтықта сызық сызылады. Үстіңгі жаға астыңғы жағаға алдыңғы жағын белгіленген сызық бойымен жоғары қаратып қойылады және ирек-заг тігісі машинасында түзетіліп, үстіңгі жағаның ортасындағы үстіңгі жағын астыңғы жағаның ортаңғы тігісімен және бақылау көлденең сызықтарымен немесе үстіңгі жағадағы үстіңгі жақтармен астыңғы жағаның ұштарымен біріктіреді (сурет. 1.91).

- 1 -Бойы
- 2 -Арқасы
- 3 -Төменгі жаңа
- 4 -Үстіңгі жаға
- 5 -Тік жаға
- 6 -Пиджак астары
- 7 -Өңір қайырмасы

Сурет 1.91-жағаны өңдеу

Содан кейін үстіңгі жағаға өңір қайырмалары (раскептерді) жалғау сызықтары және астыңғы жағаның ұштарының орналасуын бақылау

сызықтары салынады. Ол үшін үстіңгі жаға алдыңғы жаққа қарай еңкейіп, астыңғы жағаның тілігін бүгіп, үстіңгі жағаның ішкі жағынан астыңғы жағаның шеттері мен ұштарын жалғаудың бақылау сызықтарын белгілейді. Осыдан кейін үстіңгі жақтың ұштары астыңғы жаққа бүгіліп, ұштарын бүгіп, үстіңгі жақтың кеңдіксын реттеу үшін астыңғы жақта бақылау сызықтары белгіленеді.

Раскептердің тігістері үтіктелген.

Үстіңгі жағаның ұшы астыңғы жаққа қарай бүгіліп, жаға жағынан 2 мм-ге тең бос орын түзеді және тегістеу машинасында астыңғы жағаға ені 5 мм тігіспен сырылады.

Жағаның бұрыштарындағы артық маталар кесіліп, бұрыштар алдыңғы жағына бұралып, түзетіледі. Содан кейін жағаның ұштары астыңғы жағаға зигзаг тігісі машинасында екі тігіспен реттеледі, кесектерді астыңғы жағадағы басқару сызықтарымен теңестіреді. Бірінші жол кеңдік бөлімдерінің жиектеріне, екіншісі - жаға бұрышынан үстіңгі жақтың астыңғы бөліктеріне дейін салынады.

Бұйымның өңір қайырмасын біріктіру. Топтамаларды өнімнің бойымен біріктіру үшін пиджак үстелге бетін жоғары қаратып, оң жағын жұмысшыға қояды. Өңір қайырмалары бойына төмен қаратып, өңір қайырмалары мен бойындағы бақылау қалқандарын теңестіріп қойылады. Өңір асты бойдың 3-5 мм бөліктерінен тыс болуы керек (матаның құрылымына және өнімнің дизайнына байланысты).

Егер мата жолақта немесе торда болса, оң және сол жақ өңір қайырмалардағы өрнек симметриялы және лацқан кесектеріне параллель орналасуы керек.

Тегіс боялған маталардан жасалған куртқаларда олар қолмен қиғаш тігістермен, өрнектері бар маталардан жасалған куртқаларда - тік тігістермен, тігісті бойдың бүйір бөліктерінен 15-20 мм қашықтықта орналастырады.

Дайын куртқадағы лацқандар (әсіресе олардың ұштары) өнімге жабысып тұруы үшін, оларды белгілеу кезінде отырғызылады. Отырғызу мөлшері матаның шөгу қабілетіне және лацқандардың пішініне байланысты. Синтетикалық талшықтың көп мөлшері бар маталардан немесе тығыз құрылымды маталардан жасалған бұйымдарда отырғызу мөлшері минималды, себебі бұл маталар ылғалды-термиялық өндеуге нашар жауап береді. Егер лацқандардың бұрыштары өткір болса және лацқандар ұзын болса, қону үлкенірек болуы керек, ал егер бұрыштар түтіккен болса және лацқан қысқа болса, қону аз болады.

Борттарды сырып тігу. Пішіні мен өлшемі бірдей бойы мен бұрыштарды алу үшін, бойдың астыңғы жағында, бұл бөлімдер тегістеу алдында қосалқы үлгілерде таяз болады. Операция бойдың бүйір бөлігінен 5-7 мм қашықтықта бор сызықтарын орналастыра отырып, борттық төсемнен жасалады. Бор сызықтарының қалыңдығы 1 мм-ден аспауы керек.

Борттар пышақпен машинада қайралады. Тігістің ені борттарды өңдеу әдісіне байланысты: жиектерді толтыру немесе жиек бойымен әрлеу тігісін салу кезінде тігістің ені 3-4 мм, "таза жиекке" өңдеу кезінде - 6-7 мм болуы керек. Егер борт машинада пышақсыз қайралған болса, борттардың тігістері қолмен кесіледі. Қайырманы көбіктендіргенде немесе оларды бойда тігіспен өңдегенде тігістің ені 3-4 мм - ге тең, өңір қайырмаларына - 4-5 мм-ге, борттар мен лацкандардың бұрыштарында-2-3 мм-ге тең. Борттарды "таза шетіне" өңдеген кезде бойындағы тігістің ені 3-4 мм, төсеніштер - 6 мм, бұрыштарда - 2-3 мм. Лацканның кемер нүктесінде өңір асты мен алдыңғы бой мойын сызығына перпендикуляр кесіліп, 1-2 мм сызыққа жетпейді.

Борттардың дұрыс тегістелуі өңір асты жағынан көмекші үлгіні қолдану арқылы тексеріледі.

Топтамаларды белгілеу жіптері алынып тасталады, борттарды тегістеу тігістері ылғалдандырылады және престерде немесе үтікпен арнайы тар қалыпта үтіктеледі. Қайырмалардың, борттардың бұрыштарындағы тігістер және жағаның ұштарын мойынға қондыру тігістері үтікпен үтіктеледі.

Пиджактың бүйірлері мен түбін түпкілікті әрлеу. *"Таза жиекке"* борттарды өңдеу. Борттарды "таза шетіне" өңдеу тегістеу машинасында, жасырын тігіс машинасында немесе қолмен жүргізіледі.

Борттарды "таза шетіне" өңдеу кезінде тегістеу машинасында үстіңгі ілгектің деңгейінде және борттардың астыңғы жағында борттарды сырып тігу тігісі 2 мм тігіске дейін жетпей кесіледі, содан кейін лацкандар учаскесінде бойы жағынан, борттар учаскесінде - өңір қайырмалары жағынан ені 2-3 мм рұқсат қалдырып кесіледі.

Ернеулер мен лацкандардың бұрыштары алдыңғы жағына бұрылады, тігіс алдыңғы жағынан сырып тігу тігісінен 1-2 мм қашықтықта түзетіледі. Лацкандар учаскесінде тігіс алдыңғы бойға қарай бүгіліп, алдыңғы бойға қарай реттеледі, борттың учаскесінде тігіс өңір асты жағына қарай бүгіліп, өңір асты бойынша тігіс салынады.

Ернеулерді жасырын тігіс машинасында немесе қолмен өңдеу кезінде ернеулерді сырып тігу жіктерінің қималары ернеулер жағынан ернеуіне және ернеуіне жасырын тігіс машинасында немесе ұзындығы 7 мм қолмен тігу тігістерімен бекітіледі, ернеуі бойынша бойдан жиек, ал Қайырмасы бойынша - іріктемеден жиектер бүгіліп тұрады. Жиектің ені 1 мм-ге тең.

Лацканның бұрыштарындағы артық тігіс кесіледі, кесектер шетінен қолмен тігістермен Мұқият бекітіледі. Бекітілген жіктер борттарды ылғалдандырады және үтіктейді.

Бүйірлер мен лацкандар алдыңғы жағына бұрылады, бұрыштар шұңқырмен түзетіліп, сырып тігіледі. Лацкандар бойдың бүйірінен Жиектеп торланады, ені 1 мм, ал бүйірі-ені 1-2 мм бойдан жиек жасайды. Пиджактың астыңғы жағы белгіленген сызық бойымен бүгілу жағынан

байқалады. Лацкандар мен борттар бір ішекті шынжырлы машинамен немесе шетінен 4-7 см қашықтықта ұзындығы 5-7 см қолмен қиғаш тігістермен сырып тігіледі.

Астыңғы жағаны бұйымға жалғау. Астыңғы жақ өнімге жалған тігіспен қосылады.

Астыңғы жағаны күртешемен жамылғы тігісімен қосу үшін астыңғы жағада бормен бақылау сызықтары, ал бойы мен артқы жағында - астыңғы жағаның тірегін салуға және реттеуге арналған сызық белгіленеді. Мойын бойымен сызық бөліктердің алдыңғы жағынан үлгі бойынша мойын кесуінен 10 мм қашықтықта қолданылады.

Астыңғы жаға белгіленген сызық бойымен қолданылады, оның ортаңғы тігісі артқы мойынның ортасымен біріктіріліп, ортасынан бастап ұзындығы 8-10 мм түзу тігістермен мойынға жабыстырылады. Тігіс астыңғы жаға бойымен тіректің кесуінен 3-4 мм қашықтықта негізгі матаның түсіне жіппен салынады.

Сыпырғаннан кейін астыңғы жақ машинада зигзаг тігісімен реттеледі: бойына - борттық төсеммен бірге, артқы жағында - оның астына мата жолағымен. Лацкандардың иілу сызығы бойымен жиектің ұштары төрт-бес қолмен тігіспен бекітілген.

Астыңғы жақтың ұштарында, егер ол арнайы машинамен қапталған болса, тоқыма емес немесе мақта матасынан жасалған тығыздағыш қолданылады, тігістің тігісін жабады және оны жасырын тігіс машинасына немесе ұзындығы 10 мм болатын тік тігістермен 5 мм қашықтықта бекітеді. Бұл тігістер үстіңгі жақта орналаспауы үшін қажет.

Төсемді күртешемен біріктіру. Бүйірлерін өңдеп, астыңғы жағаны мойынға қосқаннан кейін, төсем пиджакпен біріктіріледі. Төсемді бөлшектелген өнімге теріс жағын жоғары қаратып қою арқылы нақтылайды, бүйір және иық тігістерін біріктіріп, ұзындығы мен енін тексереді. Өңір қайырмалары мен төсемдерде бақылау жалғау сызықтары белгіленеді.

Содан кейін төсемді пиджактың алдыңғы жағымен бүктейді және 9 мм қашықтықта ұзындығы 10-20 мм тік тігістермен жағаның тіректері мен тіректеріне, төсем мен бұйымдағы белгілер мен бақылау сызықтарын біріктіреді. Кеуде аймағында төсем 8-10 мм-ге отырғызылады, ал ішкі қалтаның төсемі бұйымның астарына қарай бүгіледі. Иық тігістері мен төсемнің ортаңғы тігісі жағадағы тігістермен біріктіріледі. Егер төсемнің артқы жағы үстіңгі артқы жағынан кеңірек болса, оның артығы үстіңгі жағында ортаңғы тігіс бойымен бүктеліп, тігісті артқы жағының сол жағына бағыттайды.

Сыпырылғаннан кейін астарды астар жағынан ені 10 мм тігіспен жалғап, астарлар жағынан желім желімін төсейді. Таңбалау жіптері алынып тасталады және ішкі қалталар орналасқан жерлерде өңір астылардың тігістерінде ілмектер жасалады. Пиджак алдыңғы жағына бұрылады.

Өңір асты мен жаға түзетіліп, өңір асты бойыналацқандардың бүгілісі бойымен, ал жаға тіректің бүгілісі бойымен астыңғы жағаға қойылады. Содан кейін тігістер төсеніштердің ішкі жиегіне төселіп, төсемнің тігісінен 3-5 мм артқа қарай тартылады.

Астардың үстіңгі жағамен түйіскен тігісі астыңғы жағаны тегістеу машинасында мойынға қондыру тігісіне бекітіледі. Тігіс үстіңгі жағаның бүйірінен иық тігістері арасындағы учаскеде, жағаның астармен түйіскен тігісінен 1 мм қашықтықта салынады.

Пиджак теріс жағына бұрылады. Қаптамалардың ішкі жиектері төсеммен бірге жасырын тігіс машинасында борттық төсемге немесе пресс желіміне бекітіледі. Төсемдерді астарға жалғау тігістері және ішкі қалталардың сүйектерінің ұштары жапсырмалар арасында салынады және борттар жағына бағытталады.

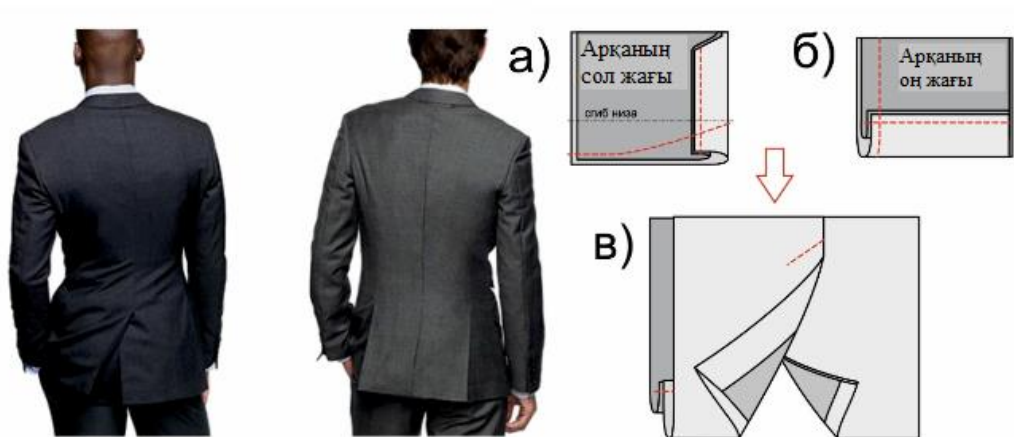
Содан кейін пиджак алдыңғы жағына бұрылады, төсеніш пен пиджактың иық және бүйір тігістері теңестіріледі, пиджактың астыңғы жағындағы төсемнің ұзындығын тексеріп, өнімді алдыңғы жағымен жоғары қаратып салыңыз. Бұл жағдайда пиджактың үстіңгі бөлігіндегі төсемнен 10-15 мм-ге тең сызық пайда болады және бұйымның бүгілген (көрінетін) түбіне 10 мм-ге арналған төсеніш бөліктерін шығарады. Артық төсем кесіледі.

Шлицасы бар пиджактарда артқы бойының астары шлицаны бекітетін көлденең тігіске 1 мм жетпей, шлицаның оң бөлігінің шеті деңгейінде кесіледі. Оларды дұрыс қосу үшін бақылау сызықтары төсемге және шлицаға жағылады. Содан кейін пиджактың түбін байқайтын жіптер алынып, пиджак теріс жағына бұрылады. Осыдан кейін астарды белгіленген сызықтарды біріктіре отырып, ені 7-10 мм тігіспен шлицаның бүйір жақтарына жалғайды. Шлицалардың үстіңгі жағында төсеніш тегістеліп, 15-20 мм кесу үстіндегі тігіспен аяқталады (сурет. 1.92).

Астарды пиджактың астыңғы жағына ернеулердің бұрыштарын сырып тігу тігісінен бастап ені 10 мм тігіспен жалғайды және астар мен бұйымның бүйір және орта тігістерін біріктіріп, тігісті астарға ақырын аударады. Егер төсемнің артқы жағы үстіңгі жақтың артқы жағынан кеңірек болса, онда оның артығы ортаңғы тігіске бүктеліп, тігісті артқы жағының сол жағына орналастырады.

Шлицасы бар пиджактарда шлицаның бұрыштары оны өңдеуге рұқсат етілген жағынан бір уақытта қайралады. Шлицаның сол жақ бұрышы тігістің ені 10 мм болатын тігісті азайтып, астыңғы иілу сызығы бойымен бұралған.

Шлицаның оң жақ бұрышын қайраған кезде астыңғы иінішке арналған рұқсат иін сызығы бойынша бүгіліп, ені 5 мм тігіспен қайырылады.

Сурет 1.92-ерлер пиджагындағы шлицалардың түрлері

Астыңғы бөліктер өнімнің бүйір тігістеріне және артқы жағының ортаңғы тігісіне машинамен немесе бес-алты қолмен тігіспен немесе жабысқақ пленкамен бекітіледі, ол тігістің ішкі жағынан астыңғы жағынан кесуден 2-3 мм қашықтықта орналастырылады.

Содан кейін куртка алдыңғы жағына тесік арқылы бұрылады. Шлицаның бұрыштары түзетіледі, шлицаның оң жағында шетінен 1-2 мм қашықтықта сызық салынады.

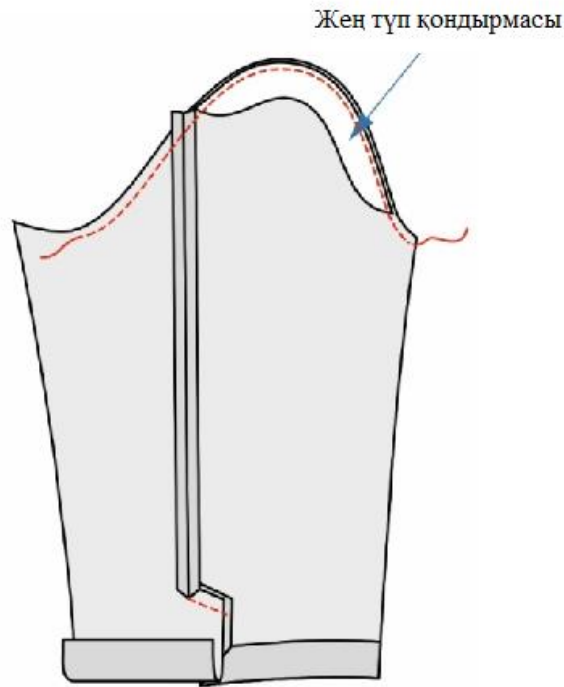
Жеңдерді өңдеу. Пиджактың жеңдері екі бөліктен (үстіңгі және астыңғы) немесе бір бөліктен (ұлдарға арналған курткалар мен курткалардан) тұруы мүмкін. Бұл жағдайда жеңдердің астарында негізгі матадан жасалған жеңдер сияқты бөліктер болуы керек.

Жеңдер бұралған, өрілген және ашық шлицалармен, шлицасыз және бекітілген манжеттермен болуы мүмкін. Жеңдердің барлық түрлерін өңдеу негізінен бірдей, тек шынтақ бөліктерін, шлицалар мен манжеттердің бұрыштарын өңдеуде айырмашылық бар.

Алдыңғы бөлімдерді өңдеу кезінде жеңнің үстіңгі және астыңғы бөліктері алдыңғы жақтарымен бүктеліп, жеңге ойық пішінін беру үшін астыңғы бөлігін шынтақ сызығының деңгейінде 7-10 мм отырғызып, үстіңгі бөлігінде ені 10 мм тігіспен тегістеледі.

Содан кейін жең астыңғы бөлігімен жұмысшыға қойылады және тігіс үтіктеледі, жеңнің үстіңгі бөлігін астыңғы бөліктің қону мөлшеріне тең мөлшерде тарту сызығына дейін тартады. Жеңнің үстіңгі және астыңғы бөліктері үтіктелген.

Жеңнің дұрыс тартылуын оның үстіңгі бөлігін домалақ сызық бойымен бұғу арқылы анықтайды. Дұрыс тартылған жеңде астыңғы бөліктің бөліктері сәйкес келуі керек, ал орамның ені бүкіл жеңнің бойымен бірдей болуы керек (сурет.1.93).

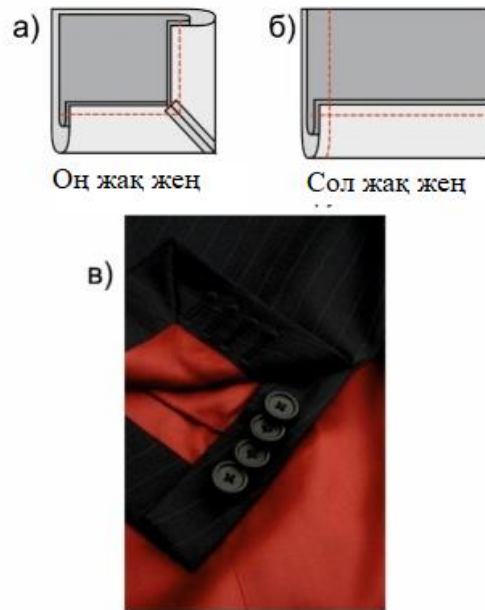

Сурет 1.93-жеңдер өңдеу

Ашық шлицасы бар жең. Жеңдерді ашық ойықпен өңдеуді шынтақ бөліктерін тегістеуден бастауға болады. Біріншіден, көмекші үлгі бойынша жеңнің үстіңгі және астыңғы бөліктеріндегі астыңғы иілу сызығы, сондай-ақ жеңнің үстіңгі бөлігінің ішкі жағынан шлицаның бұрышын тегістеу сызығы көрсетілген. Содан кейін, жоғарыда айтылғандай, шынтақ бөліктері мен слотты өңдеуге арналған кеңдік ұзындығының 2/3 бөлігі тегістеледі.

Үстіңгі бөліктің шлицаларының бұрышы белгіленген сызық бойымен немесе 7-10 мм кесектерге жетпей, шлицаларды өңдеуге арналған кеңдік жағынан қиылады. Астыңғы бөліктің шлицасының бұрышы ені 5 мм тігіспен бұралып, оны беткі жағымен ішке қарай майыстырып, жеңнің астыңғы жағы бойынша үстіңгі бөліктің шлицасының бұрышымен теңестіреді. Жол 7-10 мм тілімдерге жетпей аяқталады (сурет.1.94).

Астыңғы бөліктің шлицаларының бұрышындағы артық мата кесіліп, бұрыш алдыңғы жағына бұрылады. Бұрышты бұрамас бұрын, тегістеу тігісінің үстіңгі бөлігінің шлицалары үтіктеледі немесе салынады. Жеңнің ойықтарының астыңғы және шеттері белгіленген сызықтар бойымен бүгіліп, байқалады, ал астыңғы бөліктің ойықтарының бұрышы жеңнің астыңғы бөлігінен ені 1 мм жиек құрайды. Байқауды арнайы машинада немесе қолмен бүктеу жағынан, тігісті бүктеуден 15 мм қашықтықта орналастырады. Қол тігістерінің ұзындығы 15-20 мм. Жеңнің астыңғы жағы дымқыл үтікпен немесе үтікпен үтіктеледі. Осыдан кейін үстіңгі және астыңғы бөліктердің ойықтарының бұрыштары астыңғы сызық бойымен теңестіріліп, тегістеу машинасында кеңдік жағынан ұзындығы 5-7 мм екі қарама-қарсы тігіспен 7-10 мм қашықтықта бекітіледі.

1.94-сурет-ашық шлицасы бар жеңдерді өңдеу

Төсемнің шынтақ бөліктері астыңғы бөлікке тартылып, үстіңгі бөліктерді біріктіріп, үстіңгі бөлігін отырғызады (дизайнға байланысты). Тігістің ені 10 мм. Содан кейін астарды астары бойынша астарға төсеммен қоса жеңнің астыңғы жиегіне ені 7-10 мм тігіспен жалғайды, астардың қималарын және төсемдерді негізгі матадан жасалған жеңнің жиегіне әдіптелген кесіктермен теңестіреді және астардың шынтақ тігістерін астыңғы жиектегі тігістермен біріктіреді.

Негізгі және астарлы матадан жасалған жеңнің алдыңғы бөліктері астыңғы бөлігін шынтақ сызығының деңгейінде отырғызып, үстіңгі бөлігінде ені 10 мм тігіспен тегістеледі. Тегістеу кезінде астардың тігіс тігісі жеңнің үстіңгі және астыңғы бөліктеріндегі түбінің майысуына қосылады.

Жеңнің астарын пиджак астарымен машинамен қосу үшін жеңнің астарының алдыңғы тігісінің ортасында ұзындығы 150-250 мм тартылмаған учаске қалдырылады.

Кемер нүктесінде жеңнің астыңғы бөлігінің шлицалары тігіледі, шлицаны үстіңгі бөлігіне қарай үтіктейді, ал негізгі матадан жасалған жеңнің шынтақ және алдыңғы тігістері престо немесе үтікпен арнайы тағанда үтіктейді. Төсемнің шынтақ және алдыңғы тігістері жеңнің тігістеріне үстіңгі бөлігі жағынан ұзындығы 60-100 мм учаскеде, түбіне дейін кемінде 5 см жетпей бекітіледі. Осыдан кейін жең алдыңғы жағына бұралып, үтіктеледі және жоғарыда айтылғандай жеңнің үстіңгі бөлігіндегі артық төсемді кесіп тастайды.

Жеңдерді бұйыммен қосу. Дайын өнімдегі жең қолдың қозғалысына кедергі келтірмеуі және әдемі келбеті болуы үшін күртешенің тірек сызығының ұзындығы жеңнің үстіңгі бөлігінің ұзындығынан 35-70 мм аз болады.

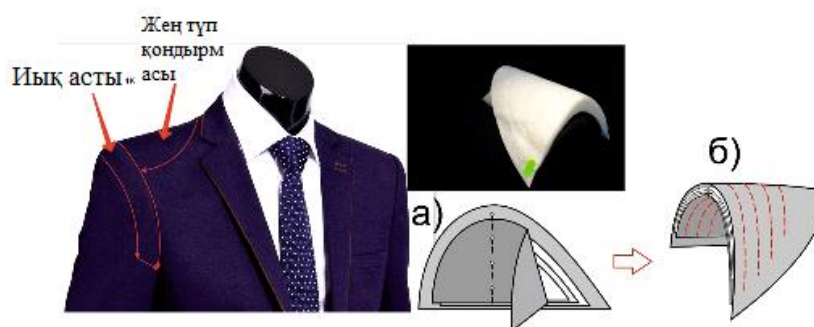
Бұл жеңді өнімге қосқан кезде, жеңнің шетіне отыруға және оған қажетті дөңес пішінді беруге мүмкіндік береді. Отырғызу мөлшері матаның шөгү қабілетіне және өнімнің дизайнына байланысты.

Жеңдер бұйымға бұйымдарды пішу кезінде ойыққа және жеңнің жиегіне басылған бақылау нүктелері (қиықтар) бойынша жалғанады. Осы тігістер бойынша жеңнің дұрыс отырғызылуын және бұйымның ойығындағы жеңнің орналасу дәлдігін бақылайды.

Жеңдерді ойықтарға жеңдер жағынан ені 10 мм тігіспен тігеді. Сонымен қатар, негізгі матаның жолағы бекітіліп, оны иық тігісінен ұзындығы 80-100 мм учаскедегі алдыңғы бойға орналастырады. Бұл мата жолағы тігісті үтіктеу үшін және үтіктеу кезінде біліктің шетін созудан қорғау үшін қажет. Жолақ жеңнің тігісі оның ортасында өтетін етіп орналастырылған.

Жеңдерді байлағаннан кейін иық аймағында айқын пішінді жасау үшін жең түп қондырмасы мен иық жастықшалары тігіледі (сурет.1.95).

Жеңдерді борттық тығыздағышпен бірге тіректерге салуға болады. Бұл жағдайда алдыңғы бойні бүйір төсемге белгілеу кезінде тігіс қималардан 15-20 мм қашықтықта аралыққа параллель салынады. Бойдың аралықтары бойынша артық тығыздағыштар кесіледі.

Сурет 1.95 –ерлер пиджагында жең түп қондырмасы және иық асты қондырманы пайдалану

Пиджактың соңғы әрлеуі. Түпкілікті өңдеу пиджак қамтиды сол жұмыстардың түрлері, және басқа да кез келген бұйым: бұйымды тазалау өндірістік қоқыс, орау ілмектер, ылғалды-жылу өңдеуге пиджак, түйме қадау.

Түймелердің орналасқан жерлерін жабу үшін өнім манекенге немесе Тапсырыс берушіге қойылады. Түймелер жартылай автоматты немесе қолмен тігіледі. Аяқ киім алдыңғы бойсіз тігіледі.

Бақылау сұрақтары:

1. Ер пиджакқа қосымша жастықшаларды қалай кесуге болады?
2. Ер пиджактағы жапырақшамен қалтаны өңдеудің ерекшелігі неде?

3. Бүйірлік қалтадағы бойлық дегеніміз не?
4. Жиек қандай мақсатта бекітіледі?
5. Бортты өңдеу тігісінің ені неге байланысты?
6. Ерлердің курткаларында жеңдердің қандай түрлері жиі қолданылады?
7. Қалай орындайды, ылғалды-жылу өңдеуге алдыңғы тігістің жеңдер?
8. Жеңдерді бекіту кезінде Люк қай жерлерге бөлінеді?
9. Жеңнің дұрыс бекітілуін қалай тексеруге болады?
10. Пиджактың соңғы әрлеуі нені қамтиды?

№ 10 ПРАКТИКАЛЫҚ ЖҰМЫС

Тақырыбы: Ерлер пиджактарын жасаудың технологиялық реттілігін әзірлеу

Мақсаты: бұйымдарды дайындау кезектілігін құру, ерлердің иық бұйымдарын тігу бойынша жұмыс түрлерін анықтау дағдыларын қалыптастыру.

Тапсырма:

1. Ерлерге арналған куртканың техникалық эскизін жасаңыз.
2. Пиджак моделінің сипаттамасын беріңіз.
3. Әзірлеу дайындаудың технологиялық жүйелілігі ерлер пиджак.
4. Борттық төсемді өңдеуді және оны алдыңғы бойға қосуды егжей-тегжейлі сипаттаңыз.

1.2 Бұйымдарды өлшеп көріп дайындау

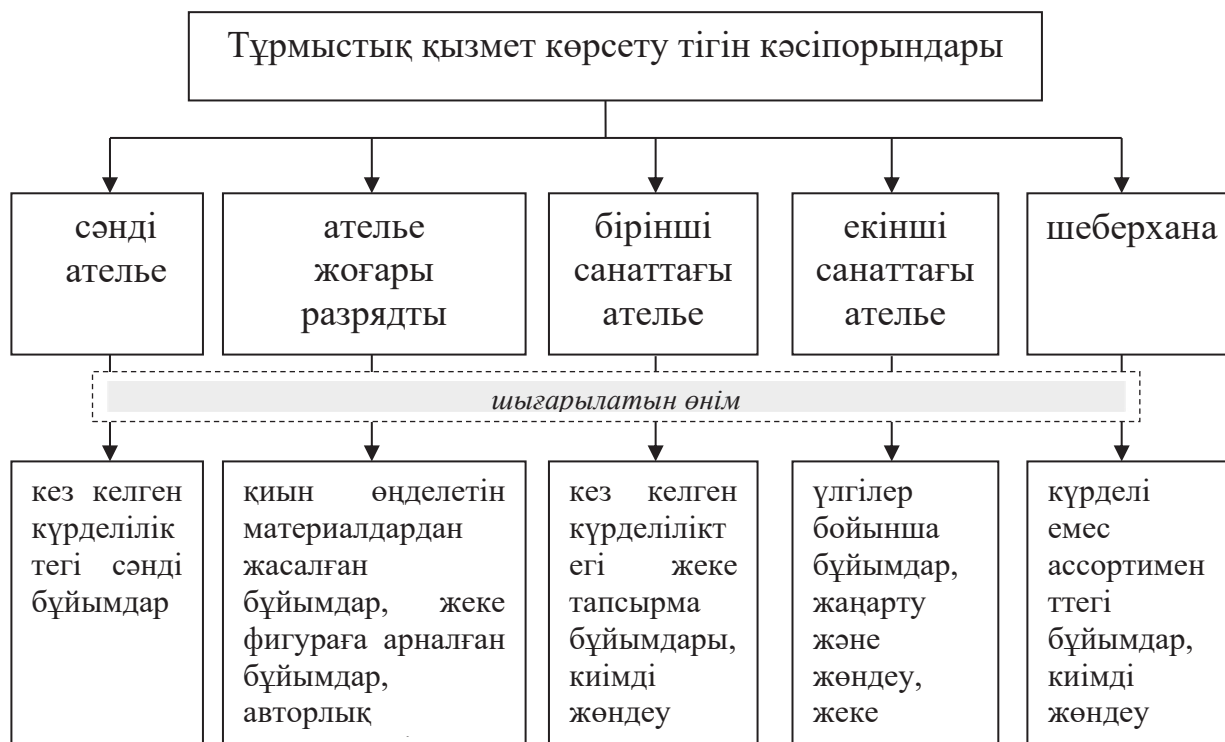
1.2.1 Бұйымдарды өлшеп көріп дайындау

Тігін өнімдерін шығаратын барлық кәсіпорындар жаппай өндіріс (фабрика) және тұрмыстық қызмет көрсету (сән үйлері, ателье) болып бөлінеді.

Киім және кез-келген басқа тігін бұйымдарын өндіруге арналған тұрмыстық қызмет көрсету кәсіпорындары санаттарға бөлінеді [4] (сурет.1.96):

- люкс санатты ателье;
- жоғары санаттағы ателье;
- бірінші санаттағы ателье;
- екінші санаттағы ателье;
- шеберхана.

Ательеге разрядтар Орындалатын жұмыстардың күрделілігіне, қызметкерлердің біліктілігіне, өндірістің техникалық деңгейіне, қызмет көрсету мәдениетінің деңгейіне және бұйымдардың сапасына қарай беріледі.

Сурет 1.96-разрядтар және өнім шығаратын ателье сызбасы

Люкс санатындағы Ателье әр түрлі материалдардан және кез-келген келбеттен кез-келген күрделіліктегі сәнді бұйымдарды шығаруды қамтамасыз етеді.

Жоғары разряд ательесі күрделі өңделетін материалдардан заманауи сән бағытының бұйымдарын, сондай-ақ жеке ерекшеліктерін, сондай-ақ өздігінен жасалған бұйымның мақсатын ескере отырып, кез-келген нақты фигураға арналған киім дизайнерінің эскиздерін жасайды. Сондай-ақ жоғары көркем бұйымдарды жөндеу жүргізіледі.

Люкс және жоғары санаттағы ателье жеке немесе аз қуатты топтарда жұмыс істейді. Бұл кәсіпорындарда көрме залы-шоу-рум бар, сайттың немесе әлеуметтік желілердегі парақтардың болуымен қамтамасыз етілген. Сондай-ақ, люкс санатындағы ательеде тәжірибелік топ жұмыс істейді.

Бірінші санаттағы ателье сән бағытына сәйкес келетін кез келген күрделіліктегі жеке шешімдегі бұйымдарды, материалдардың барлық түрлерінен әр түрлі сұрыптамаларды дайындайды, сондай-ақ кез келген күрделіліктегі киімдерді жөндеу және жаңарту жүргізіледі. Жұмыс жеке немесе үлкейтілген бригадаларда орындалады.

Екінші санаттағы Ателье күнделікті ассортименттің үлгілері бойынша бұйымдар жасайды, сонымен қатар жаңарту мен жөндеуді орындайды. Екінші санаттағы ателье алдын-ала дайындалған жартылай фабрикаттарды өндіруге Жеке тапсырыстар мен тапсырыстарды орындайды.

Шеберхана күрделі емес ассортименттегі бұйымдарды жасайды және жаңартады, сондай-ақ киімдерді жөндейді.

Ательенің негізгі бөлмелері:

- тапсырыстарды қабылдау салоны немесе дизайн-студия;
- тапсырыстарды іске қосу және толықтыру учаскесі;
- пішу цехы;
- шикізат және фурнитура қоймасы;
- өндірістік / тігін цехы;
- дайын өнім қоймасы.

Халықтан тапсырыстарды қабылдау және ресімдеу. Дәстүрлі түрде жеке тапсырыс бойынша киім жасаудың технологиялық процестерін жобалау бірқатар жұмыс кезеңдерін қамтиды: тапсырыс қабылдау (дизайнермен және дизайнермен сән үрдістеріне және жеке фигураның ерекшеліктеріне сәйкес клиенттің бейнесін жасау аспектілерін талқылау, мата мен фурнитураны өңір асты), клиент фигурасынан Өлшем белгілерін алу, клиенттің Өлшем белгілері бойынша мекен-жай құрастыру, киім моделінің бөлшектерін пішу, бірінші өлшеуге дайындық, бірінші өлшеуді жүргізу, конструкцияны нақтылау, екінші өлшеуді жүргізу және дайын киімді дайындау (сурет. 1.97).

"Клиент ательесі" жүйесінің мұндай Ұйымы Жалпыға бірдей қабылданады және клиенттің өзі модель құруға тікелей қатысуына, таңдалған материал мен керек-жарақтардың көрнекі көрінісіне ықпал етеді, дизайнермен, кастамайзермен, кейде тігіншімен және тігіншімен байланыс орнатуға мүмкіндік береді.

Жеке тапсырыс берушіден қабылдау және тапсырыс беру модельді өңір астыдан басталады. Кәсіпорынның санатына байланысты суретші-модельер немесе киім дизайнері, дизайнер-дизайнер, пішуші қажетті киім үлгісімен клиентке шешім қабылдауға көмектеседі. Таңдалған модель Тапсырыс берушінің фигурасына, оның тілектеріне, заманауи сән бағыттарына, мақсатына сәйкес келуі керек. Мата мен аксессуарларды таңдаңыз.

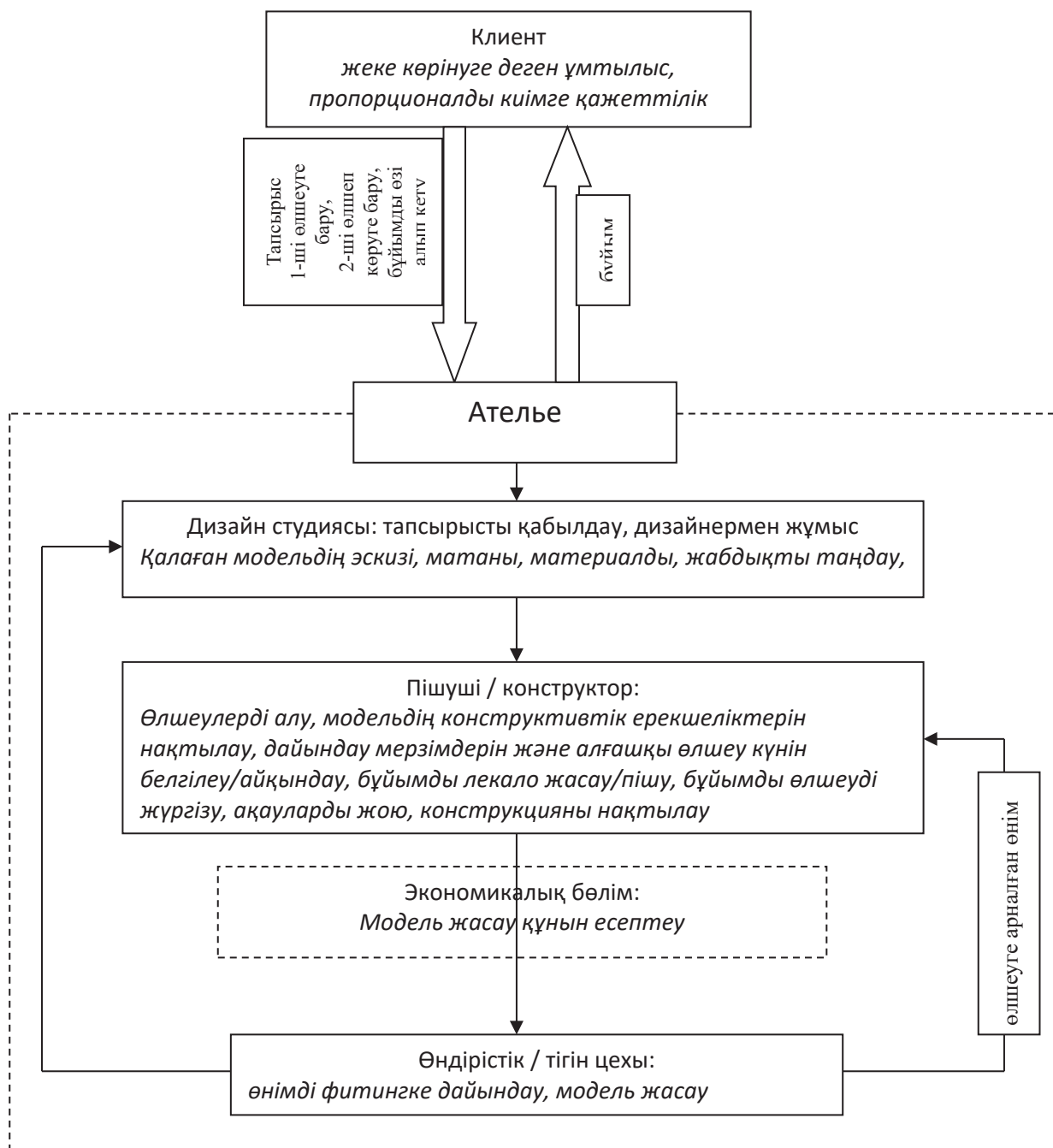
Пішуші тапсырыс берушінің пішінін өлшейді және өнімге арналған материалдардың шығынын анықтайды.

Тапсырыс берушінің материалынан бұйым жасау кезінде матаның ақаулығы тексеріліп, бөліктің ұзындығы өлшенеді.

Әрбір тапсырыс паспортымен және мынадай талаптарды қамтитын түбіртекпен ресімделеді:

- кәсіпорынның фирмалық атауы және заңды мекенжайы;
- Тапсырыс берушінің аты-жөні, оның мекен-жайы және телефоны;
- түрі бұйымдар;
- модельдің сыртқы түрін сипаттау, оның суреті, күрделендіретін элементтер;
- Тапсырыс берушінің мүсінінің мөлшерлік белгілері, оның дене бітімінің ерекшеліктері;

- материалдардың атауы, сипаттамасы және бағасы, матаның ұзындығы мен ені, өңдеу құны және енгізілген аванс сомасы, өлшеп-өлшеу құралдары мен тапсырысты орындау мерзімдері;
- бұйым жасалатын материалдың үлгісі;
- тапсырысты қабылдаған адамның тегі, аты және лауазымы және оның қолы, сондай-ақ тапсырыс берушінің қолы.

Сурет 1.97-тігін бұйымдарын ательеде дайындау схемасы

Бір данасы-тапсырыс берушіге, екіншісі-өндіріске, үшіншісі – бухгалтерияға.

Өлшеммен киім жасау реті. Жеке тапсырыс бойынша киім жасау процесінің ажырамас бөлігі-бұл өнімді тапсырыс берушінің пішініне сәйкестендіру. Өлшеудің мақсаты-өнімнің фигураға мінсіз қонуына қол жеткізу; тапсырыс берушінің барлық қажеттіліктерін қанағаттандыру және өнімнің моделін дәл орындау.

Өлшеммен өнімдерді жасаудың екі әдісі бар: бір өлшеумен және екі өлшеумен (сурет.1.98). Егер фигурада әдеттегі фигурадан айтарлықтай ауытқулар болса, өлшемдер көп болуы мүмкін.

Бір өлшеумен киім жасау әдісі ең прогрессивті болып табылады, себебі ол өндірістік процестің циклін қысқартуға мүмкіндік береді (қайталанатын операцияларды жою арқылы); еңбек өнімділігін арттыру; б бригадада жұмыс істеу үшін жағдай жасау, өнімді дайындау уақытын қысқарту және Тапсырыс берушінің уақытын үнемдеу.

Екі өлшеумен бұйымдарды тігу күрделі модель жасау қажет болған жағдайда немесе Тапсырыс берушінің фигурасы әдеттегі физикадан айқын ауытқуларға ие болған кезде немесе кескіш жеткілікті жұмыс тәжірибесі болмаған кезде жүзеге асырылады.

Өлшеммен жұмыс кезеңдері. Өлшеммен өнімдерді өндіру келесі жұмыс кезеңдерін қарастырады:

- тапсырысты қабылдау және рәсімдеу (үлгіні өңір асты, түбіртекті рәсімдеу);
- материалды пішуге дайындау (декатирлеу), бұйымды пішу;
- өнімді өлшеуге дайындау;
- бұйымның фигураға қонуын нақтылау үшін тапсырыс берушінің фигурасына өлшеу;
- бұйымды өлшеп болғаннан кейін дайындау және дайын өнімді қоймаға тапсыру.

Маталарды декатировка жасағаннан кейін олар өнімнің бөліктерін кесуге кіріседі. Негізгі бөлшектерді олардың бөліктері бойынша кесу кезінде бұйымды тапсырыс берушінің фигурасына сәйкестендіру мүмкіндігін ескере отырып, тігістерге рұқсат беріледі.

Сыртқы киімнің иық бұйымдарын өлшеммен жасау ерекшеліктері

Бір өлшеумен иық бұйымдарын жасау.

Өнімді өлшеуге дайындау келесі операцияларды қамтиды:

1) үлгі нобайымен танысу, пішім бөлшектерінің болуын және негіз жіптері бойынша бөлшектерді кесудің дұрыстығын тексеру, тоқыма ақауларын анықтау; пішім бөлшектерін қайталау; желілерді бір бөлшектен екіншісіне ауыстыру және Бор сызықтары бойынша түзу тігістердің тігістерін салу;

2) тартқыштарды, рельефтерді тегістеу, иіңтіректерді негізгі бөлшектермен біріктіру және т. б:

1.98-сурет-жеке тапсырыстар бойынша киім дайындау әдістерін қолдану схемасы

3) борттық төсемді, үстіңгі иық жапсырмаларын өңдеу; астыңғы жағаның бөліктерін өзара қосу және оны төсеммен қосу;

4) борт төсемдері мен бойды кеуденің дөңестігіне, жеңдердің үстіңгі бөліктеріне ылғалды-жылумен өңдеу;

5) борттық төсемге бойды белгілеу, лацканды тігу;

6) арқаны үтіктеу, арқаның тігістерін торлау және байқау;

7) қималарды торлау және бұйымның бүйір және иық тігістерін байқау;

8) астыңғы жағын байқау;

9) жеңдердің алдыңғы кесінділерін тегістеу және үтіктеу;

10) шынтақ қималарын торлау; жеңнің шынтақ жіктері мен түбін байқау (әйелдер киімінде — оң, ерлер киімінде — сол жақ жеңдер; дене бітімінен айқын ауытқулары бар фигураға бұйымдарда операциялар екі жеңге орындалады);

11) астыңғы жағаны мойынға торлау;

12) оң жеңді ойыққа торлау;

13) үстіңгі иық жапсырмаларын және бұйымның паспортын бекіту;

14) манекенде орындалған операциялардың сапасын тексеру.

Ескертпелер:

1. Қосымша өлшемге мүмкін өңделіп, борт және қалталар.

2 қысқы өнімдерде оқшаулағыш тығыздағыш өңделеді және оны өніммен байланыстырады.

3. Пішілген жеңдері бар бұйымдарда реглан екі жеңді де ойықтарға сыпырады.

4. Тұтас пішілген жеңдері бар өнімдерде қапсырмалар сырып тігіледі

5. Уақытша мақсаттағы барлық тігістер тігістің басында және соңында Берік бекіткіштері бар мақта жіптерімен жасалады, тігістердің ұзындығы 15-20 мм, жабысқақ тігістердің ұзындығы 20-25 мм.

6. Тігістер мен кесектерді байқағаннан кейін олар сәл үтіктеледі.

Пішушінің өлшеуді жүргізуі мынадай түрде жүзеге асырылады:

1. Өнім өнімнің тепе-теңдігін нақтылау, оны фигураға отырғызу, сәндік және әрлеу бөліктерінің формалары мен пропорцияларын және олардың өнімдегі орнын анықтау үшін тапсырыс берушіге қолданылады.

2. Ерлер киімінде өлшеуді бұйымның сол жағында, әйелдер киімінде — оң жағында жүргізеді. Егер тапсырыс берушінің фигурасында әдеттегі физикадан ауытқулар болса, онда барлық нақтылау өнімнің екі жағында орындалады.

3. Фигураға дұрыс қону анықталады:

- мойын, ойық және т. б. саласындағы қиғаштар мен қыртыстардың болмауы.;

- иық аймағында, кеуде және иық пышақтары аймағында фигураның бұйымға сәйкес келу дәрежесі;

- өлшеу еркіндігінің оңтайлы өсуін өңір асты (яғни, өнім тым тар немесе тым кең болмауы керек);

- кесіндіде берілген бөлшектердегі негіз жіптерінің бағытын сақтай отырып, бүйір жіктерінің, жіңішке қапсырма сызықтарының және артқы жағының ортасының қатаң тік орналасуы (яғни бұйымның дұрыс балансы).

Өлшеуді жүргізу кезінде пішуші:

1) бұйымды тапсырыс берушіге кигізеді, жіңішке қапсырма сызығын және сол және оң жақ бойдың шеттерін түбімен қиыстыра отырып, борттарды жанастырады;

2) өнімді түзетеді және оның фигураға сәйкестігін тексереді;

3) құбырдан жеңді буландырады;

4) бұйымның теңгерімін нақтылайды немесе иық тігістерін тесу арқылы оны (бұзылған жағдайда) түзетеді;

5) бұйымның сұлбасына, оның мақсаты мен түріне қарай Тапсырыс берушінің мүсінінің бұйымға сәйкес келу дәрежесін тексереді; қосымша ылғалды-жылумен өңдеу қажеттілігін анықтайды және егер қосымша жапсырмаларда қажеттілік туындаса, олардың орналасу орнын анықтайды;

6) борттың енін, ілмектердің орналасуы мен санын; жағаның нысаны мен өлшемдерін; қылтаның ұзындығын анықтайды;

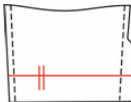

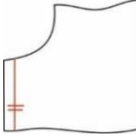
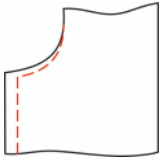
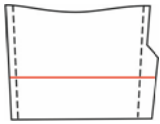

7) ойықтың сызығын нақтылайды (ерлер киімінде — сол жақта, әйелдер киімінде — оң жақта); түйреуіштер көмегімен жеңді ойыққа теседі, оқаның биіктігін, енін, жеңнің ұзындығын нақтылайды. Жеңге және ойыққа бақылау белгілерін қояды және конструктивтік желілерді нақтылайды;

8) бұйымның ұзындығын нақтылайды;

9) әрлеу бөліктерінің орналасуын, пішінін және өлшемін, әрлеу тігістерінің енін және т. б. анықтайды.

Пішушілер өлшеу кезінде арнайы шартты белгілерді пайдаланады (кесте.1.10).

1.10-кесте-бұйымдарды өлшеу және дайындау кезінде қолданылатын шартты белгілер

жұмыстың атауы	Шартты белгі	
	Сипаттамасы	Сурет
1	2	3
Кесуді созу	Тартылу орнындағы толқынды сызықтар	
Кеңейтім мен қиықты біркелкі үтіктеу	Иілу орнында бірнеше жартылай шеңбер сызықтары	
Иық төсемін салыңыз	Қабаттасулардың шекараларын көрсететін бірнеше жартылай шеңберлі сызықтар	
Бөлшекті немесе өнімді ұзарту	Ұзарту шамасын көрсететін және оның екі бойлық сызығын қиып өтетін көлденең сызық	
Бөлікті немесе өнімді қысқартыңыз	Қысқару шамасын көрсететін көлденең сызық	
Өнімді немесе бөлікті кеңейтіңіз	Кеңейту шамасын көрсететін және оның екі көлденең сызығын қиып өтетін бойлық сызық	
Өнімді немесе бөлікті тарылту	Тарылу мөлшерін көрсететін бойлық сызық. Дәл осындай сызықпен ойық пен бүйірдің дөңгелектеу сызығы нақтыланады	
Көтеру немесе төмен түсіру керек деталь	Бөлшекті көтеру немесе түсіру қажет болғанына байланысты бөліктерге кесуден төмен немесе одан жоғары қысқа сызық	
Сызықты жылжыту	Сызық сызығы	

Өлшеп болғаннан кейін пішуші:

1) астыңғы жағасын булайды, жеңін сындырады, бүйір иық тігістерін булайды;

2) әйелдер киімінің оң жағы бойынша, сол жағы бойынша — ерлер киімінде "қолданылған бор белгілерін басшылыққа ала отырып, егер олар өлшеу кезінде өзгертілген болса, иықтың және бүйір тігістерінің нақтыланған сызықтарын, мойын, ойық, бұйымның түбі және т. б.; қайырманьң нысанын және ілмектердің орналасуын нақтылайды; ойықтың

оның ұзындығы мен ені бойынша ойыққа сәйкестігін тексереді, жеңнің ұзындығы мен енін нақтылайды; жағаның ұштары мен ұштарының соңғы нысанын және мойнының ұзындығына сәйкес оның ұзындығын анықтайды; бұйымда;

3) бұйымның бөлшектерінде шартты белгілердің көмегімен қосымша жапсырмалардың орналасуын және қосымша ылғалды-жылу жұмыстарының орнын көрсетеді; бөлшектерде бақылау белгілерінің болуын тексереді немесе алып тастайды; бұйымның қалған бөлшектерін — үстіңгі жағасын, өңір қайырмасын, қалта бөлшектерін (егер олар әлі өңделмеген болса), әрлеу бөлшектерін (модельге байланысты) кесіп тастайды);

4) бұйымды соңғы өңдеу үшін тігіншіге (немесе бригадаға) береді.

Екі өлшегіші бар иық бұйымдарын жасау

Бірінші өлшеу. Жүзеге асырады және мынадай іс-әрекеттер:

1) үлгі нобайымен танысады, пішім бөлшектерінің болуын, негіз жіптерінің бағытын және тоқыма ақауларының болуын тексереді;

2) Бөлшектерді тығыздағыштармен қайталаңыз;

3) бор сызықтарын бір бөлшектен екіншісіне ауыстырады, желілер мен бақылау белгілері бойынша жіп тігістерін салады;

4) бойындағы тартқыштарды, рельефтерді, қатпарларды және сол сияқтыларды сыпырады және байқайды; борттық төсемді дайындайды;

5) бойды және борттық төсемдерді ылғалды-жылумен өңдеуді және кеуде дөңестігін жүргізеді, бойды борттық төсемдерге белгілейді, бойды және борттық төсемдерді кеуде дөңестігіне ылғалды-жылумен өңдеуді орындайды;

6) арқаны ылғалды-жылу өңдеуді жүргізеді, артқы жағындағы тігістерді сыпырады және байқайды (орташа, рельефтер және т. б.), сәл үтіктейді;

7) өнімнің иық және бүйір тігістерін сүртеді және байқайды, үтіктейді;

8) өнімнің түбін байқаңыз, үтіктеңіз;

9) жеңнің үстіңгі бөлігін алдыңғы кесіндісі бойынша тартады, алдыңғы тігістерді тігеді және үтіктейді, жеңнің шынтақ тігісін сыпырады және байқайды (оң жақ — әйелдер киімінде, сол жақ — ерлер киімінде); екі жеңді де үлгілік дене бітімінен ауытқулары бар фигура үшін өңдейді, жеңнің түбін байқайды, үтіктейді;

10) сол (немесе оң) жеңді сыпырады (немесе бұйымға қоса береді);

11) мойын бойымен жиектерді сыпырады немесе оған астыңғы жағаның төсемін сыпырады;

12) қысқы пальтона бұйымға өңделген жылыту төсемін белгілейді;

13) қосымша жапсырмаларды байқатады;

14) Тапсырыс паспортын өндірістік қоқыстан тазартылған бұйымға түйрейді және манекендегі жұмыстың сапасын тексереді.

Екі өлшеуі бар бұйымдарды өндіруде алғашқы өлшеудің ережелері мен реттілігі бір өлшеуі бар киім өндірісінде өлшеу ережелеріне ұқсас. Ерекшеліктері болып табылады:

- бүкпелердің, кесінділердің, қатпарлардың және т. б. орналасуы мен тереңдігін нақтылау.;

- қалталардың, ілмектердің орналасу орындарын белгілеу;

- борттың енін, мойын мен жағаның пішінін нақтылау. Аяқтау бөліктерінің өлшемдері мен пішінін алдын-ала орнатыңыз.

Бірінші өлшеуден кейін бұйымның бөлшектерін нақтылау кезінде пішуші:

1) сол жақта — ерлер киімінде, оң жақта-әйелдер киімінде өлшеу кезінде нақтыланған мойын сызығын, ойықтарды, бүйір тігістерін, бұйымның астыңғы жағы мен жеңін белгілейді; ілмектердің, қалталардың орналасуын, лацканның бүгілу сызығын нақтылайды; бөлшектерді қосу үшін бақылау белгілерін қояды;

2) жеңнің жең түбінің нысаны мен ұзындығын және олардың ойыққа сәйкестігін; жеңнің ұзындығы мен ені бойынша өлшемдерін нақтылайды; жеңнің бөліктері мен жеңдерді ойықпен қосу үшін бақылау белгілерін қояды.

Екінші өлшеу. Өнімді екінші өлшеуге дайындау кезінде келесі әрекеттер орындалады:

1) пішімнің барлық бөлшектерінің болуын тексереді, одан әрі өңдеу кезінде қажет емес уақытша мақсаттағы тігістерді алып тастайды, бор сызықтарын жұп бөлшектерге аударады;

2) бойды, артқы жағын толығымен өңдеңіз;

3) астарды үстіңгі жағының нақтыланған бөлшектеріне сәйкес қиып алады;

4) кесектерді алып тастаңыз және бүйірлік тігістерді байқаңыз (кейде белде тартыңыз), үтіктеңіз;

5) кесектерді алып тастаңыз және иық тігістерін байқаңыз;

6) өнімнің түбін байқаңыз;

7) мойнының астыңғы жағасын өңдейді және сыпырады;

8) кесінділерді сыпырады және жеңдердің шынтақ тігістерін байқайды, жеңдердің астыңғы жағын байқайды, үтіктейді;

9) үстіңгі иық төсемдерін сыпырады;

10) өнімді тазалаңыз, Тапсырыс паспортын бекітіңіз, манекендегі жұмыс сапасын тексеріңіз;

Екінші өлшеуді кескішпен жүргізу және өлшеуден кейін бөлшектерді нақтылау-бұйыммен бір өлшеумен жұмыс жасау кезінде де жасалады.

Дайын бұйымды тапсырыс берушіге тапсыру кезінде:

1) Бұйымның бұйымдарды өңдеудің үлгілік әдістеріне сәйкестігін тексереді;

2) бұйымның дайындалу сапасын тексереді.

Бақылау сұрақтары:

1. Тігін кәсіпорындары халыққа қандай қызмет түрлерін ұсынады?
2. Тігін ательесі қандай санаттарға бөлінеді?
3. Ательенің негізгі бөлмелерін тізімдеңіз.
4. Тапсырыспен бірге жүретін құжаттар қандай құжаттар мен қандай мәліметтерден тұруы керек?
5. Тапсырыс берушінің фигурасында өлшеу не үшін қажет?
6. Қандай жағдайларда бір және екі өлшеу жасалады
7. Пальто ассортиментінің иық бұйымының алғашқы өлшеуге дайындық дәрежесін сипаттаңыз (екі өлшеуі бар өнімді жасау кезінде).
8. Өнімнің екінші өлшеуге дайындық дәрежесін сипаттаңыз.

№ 11 ПРАКТИКАЛЫҚ ЖҰМЫС

Тақырыбы: бір және екі өлшеммен өнімді дайындау тізбегін құру

Мақсаты: өлшеу жүргізудің кезектілігін құрастыру дағдыларын қалыптастыру

Тапсырма:

1. Үстіңгі ассортименттің иық өнімінің техникалық эскизін орындаңыз. Өнімде ең ықтимал құрылымдық элементтер болуы керек.
2. Модельдің сыртқы түріне Техникалық сипаттама беріңіз.
3. Салыстыру кестесін толтырыңыз:

Бұйымның эскизі	Бір өлшеумен бұйымдарды дайындау кезіндегі технологиялық операциялар	Екі өлшегіші бар бұйымдарды дайындау кезіндегі технологиялық операциялар
-----------------	--	--

1.2.2 Негізгі және аралық қатырма материалдарынан бөлшектерді пішу

Жеке тапсырыс бойынша бұйымдар жасау кезінде пішуші немесе тігінші негізгі және астыңғы матадан жасалған ұсақ бөлшектерді кесіп тастауы керек.

Негізгі матадан-бұл өңір асты, қалта бөлшектері, белдіктер, белбеу, паттар, иық белдіктері және т. б. Астарлы матадан-қалта астары, клапан астары.

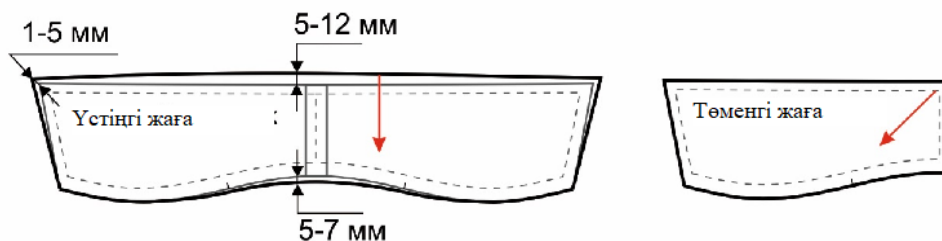
Өңір асты-бұл негізгі матадан жасалған бөліктер, олар лацкандармен, жақтармен өңделеді; олар өнімнің ішкі жағында орналасқан. Өңір асты дизайны бойынша бойымен кесілген және қатты кесілген. Кесілген өңір асты үстіңгі жақтың жартысымен толық кесілуі мүмкін. Тұтас кесілген өңір асты үстіңгі жағына бекітілген кезде борттың бүкіл ұзындығы бойымен орналастырылады. Лацқанға дейін ілгегі бар пальтона лацканның үстіңгі бөлігі кесілген, ал астыңғы бөлігі алдыңғы боймен кесілген.

Кесілген топтамаларды кесу кезінде ілгектің түрін ескере отырып, қайырмалардың, борттардың, бойдың пішініне бағдарланады. Өңір астылардың кеңейтімдері болуы мүмкін, бірақ әр жинақта екіден көп емес. Жалғамалардың тігістері ілмектерден 30 мм-ден жақын емес, көлденең немесе қиғаш (50 мм-ден аспайтын қырымен) бағытта орналастырылады. Бірінші кеңейтім бірінші бүйірлік ілмектен 30 мм төмен орналасқан. Астыңғы жапқыштың ұзындығы кем дегенде 60 мм кесіледі. пальтоға арналған қаптамаларды кескенде, жапқыштың бөліктері бойынша қаптамадан жиек алуға, борттың жиегін айналдыруға және модельге сәйкес лацкан аймағында еркін өңір асты орнын құруға рұқсат беріледі. Кеңдік мөлшері матаның қалыңдығына және жиектің еніне байланысты. Орташа алғанда, кеңдік 10-нан 15 мм-ге дейін. Мойын аймағында өңір асты тік сызық бойымен мойынның ұшынан мойынның бұрышына және иық бөлігіне дейін кесіледі. Бұрыштық нүктеден 20 мм-ге дейін иық қимасы бойынша ойыққа қарай ығысуға жол беріледі. Доғал бұрышты лацкандары бар пальтона раскеп сызығы лацкан кемері сызығының жалғасы болуы тиіс. Қаптамалардың ұзындығы 20-30 мм-ге қарағанда ұзағырақ. Сыртқы киімдегі лацкан деңгейіндегі іріктеулердің ені 100-120 мм, астыңғы деңгейінде - 90-100 мм, иық бөлімі бойынша 30-40 мм.

Бекіткіші бар өнімдерді өңір асты борттың пішініне сәйкес кесіледі. Матадан жасалған бұйымдарда жолақ немесе өңір асты торы жолақ қаптаманың сыртқы кесуіне параллель болатындай етіп кесіледі. Егер мата өрнектелген болса, онда жолақтар реттеледі.

Үстіңгі жаға астыңғы жаға бойымен ұшып кету және ұштар бойынша технологиялық рұқсаттарды ескере отырып, жағаны мойынға қондыру сызығы бойынша кесіледі (сурет.1.99). Үстіңгі жаға ортасында бүктелген. Үстіңгі жағадағы ұзын жіп жағаның ортаңғы сызығына параллель орналасқан. Өнімнің түріне және матаның қалыңдығына байланысты, үстіңгі жаға бөліктеріне арналған кеңдік келесідей болуы мүмкін:

- жеңіл киімде - ұшында, ұшында және қондыру кесігінде-5-7мм;
- сыртқы киімде-ұштарында, ұшып кетуінде-10-12 мм, қондыру кесіндісінде-5-7 мм.

Сурет 1.99-Үстіңгі жағаны кесу

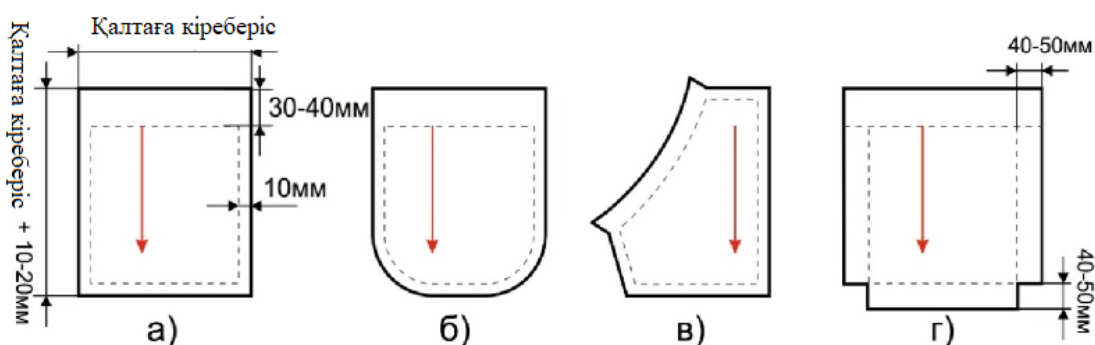
Қалта бөлшектерін кесу кезінде, ең алдымен, қалта мөлшері мен бөлшектер санын ғана емес, сонымен қатар олардың өнім бөлшектеріндегі орнын анықтайтын модельдің ерекшеліктерін ескеріңіз. Мысалы,

"кенгуру" қалтасы-үстіңгі қалта алдыңғы жағының ортасында орналасуы мүмкін, оның өлшемдері, қалтаңызға кіру учаскелерінің пішіні мен дизайны әртүрлі болуы мүмкін.

Үстіңгі қалта әрдайым тегіс емес. Қалтаның көлемді пішінін жасау үшін Жинақтар, тұтас кесілген бүйір беттер, бекітілген бүйір беттер қолданылады (сурет.100).

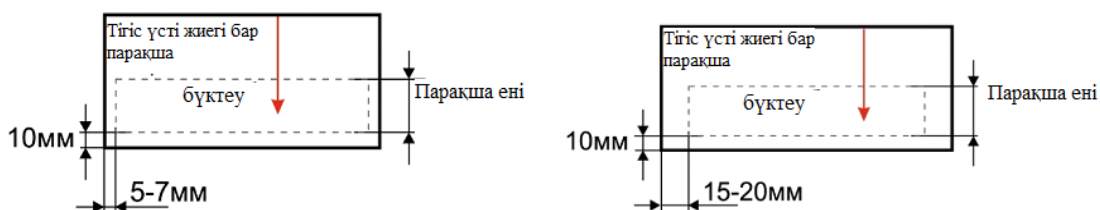
Қалталар мен қалталарды негізгі бөлшектермен кесуге болады.

Әдетте, жапсырма қалтаның ұзындығы оның енінен 10-20 мм артық. Негізгі жіптің бағыты негізгі бөліктердегі негізгі жіптің бағытына сәйкес келеді. Астыңғы ені үстіңгі жағындағы еннен 10 мм артық болуы мүмкін. Кесу кезінде бөлімдерді өңдеуге арналған артықшылықтарды ескеру қажет: үстіңгі бөлік – 40 мм, бүйір және астыңғы бөліктер-5-10 мм (әрлеу тігісінің ені-5 мм).

1.100-сурет - әртүрлі жапсырма қалталарды кесу: А) тікбұрышты пішінді, б) дөңгеленген бұрыштары бар, в) "кенгуру" қалтасы, г) қалта - "портфель»

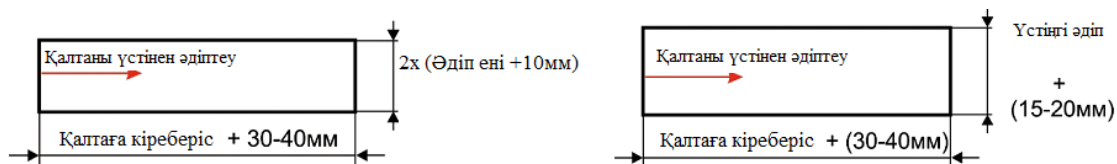
Жапырақша(Сур.1.101). Тілінген қалта жапырақшасындағы негіз жібінің бағыты бойдағы негіз жібінің бағытымен сәйкес келеді. Бүйірлік кесектерді өңдеу үшін реттелетін ұштары бар жапырақшалар оның ұзындығына әр жағынан 5-7 мм қосылады. Бекітілген ұштары бар жапырақшалар үшін әр жағынан 15-20 мм қосыңыз. Жапырақтың ені дайын түрінде екі есе енге тең, сонымен қатар әр жағынан 10 мм, яғни 20 мм.

Сурет 1.101-Жапырақшалар

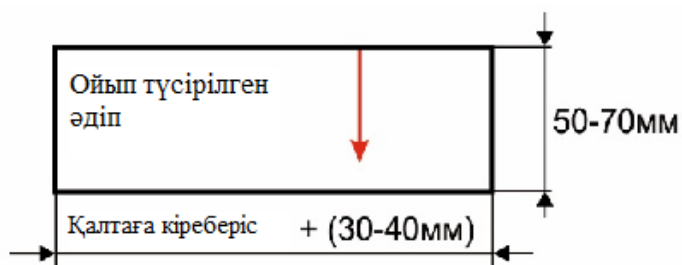
Тілік қалтаға арналған әдіштер (сурет.1.102) әр жағынан 15 мм қалтаға кіруден 15 мм ұзын болуы керек. Орамдардың ені олардың дайын пішіндегі еніне байланысты. Мысалы, егер дайын пішіндегі тегістеу ені 5

мм болса, онда ол кесілген $5+5+10+10=30$ мм, яғни ені екі есе, сонымен қатар тігіске арналған кеңдік. Астыңғы тегістеу 15 мм үстіңгі жағынан кеңірек болуы керек. Тегістеуіштегі ұзын жіп оның созылуына жол бермеу үшін кесу ұзындығынан өтуі керек.

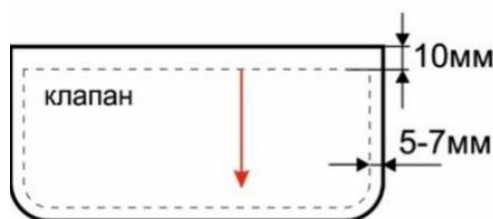
1.102 - сурет-тілік қалтаны сырып тігу

Ойып түсірілген әдіп (Сурет.1.103). Телескоптың ені 50-70 ММ. Ұзындығы қалтаның ұзындығына тең және әр жағынан 15 мм. Негізгі жіптің бағыты бойдағы жіптің бағытына сәйкес келеді.

Сурет 1.103-қалта көрінісі

Клапан (Сурет.1.104). Клапандағы негізгі жіп бойдағы негізгі жіппен сәйкес келеді. Клапанның ұзындығы қалтаңызға кіру ұзындығынан 5-7 мм-ге артық, жонуға және жиектеуге, клапанды жалғауға 10 мм.

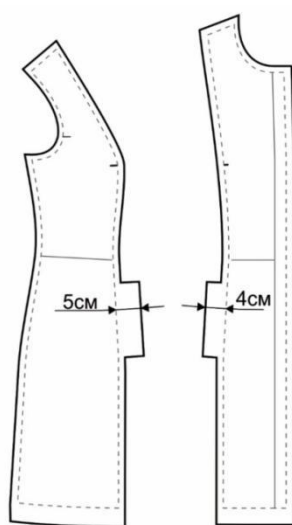
Сурет 1.104-қалта клапаны

Егер қалтаға кіру бедерде **орналасқан** фигуралы болса (сурет.1.105), содан кейін Ені 50 мм кесу арқылы өңделеді. Айналдыру негізінің жіптерінің бағыты бойдағы жіптің бағытына сәйкес келеді. Ойып түсірілген әдіп-бойдың бүйірімен кесілген, Ойып түсірілген әдіпені 70 мм. Егер рельефте орналасқан қалтада тік кіреберіс болса, ені 40 мм бойдың алдыңғы бөлігімен тұтас кесілген. Бұл жағдайда ойып түсірілген әдіп

сонымен қатар бойдың бүйірімен кесілген, Ойып түсірілген әдіп Ені 50 мм (сурет.1.105).

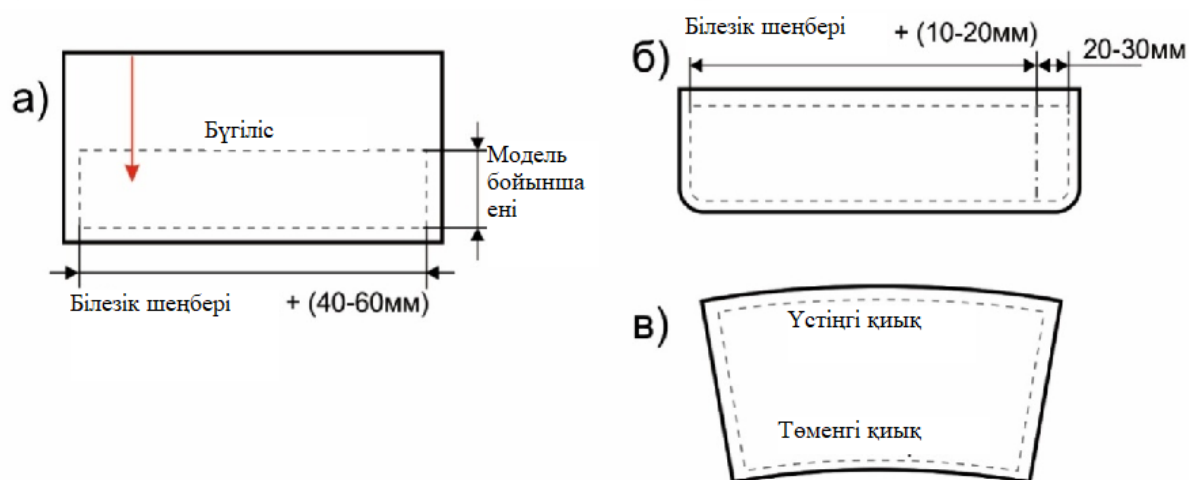
Жеңнің манжеті бөліктерінің өлшемдері модельмен анықталады. Ұзын жеңнің бекітілген манжеті жабық болуы мүмкін (бекітпесіз), оның ұзындығы білек шеңбері ретінде анықталады, сонымен қатар 40-60 мм-ге сәйкес келеді (Сурет.1.106).

Егер манжеттің қысқышы болса, оның ұзындығы да анықталады, бірақ біз бостандыққа 10-20 мм қосамыз және 20-30 мм өңдеуге рұқсат қосамыз. Егер манжеттің биіктігі 60 мм-ден аспаса, манжетті тіктөртбұрыш түрінде кесіңіз (сурет.1.106). Егер 60 мм - ден көп болса, онда оның дизайны үстіңгі бөлікке-жеңнің бекітілген сызығының кеңеюін қамтамасыз етуі керек.

Сурет 1.105-тігістегі қалтаның тұтас пішілген көрінісі

Бұрылмалы манжеттің өлшемдері жеңнің өлшемімен анықталады. Жеңнің ұзындығы шашырауды ескере отырып кесіледі.

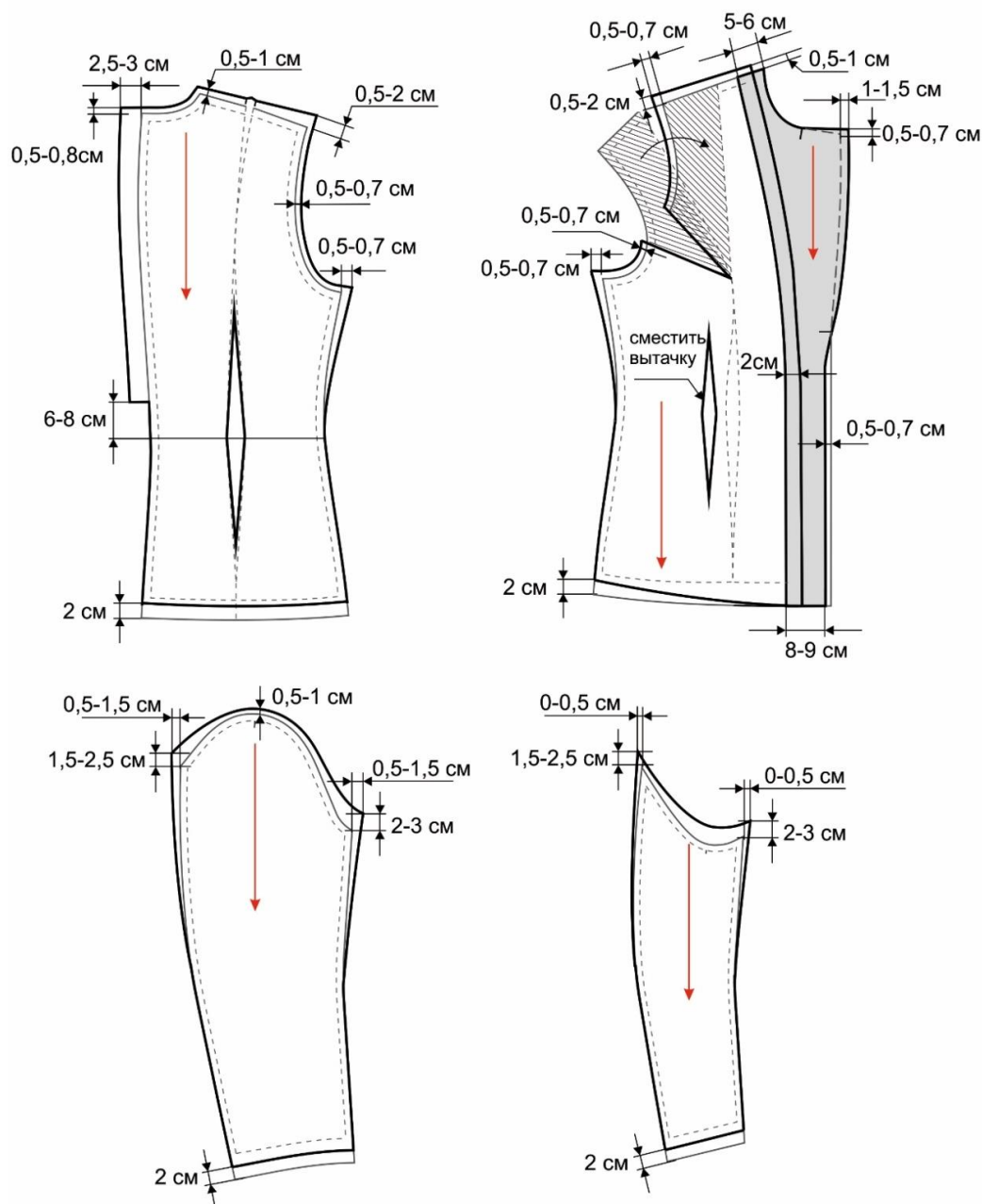

Сурет 1.106-түрлі конфигурациялы манжеттер бөлшектері

Астарлы матадан жасалған бөлшектерді тігу. Жеке тапсырыс бойынша киім өндірісінде төсемді кесу өлшеутен кейін жүзеге асырылады, онда модельдің ерекшеліктері түпкілікті нақтыланады.

Астар үстіңгі бөліктің үлгілеріне кесілген (сурет.1.107). Қаптау бөліктерінің мөлшері өңір асты мөлшеріне немесе артқы мойынның бұралу мөлшеріне байланысты болады.

Төсемді бөлу саны негізгі бөліктердің санына сәйкес келмеуі керек. Төсемді, бүктемелерді және басқа сәндік элементтерді жасауға болмайды. Әрқашан есте ұстаған жөн, төсеніш материалдары іс жүзінде ылғалды-термиялық өңдеуге берілмейді (үтіктеу және тарту).

1.107-сурет-иық бұйымы астарының іріктемелері мен бөлшектерін кесу

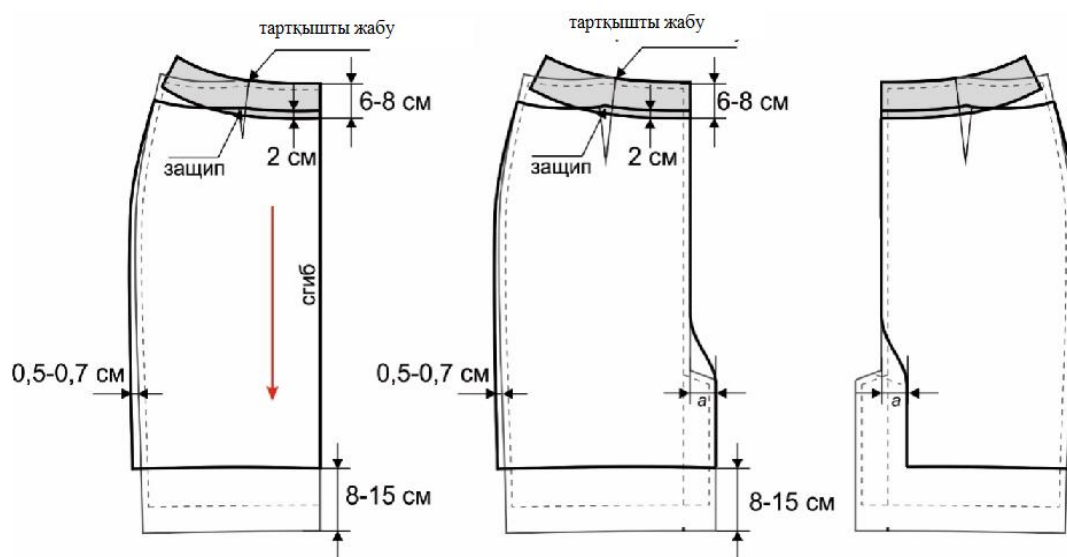
Барлық соққыларды қайталау немесе қыртыстармен ауыстыру ұсынылады. Қону өте аз мөлшерде ғана мүмкін. Әдетте оны иық тігісінің орнына иық тігісі аймағында және өңір асты аймағында қолдануға болады. Төсемдегі иық тесу ерітіндісі үстіңгі матадан жасалған иық тесу ерітіндісіне тең. Ұзындығы иық сызығының бүйір және арқа нақтылайды.

Әйелдер бұйымдарының астарындағы төсемінің ерітіндісі оның алдыңғы бөлігінің үстіңгі бөлігіндегі ерітіндіге тең. Бірақ сонымен бірге, төсеніште тегістеу арықтан немесе бүйір тігістен ұтымды түрде орналастырылады. Тегістеу ерітіндісінің бір бөлігін өңір асты сызығына өткізіп, бүктеуге болады.

Астардың астыңғы бөлігінің кесіндісі негізгі бөліктердің кесуінен 10 мм жоғары, негізгі лекалдағы түбінің майысуына арналған рұқсат мөлшері 3 см. Астыңғы сызық бойымен ұшатын төсемнің ені өнімнің үстіңгі жағына қарағанда аз: тікелей өнімдерде – 15-20 мм; түбіне дейін кеңейген – 30 мм; Үлкен кеңейтіммен - фалдалар мөлшерінің жартысына.

Басқару түймелерін тасымалдаңыз. Кесік ұзындығы 3-5 мм.

Белдемше сүйектерінің және астарының бөлшектерін киюдың схемасы 1.108-суретте, шалбардың алдыңғы жартысының астары 1.109-суретте көрсетілген.

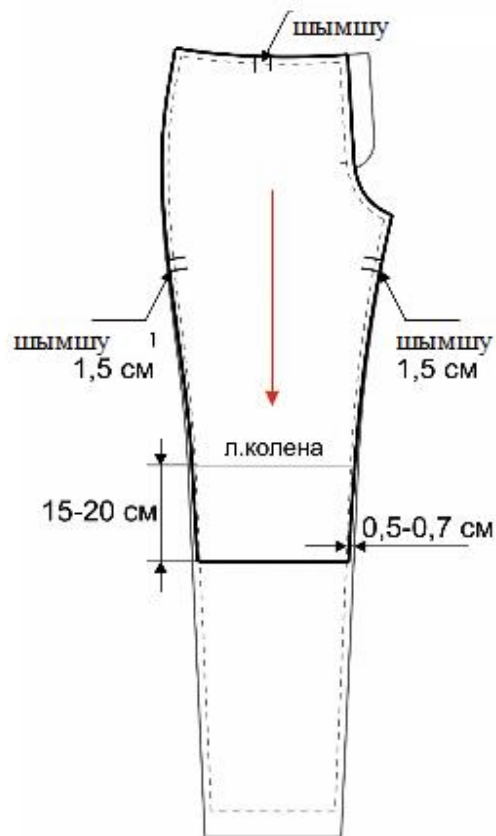
1.108 - сурет-белдемше сүйектерін және астарын кесу

Қалта астары. Қалта астарының астыңғы шеті астыңғы иілу тілімінен төмен түспеуі керек. Тік кірісі бар қалта төсемінің ені қалта ұясының орналасуына байланысты өзгеруі мүмкін, бірақ қолдың қалтаға еркін кіруін қамтамасыз етуі керек. Қалта астарының алдыңғы кесіндісі іріктеменің ішкі кесігінен 15 мм артық болмауы тиіс (сурет.1.110).

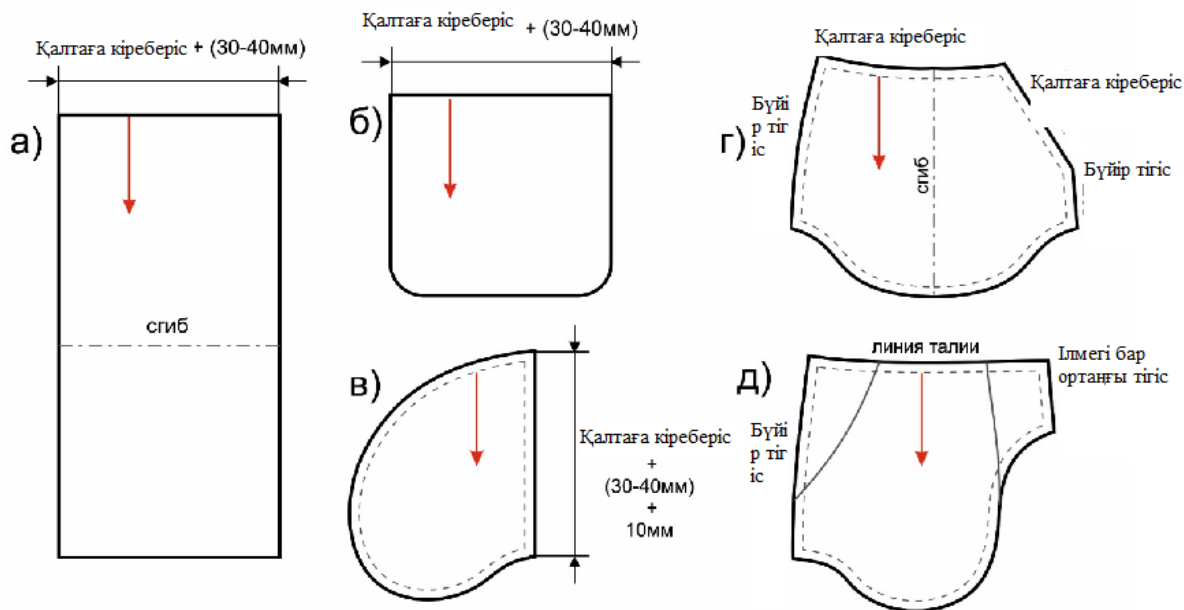

Бақылау сұрақтары:

1. Топтаманы астын сызу әдістерін сипаттаңыз.
2. Өңір асты үшін қанша кеңейтім және олардың өлшемдері болуы мүмкін?
3. Өңір асты кезінде қандай жеңілдіктер ескеріледі?
4. Жинақтың ені қандай?
5. Пішу кезінде суретті реттеу керек пе?
6. Астыңғы және үстіңгі жаға астындағы жіп қалай орналасқан?
7. Жаға бөліктері бойынша кеңдік мөлшерін атаңыз.
8. Қалта қалтасын түрту кезінде нені ескеру керек?
9. Кесілген қалта бөлшектеріндегі негіз жіптерінің бағытын атаңыз.
10. Астарлы матадан жасалған бөлшектерді кесудің ерекшеліктері қандай?

1.109 - сурет-шалбардың алдыңғы жартысының астарын кесу

Сурет 1.110-қалта астарын кесу

1.2.3 Киімнің тозуы, киімді жөндеу және жаңарту

Тозу процесінде тігін бұйымдары бастапқы көрінісін жоғалтады, моральдық тұрғыдан ескіреді, сәнден шығады.

Киімнің тозуы бір уақытта бүкіл кешеннің және әртүрлі себептердің дәйекті әсерінің нәтижесі болып табылады (киімнің мақсатына байланысты).

Киім белгілі бір уақыт аралығында өз функцияларын орындауы керек, оған қойылатын талаптарды қанағаттандыруы керек. Бұл жағдайда оның беріктігі, сақталуы, жарамдылығы және сенімділігі қамтамасыз етілуі керек.

Киімнің беріктік талаптарына сәйкестігі оның тұтынушылық қасиеттерін жойылғанға дейін сақтауға мүмкіндік береді. Киімнің беріктігі оның тозуға төзімділігімен, яғни тозу факторларының әсеріне төтеп беру қабілетімен анықталады.

Тозудың себебі физикалық, химиялық, биологиялық және аралас факторлардың әсері болып табылады. Белгілі бір факторлардың әсер ету дәрежесі киімнің мақсаты мен жұмыс жағдайларына байланысты. Мысалы, абразия, бірнеше рет созылу және иілу, инсоляция сыртқы киімнің тозуына шешуші әсер етеді. Зығыр бұйымдарының тозуы көбінесе жуғыш заттардың және басқа жуу факторларының, үтіктеудің, сондай-ақ киімнің басқа қабаттарына үйкелуінің әсерінен болады.

Киімнің тозу факторларының әсеріне төзімділігі материалдардың қасиеттеріне, бұйымның дизайнына және технологиялық өңдеуге (біріктіру, қалыптау және әрлеу жұмыстарының сапасына) байланысты. Киімді пайдалану қарқындылығының төмендеуі ("демалу" үшін үзіліссіз

пайдалану), сондай-ақ өнімдерге жүйелі күтім жасау (Бумен пісіру, үтіктеу) киімнің ұзақ өмір сүруін арттырады.

Киімнің тозуы-эртүрлі әсерлердің әсерінен болатын күрделі процесс: механикалық (үйкеліс, созылу, иілу және т.б.), физика-химиялық (қоршаған орта факторларының әсері, дене алмасу өнімдері — тері алмасуы және т. б.), биологиялық.

Көбінесе, осы факторлардың қайсысы киімнің тозуын анықтайтынын анықтау қиын. Өнімнің адам ағзасына қатысты жағдайы, сондай-ақ нақты тозу мен пайдалану жағдайындағы әсердің сипаты тозуға айтарлықтай әсер етеді.

Киімнің көптеген топтары үшін тозудың маңызды критерийі-үйкеліс (адам денесімен, киімнің басқа түрлерімен, сыртқы заттармен). Үйкеліс салдарынан тозуды азайтуға аралық бөлшектерді пайдалану, Арнайы сіндірулермен өңдеу, сондай-ақ өнімді оңтайлы күту арқылы қол жеткізуге болады. Киімнің тозуын зерттеу:

- ◆ тозған бұйымдарды бағалау;
- ◆ тәжірибелі кию;
- ◆ зертханалық киім пакеттерін сынау.

Тозудың екі түрін ажырату керек: моральдық және физикалық (пайдалану). Сонымен қатар, моральдық тозу өнімнің сән бағытына сәйкес келмеуімен байланысты және ол әдетте физикалық тозуға қарағанда қысқа болады. Оңтайлы-бұл тозудың екі түрі де уақытқа сәйкес келетін өнімнің қызмет ету мерзімі.

Операциялық жөндеу тозу кезінде пайда болатын эртүрлі ақаулармен, деформациялармен сипатталады.

Моральдық тозу-бұл өнімнің силуэт формасы, стилі, үлгісі, түсі, материал құрылымы бойынша қазіргі заманғы сәнге сәйкес келмеуі.

Сақтау және тасымалдау шарттарымен анықталады. Киімді жоғары ылғалдылық жағдайында сақтау кезінде материалдардың едәуір шөгуі, оның мөлшерінің өзгеруі, микроорганизмдердің зақымдануы, ал қанағаттанарлықсыз тасымалдау жағдайында форманың бұрмалануы, механикалық зақымдану болуы мүмкін.

Киімнің тұрақтылығы оның дизайны мен өңдеу әдістеріне байланысты. Күрделі пішіндегі кесінді бөлшектері көп болған киімді бөлшектері аз қарапайым пішіндегі киімге қарағанда қайта жасау және қайта жасау қиынырақ. Бөлшектер мен тораптарды желімдеу және дәнекерлеу арқылы жалғайтын бұйымдар қосылыстың жоғары беріктігіне, материалдың ішкі жағынан желім іздерін кетіру мүмкін еместігіне байланысты қайта қапталмайды және қайта жасалмайды.

Шұлық процесінде бөлшектер бір уақытта тозбайды. Бірінші болып қажайтын күштердің барынша қарқынды әсеріне ұшыраған учаскелер жарамсыз болып қалады (шалбар: астыңғы жағы, ілгек аумағындағы белдік, қадамдық тігістердің үстіңгі бөліктері, тізе аумағындағы алдыңғы жартылар; пиджактар: жеңнің астыңғы жағы, борттың бүгілуі, қалтаға

кіру, жаға, жеңнің шынтақ бөлігі, пиджактың астыңғы жағы). Түйіндердің тозу сипатына олардың дизайны әсер етеді. Киімнің қызмет ету мерзімін ұлғайту үшін аталған учаскелерді материалдың екінші қабатымен (тізе төсемелері және т.б.) немесе арнайы баумен (шалбардың астыңғы жағы) күшейтеді.

Осыған байланысты киімнің жалпы және жергілікті тозуы ерекшеленеді:

- жалпы тозу (қартаю нәтижесінде өнімнің бүкіл бетінде материалдың әлсіреуі, бұл жағдайда жөндеу мүмкін емес деп саналады;
- жергілікті тозу (қалған бөліктердің жеткілікті беріктігі кезінде жекелеген учаскелерде тесіктердің, қажалулардың, материалдың бұзылуының пайда болуы).

Киімді мерзімінен бұрын тозудан қорғау, оны пайдалану мерзімін ұлғайту, өнімді сән талаптарына сәйкес келтіру үшін үнемі профилактикалық тексеру, жөндеу және жаңарту қажет.

Жөндеу түрлері. Тозу дәрежесіне байланысты жөндеу түрлері бөлінеді:

* толық немесе ішінара қабаттасқан және қайта оралған киімдерді жаңарту;

* бұрын қолданыста болған ересектерге арналған киімді балалар киіміне ауыстыру ;

* ұсақ жөндеу;

* орташа жөндеу;

* ірі жөндеу.

Кішігірім жөндеу бұйымның дизайны мен стилінің өзгеруімен байланысты емес. Оған фурнитураны тігу жатады: ілгіштерді дайындау және тігу, ілмектерді торлау, қалталардың ұштарын бекіту, бұранда тігістерін тегістеу, плат қою, үтіктеу.

Орташа жөндеуге жеке бөлшектердің жөндеуі мен стилінің өзгеруі, астыңғы бөлігін жөндеу және өнімнің ұзындығының өзгеруі, бүйір пішінін жөндеу және өзгерту, жеке бөлшектерді ауыстыру кіреді

Ірі жөндеу бұйымның өлшемін, стилін, силуэтін өзгертуді көздейді және бұйымның түйіндерін буландырумен байланысты.

Бұрын қолданыста болған ересек киімді балалар киіміне ауыстырған кезде тозу неғұрлым аз болатын, бастапқы түсін жоғалтпаған, бүлінбеген фактурасы бар бұйым бөлшектерінің учаскелері пайдаланылады. Бұл жағдайда бөлшектер бұралуы немесе бастапқы күйінде қалуы мүмкін.

Жөндеу әдістері. Киімді жөндеу және жаңарту процесі кезеңдердің жиынтығы болып табылады:

* бұйымдарды жөндеуге дайындау;

* бөлшектерді өңдеу;

* тораптарды құрастыру, бұйымды монтаждау.

Осы кезеңдердің әрқайсысы әртүрлі тәсілдермен орындалатын белгілі бір жұмыс түрлерін қамтиды: жіп, желім, дәнекерленген, біріктірілген.

Дайындық кезеңі операцияларды қамтиды: киім бөлшектерін бумен пісіру, тазалау және ДСҰ, Бөлшектерді қайта салу, кесуден кейін қалған бөлшектерді жөндеу.

Жөндеу кезінде жалпы жұмыс көлемінің едәуір бөлігін торапты немесе бұйымды буландыру және онымен байланысты қосымша операцияларды орындау — тазалау, үтіктеу алады. Бөлек бөлшектерде булау алдында жалғаушы жіктер бойынша бақылау белгілері қойылады. Олар дайын өнімдегі бөліктердің бастапқы орнын бекітеді және киім бөлшектерін қайта жинау кезінде индикативті белгілер болады. Бумен пісіру кезінде арнайы құрылғыны қолданған жөн — бутерброд немесе пышақ, олар созылған тігіспен тігістің бойымен жіптерді кесіп тастайды. Бумен пісіргеннен кейін барлық бөліктер тазаланады және бөлшектерді бумен пісіру және Тігістерді үтіктеу арқылы ДСҰ-ға жатады.

Қабаттасудан бұрын әр бөліктің сапалы күйі орнатылып, жөндеуді қажет ететін орындар белгіленеді. Бұйымның өлшемін, нысанын, фасонын өзгерту кезінде тігістерге ең аз рұқсат беруді қарастыруға рұқсат етіледі (5-7 мм). Жеңнің және бұйымның түбін сырып тігумен өңдеуге жол беріледі. Ашық учаскелердің қондырмалары, сыналары, ендірмелері негізгі немесе түсі бойынша негізгі материалдардан жасалады: бұйымның жабық учаскелері — құрылымы мен түсі бойынша жақын.

Зақымдалған учаскелерді (кесіктер, үзіктер, тесіктер) жөндеу әр түрлі әдістермен орындалатын көркем ширатумен, платаларды енгізумен орындалады:

* қолмен (қымбат материалдардан жасалған бұйымдарды жөндеу кезінде және аз зақымдалған кезде қолданылады)

* машиналық (ауданы бойынша едәуір тозу учаскелерінде пайдаланылады)

* желім (аз зақымдалған кезде әр түрлі материалдарға сапалы және берік қосылысты қамтамасыз етеді).

Конфигурацияға байланысты үзілістер қарапайым және күрделі. Егер алшақтық күрделі болса, алдымен барлық бүйірлік импульстар тігіледі, содан кейін негізгі алшақтық.

Жамылғы-қолмен тігілген немесе тігін машинасында тесіктің немесе бұйымның оны нығайту мақсатында жіңішкерген бөлігінің үстіне тігілген мата бөлігі. Патчтарды мүмкіндігінше аз байқауға тырысып, мұқият қою керек. "Алдау" әдістерінің бірі - бұл киімді әдеттегі жөндеуден тыс сәндік әрлеу немесе аппликация ретінде жасыру.

Жамау кеседі тиісінше бағыты өрімді, түкті, сурет көлемі бойынша бүлінген учаскенің бөлшектер. Зақымдану аймағының едәуір аймағында машиналық өңдеу әдісі қолданылады. Жапсыру тігістерін бүркемелеу үшін оларды алдыңғы жағынан қолмен тігеді. Табиғи және жасанды былғарыдан

жасалған бұйымдарда, күдері кескіш жиектермен немесе жиектерсіз реттеледі, табиғи материалдарда кірістірулердің шеттерін зигзаг кескішімен өңдеуге болады.

Өңдеу тәсілі бойынша жамау тігіс үсті, қайып тігілген, қайып тігілген болады.

Жүннен жасалмаған маталардан жасалған бұйымдардағы көрнекті жерлердегі шағын учаскелер жапсырылады немесе тігіледі.

Өнімде қолмен немесе тігін машинасында жасалған эскизге сәйкес жапсырылған аппликация әдісімен сәндік жамылғы жасалуы мүмкін. Суреттің ұйқысыз элементтерін тікелей тігіспен тігуге болады, ал құлаған материалдардың бөліктері қолмен Ілмек тігісімен немесе үтіктеу ролигімен, ал тігін машинасында – зигзаг тігісімен тігіледі.

Материал аздап зақымдалған болса, қолмен немесе машинамен жасалған шпагат қолданылады.

Торлау - бұл киімді плат салмай жөндеу. Егер матаның жыртылуы кішкентай болса, онда шпагат қолданылады, егер алшақтық үлкен болса, онда олар жіптерді тоқу арқылы шпагатпен жөнделеді.

Торлаудың технологиялық реттілігі: біз матаның кесектерін туралаймыз және үтіктейміз, жіпті сол жаққа, жыртылу басталған жерде алып тастаймыз, бекітуді орындаймыз, жыртылу шеттерін матаның тонына сәйкес келетін жіппен жиі тігістермен байланыстырамыз, бекітілген жерді үтіктейміз.

Білдірмей торлап тігу негізінен үлестік және көлденең сызықтар бойынша зақымданған кезде түкті емес ұлпалардың (драп, шұға, бобрик және т.б.) түйістерін қосу үшін қолданылады.

Егер зақымдалған аймақтың ені 0,5 см-ден асса, негізгі матаға түсі мен сапасына сәйкес келетін қосымша материал қолданылады.

Бір жақты өлшеу кезінде маталар тек алдыңғы жағынан, екі жағынан - екі жағынан қосылады. 10 мм тігістер саны 6-дан 12-ге дейін, өлшеу түріне байланысты.

Өлшеу тігісін жасаған кезде, жіп алдыңғы жағынан көрінбеуі үшін матаның ішіне өтуі керек. Түйіспедегі матаның қадасы тегістеледі, мата үтіктеледі және лас кетіру үшін бумен пісіріледі.

Торлап тігетін тігістің беріктігі әр түрлі бағытта жөндеу орнында матаны бұғу арқылы тексеріледі: ендімесі бар матаның түйіспесі зақымдалмаған мата сияқты тігістің қандай да бір ажыратуынсыз жеңіл және еркін бүгілуі тиіс.

Үстіңгі жақ алдыңғы бойсінің бүктемесін жөндеу шпагатпен немесе жағаның тозған бөлігін баптаумен, сондай-ақ жаға тірегінің пішініне кірістіруді кесу және қондыру арқылы жүзеге асырылады. Тозған ұшу және ұштары әрлеу төсемімен жаңартылады немесе өрнекпен жиектеледі.

Жеңнің түбін жөндеу және оны ұзарту Тегістеу арқылы жүзеге асырылады.

Қалтаның зақымдалған ұштары бұйра түрінде кесілген негізгі немесе әрлеу материалының бөліктерін баптау арқылы жөнделеді.

Айтарлықтай тозған кезде-ұяның айналасында кірістіру бекітіледі.

Өнімнің астыңғы жағы жеңнің астыңғы жағы сияқты жөнделеді.

Өнімнің ені бүйірлік, бедерлі тігістерді, артқы жағының ортаңғы тігісін, тігістерді, қатпарларды өңдеуге, сондай-ақ әртүрлі кеңейтімдерді бекіту және бекіту арқылы өзгереді.

Бөлшектердің тозған жиектерін аяқтау маңызды. Ол орындалады:

* сәндік бөлшектер;

· тоқыма баумен, баумен, бейкамен, түймемен, иірім жіппен;

* құрылымдық құралдармен (қатпарлар, қысқыштар, аппликациялар).

Киімді жөндеу кезінде негізгі және құрылымдық-декоративті бөлшектерді жөндеу және ауыстыру үшін материалдар қолданылады:

* негізгі немесе түсі мен құрылымына жақын негізгі мата,

* аяқтау матасы,

* табиғи немесе жасанды былғары, күдері, аң,

* сәндік қасиеттерімен ерекшеленетін маталар: барқыт, плюш, велюр, парча және т. б.,

* трикотаж,

* тері, былғары, күдері,

* фурнитура,

* сәндік-әрлеу материалдары (бау, сутаж, бау, шілтер).

Бақылау сұрақтары:

1. Киім кию дегеніміз не?
2. Киімнің моральдық тозуы дегеніміз не?
3. Киімнің тозуы дегеніміз не?
4. Жөндеудің қандай түрі ұсақ деп аталады?
5. Жөндеудің қандай түрі орташа деп аталады?
6. Жөндеудің қай түрі үлкен деп аталады?
7. Қалталарды жөндеу және жаңарту тәсілдерін сипаттаңыз.
8. Жеңнің түбін жөндеу және жаңарту әдістерін сипаттаңыз.
9. Өнімнің астарын жөндеу әдістерін сипаттаңыз.
10. Киімді жаңартуға мысал келтіріңіз.

1.3 Әр түрлі материалдардан жасалатын бұйымдардың технологиялық өңдеу ерекшеліктері

1.3.1 Трикотаж жаймаларынан киім өңдеу технологиясының ерекшеліктері

Барлық тоқылған трикотаж маталар созылудың 1 тобына, ал талшықты құрамы мен тоқу түріне байланысты көлденең тоқылған-созудың үш тобының кез – келгеніне жатады.

Бірінші топқа созылғыштығы 40% – ға дейін; екінші топқа – 40-тан 100% - ға дейін; үшінші топқа-100% - дан астам кенептер жатады.

Трикотаж маталарын дайындау кезінде тығыздағыш материалдар ретінде нүктелі желіммен қапталған серпімді және биэластикалық, жұқа немесе орташа тығыздағыштарды (трикотаждың тығыздығы мен қалыңдығына байланысты) пайдалану ұсынылады. Тығыздағыштардың бөліктері тоқылған матамен бірдей бағытта созылуы керек.

Теріс жағынан қадасы бар трикотаж маталардан жасалған бұйымдар үшін жабысқақ нүктелі жабынның қарқындылығы жоғары тығыздағыш материалдарды өңір асты керек, себебі бұл кенептерде, ең алдымен, қадалар жабысқақ төсеммен байланысты. Нүктелік жабынның қарқындылығы төмен материалды қолданған жағдайда, олар тек талшықтарға желімделіп, кенептің жіптеріне жетпейді. Бұл болашақта пиллингке және тығыздағыштардың жылжуына әкеледі.

Жіңішке тар жолақтарды 90 градус бұрышпен кесіп тастаңыз.

Қаптау материалдары ретінде нейлон жіптерінен тоқылған маталар ұсынылады.

Трикотаж маталардан жасалған көйлектер астарсыз да, астармен де немесе жібек жартылай жібек маталармен де жасалуы мүмкін.

Трикотаж маталардан жасалған киім бөлшектерін серпімді тізбекті тігістермен жалғау ұсынылады.

Операцияға байланысты тігістің ені 5-10 мм.

Қайықты тігістің тігістері тетіктерді ілмекті бағаналардың бағыты бойынша тегістеу кезінде, әрлеу тігістерін орындау кезінде, сондай-ақ кию процесінде созылуға аз ұшырайтын тораптарды өңдеу кезінде (жағалар, ілгектер, ойылған және жапсырма қалталар, борттардың астыңғы бұрыштары және т.б.) пайдаланылуы мүмкін. Жеңіл тоқылған трикотаждан жасалған бұйымдардың бөлшектерін тегістеу және тегістеу тігістері, ал екі және үш ішекті жалпақ тігістер қолданылады.

Жиектерді кесу, егер бөліктердің бөліктері өте оңай созылса, жасалады, бұл тігу кезінде қосымша қолайсыздықтар тудырады. Бекіту әдетте бөлімдерден 3...5 мм қашықтықта жасалады.

Трикотаж маталардан жасалған бөлшектер аз қысыммен үтіктеледі, себебі қысымның жоғарылауымен кенептің сыртқы түрі едәуір нашарлайды: ол көлемін, рельефін жоғалтады, жылтыр дақтар мен лактар пайда болады. Ылғалдандыру тек будың көмегімен жүзеге асырылады. Ұзақтығы 20-40 с.

Кесілген қалталарды өңдеудің ерекшелігі-қалта төсемі негізгі материалдан кесілген. Бойлықтарды қолдану міндетті болып табылады.

Жапсырма қалталарды өңдеу кезінде оларды созудан үстіңгі қиыққа оның бүгілу сызығы бойынша теріс жағынан қорғау үшін мақта-мата бау немесе желім төсемі сырылады. Үстіңгі қалталардың үстіңгі бөлігі сырып тігіледі немесе тігіспен ашық немесе жабық кесілген немесе кесілген.

Қалталарды тігістерде өңдеу кезінде қалтаға кіретін жердегі алдыңғы бойға мақта-мата немесе желім бау салынады.

Борттар тұтас пішілген немесе кесілген, төсемдері бар және жоқ болуы мүмкін. Борт сызығы бойынша жиектеме төселеді және жиектемемен бірге сырып тігіледі. Кесілген өңір асты қайталанатын. 1 және 2 созылу тобының кенептеріне ораманы салмауға рұқсат етіледі.

Трикотаж жаймалардан жасалған бұйымдардағы ілмектер сырып тігіледі; пальто-костюм ассортиментіндегі бұйымдардағы түймелер ілмектермен тігіледі. Түймелер және басқа металл арматуралар өніммен қосылған жерлерде тығыздағыштар орнатылады.

Жеңдерді білікке салған кезде, кейде жобаланған өлшемнің 10-14% - на жететін біліктің созылуы орын алады. Шұңқырдың созылуын болдырмау үшін оның астыңғы бөлігіне таспа салу керек.

1.3.2 Табиғи теріден киімді өңдеу технологиясы

Ыңғайлы аң терісін жобалау кезінде массаның көрсеткіші оның сапасына үлкен әсер етеді, себебі тері жамылғысы бүкіл өнімнің массасының 60-80% құрайды. Дайын өнімді салмау үшін пакеттің барлық материалдары мүмкіндігінше минималды беттік тығыздыққа ие болуы керек.

Әйелдер киімі үшін қысқа, орташа және ұзын шаштары бар аң терілері қолданылады: аққұба, аққұба, арктикалық түлкі, түлкі, қоян, қой терісі, Қаракөл және т. б.

Ерлердің пальтосы негізінен төмен және орташа биіктіктегі ұзын терілерден, арзан және орташа құнды топтардан - қой, паром, ит, құлын, итбалық және т. б.

Балалар пальтосын жасау кезінде кесілген қой терісі, қоян, гофер және т. б. қолданылады.

Әйелдер жағалары үшін кез-келген құнды терілер қолданылады.

Тығыздағыш материалдар терінің түрлерін ескере отырып таңдалады. Жүннің жеткілікті жоғары жылу қорғау қасиеттері бар екеніне қарамастан, көптеген түрлердің өздері киімнің жақсы жылу оқшаулауын қамтамасыз ете алмайды.

Шаш жамылғысының биіктігі мен тығыздығына байланысты жоғары жылу қорғайтын қасиеттері бар немесе тері матасын созудан қорғайтын және сонымен бірге адам денесі киім арқылы шығаратын жылу шығынын төмендететін жастықшалар болуы мүмкін. Таңдалған оқшаулау төсемінің қалыңдығы терінің жылу қорғау қасиеттеріне байланысты.

Борт матасынан жасалған төсеме бұйымның борт, лацкандар мен кеуде тұсының аумағындағы орнықтылығын, серпімділігін және пішінін беру үшін қажет.

Бортты нығайту, оған және астыңғы жағаға пішін тұрақтылығын беру үшін жақсы серпімділік пен формаға төзімділігі бар инемен тесілген тығыз прокламелин қолданылады.

Тігістердегі былғары матаны нығайту үшін жабысқақ емес - мақта, зығыр жалпақ, полиэфир таспасы, атласты, Нейлон таспалары, сондай – ақ жабысқақ-термопластикалық жабысқақ материал және т. б. қолданылады.

Көптеген заманауи аң терісінен жасалған бұйымдарды төсеу материалдарының кез-келген пакетсіз жасауға болады. Олар тек өнімнің жеке бөліктерінің немесе бөліктерінің формаға төзімділігін арттыру үшін қолданылады. Сонымен, екі жақты бұйымдарды (тоқылған, өрілген және т.б.) өндіруде төсеу материалдары қолданылмайды, ал кесу бөліктерінің бөліктерін қатайтуға басқа технологиялық әдістер арқылы қол жеткізіледі. Қой терісі-бұл бір уақытта қысқы киімге арналған толық пакетті біріктіретін Материал: былғары мата - бұл киімнің алдыңғы жағы, ал қылды кесу-сонымен қатар төсеу және оқшаулау.

Вискоза, полиэфир, нейлон, ацетат жіптерінен және олардың комбинацияларынан жасалған маталар Үлбір киімдеріне төсеу ретінде қолданылады.

Үлкен терілерді тігу үшін № 40...60 мақта жіптері, ал кішкентай терілер үшін- № 80 қолданылады.

Мақта өрілген арматураланған жіптер мақта талшықтарын ауыстырады.

Бекіткіш ретінде былғары аяғындағы сақиналары бар пальто ілмектері қолданылады. Клипс орналасқан жерлерде дублерин төселеді.

Тері киімдерін өндіруде бөлшектерді жіппен байланыстырудың қолмен және машинамен әдісі қолданылады.

Қол әдісі жұқа тері матасы бар қаракөл елтірісін дайындауда, сондай-ақ бөлшектерді уақытша бекіту операциялары үшін қолданылады. Қолмен қатайтатын төсемді қымбат теріден жасалған бұйымдардағы былғары матамен және т. б. байланыстыруға болады.

Машиналық әдіспен жүннен сызық тізбек тігістерінің түйістіріп қосылады. Жолдарды орындау кезінде қону болмайтындығына көз жеткізу керек, себебі оны кейіннен жою мүмкін емес. Жұқа және орташа тері матасы бар кішкентай және орташа терілер үшін тері тігісінің биіктігі 1 мм - ден, ал қалың тері матасы бар үлкен терілер үшін-2 мм-ден аспауы керек.

Тері киімдерін жинау тізбегінің схемасы матадан жасалған пальто-костюм ассортиментінің киімдерін жинау тізбегіне ұқсас. Тері тігу технологиясының ерекшеліктері терінің мөлшеріне, терінің қасиеттеріне және аң терісі жартылай фабрикаатының құнына байланысты.

Үлбір бұйымдарын жеке тапсырыс бойынша дайындау кезінде Үлбір шикізатының қымбаттығына және тері илеу машинасында жинау тәсіліне байланысты кесіктер бойынша рұқсат берілмейді.

Тері өнімдеріне көлемді пішін тек дизайн құралдарымен беріледі, себебі тері матасын дәнекерлеудің төмен температурасына (65-70 градус) байланысты ылғалды термиялық өңдеу қолданылмайды.

Ортақ тігістерді бойда және артқы жағында желімдеу үшін ені 15-30 ММ жолақтар, көлденең тігістерді желімдеу үшін ені 30-35 мм жолақтар қолданылады.

Тері бұйымдарындағы, сондай-ақ басқа материалдардан жасалған сыртқы киімдердегі қалталар тілік, кесілмеген (тігістерде немесе рельефтерде орналасқан) немесе жапсырма болуы мүмкін.

Кесілген қалталардың бірнеше түрі бар.

Тері киімдерінде ең көп таралған ойылған қалталары бар, олар қалтаның үстіңгі жиегін өңдеу әдісіне байланысты жиекте немесе шлицада болуы мүмкін. Өндіріс үшін теріден, былғарыдан немесе күдеріден жасалған ілмектер мен шпалдар қолданылады. Кесілгеннен кейін қалтаның тесіктері кесудің екі жағына (жабысқақ немесе жабысқақ емес) салынады. Қалта астарының бір бөлігіне застор, екінші бөлігіне – сырып тігу, астар тегістеледі, содан кейін оны сырып тігумен бойдың тілімдеріне жалғайды, тігістер түзетіледі. Жиекті өру немесе тігісті тігістің былғары матасына қиғаш тігістермен тігу арқылы бекітеді. Қалтаның ұштары қолмен бекітіледі.

Тері киіміндегі тілік қалталар жиі тері қиылған жерлерде орналасады. Бұл жағдайда кесу терінің тігісі орналасқан қалта аймағында жасалады.

1.3.3 Жасанды теріден киімді өңдеу технологиясы

Зығыр мата және вискоза мен нитрон немесе лавсан талшықтарының қоспасынан жасалған мата емес төсемдер борттар мен жекелеген бөлшектерге арналған төсеу материалдары ретінде қолданылады.

Жасанды теріден жасалған бұйымдардың бөлшектерін созудан және төгілуден қорғау мақсатында, сондай-ақ бұйымдарды өңдеу және пайдалану процесінде олардың өлшемдерінің тұрақтылығын қамтамасыз ету үшін бөлшектердің бөліктері бойынша жиек салынады. Осы мақсатта жабысқақ емес жиек, таспа, лейкопласт сияқты термопластикалық жабысқақ материал, тиісті бөліктердің кесінділерінің пішінінде кесілген мата жолақтары және т. б. пайдаланылуы мүмкін. Жасанды теріден жасалған бұйымдарға арналған термोकлейлік төсеу материалдар көп жағдайда қолданылмайды. Алайда, жасанды жүннен жасалған бұйымдардың бөліктерінің, негізінен төмен және жалпақ қадалармен, формаға төзімділігін арттыру үшін, тоқылған тоқылған маталар, тоқылған және тоқыма емес материалдар негізінде ыстық жабысқақ тығыздағыш материалдарды қолдануға болады. Оқшаулағыш тығыздағыш материалдар түріндегі қысқы өнімдер үшін ватин, синтепон, фланель, велосипед қолданылады.

Тері илеу машинасында тегістеу жұмыстарын орындау кезінде № 40, 60 мақта жіптері немесе № 33л лавсан жіптері қолданылады. Ұзын шашты жасанды теріден тоқылған және тоқылған негіздегі бөлшектерді біріктіру үшін тері илеу машинасы, ал қысқа шашты теріден тегістеу машинасы қолданылады. Ашық бөлімдер сыпырылмайды. Бөлшектерді тегістеу кезінде қадалар ішіне құйылады, тегістелгеннен кейін қадалар алдыңғы жағынан арнайы щеткамен таралады. Бөлшектерді қаданың бағыты бойынша үздіксіз тігіспен қосу керек. Роликті механизмі бар тігіссіз машиналарды пайдалану ұсынылады.

Тері илеу машинасында тоқылған негізде жасанды теріден жасалған бөлшектерді жалғаған кезде желімделмеген жиекті немесе лейкопластырь түріндегі жиекті қосылатын екі тілімнің біреуі бойынша, трикотаж негізде жасанды теріден жасалған бөлшектерді біріктірген кезде – екі тілім бойынша салу қажет.

Жасанды жүннен жасалған киім бөлшектері қаданың ортақ немесе көлденең бағытын ескере отырып кесіледі, бірақ бір өнімнің барлық бөліктері бір бағытта кесілуі керек. Кесу кезінде тек жасанды жүннің негізі қадаға зақым келтірместен кесіледі.

Жасанды теріден жасалған түктің үтіктің немесе баспақтың қыздырғыш бетімен жанасқанда күдер мен лас заттардың пайда болу қабілетінің жоғарылауын ескере отырып, жасанды теріден жасалған бұйымдарды ылғалды-термиялық өндеуге ұшыратпау керек.

1.3.4 Табиғи былғарыдан киімді өңдеу технологиясы

Былғарыдан бұйымдар төсеу материалдарымен немесе оларсыз жасалуы мүмкін. Тығыздағыш материалдар тоқылған және тоқыма емес, жабысқақ жабыны бар немесе онсыз болуы мүмкін. Тығыздағыш материалдарды өңір асты былғары материалын дәнекерлеу температурасына байланысты. Табиғи теріні дәнекерлеу температурасы (70-90 градус). Төсем ретінде төмен температуралы желімнің нүктелі жабыны бар теріге арналған арнайы тоқыма емес матаны пайдалану ұсынылады, ол орташа қыздырылған үтікпен үтіктеледі. Тері жұмсақ және серпімді болып қалады.

Иілу арқылы өнделетін кесектердің бойында, мысалы, қалта, кесу және басқа элементтер, иілу орындалатын перфорациясы бар тығыздағыш материалды пайдалану ұсынылады. Егер бөлшектер үлкен формаға төзімділікті қажет етсе, тоқыма емес матаның үстіне қосымша төсеу материалдарын қолданыңыз. Жабысқақ сылақтың шеті табиғи былғарыдан жасалған бұйымдардың жиектері мен бөліктерін қорғау үшін қолданылады. Жиек бөліктерге бекітіліп, қолдарыңызбен аздап басылады, содан кейін арнайы ағаш балғамен бекітіледі.

Көбік резеңкеден жасалған иық төсемдері негізінен Velcro көмегімен бекітіледі, ал Velcro баштарма қабатына желіммен жабыстырылуы мүмкін.

Табиғи былғарыдан жасалған кез-келген киім, оның ішінде жазғы киім, көп жағдайда бұйымды деформациядан қорғайтын төсемде жасалады, әсіресе буындар аймағында, киімнің астыңғы қабаттары мен адам терісінің бояуын қоспағанда, бахтармия қабатын жабады. Шынайы былғары иістерді өте жақсы сіңіреді және ұзақ уақыт сақтайды (мысалы, тер), онда төсеніш болмаған кезде тер бахтармия қабатына сінеді, бұл табиғи теріні қатты және сынғыш етеді. Сонымен қатар, төсеніш былғары бұйымдарда өңделмеген тігістерді жабады.

Табиғи былғарыдан жасалған бұйымдарда төсеу ретінде химиялық жіптерден жасалған маталар қолданылады: вискоза, ацетат, нейлон және т. б.

Маусымдық былғары киімде төсеніш ретінде табиғи және жасанды аң терісін қолдануға болады.

Былғарыдан жасалған киім өндірісінде төсеніш кеңінен қолданылады, бұл оқшаулағыш төсеммен қапталған кенеп. Шынайы былғары мен Күдері жүн материалымен үйлесуі өнімді жылы, жеңіл және практикалық етеді.

Мен № 30, 40, 50 мақта жіптерін, 50 к нейлон жіптерін, № 44 LH арматураланған жіптерді, 55L, 90L лавсандарын қолданамын. Әрлеу тігістері үшін № 18, 33 табиғи жібектен жасалған лавсан жіптері мен жіптер қолданылады.

Сондай-ақ, былғарыдан жасалған киім материалдарының пакетіне бөлшектерді уақытша бекіту үшін қолданылатын және өнімнен шығарылмайтын екі жақты жабысқақ таспалы трансфер кіреді.

Ашық түсті жұқа былғарыдан жасалған бұйымдарда жабысқақ материалдарды қолданған кезде алдымен тестілеу керек, себебі алдыңғы жағында желім байқалуы мүмкін.

Бөлшектерді жалғау кезінде тік сызықты тігістің тікелей тігін машиналары, ал кейбір жағдайларда зигзаг тігісі қолданылады. Тігістердің жиілігі аз болуы керек, себебі жиі тігістер теріні қатты теседі, нәтижесінде тігістер оңай жыртылады. Былғары материалдардан киім жасау процесінде машина тігістерін орындау кезінде техникалық шарттарды қатаң сақтау керек, себебі қайта өңдеуді қажет ететін ақауларға жол берілмейді.

Аяқ тефлон немесе фторопласт болуы керек. Бұйымды кию процесінде елеулі жүктемелерге ұшыраған учаскелерде бөлшектердің теріс жағынан төсеу материалының жолағын салу және онымен бірге тегістеу ұсынылады.

Бөлшектерді тегістеу кезінде олардың тартылуын немесе жинақтың пайда болуын болдырмас үшін олардың біркелкі тартылуын бақылау керек. Сондықтан бөлшектер алдын-ала желіммен бекітіледі.

Машина тігістерін жасамас бұрын бөлшектерді уақытша қосу түйреуіштердің көмегімен жүзеге асырылады, оларды бөліктерге, сондай-ақ кеңсе қапсырмаларына немесе қысқыштарға тесіп кетпес үшін оларды рұқсат бойынша орналастырады. Теріге із қалдырмас үшін қағаз

қыстырғыштары сәл бүгіліп (бос) болуы керек. Бөлшектерді сынған қағаз қыстырғыштармен немесе клиптермен ұзақ уақыт қалдырмаңыз.

Шынайы былғарыдан жасалған киімдерді ылғалды-термиялық өңдеу минимумға дейін азаяды және қажет болған жағдайда ылғалсыз теріс жағынан жасалады.

Желімді байланыстыру әдісі трансфер таспасын, жабысқақ тығыздағыштарды, сұйық желімді және жабысқақ қарындашты қолдануға негізделген.

Сұйық желіммен жапсырылған тігістер мен астыңғы жиектер, олар кейінгі өңдеу кезінде реттелмейді. Жабысқақ қарындаш оларды түзету кезінде тігістерге арналған сыйақыларды бекіту үшін қолданылады. Жабысқақ қарындаш тігін машинасының инесінде із қалдырмайды.

Тығыздағыштарға арналған материалдар өнім моделінің терісіне сәйкес келуі керек. Жабысқақ жабыны бар тығыздағыш материалды қолданған кезде алдыңғы бой бүкіл бетке немесе ілмектер мен түймелер орналасқан жерде борт аймағында қайталады. Жабысқақ жабыны жоқ тығыздағыш материалды қолданған кезде, ол мойын, иық және ойық бөліктерінен 20-30 мм тігіс салып, тегістеу машинасындағы алдыңғы бойға қосылады.

Қалың теріден бұйымдар жасағанда алдыңғы бойні қайталауға болмайды.

Жабысқақ және жабысқақ емес жиектер табиғи былғарыдан жасалған бұйымдарда және созылу мүмкіндігі жоғары күдері бұйымдарында өңделеді. Жиек бойдың бойымен, борттың шеті мен лацканның шетіне 1...2 мм жетпей төселеді.

Кесінді қалталарды дәстүрлі технология бойынша өңдеуге болады, бөлшектер бұйымның алдыңғы жағына қарай тартылады. Дегенмен, шынайы былғарыдан жасалған бұйымдарға тән баламалы өңдеу әдістері бар. Кесу бөлшектері барлық жағдайларда тоқыма материалдарынан жасалған қалта кесулеріне ұқсас.

Созылғыштығы жоғары табиғи былғарыдан жасалған киімде тілінген қалталар желіммен қапталған материалдардан жасалған немесе онсыз тілікті салумен өңделеді, осылайша тіліктің ортасы қалтаның тілігін белгілеу сызығы бойынша орналасады, ал оның ұштары 20-ға шығады...Қалтаның ұштары үшін 30 мм. Жабысқақ сылақ түріндегі тоқылған жиек қолданылған жағдайда, ол қалтаға кіру периметрі бойынша желімделеді. Бойлықтар терінің ауыр түрлерінен жасалған киімде қолданылмайды.

1.3.5 Жасанды былғарыдан киімді өңдеу технологиясы

Ұзын және көлденең бағытта созылғыштығы жоғары трикотаж негізіндегі жасанды былғары қайталануы керек. Тоқыма негізіндегі жасанды былғары созылмайды, бұл сізге тығыздағыш материалдардың

максималды мөлшерін қолдануға мүмкіндік береді. Төсеу материалдары ретінде жабысқақ жабыны бар лавсан тәрізді тығыздағыш немесе жабысқақ жабыны жоқ прокламилин сияқты желімделмеген мата қолданылады. Трикотаж негізіндегі жасанды былғарыдан жасалған бұйымдар үшін тоқыма немесе тоқыма емес негізде серпімді тығыздағыш материалдарды пайдалану ұсынылады. Төсеу материалдары төмен температуралы желімнен жасалуы керек. № 22л, № 33 Л, № 90л нейлон жіптерін қолданыңыз. Жасанды теріні өте қажет болған жағдайда бусыз, орташа қыздырылған үтікпен үтіктейді.

Жасанды былғарыдан жасалған киім бөлшектерін біріктірген кезде тігістер қолданылады: тігістер, бір бағытта бағытталған екі ашық секциясы бар, жабық секциясы бар патчтар. Тігістердің барлық түрлері отырғызылмайтын тігіс алуды қамтамасыз ететін тегістеу машиналарында орындалуы керек.

Трикотаж негізінде жасанды былғарыдан жасалған бұйымдарда кесектер әдетте құлап кетеді, сондықтан оларды сүрту керек. Басқа жағдайларда бөлшектердің бөліктері сыпырылмайды.

Материалдың өткізгіштігін азайту үшін тегістеу тігісінің жиілігін азайтыңыз. Материалды жылжытудағы қиындықты жою үшін фторопласт немесе тефлон басу аяғын қолдану ұсынылады. Үстіңгі ілмекті болдырмас үшін үстіңгі жіптің кернеуін босатып, аяқтың қысымын азайту керек.

Жасанды терілерді өңдеу кезінде үйкеліс күшінің төмендеуін қамтамасыз ететін арнайы жабыны бар жұқа инелерді қолдану ұсынылады. Алдыңғы жағынан әрлеу тігістерін салу үшін материал мен аяқ арасындағы үйкеліс артады.

Тегіс беті бар былғарыдан жасалған бұйымдарды өңдеу кезінде тігісті төсеу орындарында техникалық майлар, силикон эмульсиялары немесе сабын ерітіндісі қолданылады.

1.3.6 Кешенді материалдардан киімді өңдеу технологиясы

Бір жақты материалдардан жасалған бұйымдар тек үстіңгі немесе көп қабатты материалдардан тұратын бір қабатты.

Үстіңгі материалдар ретінде бір жақты материалдардан жасалған бұйымдарда жұқа тығыз Нейлон, пленкамен қапталған маталар, лакпен қапталған маталар, су өткізбейтін сіндірілген пальто аралас маталар және т. б. қолданылады.

Плащ материалдарынан жасалған бұйымдардың борттары мен ұсақ бөлшектеріне (жапырақшалары, клапандары, белдіктері және т.б.) төсеме материалдар ретінде матадан жасалмаған желімделген төсеме матаны (флизелин, прокламелин) және үстіңгі тығыздығы 65...85 г/м² мақта-мата матаны пайдалану ұсынылады. Оқшауланған бұйымдар үшін синтетикалық қыстағыш, төсеніш, қауырсын толтырғышы оқшаулағыш төсем ретінде қолданылады.

Қаптау материалдары ретінде Нейлон жіптерінен немесе тоқылған Нейлон маталарынан, торлы маталардан жасалған маталарды пайдалану ұсынылады.

Бір жақты және екі жақты күрделі материалдардан жасалған бұйымдарды өлшеуге дайындау кезінде жеңдер ойыққа сыпырылмайды, өнімнің жеңінің астыңғы жағы байқалмайды. Өлшеу кезінде жеңнің дұрыс орналасуын таңдап, оны бірнеше жерде түйреуіштермен тесікке салыңыз.

Қол жұмыстарының саны шектеулі, себебі инемен тесудің іздері қалады. Торлау желімдеумен ауыстырылады.

Үзіктер бөлшектерді бір жақты кешенді материалдарды қосылу мынадай тігістер: қондырма, түзу тігіс, тігіс үсті, жапсырма, тігіс асты, әдіптік. Тұрақты тігісті тегістеу машинасын қолданыңыз. Нейлон маталарынан жасалған бұйымдарда тегістеу операциялары матаның кейбір созылуымен орындалуы керек.

Мақта-мата және аралас материалдардан жасалған бұйымдарда ылғалды-жылумен өңдеу шектеулі, ал үлдірлі жабыны бар капрон материалдарынан жасалған бұйымдарда – мүлдем жоқ, себебі жылу әсерінен су өткізбейтін жабын бұзылады. Осыған байланысты, қарастырылып отырған материалдардан киім жасау кезінде буындарды ылғалды-термиялық өңдеу баптаумен ауыстырылады.

Пленка жабыны бар Нейлон маталарынан жасалған, лакпен және резеңкеленген маталардан жасалған бұйымдарда сырып тігу бөлшектерін (жақтары, жағалары және т.б.) өңдеу кесектерді бір уақытта ішке қарай 10 мм бүгіп, тігістің бүктемесінен 1...2 мм әрлеу тігісін орындай отырып, тегістеу машиналарында жүзеге асырылады.

Матаның су өткізбейтін қасиеттерін төмендетпеу үшін, инемен кесілгеннен кейін, бұйымның иық тігісін әрлеу бөлшектерімен жабу немесе дизайн кезінде оны алдыңғы бойға жылжыту ұсынылады. Жіптердің кернеуі салыстырмалы түрде әлсіз болуы керек, себебі күшті кернеу кезінде тігіс матаның жіптерін жылжытады және осылайша пункцияны кеңейтеді.

Нейлон материалдарынан жасалған бұйымдардың бөлшектерін пленкамен қапталған синтетикалық жіптермен біріктірген кезде жұқа, жақсы жылтыратылған инелер конустық және сатылы шыбықтармен қолданылады, олар материалды тескен кезде аз қызады және маталар мен жіптерді ерітпейді.

Бұйымды астарсыз еркін пішу кезінде жеңдер бөлшектерінің иық және бүйір тігістері, жалғау тігістері үш жікті жиекті-белгілер тігісімен орындалуы мүмкін. Тігістің кішкентай енінің нәтижесінде тігіс аймағындағы материал аздап деформацияланады. Тігістің беріктігі тігістердің үлкен жиілігімен қамтамасыз етіледі.

Термопластикалық талшықтардан жасалған бұйымдарға дәнекерлеуді де қолдануға болады.

Бекіту арматурасы қолданылады, ол әртүрлі типтегі тойтармалы қосылыстардың көмегімен бекітіледі. Тойтармалы қосылыстар престерде механикалық тәсілмен немесе термиялық тәсілмен орындалады.

Плащты материалдардан жасалған бұйымдардағы кесінділер кесілмейді, ал пленкалы жабыны бар және резеңкеленген материалдардан жасалған бұйымдарда - кесілетін етіп жобаланады. Бүкпелердің шешімі аз болуы керек, себебі тегістеу мүмкін емес. Тігістер тегістеледі, тігістер реттеледі немесе жыртылады. Егер әрлеу тігісі байланыстырғыштан үлкен болса, материалдың қосымша жолағын салыңыз.

Рельефтер құрылғысы бар екі инелі машинада жабық кесілген түзету немесе үстіңгі тігіспен өңделеді.

Астыңғы кесіндідегі кокеткалар ұшып кетуі немесе ұшып кетпеуі мүмкін. Әр түрлі нысанда.

Бұйымның бөлшектерін иінтіректермен қоспас бұрын алдымен иінтіректерді, қатпарларды, рельефтерді және т. б. өңдейді.

Бөлінбейтін кокеткалар негізгі бөлшектермен тігістердің келесі түрлерімен біріктіріледі: үстеме және реттелген (жиек немесе бейкамен). Иінтіректі жалғау тігісінің әдіптері ашық тіліктермен, бір жабық тілікпен немесе ашушаңдықпен түзетіледі.

Ұшып кететін кокеткалар астары бар немесе онсыз болады. Ұшатын кокетканың астыңғы бөліктері тігістердің келесі түрлерімен өңделеді: ашық немесе жабық кесілген, астары бар немесе кесілген, жиектелген.

Плащ материалының қасиетіне байланысты шлицалар төсемдермен немесе оларсыз өңделеді. Астары жоқ әйелдер плащтарында шлицаға арналған әдіптің ішкі бөліктері ені 5 мм, ашық қимасы бар тігіспен тігіледі.

Плащтық маталардан жасалған бұйымдардағы қалталар тілік, жапсырма, сирек – тігістерде болады.

Жұмсақ материалдардан жасалған бұйымдардағы клапандарды өңдеу айналмалы тігіспен, ал қатты материалдардан жасалған бұйымдарда-екі немесе бір жабық кесілген жапсырма тігіспен жүзеге асырылады.

Жеңнің астыңғы жағы материалдың қасиеттеріне байланысты тығыздағышпен нығайтылады. Жеңнің астыңғы жағы жабық немесе ашық кесілген, астары бар немесе онсыз тігіспен өңделеді. Астары жоқ бұйымдарда кесіктер трикотаж баумен жиектелуі мүмкін.

Жеңнің астыңғы жағындағы әрлеу тігісі астар астыңғы бөліктің кесуіне салынғаннан кейін төселуі мүмкін. Жеңнің астарының астыңғы бөлігі бүгіліп, жеңнің түбін тігумен қосылады.

Бақылау сұрақтары:

1. Материалдардың технологиялық қасиеттері дегеніміз не?
2. Материалдардың технологиялық қасиеттеріне не әсер етеді?
3. Трикотаж бұйымдарын өңдеу ерекшеліктерін сипаттаңыз.
4. Табиғи және жасанды былғарыдан жасалған қалталарды өңдеу ерекшеліктерін сипаттаңыз.

5. Қандай материалдардан жасалған бұйымдар ЫЖӨ-ге ұшырамайды?
6. Трикотаж материалдар үшін қандай тігін инелерін қолдану ұсынылады?

1.4 Модельдік ерекшеліктерді ескере отырып, бұйымдарды технологиялық өңдеуі

1.4.1 Жеңі реглан пішімді пальтоны өңдеу ерекшеліктері

Реглан жеңдері бар өнімдердің дизайн ерекшелігі-жеңдер алдыңғы бой мен Арқаның иық бөлігімен бірге кесіледі. Жеңдердің үстіңгі бөліктері көбінесе екі бөліктен тұрады, олар иықтың ең үстіңгі нүктесінен өтетін тігіспен байланысады және төмен түсіп, жеңнің үстіңгі бөлігін жартысына бөледі.

Бойы, арқалар мен жеңдер дайын пішінде фигураның үстіңгі бөлігіне еркін сәйкес келетін етіп жасалған, ал бөлшектерді жалғайтын тігістер әдемі сызық пішінін жасайды.

Қалталарды, жақтарды, шлицаларды, жағаларды өңдеу пальтоны жеңдермен өңдеумен бірдей, бірақ өңдеу реті өзгереді: алдымен жеңдер өңделеді және араға қосылады, содан кейін жаға өңделеді.

Үстінің пальто жеңді сәуірінен бастап шығады суретте көрсетілген 1.111. Бөліктер қималары мен сызықтарының атауы қондырылған жеңі бар пальто бөлшектеріне ұқсас.

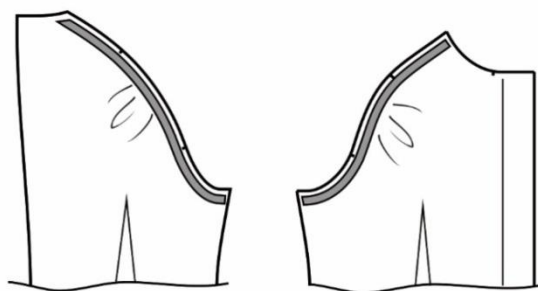

1.111-сурет-пішу бөлшектері, кесіктердің атауы және реглан пішу жеңімен пальто бөлшектерін ылғалды жылумен өңдеу.

Екі тігісті жең 2 бөліктен тұрады – үстіңгі және астыңғы бөліктері бар. Үш тігісті жең үш бөліктен тұрады (екі үстіңгі және бір астыңғы) және үстіңгі, алдыңғы және шынтақ буындары бар.

Қаптау бөлшектері өңдеуге рұқсат етілген үстіңгі бөліктің бөліктері бойынша кесіледі.

Жең ойындысы бұйымдарды өңдеу. Пішінді бекіту және аралық бөліктерді созудан қорғау үшін олар тығыздағыштармен қайталанады немесе бір жақты желіммен жабылған жиек салынады (сурет. 1.112).

Тығыздағыштар немесе жиек матаның дизайны мен қасиеттеріне байланысты, ілмектер арасында 5-7 мм алдыңғы бойні және артқы жағын отырғызып, аз кернеумен 5 мм қашықтықта ойықтың кесілуінен жасалады. Қону арқандарға арналған.

Сурет 1.112- Пройм өңдеу

Жеңдерді өңдеу. *Бір тігісті жең.* Жеңдер шетінен үстіңгі бөлігінде иықтан жеңге тегіс өту сызығын жасау үшін тегістеуіш орналастырылған.

Жеңдерді ылғалды-термиялық өңдеу. Ойылған бұралу сызығын жасау үшін жеңдерді тартыңыз. Жеңдер алдыңғы жақтарымен ішке қарай бүктеледі, барлық бөлімдерді теңестіреді және алдыңғы бөліктермен жұмыс істейтін дөңгелекке оңға қарай орналастырылады, алдыңғы қисайту сызығына дейін тартылады.

Жеңдерді шынтақ тілімінде бүту. Жеңдер алдыңғы жағын ішке қарай бүктейді, барлық бөліктерді теңестіреді, жұмысшыға шынтақ бөліктерімен орналастырылады және шынтақ аймағында орналасады.

Жеңдерді түбі бойынша үтіктеу. Жеңдер алдыңғы жақтарымен ішке қарай орналастырылады, барлық бөлімдер теңестіріледі, жұмысшыға қарай жиектеліп, алдыңғы тілім жағынан, содан кейін шынтақ жағынан жиектеме аймағында үтіктеледі.

Осыдан кейін жеңдер төңкеріліп, екінші жағынан барлық әдістерді қайталайды.

Тегістеуді сырып тігіледі. Олар тегістеуді үтіктейді, әлсірейді.

Жеңнің түбін нақтылаңыз. Жеңдердің астыңғы жағына төсеңіз. Жеңнің астыңғы тігісін тегістеңіз. Жеңнің астыңғы тігісін үтіктеңіз. Жеңнің түбін байқаңыз. Жеңнің түбін үтіктеңіз.

Екі тігісті жең. Екі тігісті реглан жеңінде екі байланыстырушы тігіс бар: астыңғы және үстіңгі. Ылғалды-термиялық өңдеу бір тігісті жеңге ұқсас орындалады.

Жеңнің үстіңгі бөліктерін сүртіңіз. Жеңнің бөліктері алдыңғы жағын ішке қарай бүктейді, кесектерді, бақылау белгілерін біріктіреді, жеңнің шынтақ бөліктері жағынан сыпырып, оларды иық бөлігіне отырғызады.

Жеңнің үстіңгі бөліктерін сырып тігіледі. Жеңнің үстіңгі бөліктері жеңнің алдыңғы бөліктері жағынан торлау тігісінен 1 мм қашықтықта тегістеледі. Торлау сызығын алып тастаңыз. Жеңнің үстіңгі бөліктерін тегістеу тігісі үтіктелген.

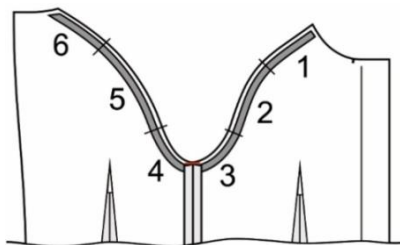
Тегістеудің үстіңгі тігісі екі рет үтіктеледі: алдымен иық бөлігі, содан кейін иық бөлігі үшін астыңғы кесуден. Егер модель бойынша үстіңгі тігіс реттелетін болса, онда оны орнатпас бұрын жеңнің алдыңғы жағына ұзындығы 10-15 мм түзу тігістермен байқалады. Тігіс теріс жағынан толық бекітілгенге дейін үтіктеңіз. Аяқтау тігісінің ені модельмен қамтамасыз етіледі.

Жеңнің астыңғы жағының сызығын көрсетіңіз. Тігістің үстіңгі жағынан иық ені мен жеңнің ұзындығын өлшеп, жеңнің түбін және астыңғы кесу сызығын сызыңыз. Әрі қарай, өңдеу жеңге бірдей.

Жеңдерді арамен қосу. Жеңдерді бақылау белгілері бойынша ойықтарға сыпырады, алдын ала жең ойығы бар түйреуіштермен бекітіледі, оларды бақылау белгілері деңгейінде торлау тігісіне перпендикуляр орналастырады.

Торлау оң жеңнен бойдың мойнынан артқы мойынға қарай басталады.

Бойдағы бақылау белгісіне дейін жең қонбай сырып тігіледі. 1-ші және 2-ші бақылау белгілерінің арасында алдыңғы бойға жең қойылады (сурет.1.113). Ойықтың астыңғы бөлігінде жең қонбай сырып тігіледі (2-ші және 3-ші бақылау белгілерінің арасында). 3-ші және 4-ші бақылау белгілерінен артқы бойына жең, ал 4-ші бақылау белгісінен артқы бойының мойнына дейін жең отырғызбай сырып тігіледі.

Сурет 1.113 – Қондыру үшін ойықтың учаскелерін бөлу

Жеңнің қону мөлшері өнімнің дизайнына және матаның түріне байланысты. Ұзындығы 8-10 мм түзу тігістермен сүртіңіз. Жеңнің ойыққа дұрыс салынғанын тексеріңіз.

Дұрыс оралған жең қалтаның $\frac{2}{3}$ бөлігін жабуы керек. Қалтасыз Бұйымды дайындау кезінде жеңнің алдыңғы орамасының сызығы жартылай қаптың сызығына параллель болуы тиіс.

Жеңдерді жеңдер жағынан ойықтарға салады: оң жағы-арқаның мойнынан бойдың мойнына дейін, сол жағы-арқаның мойнынан. Жеңнің тігісін тесікке салыңыз.

Егер әрлеу тігісі жеңнің тігісіне салынса, онда тігіс тігіс салынған бөліктің жағына (жеңдер немесе бойы) байқалады. Жеңді үтіктеңіз.

Жеңдерді ойыққа бекіту тігісінің астыңғы бөлігі үтіктелмейді. Аяқтау сызығы бойдың мойнынан 2-ші бақылау нүктесіне дейін созылады. Содан кейін 3-ші бақылау нүктесінен артқы мойынға дейін. Әрі қарай өңдеу жеңдері бар пальтомен бірдей.

1.4.2 Жеңі тұтас пішілген пальтоны өңдеу ерекшеліктері

Тұтас пішілген жеңі бар пальто-жеңдер алдыңғы бой мен Арқаның бөліктерінің жалғасы болып табылатын сыртқы киім. Бұл жағдайда диірмен мен жең арасындағы аралық сызық жоқ. Мұндай кесу иық контурларын жұмсартады, люмен аймағын босатады. Көбінесе мұндай кесілген пальто әйелдерге А типті фигураны ұсынады.

Пальтоның үлгілік бастапқы құрылымының бөлшектері, кесектердің атауы және тұтас кесілген жеңдері бар пальто бөлшектерін дымқыл-термиялық өңдеу 1.114-суретте көрсетілген.

Сурет 1.114 - Пішу бөлшектері, кесіктердің атауы және тұтас пішілген жеңдері бар пальто бөлшектерін ылғалды-жылумен өңдеу

Тұтас жеңдері бар пальто дизайнының ерекшеліктері:

1. Жеңнің алдыңғы бөліктері алдыңғы жағынан (бойымен) кесіледі, ал жеңнің шынтақ бөліктері артқы жағынан кесіледі.
2. Иық алдыңғы бойсі мен артқы жағы-жеңнің үстіңгі бөліктерінің жалғасы.
3. Жеңдердің астыңғы бөліктері бүйірлік бөлімдердің жалғасы болып табылады.
4. Киімді кию кезінде қолдың еркін қозғалуы үшін бүйір тігістерде шпалдар өңделеді. Модельге байланысты қарлығаштардың пішіні әртүрлі болуы мүмкін
5. Пальтоның негізгі түйіндерін өңдеу жеңдері бар пальтоның негізгі түйіндерін өңдеуге ұқсас, бірақ өңдеу тізбегі біршама өзгереді, себебі

жеңдерді білікке салу операциясы жоқ, бірақ кесу және қапсырмаларды өнімге қосу операциясы қосылады.

Тұтас кесілген жеңдерді өңдеу ерекшеліктері. Бастау үшін иық бөлігінің соңындағы жеңдердің үстіңгі бөліктері тартылады. Бойы алдыңғы жағын ішке қарай бүктейді, бөліктерді теңестіреді және жеңдердің үстіңгі бөліктерін иық бөлігінің ұшынан шынтақ сызығының деңгейіне дейін тартады.

Жеңдердің үстіңгі тілімдерін тартудан пайда болған жеңдерді ойыққа қондыру аумағындағы шлицаны үтіктейді

Жеңнің бөліктерін шынтақ сызығының аймағында тартыңыз. Бойдың жеңінің үстіңгі және астыңғы бөліктері тартылады. Алдыңғы орамдағы жеңдер.

Ылғалды-жылу өңдеуге артқы бойының орындайды бірдей өңірінде де сондай.

Ылғалды термиялық өңдеуді бекіту үшін жеңдер шынтақ аймағында тартылып, бөлікті бойымен, алдыңғы жағымен ішке қарай бүгеді.

Тілімдерді (бақылау белгілерін) теңестіреді, артқы жағынан сыпырады. Тазалаудан кейін манекенде бөлшектердің тепе-теңдігін тексеріңіз.

Жеңнің үстіңгі бөліктерін сырып тігіледі. Жеңнің үстіңгі бөліктері торлау тігісінен 1 мм қашықтықта бойы бойымен тегістеледі. Торлау тігістерін алып тастаңыз. Үстіңгі тігістердің артықшылықтары үтіктелген. Үтіктеу екі әдіспен жүзеге асырылады: иық бөлігі және иық бөлігінен түбіне дейін.

Егер модель бойынша үстіңгі тігістер түзетілсе, онда тігістердің мөлшері байқалады, үтіктеледі және алдыңғы жағынан реттеледі.

Жеңнің астыңғы бөліктері мен өнімнің бүйір бөліктері сүртіледі, алдыңғы бой мен артқы жағы алдыңғы жағымен ішке қарай бүктеледі, бөлімдер мен бақылау белгілері теңестіріледі.

Олар артқы жағынан Жиектеп торланады, жеңнің шынтақ бөліктерін шынтақ деңгейінде, бүйір бөлімдерімен бір уақытта отырғызады.

Астыңғы және бүйірлік кесектерді сырып тігіледі. Тегістеу торлау сызығынан 1 мм қашықтықта орындалады. Торлау тігістерін алып тастаңыз. Тігістің тігістерін үтіктеңіз.

Қапсырмаларды өніммен біріктіру. Біріншіден, бөренелер үшін кесілген жерлерді күшейтіңіз. Ол үшін кесілген жерлер тығыздағыштармен желімделеді. Егер тығыздағыш желімделмеген болса, ол кесуден 3-4 мм қашықтықта машина тігісімен бекітіледі.

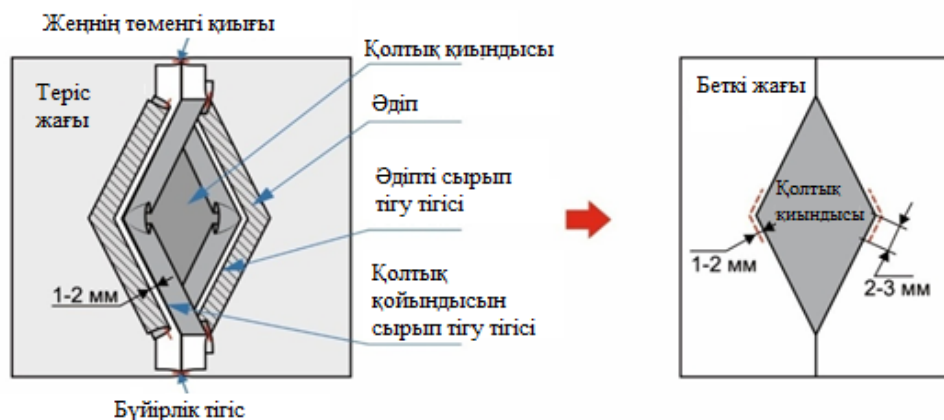
Кесектің жартысын кесіп тастаңыз. Бөренелер кесу жағынан байқалады. Тігістің ені 9 мм. Белгіленген тігістерді алып тастаңыз. Қарлығаштың екінші бөлігін байқаңыз. Қапсырманың екінші бөлігі өнімнің бүйір бөліктері мен жеңдердің астыңғы бөліктерінде байқалады. Қарлығаштың екінші бөлігін салыңыз. Қолтық қиындысының екінші бөлігі өнімнің бүйір бөліктері мен жеңдердің астыңғы бөліктерін тегістеу

сызығынан 1 мм артқа тартып, бір уақытта тартылады. Қолтық қиындысының тігістерін үтіктеңіз (сурет. 1.115).

Бұйымның бүйір тігістерінің әдіптерін және жеңдердің астыңғы тігістерін үтіктеген кезде қолтық қиындысының жалғау тігістері толық жанасқанға дейін үтіктеледі.

? Бақылау сұрақтары:

1. Реглан кесілген бұйымдарды жасау ерекшеліктері қандай?
2. Атаңыз желісі және бақылау бұйымның бөлшектерін пішілген сәуірінен бастап шығады.
3. Реглан кесілген бұйымдарды өңдеу ретін сипаттаңыз.
4. Тұтас жеңдері бар өнімдердің негізгі ерекшеліктері қандай?
5. Тұтас жеңдері бар бөліктердің сызықтары мен бөліктері қандай?
6. Тұтас кесілген жеңнің үстіңгі бөліктерін қосу ерекшеліктерін сипаттаңыз.

Сурет 1.115 - Үшкілді өңдеу

1.5 Өнім сапасын бақылау

Сапа дегеніміз - оның мақсатына сәйкес белгілі бір қажеттіліктерді қанағаттандыруға жарамдылығын, сондай-ақ өнімнің техникалық шарттарға, стандартқа сәйкестік дәрежесін анықтайтын өнім қасиеттерінің жиынтығы.

Ақау-бұл өнімнің нормативтік-техникалық құжаттамада белгіленген талаптарға сәйкес келмеуі.

Ақаулардың сипатына байланысты неке түзетілуі немесе түзетілуі мүмкін. Бірінші жағдайда, түзетуден кейін өнімді мақсатына сай пайдалануға болады, екіншісінде - ақауды түзету мүмкін емес немесе экономикалық тұрғыдан мүмкін емес. Некенің себептері мен кінәлілері анықталады және оның алдын алу шаралары белгіленеді.

Сапаны техникалық бақылау-техникалық талаптармен белгіленген өнімнің сапасы тәуелді болатын өнімнің немесе процестің қасиеттерінің сандық немесе сапалық сипаттамаларының сәйкестігін тексеру.

Техникалық бақылау объектісі өнім немесе оны жасау, сақтау, тасымалдау, жөндеу процесі және тиісті құжаттама болуы мүмкін.

Бақылау әдістері мыналарды қамтиды:

- бақылау жүргізу технологиясы;
- бақыланатын белгілер;
- бақылау құралдары мен дәлдігі.

Тігін өнімдерінің сапасын бақылау органолептикалық және өлшеу әдістерімен жүзеге асырылады.

Сапаны бақылаудың органолептикалық әдісін қолданған кезде тігін бұйымдары тегіс беті бар үстелге қойылады немесе манекенге қойылады және бөлшектердің симметриясын, қосылыстың беріктігін және т. б. тексереді.

Бақылаудың өлшеу әдісі сызғышты, сантиметрлік таспаны, сақинаны, үшбұрышты, тоқыма үлкейткішті, протекторды, кез-келген арнайы құрылғыны қолдануды қамтиды.

Тігін бұйымдарының барлық түрлерінің сапасын бақылау әдістері МЕМСТ 4103-82 " тігін бұйымдары. Сапаны бақылау әдістері".

Сапалы өнімді құрудың негізгі шарты-стандарттардың талаптарын қатаң сақтау. Өнім сапасы МЕМСТ 4.45-86 "өнім сапасының көрсеткіштері жүйесі" бойынша өнімді жобалау кезеңінен бастап киім жасаудың барлық кезеңдерінде қалыптасады. Тұрмыстық мақсаттағы тігін бұйымдары. Көрсеткіштер номенклатурасы".

Тігін кәсіпорнында дайындық және кесу өндірістерінде материалдардың, өрнектердің, өрнектердің, бұйым бөлшектерінің, материал төсемдерінің және кесу бөлшектерінің сапасы үнемі бақыланады. Егер бұйым Тапсырыс берушінің материалдарынан жеке тапсырыс бойынша орындалса, онда материалдардың сапасын тапсырысты ресімдеу кезінде пішуші (қабылдаушы) тексереді. Егер бұйымдар Жеке тапсырыстар үшін бір кенептермен кесілген болса, онда пішуші барлық бөліктердің өлшемдерінің Тапсырыс берушінің фигурасының алынған өлшемдеріне сәйкестігін және кесілген өнімнің таңдалған модельдің барлық құрылымдық сызықтарының сәйкестігін тексереді.

Кәсіпорындардағы өнім сапасын бақылау техникалық бақылау бөліміне (ТББ) жүктелген, ол құрамына тек техникалық бақылаумен айналысатын цехтардың барлық қызметкерлері кіретін кәсіпорынның дербес құрылымдық бөлімшесі болып табылады. ОҮК-ны кәсіпорын басшысына бағынатын бөлім бастығы басқарады.

ОҮК-ның басты міндеттері: стандарттар мен техникалық шарттардың талаптарына, бекітілген үлгілерге, жобалау-конструкторлық және технологиялық құжаттамаларға, жеткізу шарттары мен шарттарға сәйкес келмейтін өнім шығаруды немесе жиынтықталмаған өнім

шығаруды болдырмау, сондай-ақ өндірістік тәртіпті нығайту және өндірістің барлық буындарының шығарылатын өнім сапасы үшін жауапкершілігін арттыру болып табылады. Кәсіпорын ТББ қабылдаған өнімді ғана сата алады.

Дайын тігін бұйымдарының сапасын бақылау

Киім ақауларының түрлері (сурет.1.116):

- тоқыма;
- конструктивті;
- модельдеу ақаулары;
- технологиялық.

Тоқыма материалдарды өндіру процесінде пайда болады. Оларға материалдардың жергілікті және жалпы ақаулары жатады.

Конструктивті ақаулар өнімнің мөлшері мен формасының адам фигурасының мөлшері мен формасына сәйкес келмеуінен туындайды.

Сурет 1.116 - Киімдегі ақаулардың түрлері

Модельдеу ақаулары құрылымдық модельдеудегі қателіктерге байланысты пайда болады.

Технологиялық ақаулар материалдарды кесу, өнімді тігу, дымқыл термиялық өңдеу және ұқыпсыз пайдалану кезінде техникалық шарттар сақталмаған кезде пайда болады.

Өнімнің сапасын тексеру МЕМСТ 4103-82 «Тігін бұйымдары. Сапаны бақылау әдістері» және МЕМСТ 23948-80 «Тігін бұйымдары. Қабылдау қағидалары».

Дайын үтіктелген, презентациясы бар өнім белгілі бір ретпен тексеріледі:

- манекенде оның эстетикалық көрсеткіштері, орналасуы және бөлшектерді қосу сапасы тексеріледі;

- үстелде нормативтік-техникалық құжаттама бойынша бұйым бөлшектерінің өлшемдерінің сәйкестігін тексереді;

- технологиялық өңдеу сапасын бағалаңыз, ақауларды ескеріңіз.

Иық бұйымының сапасын бағалауды алдымен бұйымның алдыңғы жағынан жоғарыдан төмен қарай қарап: жағасын, бойын, артқы бойын, жеңдерін және әрлеу бөлшектерін тексереді. Содан кейін төсеніш жағынан да жоғарыдан төменге, содан кейін теріс жағынан.

Бақылау сұрақтары:

1. Өнім сапасын техникалық бақылау объектісі қандай?
2. Ақау дегеніміз не? Неке? Өнім сапасы?
3. Техникалық бақылау түрлері қандай?
4. Тоқыма ақаулары туралы айтып беріңіз.
5. Конструктивті ақаулар туралы айтып беріңізші.
6. Технологиялық ақаулар туралы айтып беріңізші.
7. Дайын тігін бұйымдарының сапасын қалай тексереді?

Қысқаша қорытынды

Бұл модульде әйелдер, ерлер киімдерінің ең көп таралған заманауи модельдеріне сипаттама берілген, негізгі бөліктердің дизайны, бөлімдердің атауы, негізгі жіптердің бағыттары көрсетілген. Қарастырылып отырған өнімдердің негізгі түйіндері үшін өңдеу технологиясы сипатталған - операцияларды орындаудың техникалық шарттары мен ұтымды әдістері келтірілген, өңдеу сапасына қойылатын талаптар тұжырымдалған, қолданылатын материалдардың өзара байланысы, бөлшектердің дизайны және жеке түйіндерді өңдеу технологиясы баса көрсетілген. Оқу құралында сипатталған киімді өңдеу әдістерін қолдану өнімнің минималды күрделілігі мен жоғары сапасын қамтамасыз етеді. Жұмысты орындау кезінде қауіпсіздік ережелерін сақтауды ұмытпаңыз.

Пайдаланылған әдебиеттер тізімі:

1. Айдынбекова Ж., Нұрпейісова С., Асанова А. Киім құрастыру: оқулық. – Астана: Фолиант, 2011. - 224 б.
2. Дашкевич Л.М. Сыртқы киім тігіншісі-Ростов н / д: Феникс, 2006.
3. Бровина Е.В., Сайганова Е. Ю., Шевчук З. В., Филатова Н. Г., Курдыба А. А. Тігінші. Жеңіл әйелдер киімінің тігіншісі - Ростов н / д: Феникс, 2006.
4. Силаева М. А. Киім технологиясы-Мәскеу: Академия, 2012
5. Тігін өндірісі технологиясы бойынша зертханалық практикум: оқу құралы / Ж. Л. Жаниязова, Г. Кенжебаева, Г. А. Бимаханова, Г. Жолдасбаева. - Астана: "Кәсіпқор "Холдинг" коммерциялық емес акционерлік қоғамы, 2018

2 БӨЛІМ. КИІМДІ ҚҰРАСТЫРУ НЕГІЗДЕРІ

Қысқаша шолу. Бұл модульде киім туралы жалпы ақпарат, оның жіктелуі, адам денесінің сыртқы пішінінің сипаттамасы және антропометрия келтірілген. Үлгілік және жеке фигуралар үшін әйелдер, ерлер және балалар киімдерін жобалау сызбаларын есептеу мен салудың бірыңғай схемасы қарастырылған. Ұсынылып отырған әдістеме орталық тәжірибелік-техникалық тігін зертханасы әзірлеген киімді құрастырудың бірыңғай әдісіне негізделеді.

Бұл модульді зерделеу үшін келесі пәндер бойынша бұрын зерттелген материалды еске түсіру қажет: "сызу", "тігін өндірісінің технологиясы", "тігін бұйымдарына арналған материалдар".

Бұл модульді зерделеу кезінде сіз қолданылатын материалдардың қасиеттерін ескере отырып, иық және белдік киімдерін, соның ішінде белгілі бір уақыт кезеңінде өзекті және тұтынушылардың талаптарына сәйкес келетін әр түрлі пішінді бұйымдарды жобалайсыз.

Оқу мақсаттары:

Осы модульден өткеннен кейін сіз:

1. Киімді ассортиментке байланысты бөліңіз. Киім ассортиментін сипаттаңыз.
2. Тігін бұйымдарының ассортиментін ажырату.
3. Киімнің кескінін, силуэттерін ажырата білу, модельдің эскизін сипаттау.
4. Ересек адам мен баланың пропорцияларының, физикасы мен қалыптарының түрлерін ажыратыңыз.
5. Адам денесінің өлшемді сипаттамасын анықтаңыз.
6. Әйелдер, ерлер және балалар киімдерін құрастыру әдістерін меңгеру.

Білімге қойылатын талаптар:

Осы модульмен жұмыс жасамас бұрын сізге "сызбаларды жасау, оқу және жобалау", "Тігін өндірісінің технологиясы", "қызметкердің қарым-қатынас дағдыларын дамыту", "тігін материалдарына арналған материалдар" кәсіби модульдерін сәтті игеру ұсынылады.

Материалдар мен жабдықтар:

1. Сызу қағазы: миллиметрлік қағаз, А4 форматындағы қағаз.
2. Сызу керек-жарақтары.

2.1 Киім туралы жалпы мәліметтер

2.1.1 Киімнің функциялары. Киімнің жіктелуі

Киім-бұл адам ағзасына, ең алдымен, оны сыртқы ортадан қорғау үшін, сондай-ақ оның эстетикалық қажеттіліктерін қанағаттандыру үшін киілетін заттар.

Қазіргі заманғы киім ассортименті әдетте жыныстық және жас ерекшеліктеріне, мақсатына, мөлшері мен биіктігіне, жыл мезгілдеріне қарай сыныптарға бөлінеді [1].

Халықтың жынысы мен жасына байланысты киім Ерлер, Әйелдер және балалар (ұлдар мен қыздар үшін) деп жіктеледі. Бұл топтардың әрқайсысы өз ассортиментін қамтиды.

Киім ассортименті-белгілі бір белгілер бойынша тәуелсіз топтарға біріктірілген өнімдер. Біріктіру белгілері материалдар, мақсаттар және т.б. болуы мүмкін. [2].

Қазіргі заманғы киім ассортименті әртүрлі. Бұл корсет бұйымдарына, іш киімдерге және (немесе) костюм-көйлек тобының бұйымдарына киілетін сыртқы киім де, киім де.

Корсет бұйымдары-дененің жеке бөліктерін қалыптастыру және ұстау үшін адам денесіне тікелей киілетін киім [2].

Арнайы киім – жұмыскерді қауіпті және зиянды өндірістік факторлардың әсерінен қорғауға арналған өндірістік киім.

Ұлттық киім-халықтың ұлттық мәдениеті мен тұрмысының ерекшелігін көрсететін тұрмыстық киім.

Нысанды киім-нысаны Белгіленген әскери қызметшілердің, арнайы ведомстволар қызметкерлерінің және оқушылардың киімі [2].

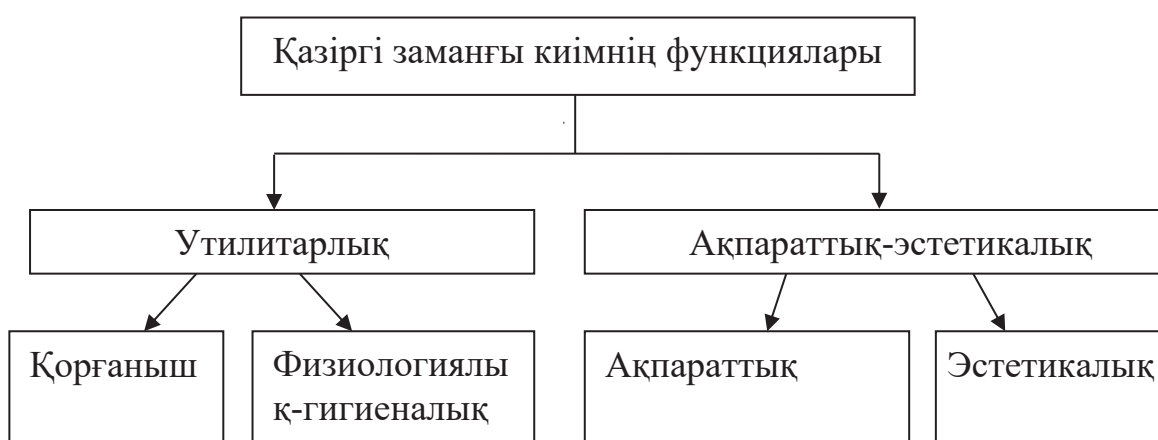
"Костюм"неғұрлым кең және кең ұғым. Костюм - бұл тарихи қалыптасқан және қоршаған орта жағдайлары мен факторларына байланысты бір - бірімен келісілген, адам денесіне киілетін заттар кешені-киім, аяқ киім, бас киімдер және т.б., сондай-ақ қолшатыр, сөмке және т. б. сияқты түрлі аксессуарлармен толықтырылған, сондай-ақ адамның сыртқы келбетін қалыптастыратын және біртұтас утилитарлық-көркемдік тұтастықты құрайтын шаштар, макияж, гримнің болуы [2].

Қазіргі заманғы костюм көп функциялы және адам ағзасының қалыпты жұмысын қамтамасыз ету үшін жағдай жасауға қызмет етеді. Киім функциялары (2.1-сурет) екі топқа бөлінеді: утилитарлық және ақпараттық-эстетикалық [3]. Киімнің утилитарлық функциялары оның практикалық пайдалылығынан тұрады және функциялардың екі тобына дейін азаяды: қорғаныс және физиологиялық және гигиеналық.

Қорғаныс функциясы адам ағзасын Климаттық ортаның қолайсыз әсерінен (суық, жел, жаңбыр және т.б.), механикалық зақымданудан (жарақаттанудан) және өндірістік ортадан (тұтқырлық, агрессивті орта, шамадан тыс радиация және т. б.) қорғау болып табылады. Сонымен қатар,

киім тыныштық пен қозғалыста жайлылықты қамтамасыз етуі керек, яғни физиологиялық және гигиеналық функциялардың орындалуын қамтамасыз етуі керек [3].

Екінші деңгейдегі ақпараттық-эстетикалық функциялар ақпараттық және эстетикалық болып бөлінеді. *Ақпараттық* функциялар адам, оның өмір салты, талғамы, кәсібі және киім туралы (оның қазіргі заманғы, мақсаты және т.б.) нақты ақпарат береді. *Эстетикалық* функциялар киімнің адамның бейнесіне, өнімнің құрамын жетілдіруге, сондай-ақ оны жасау мен әрлеу сапасының деңгейіне сәйкес келеді [3]. Киім адамның материалдық мәдениетінің нысаны болып табылады, тарихи дәуірдің ерекшеліктерін, ұлттық сипатын, жеке шығармашылық ерекшеліктерін көрсетеді, сондықтан эстетикалық қабылдау объектісі болып табылады.

Сурет 2.1- Заманауи киімнің негізгі функциялары [2, 3]

Киімнің аталған барлық функциялары иерархиялық құрылым түрінде ұсынылуы мүмкін. Әрбір нәрсе барлық функцияларды орындамайды, бірақ олардың бірнешеуі ғана, олардың екеуі негізгі, қалғандары екінші.

Киіммен орындалатын функцияларға сәйкес оған функционалды, эргономикалық, гигиеналық, эстетикалық және пайдалану талаптары қойылады.

Тігін бұйымдарының функционалдығы оның нақты мақсатына және жұмыс жағдайларына сәйкес келуімен анықталады.

Эргономика киімнің статикалық және динамикадағы адам фигурасына сәйкестігін білдіреді. Бұл жұмыс кезінде костюмнің деформациялану дәрежесі, қолды көтеру кезінде бұйымның түбін жылжыту, кию және алып тастау ыңғайлылығы, киімнің массасы, оның элементтерінің тиімділігі.

Киімнің гигиенасы-бұл дененің қалыпты өмірлік белсенділігін бұзбауы керек, сонымен бірге оны механикалық және химиялық зақымданудан және қоршаған ортаның қолайсыз факторларының әсерінен қорғайды. Гигиенаны сипаттай отырып, олар жылу қорғау қасиеттеріне,

массаға, су мен ауа өткізгіштігіне, гигроскопиялыққа, шаңға төзімділікке, газ өткізгіштікке және материалдың басқа қасиеттеріне назар аударады.

Гигиеналық талаптар тек тігілген материалдың қасиеттеріне ғана емес, сонымен қатар дизайнға да байланысты.

Киімге қойылатын эстетикалық талаптар Сұлулық пен стиль ұғымдарымен айқындалады; киім көркем безендірудің қазіргі заманғы нормаларына және көзбен қабылдау заңдарына сәйкес келуі тиіс.

Пайдалану талаптары ыңғайлылық пен тозуға төзімділікпен анықталады.

Мақсаты бойынша киім 3 сыныпқа бөлінеді: тұрмыстық, өндірістік, спорттық (сурет.2.2). Осы топтардың әрқайсысын кіші сыныптарға, түрлерге, топтарға, кіші топтарға бөлуге болады [2, 3].

Тұрмыстық киім-бұл әртүрлі тұрмыстық және әлеуметтік жағдайларда киюге арналған өнімдер жиынтығы. Пайдалану шарттары бойынша (кіші сыныптар): киім-кешек бұйымдары, костюм-көйлек, корсет бұйымдары, шұлық-ұйық бұйымдары және т. б. Пәндік атауы (түрлері) бойынша: пиджактар, жакеттер, көйлектер және т. б.

Спорттық киім-бұл *кәсіби және* әуесқой спортқа арналған киім. Ол спорт түріне байланысты бөлінеді [3].

Өндірістік киім-бұл әртүрлі өндірістік жағдайларда киюге арналған киім. Кейбір жағдайларда ол *арнайы* қорғаныс киімі ретінде шешіледі – металлургиялық, мұнай өндіретін кәсіпорындарда және т. б., ал басқа жағдайларда – ведомстволық (әскери қызметкерлерге, белгілі бір бөлімдердің қызметкерлеріне, студенттерге арналған киім) және технологиялық немесе санитарлық-гигиеналық [3], яғни. медицина қызметкерлеріне, химиялық зертханалардың қызметкерлеріне және т. б.

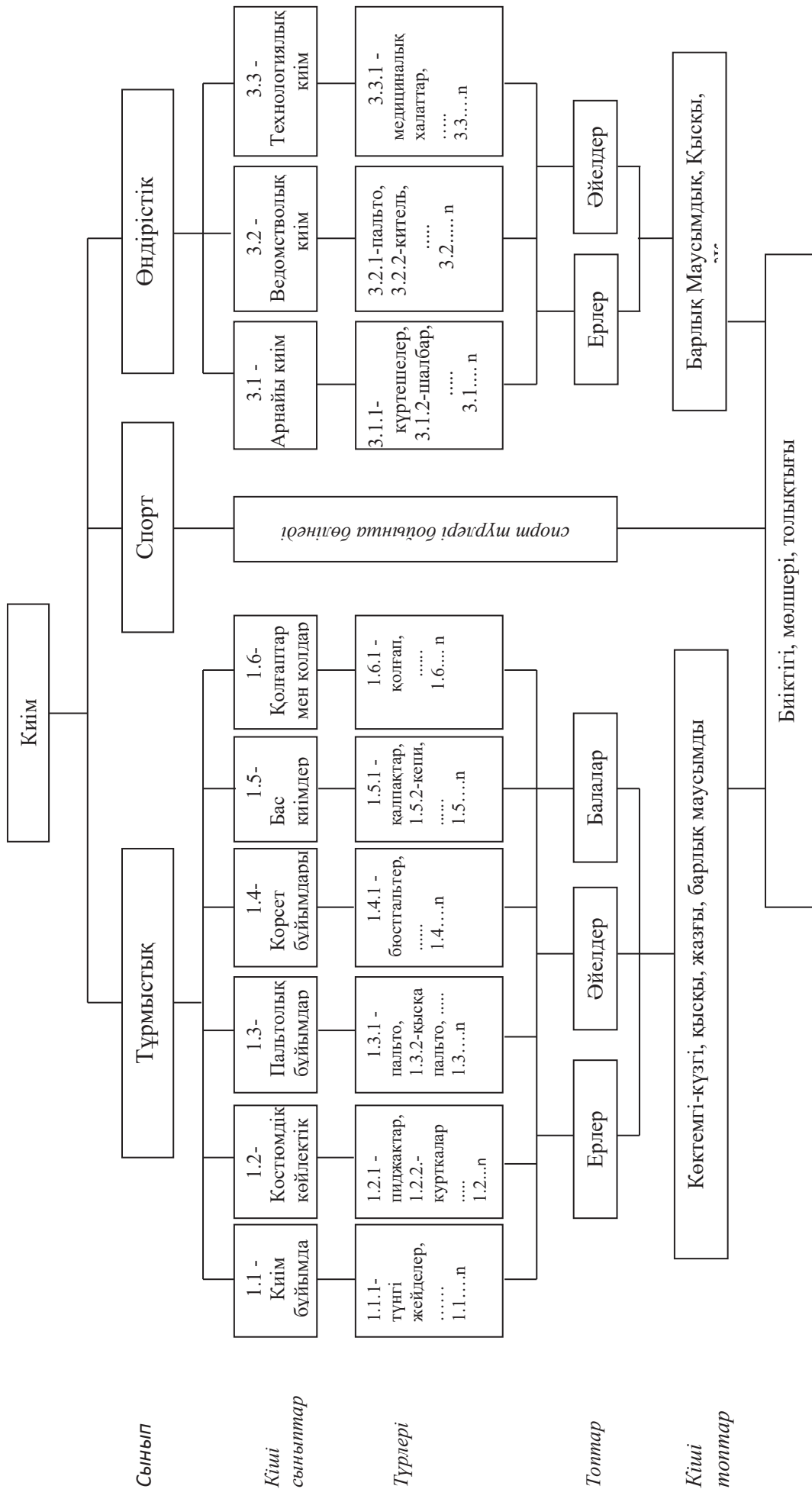
Маталардан, трикотаж жаймалардан, тоқылмаған материалдардан, табиғи және жасанды былғары мен теріден, кешенді, үлдір материалдардан жасалған киімге бөлінеді [1].

Маусым бойынша киім қысқы, жазғы, маусымдық, маусымдық болып бөлінеді.

Өнеркәсіптік өндірістің барлық киімдері мөлшері мен биіктігі бойынша жіктелуді қажет етеді. Ол үшін дайын киімді үш санмен белгілеу әдеттегідей, мысалы, 164-88-100, яғни өсу-кеуде шеңбері үшінші-жамбас шеңбері. Барлық өлшемдер сантиметрмен беріледі.

2.1.2 Киімнің сыртқы түрі және оның пішімі

Киімнің сыртқы түрі пішін мен силуэтпен сипатталады. Пайда болғаннан кейін киім адамның дамуымен бірге сыртқы келбетінде әртүрлі өзгерістерге ұшырады.

Сурет 2.2-киімнің жіктелуі [3]

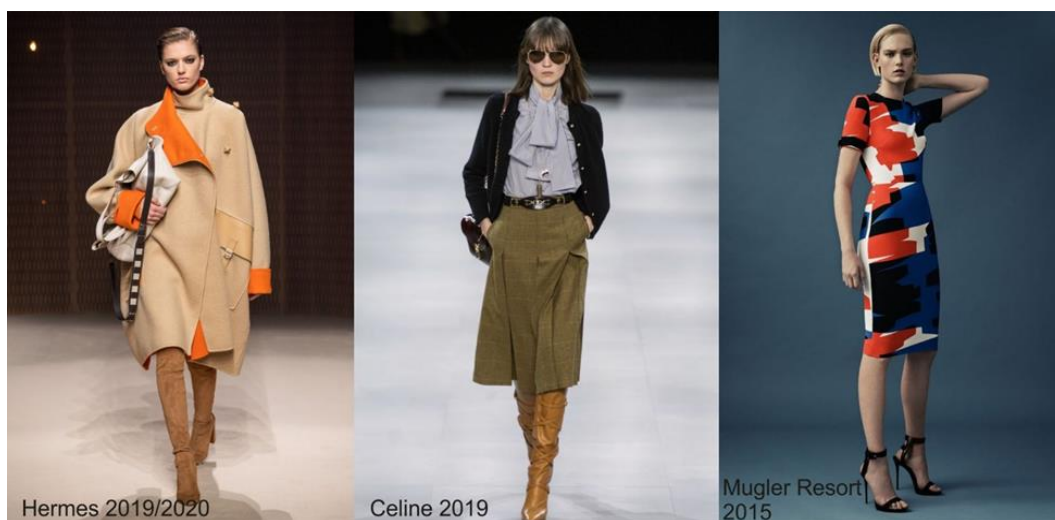
Киім нысаны болуы мүмкін: жұмсақ, дөңгелек немесе өткір, бұрыштық. Ол үлкен немесе шағын көлемін (Сур.2.3).

Сурет 2.3-киім нысаны: қатаң (сол жақта), жұмсақ (оң жақта)

Пішіннің көлемі киімнің денеге сәйкес келу дәрежесіне байланысты (сурет.2.4).

Үлкен көлемдегі пішіндер денемен байланыс нүктелері аз. Аз мөлшерде киім денеге тығыз сәйкес келеді. Киім формасы адамның фигурасын баса көрсетеді немесе жасырады. Қазіргі заманғы киім формасы адам денесінің пропорцияларына сәйкес келеді. Киім формасының ішінде келесі элементтер ерекшеленеді: диірмен, жеңдер, жаға. Лиф пен белдемшеден тұруы мүмкін.

2.4 - сурет-киім көлемі: үлкен (сол жақта), орташа (ортасында), шағын (оң жақта).

Жазықтықтағы көлемнің проекциясы силуэт береді-контурмен нақты шектелген көлемді киім формаларын жалпақ қабылдау. Силуэт

сызықтары (бел, иық, астыңғы, өнімнің негізгі бөлігі) киімнің пропорцияларын, пішінін және сыртқы құрылымын сипаттайды.

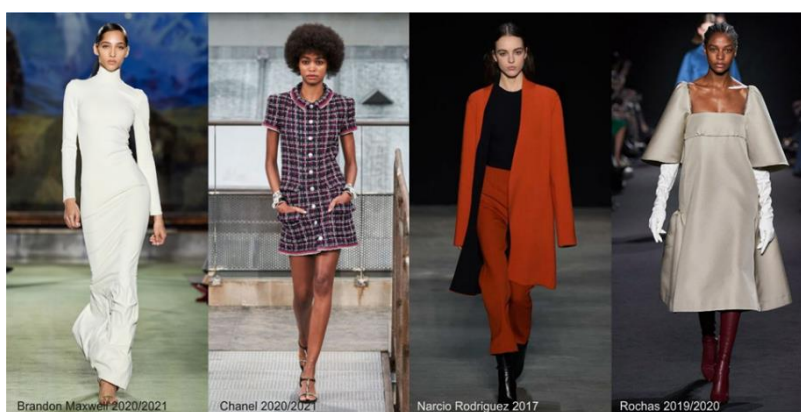
Силуэт түзу, жартылай іргелес (бекітілген), іргелес және трапеция тәрізді (сурет.2.5).

Тікелей силуэт иық, кеуде, бел, Жамбас және астыңғы сызықтардағы өнімнің бірдей ені деп аталады.

Жартылай іргелес силуэт кеуде сызығында аз көлемге ие, бел мен жамбас бойымен сәл сәйкес келеді, орташа кеңею.

Іргелес силуэт кеуде және бел сызығында тығыз орналасқан.

Бел сызығы баса назар аударады, трапеция тәрізді силуэт өнімінің астыңғы жағы кеуде сызығында тығыз орналасады және астыңғы сызық бойымен күшті кеңейеді.

2.5-сурет - киім сұлбасы (солдан оңға қарай): іргелес, жартылай іргелес, түзу, трапеция тәрізді

Киімді жабу дегеніміз-киімнің бетін компоненттерге бөлу: алдыңғы бой, артқы жағы, жең, жаға, лиф, белдемше.

Иық киімдерін кесудің негізгі компоненттеріне жеңдерді кесу (оның аралықпен байланысы) және негізгі бөліктерді (бойы мен арқалар) тік және көлденең сызықтармен бөлу жатады.

Жеңдердің негізгі жабындары бар: қондырылған, реглан, тұтас кесілген және біріктірілген (сурет.2.6) [4].

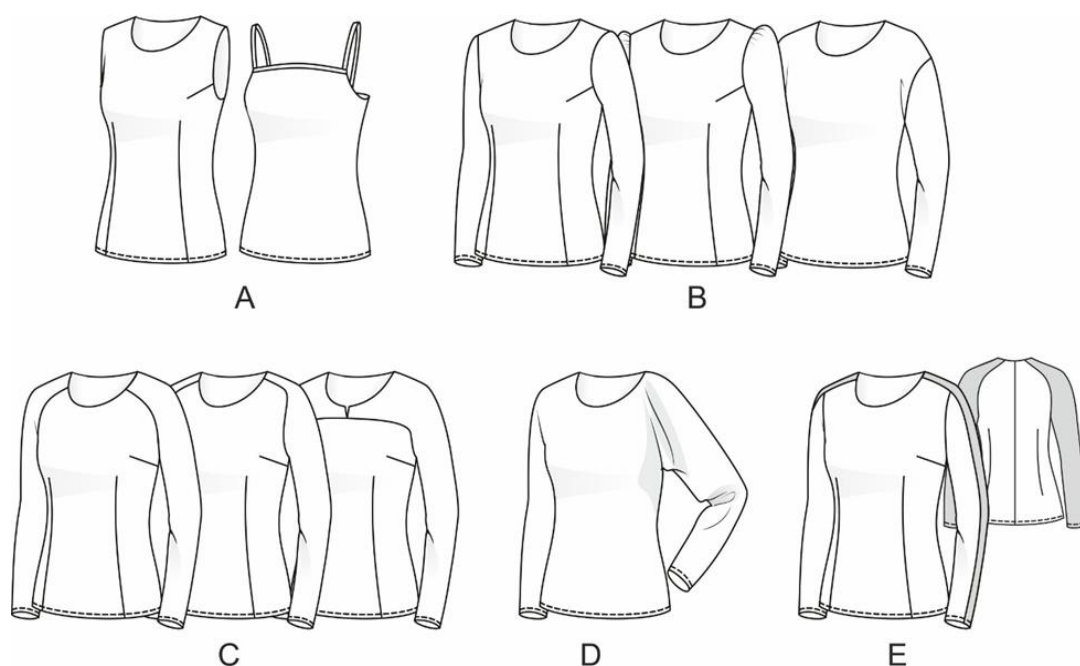
Қондырмалы жеңмен пішу жеңнің ойыққа тегістеу сызығы өз кескіні бойынша оның дене қимасы орнындағы қолдың қимасына сәйкес келетіндігімен сипатталады. Жеңнің екі түрі бар – классикалық және көйлек (сурет.2.7).

Бұл жағдайда өнімнің иық бөлігі жеңмен бір бөліктен тұрады (сурет.2.7).

Тұтас пішілген жеңдері бар бұйымдарда ойық сызығы жоқ, алдыңғы бой жеңнің алдыңғы бөлігімен, ал артқы жағы жеңнің шынтақ бөлігімен кесіледі (сурет.2.7). Жеңдерді кесудің осы түрлерінің әртүрлі комбинациясы біріктірілген кесуді құрайды (сурет.2.7).

2.6-сурет-бұйымдағы жеңдерді пішу

2.7 - сурет-а) жеңсіз бұйым, в) қондырылатын жең, с) реглан пішілген жең, d) тұтас пішілген жең, е) құрама жең

Иық киімдерін кесу сонымен қатар бойда және артқы жағында бойлық тігістердің болуымен сипатталады. Олардың санына байланысты өнімдер болуы мүмкін:

- жіксіз (бүйір тігістері жоқ, алдыңғы жағы бар),
- екі тігісті (екі бүйір тігісі бар),
- үш тігісті (артқы жағында ортаңғы тігісі және екі бүйір тігісі бар),
- бес тігісті (артқы бойының ортаңғы тігісі және екі кесінді бүйірі бар, олардың әрқайсысы алдыңғы бой мен Арқаға жалғап тігіледі),
- алты тігісті (екі бүйір тігісі және бойында және артқы жағында бедерлі тігісі бар).

Көлденең тігістердің болуына, яғни лифтің белдемшемен байланысының сипатына байланысты киім бел мен жамбас бойымен кесіліп, кесілмейді. Өнімнің үстіңгі бөлігіндегі кесу бөлігі кокетка деп аталады.

Тегіс материалдан жасалған көлемді киімді әртүрлі жолдармен алуға болады. Бұл матаның бір бөлігінен немесе бірнеше бөліктен тігістер, ойықтар, кесу, құрастыру, бүктеу, драперлер, материалдың деформациясы және т.б. көмегімен өнімнің пішінін жасау тәсілдері. іс жүзінде көбінесе әртүрлі формалар алдымен материалдардың бетін жеке бөліктерге әртүрлі конфигурациялар мен бағыттар сызықтарымен бөлу арқылы алынады, содан кейін осы бөліктерді белгілі бір тәсілдермен және әдістермен өнімнің қажетті формасына қосу және қалыптастыру арқылы алынады. Пішінді құрудың бұл процесі формация деп аталады.

Киімді қалыптастыру әдістерін ажыратыңыз: конструктивті; материалдарды пайдалану мен пластикалық қасиеттерге негізделген және біріктірілген. Дизайн әдісі жалпақ материалды бөліктерге толық немесе ішінара бөліп, оларды кейіннен өнімге қосу арқылы модельдің көлемді формасын алуға мүмкіндік береді.

Материалдардың бетін құрылымдық әдістермен жеке бөліктерге бөлетін сызықтар, олар алынған бөліктердің контурлық сызықтары болып табылады, қалыптастыру процестеріне қатысады, бірақ сәндік жүктемені төмендетпейді, құрылымдық деп аталады. Мұндай сызықтардың бөліктерін өңдеу және қосу кезінде тігістер байқалмайды. Осы сызықтардың конфигурациясының өзгеруі модель пішінінің өзгеруіне әкеледі.

Киімді қалыптастыруға қатысатын, сонымен қатар қосымша сәндік функцияларды орындайтын сызықтар, яғни күрделі элементтерді безендіру және үйлестіру рөлі сәндік және конструктивті деп аталады. Мұндай сызықтардың тігістері айқын көрінуі керек және әрлеу сызықтарымен, жиектермен және т. б. бұл рельеф сызықтары, кесу, сызу, тоқу және т. б. болуы мүмкін.

Киімді қалыптастыруға қатыспайтын, бірақ өнімді үйлесімді түрде безендіретін сызықтар, көбінесе бөлшектердің жиектерінің контурлық сызықтары (жақтар, жағалар, клапандар және т.б.) немесе әртүрлі әрлеу нәтижесінде пайда болатын сызықтар (әрлеу тігістері, кестелер, төсемдер және т. б.) сәндік деп аталады.

Бақылау сұрақтары:

1. Киім қандай функцияларды орындайды?
2. Киімге қандай талаптар қойылады?
3. Киім қандай белгілерге сәйкес жіктеледі?
4. Киімді кесу неге байланысты және сіз қандай кесулерді білесіз?
5. Киімді қалыптауға қалай қол жеткізіледі?

№ 1 ПРАКТИКАЛЫҚ ЖҰМЫС

Тақырыбы: заманауи киім ассортименті және оған қойылатын талаптар

Мақсаты: *гардероб және қазіргі* заманғы киім ассортименті тұжырымдамасымен және оларды қалыптастыру принциптерімен танысу. Берілген түрдегі киімнің сапасына қойылатын талаптарды анықтау.

Тапсырма:

1. Гардеробты және заманауи киім ассортиментін қалыптастыру принциптерімен танысыңыз. Мақсаты бойынша киімнің жіктелуін зерттеу.
2. Халықтың әлеуметтік топтарының бірі үшін ұтымды гардероб модельдерінің құрамы мен эскиздерін жасау.
3. *Гардероб, ұтымды гардероб, ассортимент, коллекция терминдерін анықтаңыз (қараңыз. Глоссарий).*

2.2 Адам денесі сыртқы пішінінің сипаттамасы

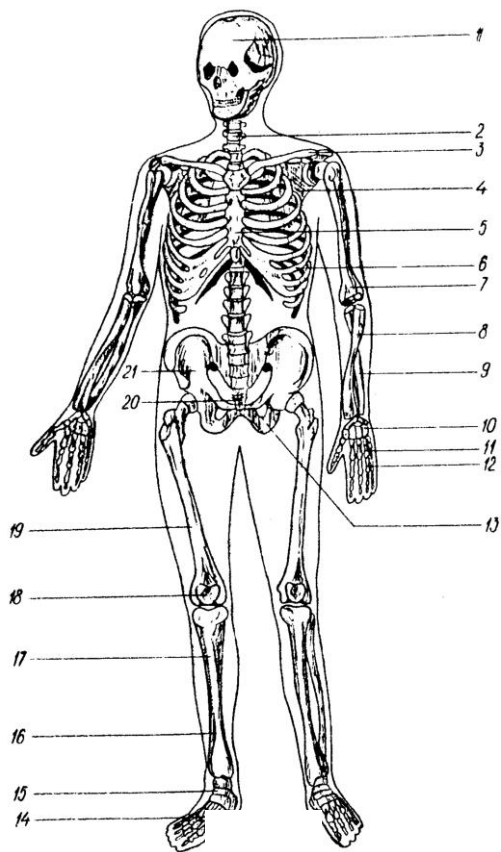
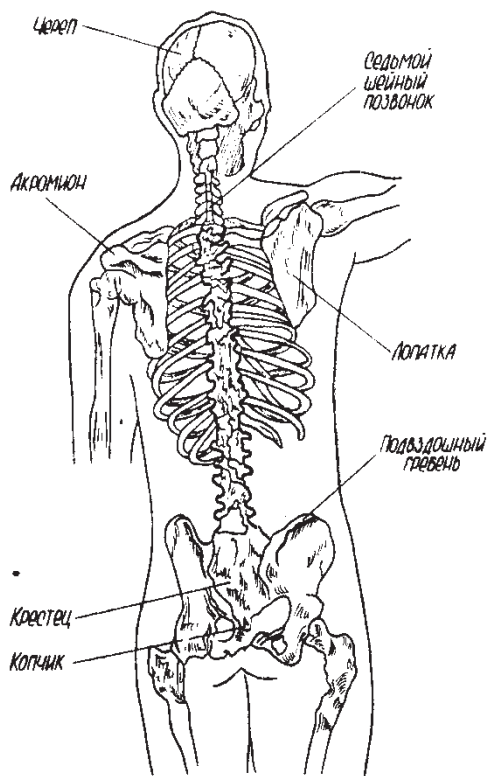
2.2.1. Адам денесінің анатомиялық құрылысы

Тұтынушылардың фигураларына жақсы сапалы отырғызуды қамтамасыз ететін киімдерді жобалау үшін олардың дене бітімінің, пропорцияларының, қалыптарының ерекшеліктерін білу қажет. Адамның дене бітімінің негізі-сүйек қаңқасы [2].

Адамның қаңқасы сүйектерден, шеміршектерден және байламдардан тұрады және ішкі мүшелерді механикалық әсерлерден қолдау, қозғалыс және қорғау функцияларын орындайды. Бұл қаңқа саны 170 жұптық және 36-непарных [2]. Адамның сүйек жүйесінің схемасы 2.8 және 2.9 суреттерде келтірілген.

Сүйектер бұлшықеттермен жабылған. 600-ден астам қаңқа бұлшықеттері бар. Бұлшықеттер жиырылып, қаңқаның жеке мүшелері мен сүйек тұтқаларының қозғалуына әкеледі. Әрбір бұлшықет қаңқаның сүйектеріне, бірлескен сөмкеге немесе теріге бекітілген сіңірден басталады және аяқталады [2, 5].

Сүйектердің бір-біріне қосылуы екі түрлі болуы мүмкін: үздіксіз және үзіліссіз.

Сурет 2.8-дененің,
мойыннын және бастын

Сурет 2.9-адамның сүйек

Бассүйек
Жетінші мойын омыртқасы
Құйымшақ

Адам қаңқасы (2.9-суретке түсініктеме):

1. бассүйек	12. саусақ фалангалары
2. омыртқа бағанасы	13. жамбас сүйек
3. бұғана	14. табан сүйектері
4. жауырын	15. толарсақ сүйектері
5. кеуде	16. асықты жілік сүйек
6. қабырға	17. асық жілік сүйегі
7. иық сүйегі	18. тізе тобығы
8. білек сүйегі	19. жамбас сүйегі
9. шынтақ сүйегі	20. шат сүйегі
10. білек сүйектері	21. жамбас сүйектің жалпақ басы
11. білезік сүйектері	

Сүйектердің үздіксіз немесе белсенді емес қосылыстары шеміршек (мысалы, қабырға), сүйек қосылыстары (құйымшақ және жамбас сүйектері 16 жастан кейін) немесе бұлшықеттер (омыртқасы бар иық пышақтары) арқылы жүзеге асырылады.

Қаңқаның мөлшері мен құрылымы адам денесінің пішіні мен мөлшеріне әсер етеді.

Адам денесінің сыртқы пішінін қарастырған кезде, әдетте, киімнің қалыптасуына әсер ететін негізгі үлкен бөліктер бөлінеді: бас, мойын, Магистраль, үстіңгі және астыңғы аяқтар, сүйектердің бір-біріне қосылуы екі түрлі болуы мүмкін: үздіксіз және үзіліссіз [2, 5].

Бастың пішіні бойлық және көлденең диаметрлердің арақатынасымен анықталады. Мұнда үш түрі бар:

- долихоцефалея-ұзын бас формасы;
- брахицефалея-дөңгелек бас формасы;
- мезоцефалея-аралық (орта) форма [2].

Мойын пішіндері әртүрлі. Мойын жетінші мойын омыртқасының деңгейімен шектеледі – артқы жағында, мойын негізінің нүктелерімен – жағында, кеуде сүйегі мен алдыңғы жақ сүйектерімен. Бүйірден қараған кезде мойын сәл алға қарай қисайған. Мойынның көлденең қимасының пішіні мойын шеңберін өлшеу деңгейінде артқы жағынан сәл тегістелген эллипске жақындайды. Мойынның ұзындығы бірқатар факторларға, соның ішінде иықтың көлбеуіне байланысты. Иықтың пішіні белгілі бір дәрежеде мойынның пішініне байланысты. Астыңғы көлбеу иықтармен мойын ұзартылған, тік (жоғары) иықтармен – қысқарғаны белгілі [2].

Иықтар (иық беткейлері) – кеуде қуысының үстіңгі бөлігі – мойын негізінен иық буындарына дейін орналасқан және мойыннан сәл көлбеу, VP "иық биіктігі" өлшемімен сипатталады. Иықтың биіктігі иықтары бар фигураларды ажыратады: жоғары ($VP=4,70,75$ см); □

қалыпты ($Vп =6,20,75$ см); □

және төмен ($VP =7,70,75$ см). □

Әйелдерде иықтың орташа көлбеуі-21. □

Иықтың пішініне иықтың ені әсер етеді, ол Шп-ның "иық беткейінің ені" Өлшем белгісінің өлшемімен сипатталады (сурет.2.10). Шп белгілерінің мәндеріне байланысты иықтар бөлінеді: қалыпты ені, кең және тар [2, 5].

Кеуде пішіні кеуде және пекторальды бұлшықеттердің мөлшерімен анықталады және көбінесе кеуде бездерінің пішініне байланысты. Кеуде қуысының пішіні тегіс, цилиндр тәрізді және конус тәрізді болуы мүмкін (үлкен негізді төмен қаратып кесілген конусқа ұқсайды). Сүт бездерінің мөлшері мен формасы өте алуан түрлі және жеке сипаттамаларға, жасына, толықтығына және басқа факторларға байланысты. Кеуде бездерінің төрт негізгі формасы бар: конустық, жарты шар тәрізді, шыныаяқ тәрізді және салбыраған. Бұл формалардың әрқайсысы мөлшері (даму дәрежесі) және орналасу деңгейімен ерекшеленеді. Даму дәрежесі бойынша кеуде бездері

нашар дамыған, орташа және жоғары дамыған болуы мүмкін. Орналасқан жері бойынша бездер ерекшеленеді: жоғары, қалыпты және төмен орналасқан [2, 6].

Іш-кеуде қуысы мен жамбастың үстіңгі шеті арасында орналасқан дененің іш қуысы. Оның формасы жынысына, адамның жасына, майдың мөлшеріне және кеуде мен жамбас мөлшерінің қатынасына байланысты өте алуан түрлі. Іштің пішіні болуы мүмкін: суға батқан, жалпақ және шығыңқы (дөңес). Жасы ұлғайған сайын артық май пайда болады, іштің пішіні дөңгелектеніп, алға қарай шығады, іш бұлшықеттері әлсірейді және май қатпарлары түрінде түсіп кетуі мүмкін [2, 5].

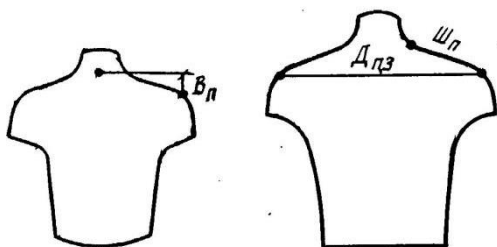
Артқы жағы-дененің артқы жағы, жетінші мойын омыртқасы мен құйымшақтың арасында орналасқан. Кеуде аймағының деңгейіндегі үстіңгі арқа кеуде деп аталады, ал астыңғы бөлігі бел деп аталады. Арқаның пішіні жұлын бағанының иілуімен, иық пышақтарының пішінімен және артқы және тері астындағы май қабатының бұлшықет даму дәрежесімен анықталады. Омыртқалы бағанның иілу дәрежесіне байланысты: қалыпты (омыртқаның барлық бөлімдерінің орташа иілімдері бар), иілген (кеуде кифозы үлкейген) және түзетілген (омыртқаның барлық бөлімдерінің тегіс, кішкентай иілімдері бар) арқа формалары [2, 5].

Үстіңгі (кеуде) бөлігіндегі арқа, әдетте, астыңғы (бел) бөлігіне қарағанда кеңірек. Өнімнің артқы жағының мөлшері мен пішініне әсер етеді және көбінесе оның дизайнын анықтайды.

Бөкселердің пішіні жамбас және глутеальды бұлшықеттердің пішінімен анықталады.

Бөкселерді ажыратыңыз: қалыпты, шығыңқы және жалпақ. Бөкселердің пішіні мен өлшемдері өнімнің көлемін тиісті деңгейде анықтайды.

Үстіңгі аяқтың пішіні (сурет.2.11) иық пен білектің бойлық осы арасындағы бұрышқа байланысты (α): қалыпты ($\alpha=164$), шынтақта бүгілген ($\alpha<164$) және түзетілген болуы мүмкін ($\alpha>164$)[2, 5].□□□□□□□□

Сурет 2.10-иықтың биіктігі мен енін өлшеу

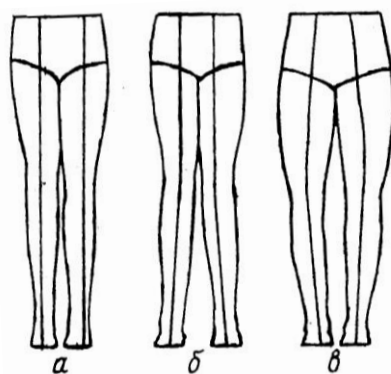
Сурет 2.11- Аяқ-қол пішінінің сызбасы

Иықтың (үстіңгі қолдың) денеге қатысты орналасуы альфа (α) бұрышына байланысты және болуы мүмкін: тік ($\alpha=90$), алдыңғы ($\alpha<90$) және

артқы (>90). □□□□□□□□ Бұлшықет пен тері астындағы май қабатының даму дәрежесіне байланысты қолдар бөлінеді: қалыпты, бұлшықет, жіңішке, жұқа және толық[2, 5].

Астыңғы аяқтың пішіні (сурет.2.12) жамбас және сирақ осьтерінің жағдайына, сондай-ақ жамбас буынындағы аналық бастың жағдайына байланысты: қалыпты болуы мүмкін (сурет.2.12, а) жамбас пен астыңғы аяқтың осьтері шамамен бір сызықта орналасқан кезде; Х – тәрізді (сурет.2.12 б) көрсетілген осьтер доғал, сыртқа ашық бұрыштар түзгенде; О-тәрізді (сурет.2.12 в) жамбас пен астыңғы аяқтың осьтері түзу, төмен қарай бөлінетін сызықтар түзгенде.

Астыңғы аяқтар, үстіңгі аяқтар сияқты, бұлшықеттердің даму дәрежесіне және тері астындағы май қабатына байланысты болуы мүмкін: қалыпты, бұлшықет, жіңішке, жұқа және толық (біркелкі немесе жекелеген жерлерде майдың локализациясымен) [2,5].

Сурет 2.12- Аяқ пішінінің сызбасы

Бақылау сұрақтары:

1. Адам денесінің қозғалтқыш аппаратының белсенді бөлігі қандай?
2. Адам денесінің қозғалтқыш аппаратының пассивті бөлігі қандай?
3. Бұл қаңқасы?
4. Адам денесінің қаңқасында қандай сүйектер бар?
5. Адам ағзасындағы бұлшықеттерді қандай ажыратады?
6. Дененің тірек бөліктерін атаңыз?
7. Иықтың көлбеуі немен сипатталады?
8. Үстіңгі және астыңғы аяқтардың пішіні неге байланысты?
9. Дененің пропорциялары дегеніміз не?

2.2.2 Денебітім түрлері

Физика-адам фигурасының жеке ерекшеліктері. Дененің белгілі бір бөліктеріндегі бұлшықеттер мен майдың даму дәрежесіне, қаңқаның пішіні мен мөлшеріне, адамның жынысы мен жасына байланысты. Физика мойын, кеуде, іш қуысы, үстіңгі және астыңғы аяқтар түрінде бағаланады.

Әйелдердің дене түрлері. Әр түрлі сипаттамалардың комбинациясы дене пішіндерінің топтарын құрайды, соған сәйкес әр түрлі дене түрлері бөлінеді. Әйел фигурасының сыртқы пішінін сипаттау үшін Югославия ғалымы Б. Шкерли ұсынған физикалық белгілерді топтарға жіктеу қолданылады (сурет.2.13) [3, 5].

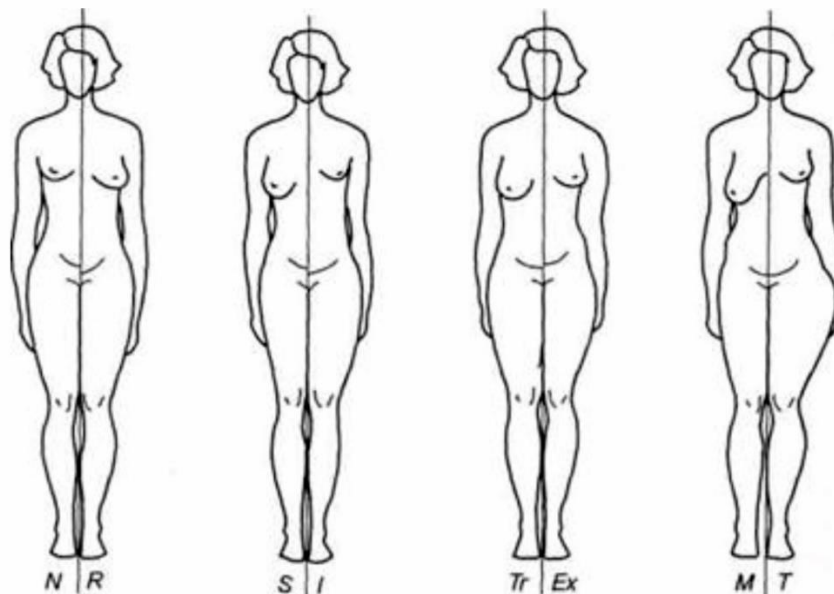
Бірінші топ-бүкіл денеге тері астындағы май қабатын біркелкі тарататын фигуралар.

Ажыратады:

L - *жұқа түрі*, бұлшықеттері нашар дамыған, май мөлшері аз, ұзын, тар және жалпақ кеуде, жалпақ асқазан;

N-қалыпты түрі: бұлшықет пен майдың орташа дамуы, кеуде қуысының цилиндрлік пішіні, тік, сәл дөңгеленген іш, кең жамбас;

R-Рубенс түрі (толық) – дене майы көп фигуралар.

Сурет 2.13-Б. Шкерлидің айтуы бойынша әйелдердің дене бітімі [5]

Екінші топ-бүкіл денеге тері астындағы май қабатының біркелкі бөлінбеуі бар фигуралар.

S - *үстіңгі түрі*, фигураның үстіңгі бөлігінде (мойын, кеуде, іш, қол аймақтары) майдың көп мөлшерімен сипатталады.)

I - *астыңғы түрі*, дененің астыңғы бөлігінде (бөкселер, жамбас, астыңғы іш, астыңғы іш) майдың көп мөлшерімен сипатталады.

Үшінші топ-тері астындағы май қабатының біркелкі бөлінбеуі бар фигуралар, негізінен магистральда немесе аяқ-қолдарда.

Магистраль-Tr, дене майлары магистральға шоғырланған.

Төтенше түрі-аяқ-қолдардағы май.

Төртінші топ (қосымша) – дененің жекелеген бөліктерінде тері астындағы май қабатының жоғарылауы бар фигуралар.

Кеуде түрі-M, дамыған кеуде бездері.

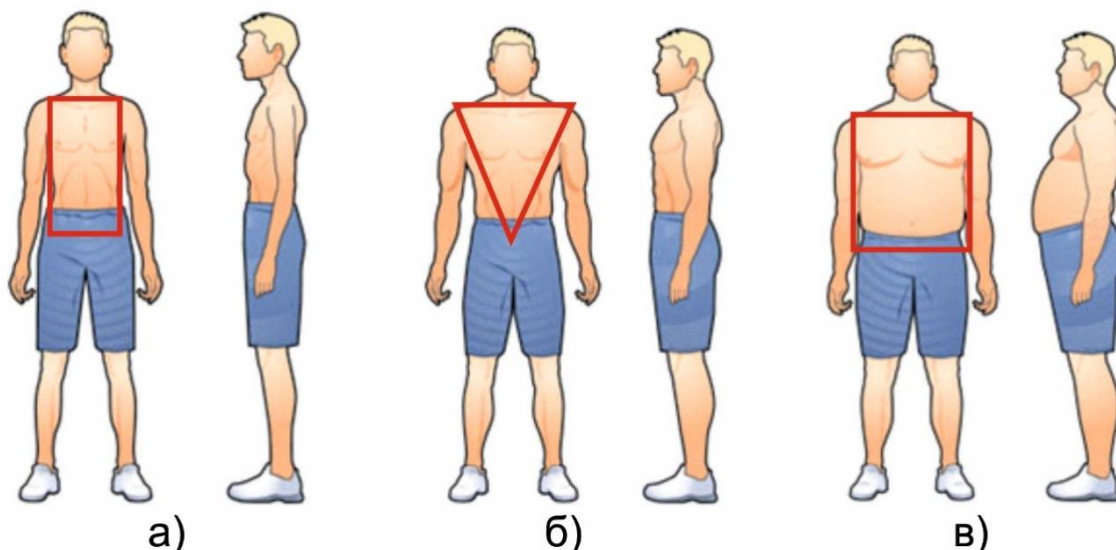
Бедер-т, жамбас аймағында дене майлары басым [5].

Ерлер фигураларының дене түрлері. Дененің үш негізгі түрі бар-кеуде, бұлшықет және іш (сурет.2.14), сондай – ақ төрт өтпелі-кеуде-бұлшықет, бұлшықет-кеуде, бұлшықет-іш, іш - бұлшықет және екі аралас түрі-кеуде-іш және іш-кеуде. Соңғы екі түрі анық емес деп бағаланады (нашар дамыған бұлшықет, ісінген іш).

Дененің кеуде түріне (сурет .2.14. а) майы нашар дамыған және бұлшықет дамуының әлсіз дәрежесі бар, жалпақ кеудесі, іш қуысы және, әдетте, артқы жағы бар ер адамдарға жатқызылуы керек [5].

Дененің бұлшықет түріне (сурет.2.14. б) орташа дамыған майы бар және бұлшықеттері жақсы дамыған, кеуде қуысы цилиндр тәрізді, іш қуысының түзу формасы және кәдімгі (толқынды), кейде артқы жағы бар ер адамдарға жатқызылуы керек.

Іштің дене түріне жоғары дамыған немесе көп май тұндырылған, бұлшықеттері әлсіз немесе орташа дамыған, кеуде қуысының конустық формасы бар, іштің дөңес формасы бар ер адамдар кіруі керек. Дененің құрсақ түріндегі жеке тұлғалардың артқы пішіні қарапайым (толқынды) немесе түзу және сутулалы болуы мүмкін [5].

Сурет 2.14-ерлер фигураларының дене тұрқы түрлері

Дененің аралық немесе өтпелі түрлері екі негізгі түрдің кез-келген белгілерінің үйлесімімен сипатталады.

Сонымен, кеуде қуысының бұлшықет түрі Кеудеден ерекшеленеді, себебі ол тегіс емес, бірақ кеуде қуысының жалпақ пішіні және бұлшықеттері жеткілікті дамыған.

Бұлшықет типінің айқын белгілері бар бұлшықет-кеуде түрінің дене түрі майдың таралу дәрежесін біршама төмендетеді, кейде жалпақ кеудеге ие.

Бұлшықет типінің ерекшеліктерінің негізгі кешеніндегі бұлшықет-іш қуысының Дене түрі майдың көбею дәрежесінің жоғарылауымен және кейде кеуде қуысының конустық формасымен сипатталады.

Іштің бұлшықет түрі, ерлер арасында жиі кездеседі. Көлемі мен тонусы жағынан жақсы дамыған бұлшық еттері іш типінің жалпы кешенімен сипатталады [5].

Балалардың физикасы өсу кезеңінде өзгереді және бұлшықет пен майдың даму деңгейіне, кеуде және іш қуысының, артқы және бөкселердің пішінін анықтайтын баланың жағдайы мен өмір салтына байланысты.

Балалар мен жасөспірімдердің физикасы в. г. схемасы бойынша бағаланады. Штефко-А. Д. Островский, оған сәйкес төрт негізгі түрі бөлінеді: астеноид, торакальды, бұлшықет және дигативті [5] (сурет.2.15).

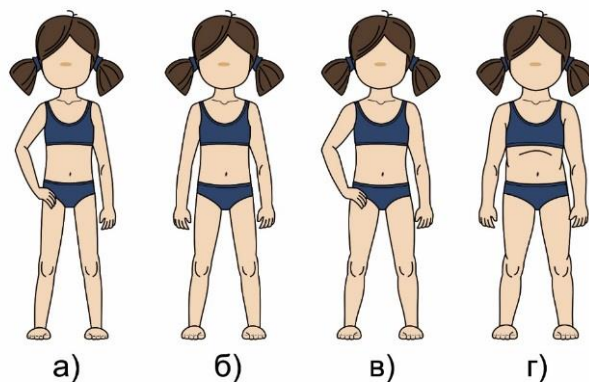
Астеноидты тип үшін (сурет.2.15 а) бұлшық еттер мен май қабаттарының әлсіз дамуы, жалпақ және тарылған кеуде, арқа, салыстырмалы түрде созылған астыңғы аяқтар тән.

Торакальды тип (сурет.2.15 б) бұлшықет пен майдың орташа немесе біршама төмен даму дәрежесі бар, сәл ұзартылған және тарылған кеуде, жалпақ асқазан, толқынды арқа.

Бұлшықет түрі (сурет.2.15 в) бұлшықет пен майдың орташа дамуымен сипатталады, цилиндрлік кеуде, жалпақ асқазан, толқынды арқа.

Дигативті тип (сурет.2.15 г) дене майының жоғарылауы, орташа немесе әлсіз бұлшықеттер, кеуденің конустық формасы, дөңгелек дөңес іш, тік артқы жағы бар [5].

Алайда, ұсынылған жіктеу жалпы болып табылады және дамудың әртүрлі кезеңдеріндегі балалар фигурасының физикалық ерекшеліктерін ескермейді. Сондықтан балаларға арналған киімді жобалау кезінде дененің жалпы белгілерін ғана ескеру қажет.

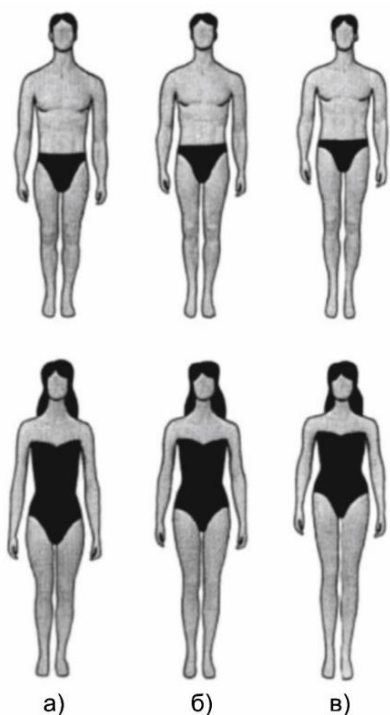
2.15-сурет - балалар фигураларының дене бітімі

2.2.3 Пропорциялар түрлері

Пропорциялар-бұл адам денесінің жеке бөліктерінің өлшемдерінің арақатынасы: бастың биіктігі мен дененің жалпы ұзындығы, магистраль мен аяқтың ұзындығы, жамбас ені мен иық ені [3].

Дененің жеке бөліктерінің пропорцияларының сипаты бойынша адам денесінің үш негізгі түрі ерекшеленеді:

- брахиморф-салыстырмалы түрде кең және ұзын денемен және қысқа аяқтармен сипатталады (сурет.2.16, а),
- долихоморфты-тар салыстырмалы түрде қысқа денемен және ұзын аяқтармен сипатталады (сурет.2.16 в),
- мезоморфты – долихоморфты және мезоморфты, қалыпты тұрпатты дене пішіндеріне тән орта позицияны алатын [3,5] (сурет.2.16 б).

Бақылау сұрақтары:

1. Адам денесінің пішінін қандай белгілер анықтайды?
2. Физика қандай белгілермен анықталады?
3. Әйел фигураларының дене түрлері қандай?
4. Әйелдер мен ерлердің дене түрлері қалай ерекшеленеді?
5. Балалардың дене бітімінің қандай түрлері бар?

Сурет 2. 16-адам фигурасының пропорциясының түрлері

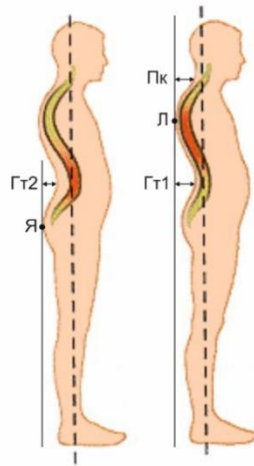
2.2.4 Дене мүсіні

Адамның пішіні-бұл өнімнің дизайнын жасау процесіне айтарлықтай әсер ететін адам денесінің сыртқы пішінінің маңызды сипаттамасы. Дене қалпын табиғи (тыныш) тік тұрған кезде адам денесінің конфигурациясының жеке ерекшеліктерін түсіну керек, бұл денені тепе-теңдікте ұстау үшін бұлшықет энергиясының минималды құнын талап етеді [3].

Омыртқа мен магистральдың пішініне қарай бөлінген қалыптардың бірнеше түрі бар.

Нақты фигураның қалпын артқы жағының сыртқы контурының 1,5-2,0 м қашықтықтан қарау арқылы анықтайды, сонымен қатар негізгі проекциялық өлшеулердің мәліметтерін - корпусстың (ДК) орналасуын және омыртқаның иілу дәрежесін сипаттайтын бірінші (Гт1) бел тереңдігін пайдалану ұсынылады [5] (сурет.2.17).

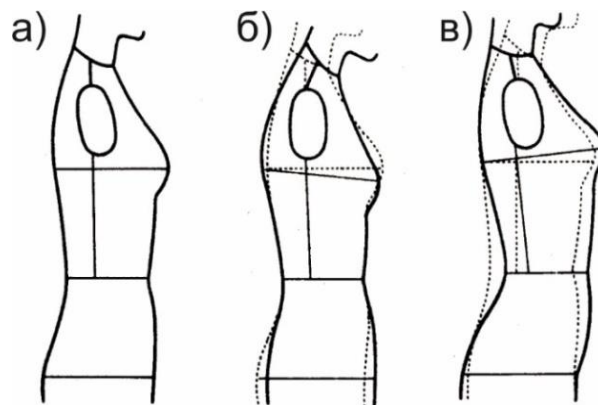
Дене тұрқы түріне сәйкес, қалыпты және иілген фигуралар ерекшеленеді (сурет.2.18).

Сурет 2.17-қалып түрлерін анықтау

Сутула фигурасы (сурет.2.18 б) ол жалпақ кеудемен, сәл алға қарай қисайған денемен, өткір шығыңқы иық пышақтары бар дөңгелек кеңейтілген арқамен, көбінесе бұлшықеттің әлсіз дамуымен сипатталады. Қалыпты қалыптағы фигурамен салыстырғанда артқы жағының ені мен ұзындығы артып, кеуде ені азаяды [5].

Иілген фигура (сурет.2.18 в) кеуде мен иықтың кең бұрылысымен, сәл ауытқыған денемен, жалпақ (иық пышақтарының шығыңқы жері жоқ) арқамен, белдің едәуір иілуімен және шығыңқы бөкселермен сипатталады. Қалыпты қалыптағы фигурамен салыстырғанда кеуде ені үлкейіп, артқы жағы кішірейеді [5].

2.18-сурет-қалыптардың түрлері, а) қалыпты; б) бүкір; в) иілген

Бақылау сұрақтары:

1. Дененің пропорциялары дегеніміз не? Неліктен олар тәуелді?
2. Не деген дене мүсіні?
3. Оны қалай анықтайды?
4. Дене пішіні бойынша фигуралардың қандай түрлерін ажыратады?

2.3 Киімді құрастыруға арналған бастапқы деректер

2.3.1 Фигураларды өлшеу

Фигураны өлшеу, модель туралы мәліметтер сияқты, өнімнің дизайнын жасау үшін бастапқы материал болып табылады.

Өлшемдер МЕМСТ 17522-81 " әйелдердің үлгілік фигуралары. Киімді жобалауға арналған өлшемді белгілер".

Адам денесінің өлшемдерін нақты сипаттайтын нүктелер антропометриялық деп аталады.

Антропологтар адам фигурасындағы 100 нүктеге дейін ерекшеленеді [4].

Іс жүзінде құрылымды құру үшін тек 20 нүкте жеткілікті. (Сур.2.19).

Апикальды (а) – бастың орбитальды-құлақ горизонталь күйінде орналасуы кезіндегі тәждің ең жоғары нүктесі.

Жатыр мойны (В) – жетінші мойын омыртқасының арқалық процесінің ең шығатын нүктесі.

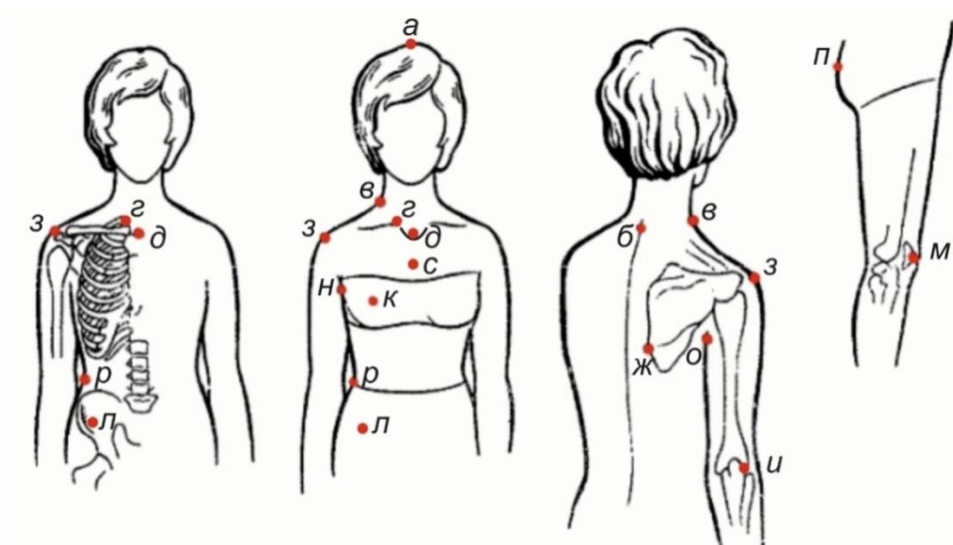
Мойын негізінің нүктесі (в) — мойын орамы сызығының тік жазықтықпен қиылысында орналасқан, иық еңісін жартысына бөлетін нүкте[5].

Қолтық асты ойысының алдыңғы бұрышы (н) – қолтық асты ойысының алдыңғы шетінен төмен түскен кезде пайда болған бұрыштың (доғаның) үстіңгі жағы [5].

Қолтық ойысының артқы бұрышы (о) — қолтық ойығының артқы шеті төмен түскен кезде пайда болған бұрыштың (доғаның) үстіңгі жағы.

Бел сызығының биіктік нүктесі (р) – дененің бүйір бетінің барынша жаншылған бөлігіндегі астыңғы қабырға мен мықын сүйегінің қырқасы (дененің оң жағында) арасындағы қашықтықтың ортасындағы нүкте.

Жамбасты (п) – барынша қолдайтын нүкте бөксе [5].

Сурет 2.19-адам фигурасының антропометриялық нүктелері [5]

Киімді жобалау үшін адам денесінің сыртқы пішінінің сипаттамасын ғана емес, сонымен қатар адам фигурасының өлшеулерімен немесе өлшемдік белгілерімен анықталатын оның өлшемді сипаттамасын да білу керек.

Өнімнің фигураға жақсы орналасуы, ең алдымен, өлшемді белгілердің дәл алынуына байланысты. Ол үшін оларды өлшеу кезінде келесі ережелерді сақтау керек:

1. Өлшеу кезінде сантиметрлік таспа денеге мықтап жабысып, жұмсақ маталарді кернеумен деформацияламауы керек.
2. Өлшеу процесінде өлшенуші тік, кернеусіз тұруы керек, оған үйреншікті қалпын сақтай отырып, қолды бойлай төмен түсіру керек, денесі, саусақтары созылған, аяқтары тіздеде түзетілген, өкшелері бірге, аяқтың киюы жайылған.
3. Өлшеуді өлшеуге кедергі келтіретін матаның үлкен қабаттарынсыз жеңіл киім киген фигурамен жүргізеді.
4. Өлшеу алдында фигураны физикалық асимметрияны анықтау үшін тексеру керек. Егер фигура асимметриялы болса, онда өлшеу тек оң жағында жүргізіледі.
5. Бел сызығын шнурмен немесе жұқа таспамен дененің ең жұқа жеріне бекітіңіз.
6. Фигураны 1 мм дәлдікпен өлшейді, шамалары см-ге жазылады [4].

Фигуралардың өлшемді белгілері шартты түрде келесі әріптермен белгіленеді:

В-биіктіктер (толық өлшенеді және жазылады).

D-Ұзындығы (толық өлшенеді және жазылады).

L-тереңдігі (толық өлшенеді және жазылады).

С-жартылай тұтқалар (толығымен өлшенеді және жартысы жазылады).

Р-корпустың орналасуы (толық өлшенеді және жазылады).

Ш-ені (Шп-дан басқа, толық өлшенеді, жартысы жазылады).

А-диаметрлер (толық өлшенеді және жазылады).

Ц-орталықтар арасындағы қашықтық (толық өлшенеді, жартысы жазылады).

Бас әріптердегі индекстер өлшеу орындарын көрсетеді.

Әйелдер фигураларының негізгі және қосымша өлшемдері 2.1-кестеде және 2.20 және 2.21-суреттерде келтірілген.

Әйелдің әрбір үлгілік фигурасы үш жетекші өлшемді белгілермен және бірқатар бағыныштылармен сипатталады.

Әйел фигурасының жетекші өлшемді белгілеріне мыналар жатады: Р, Сг3 және Сб. Киімнің мөлшері Сг3 Өлшем белгісімен анықталады. Іргелес өсінділер арасындағы дене ұзындығының аралығы 6 см-ге тең.

Киімнің толықтығы Sb және қосымша жетекші Өлшем белгісі арасындағы айырмашылықпен анықталады. Жасы мен мөлшеріне, өсуіне байланысты бөлінетін 4 толық топ бар.

Кесте 2.1-әйелдер фигураларының негізгі және қосымша өлшемдері

позициясының №	Өлшем белгісі	Шартты белгі	Өлшеу әдісі
1	2	3	4
Негізгі өлшемдер			
1	Өсуі	P	Еденнен апикальды нүктеге дейінгі қашықтықты тігінен өлшеңіз
2	Жартылай мойын	OM	Мойынның толық шеңберін өлшеңіз. Астыңғы жиегі бар таспа мойын нүктесінен сәл жоғары (яғни, жетінші мойын омыртқасының арқалық процесінің үстіңгі жағынан жоғары), бүйірден және алдыңғы жағынан-мойын түбінде, клавикулярлық нүктелерге тиіп, жоғары жабылады таспаның астыңғы жиегінде өлшеу шамасы оқылады. Жарты мөлшерде жазыңыз
3	Кеуденің бірінші жарты шеңбері	Cg1	Артқы жағында таспа көлденеңінен өтіп, қолтықтардың артқы бұрыштарының үстіңгі жиегіне, содан кейін қолтықтар бойымен және кеуде негізінің алдында өтуі керек
4	Кеуденің екінші жарты шеңбері	Cg2	Артқы жағында таспа көлденеңінен өтіп, қолтықтардың артқы бұрыштарының үстіңгі жиегіне тиіп, кеуде бездерінің шығыңқы нүктелері арқылы алдыңғы жағынан жабылуы керек
5	Кеуденің үшінші жарты шеңбері	Cg3	Таспа кеуде бездерінің шығыңқы нүктелері арқылы дененің айналасында көлденең өтуі керек Sg2 және SG3 бір уақытта өлшенеді
6	Белді жартылай ұстау	Ст	Таспа дененің айналасында көлденеңінен бел сызығы деңгейінде өтуі керек
7	Жартылай жамбас	Сб	Таспа көлденеңінен дененің айналасында, артқы жағынан – бөкселердің ең көрнекті нүктелерінде, алдыңғы жағынан – іштің шығуын ескере отырып өтуі керек
8	Ені кеуде бірінші	Шг1	Қолтықтардың алдыңғы бұрыштарынан ақылмен жоғары қарай тартылған вертикальдар арасындағы кеуде қуысының түбінен көлденеңінен өлшеңіз
9	Орталығы кеуде	Цг	Кеуде бездерінің шығатын нүктелері арасында көлденең өлшенеді
10	Белге дейінгі арқа ұзындығы екінші	Дтс2	Мойын түбіндегі иықтың үстіңгі нүктесінен омыртқаға параллель бел сызығына дейін өлшеңіз
11	Алдыңғы талдың ұзындығы екінші	Дтп2	Мойын түбіндегі иықтың үстіңгі нүктесінен кеуде безінің шығыңқы нүктесі арқылы оның орналасуын белгілеп, әрі қарай фигураның ортаңғы сызығына параллель өлшейді

2.1 кестенің жалғасы

1	2	3	4
12	Биіктігі кеуде	Вг2	Мойын түбіндегі иықтың үстіңгі нүктесінен кеуде безінің шығыңқы нүктесіне дейін өлшенеді, Dtp2-ден бір уақытта алынады
13	Артқы жағындағы биіктігі екінші	Впрз2	Мойын түбіндегі иықтың үстіңгі нүктесінен омыртқаға параллель қолтықтың артқы бұрыштары деңгейінде өтетін көлденеңге дейін өлшеңіз
14	Белге дейінгі арқа ұзындығы	Дтс1	Омыртқаның белден жетінші мойын омыртқасына дейінгі қиылысу нүктесінен өлшенеді
15	Иық биіктігі қиғаш екінші	Утк2	Бел сызығының омыртқамен қиылысуынан соңғы иық нүктесіне дейін өлшеңіз
16	Артқы ені	Шс	Қолтықтардың артқы бұрыштары арасындағы иық пышақтары бойымен көлденең өлшенеді
17	Иық беткейінің ені	Шп	Мойын түбіндегі жобаланған иық тігісінің үстіңгі нүктесінен оның соңғы нүктесіне дейін өлшеңіз
18	Жең Ұзындығы	Др	Қол иық пен білектің сыртқы беті бойымен жобаланған иық тігісінің соңғы нүктесінен қалаған ұзындық деңгейіне дейін еркін түсірілген кезде өлшенеді
19	Иық шеңбері	Оп	Еркін түсірілген қолмен иық осыне перпендикуляр өлшенеді және таспаның үстіңгі шеті қолтықтың артқы бұрышына тиіп, қолдың сыртқы бетіне жабылуы керек
20	Өнімнің ұзындығы	Ди	Ол артқы жағынан жетінші мойын омыртқасынан қалаған ұзындық деңгейіне дейін өлшенеді
Қосымша өлшеулер			
21	Ені кеуде екінші	Шг2	Тік, ақыл-ой арасындағы кеуде бездерінің шығыңқы нүктелері бойынша көлденеңінен өлшеңіз қолтықтың алдыңғы бұрыштарынан төмен түсірілген (жарты өлшемде жазылған)
22	Белге дейінгі Арқаның 2 ұзындығы	Дтс2	Иық пышақтарының дөңес болуын ескере отырып, мойын түбіндегі иықтың ең жоғары нүктесінен омыртқаға параллель және одан әрі тігінен бел сызықтарының деңгейіне дейін өлшенеді
23	Иық 2 биіктігі алдыңғы жағынан	Впкп 2	Кеуде қуысының шығыңқы құмарлығынан соңғы иық нүктесіне дейін өлшеңіз
24	Орамы білезік	Озап	білек осыне перпендикуляр, білек буыны арқылы өлшенеді
25	Бел сызығынан еденге дейінгі қашықтық	Дсб	Бел сызығының биіктігінен жамбастың бүйір беті бойымен және одан әрі тігінен еденге дейін өлшеңіз
26	Алдыңғы жағынан белден еденге дейінгі қашықтық	Дсп	Бел сызығынан іштің ең шығыңқы нүктесі арқылы және одан әрі тігінен еденге дейін өлшеңіз

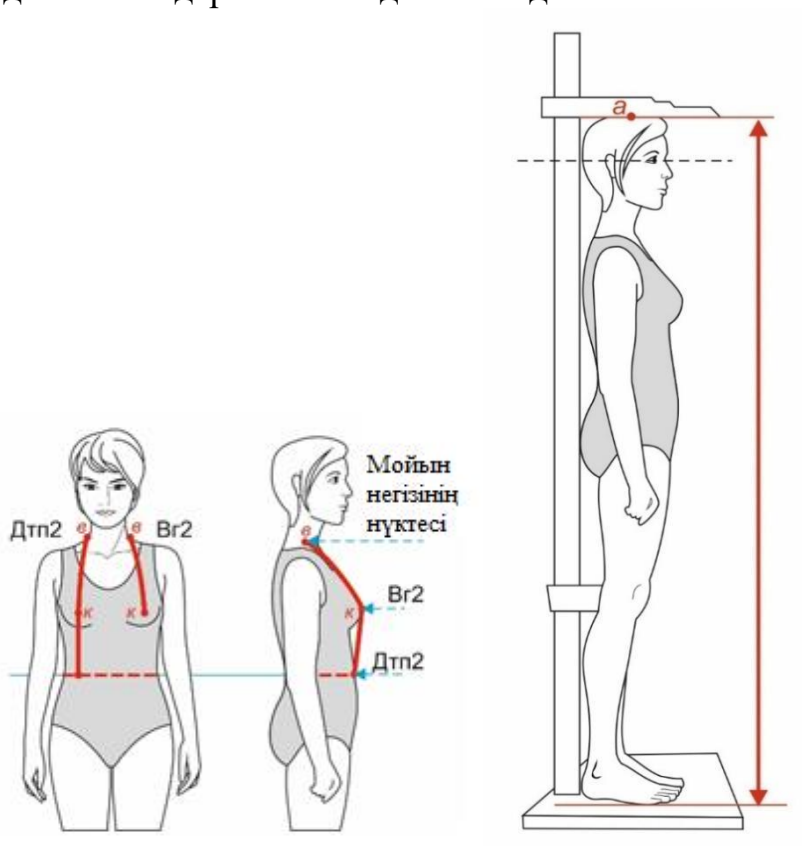
2.1 кестенің аяқталуы

1	2	3	4
27	Артқы жағындағы белден еденге дейінгі қашықтық	Дсз	Бел сызығының омыртқамен қиылысу нүктесінен және одан әрі тігінен еденге дейін өлшеңіз
28	Бас шеңбері	Огол	Бастың айналасын оксительды туберкулездің ең көрнекті нүктесі және фронтальды туберкулез орталықтары арқылы өлшеңіз

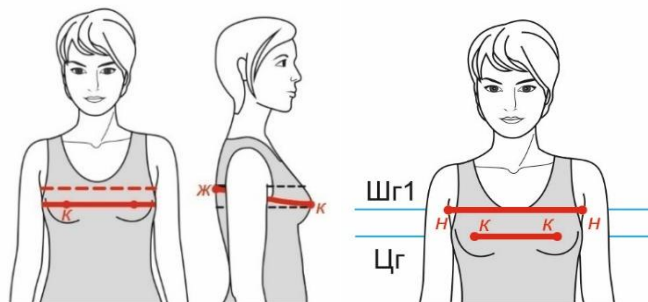
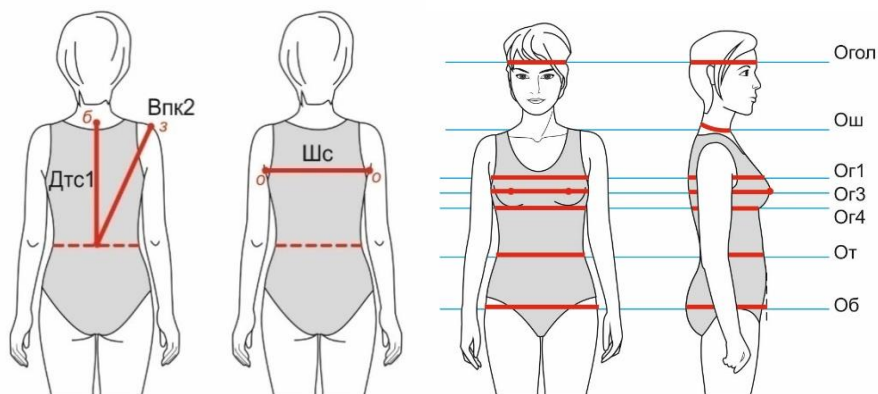
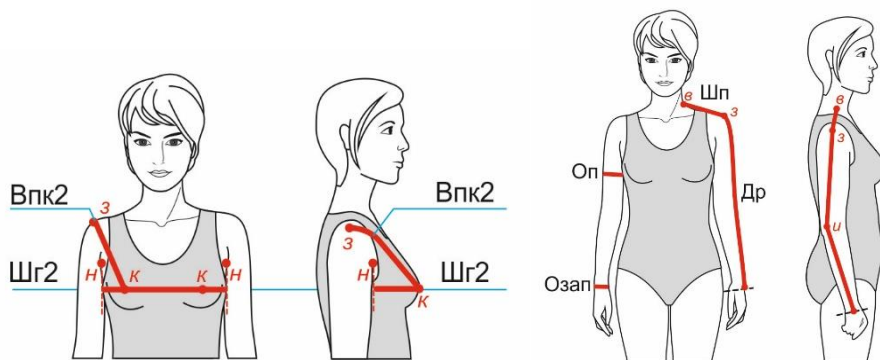
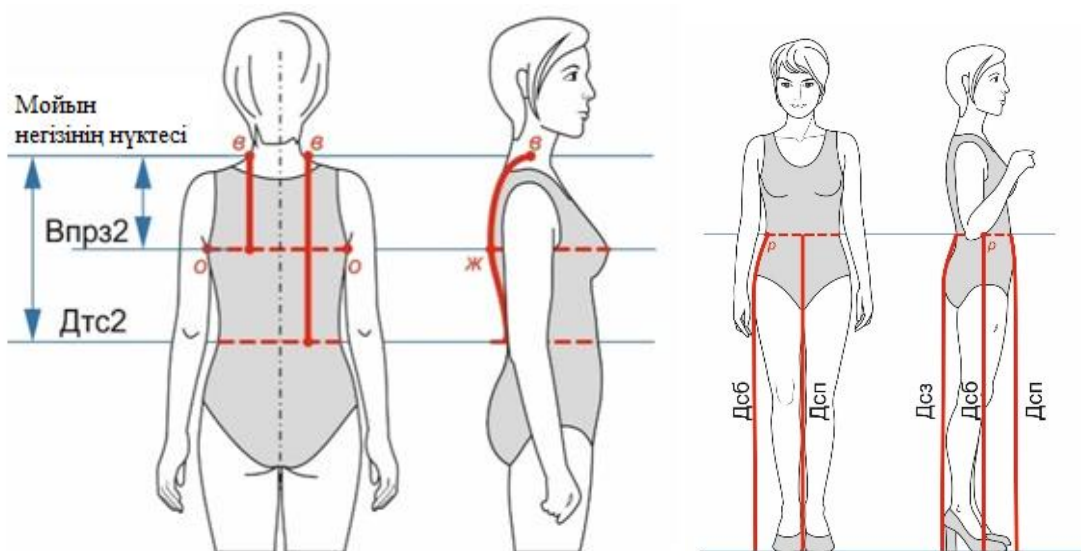

Бақылау сұрақтары:

1. "Антропометриялық нүктелер" ұғымын түсіндіріңіз.
2. Өлшем белгісі дегеніміз не?
3. Жарты өлшемде қандай өлшемдер жазылады?
4. Адам фигурасын өлшеу үшін қандай құралдар мен құрылғылар қолданылады?
5. SG1, Sg2, SG3 өлшеу процесінің айырмашылығы неде?
6. Қандай өлшемдер негізгі деп аталады?
7. Қандай өлшемдер көмекші деп аталады?
8. Қандай өлшемдер қосымша деп аталады?
9. Қандай өлшемдер жетекші деп аталады?

Сурет 2.20-әйел фигурасын өлшеу схемасы

Сурет 2.21-әйел фигурасын өлшеу схемасы

№ 2 ПРАКТИКАЛЫҚ ЖҰМЫС

Тақырыбы: адам денесінің өлшемді сипаттамасы

Мақсаты: киімді жобалау үшін қажетті өлшемді белгілерді өлшеу әдістемесін игеру.

Тапсырма:

1. Өлшем белгілерін өлшеу әдістемесімен танысу.
2. Негізгі антропометриялық нүктелер мен өлшеу схемаларының орналасуын сызу.
3. Берілген бағдарлама бойынша адам денесінің көлеміне өлшеу жүргізу (ССТ 17-325-86 және ССТ 17-326-81).
4. Нақты және оған сәйкес келетін үлгілік фигураның өлшемді белгілерін салыстыру.

Құралдар мен құрылғылар: сантиметрлік лента, белдікті бекітуге арналған серпімді жолақ немесе таспа, сызғыш, бой өлшегіш, практикалық жұмыстарға арналған дәптерлер.

Нұсқаулық: жұмысты орындау үшін 2 адамнан тұратын студенттер тобы бір-бірін кезекпен өлшейді және нәтижелерін жазады. Өлшеулер 2.1-кестеге сәйкес жүргізіледі. Нақты фигураның Ст3 Өлшем белгісі бойынша студент 1-қосымшаның 2-кестесінен нақты фигураның өлшеміне жақын өлшемді анықтайды және таңдайды. Үлгілік және нақты фигуралардың деректері 2.2-кестеге енгізіледі және олардың салыстырмалы сипаттамасы беріледі.

Кесте 2.2-үлгілік және нақты фигураны өлшеу

Өлшем белгісінің атауы	Шартты белгісі	Өлшем шамасы		Айырмашылық, см
		Нақты	Үлгі	
Өсуі	P	163,0	164,0	-1,0
Жартылай мойын
...

№ 3 ПРАКТИКАЛЫҚ ЖҰМЫС

Тақырыбы: адам денесінің жетекші өлшемді белгілері

Мақсаты: үлгілік фигураларды жіктеуді, нақты фигураның түрін анықтауды игеру

Тапсырма:

1. Әйел фигураларының өлшемді белгілерін зерттеу.
2. Берілген өлшем белгілері бойынша әйел фигураларының түрлерін анықтау.
3. Киімнің таңбалануын анықтау

Құралдар мен құрылғылар: сантиметрлік лента, белдікті бекітуге арналған серпімді жолақ немесе таспа, сызғыш, практикалық жұмыстарға арналған дәптерлер.

Нұсқаулық: жұмысты орындау үшін студенттер фигураның толық тобын анықтауы керек. Ол үшін айырмашылықты табыңыз (об-Ог3). 4, 8, 12, 16 см айырмашылығы бар 4 толық топ орнатылды. Әрбір студент берілген нұсқаға сәйкес 2.3-кестеде көрсетілген өлшемді белгілері бар әйел фигурасының түрін анықтайды.

Кесте 2.3-әйел фигураларының жетекші өлшемді белгілерінің берілген мәндерінің нұсқалары, см

нұсқа №	Өсу (P)	Үшінші кеуде шеңбері (Ог3)	Жамбас шеңбері (туралы)
1	153,9	86,7;	90
2	155	90,2	103,8
3	161,1	97,8	108,4
4	166,8	98,2	109,8
5	148,7	97,6	101,2
6	159,2	101,8	114,2
7	166,0	105,2	110,6
8	167,3	111	121,8
9	172,6	118,2	130
10	173,1	102,2	110
11	178,5	98,6	106,8
12	163,4	126,4	137,6
13	154,6	103,2	106,2
14	162,0	106,6	117
15	173,1	94,2	102

Фигуралардың түрлерін анықтау және киімді таңбалау кезінде 2.4-кестені толтыру қажет.

2.4-кесте-фигуралардың түрлерін анықтау және жетекші Өлшем белгілерінің берілген мәндері үшін киімді таңбалау

Нұсқа нөмірі	Өлшемді белгінің берілген мәні			Үлгілік фигураның сипаттамасы			Толық топ (Об-Ог3)	Киімді таңбалау
	P	Ог3	Туралы	P	Ог3	Туралы		
1	2	3	4	5	6	7	8	9
1	153,9	86,7	90	152	88	92	1	152-88-92

2.3.2 Конструктивтік қосымшалар

Құрылымның негізін құру үшін адам денесінің пішінін өлшеуден басқа, сіз еркін өлшеуге арналған сыйақыларды білуіңіз керек. Жобаланған пішіннің дизайнын жасау дәлдігі еркін өлшеудің артықшылықтарын өңір астыға байланысты. Бұл жалпы мақсаттағы кеңдік (үстеме) (жалпы кеңдік) - бүкіл өнімнің еніне немесе жеке - өнімнің учаскелеріне (бөліктеріне) [4].

Барлық бұйымның еніне арналған әдістер:

Пг-кеуде;

Пт-бел;

Пб-жамбас.

Бұйымның учаскелеріне (бөлшектеріне) үстеме:

Бшс-Арқаның еніне;

Пшп-бойдың еніне (алдыңғы);

Пдмс-Арқаның бел ұзындығына;

Пспр-ойықтың тереңдігіне (еркіндігіне) ;

Пшгорл-мойынның еніне;

Пггорл - бойдың мойнының тереңдігіне (алдыңғы);

Пвгорл. *Арқаның мойнының* биіктігіне (тереңдігіне) с - к;

Поп-иық шеңберіне;

Позап. - білек шеңберіне [4].

Еркін өлшеуге арналған кеңдік (жалпы) екі топқа бөлінеді:

- тыныс алу, қозғалыс еркіндігін, жылу алмасуды реттеуге арналған ауа шлицаның болуын қамтамасыз ететін техникалық;
- декоративтік-конструктивтік өсулер (киімнің декоративтік-конструктивтік безендірілуіне).

Техникалық өсу адамның қалыпты өмірін қамтамасыз етеді. Киімнің белгілі бір ассортименті үшін олар тұрақты мәнге ие. Сонымен, көйлектерге арналған кеуде деңгейіндегі өнімнің еніне техникалық өсу 2 см, куртқалар мен куртқалар үшін - 3 см, пальто үшін — 4 см, үстіңгі материалдың қалыңдығын, төсемдер мен төсемдерді (оқшаулағыш төсемдерді қоспағанда), киімнің астыңғы қабаттарын ескере отырып.

Сәндік және құрылымдық өсулер киімнің көлемі мен формасына байланысты, сондықтан әртүрлі мәндерді қабылдауы мүмкін (0-ден 20 сантиметрге дейін және одан да көп).

Есептеулерді жеңілдету үшін іс жүзінде техникалық және сәндік және құрылымдық өсудің мөлшерін қоса алғанда, еркін өлшеуге арналған жалпы жеңілдіктер (өсулер) қолданылады.

Классикалық ассортименттегі ерлер өнімдері үшін еркін өлшеудің ең көп таралған мөлшері 2.5-кестеде келтірілген.

Әйелдер киімінің өнімдері үшін олардың пішіндерінің алуан түрлілігіне байланысты белгілі бір өсу мөлшерін және олардың комбинациясын барлық уақыт кезеңдеріндегі киімнің белгілі бір силуэтіне жатқызу мүмкін емес. Сондықтан, 2.6-кестеде өнімнің тиісті деңгейде немесе құрылымдық аймақта орналасу дәрежесін ғана сипаттайтын қосымша мәндер көрсетілген.

Модельге байланысты кеудеге, белге және жамбасқа арналған бос орындар кез-келген комбинацияда таңдалуы мүмкін. Сондай-ақ, өнімнің пішініне байланысты *ПГ* кеуде сызығы бойымен өнімнің еніне жалпы өсу артқы, алдыңғы бой (алдыңғы) бөліктерінде әр түрлі бөлінуі мүмкін, ал қалған мөлшері тірекке жатады (2.5, 2.6 кестелер).

Әдетте, өнімнің фигураға өте тығыз орналасуын қамтамасыз ететін жалпы жеңілдіктер зығырдың кейбір түрлерін жобалау кезінде

қолданылады, ал құрылымның жеке бөліктеріне минималды мәндермен қосу кез-келген мақсаттағы киімде қолданылады.

Қысқы және оқшауланған өнімдер үшін көрсетілген өсім мөлшері артады. Қосымша өсу мөлшері оқшаулау төсемінің қалыңдығына байланысты. Қалған өсу мәндері 2.7-2.10 кестелерде келтірілген.

Белдік бұйымдарының негізгі учаскелерінің еніне еркін сәйкес келу үшін ұсынылған өсу мөлшері 2.11, 2.12 кестелерде көрсетілген.

2.5-кесте-кеуде және Сан сызығы бойынша еркін орналасуға арналған, сондай-ақ ерлердің иық бұйымдарына арналған арқаның және бойдың ені олардың силуэтіне қарай, см

Бұйым	Жонынд				Жартылай іргелес				Тікелей			
	Пг	Пб	ҚШ.с	ҚШ.п	Пг	Пб	ҚШ.с	ҚШ.п	Пг	Пб	ҚШ.с	ҚШ.п
Жилет	3-4	1,5-2	0,5-0,7	0,5-1	5-6	2,5-3	0,7-1,2	0,7-1,2	-	-	-	-
Пиджак	6,5-7	2,5-3	1-1,3	1,2-1,5	7,5-9,5	4-6	1,5-2,5	1,2-3	10-11	6-8	2,5-3	2,5-3
Маусымдық және жазғы Пальто	9,5-10	5-5,5	1,8-2	2-2,3	10,5-12,5	7,5-8,5	2,2-3	2,5-4	12-14	11-13	3,5-3,7	3,5-4,5

Ескертпелер:

1. Пг-ның өсуі кеуденің жартылай еніне үшінші рет беріледі.

2. PG-нің өсуі 2 см, кеуде шеңбері 96 см болатын 176-ші толық топтың үлгілік фигурасына жақын фигуралар үшін ұсынылады. Басқа өлшемдері бар фигураларда силуэтті бірдей визуалды қабылдауды сақтау үшін, бұл өсулер кеуде шеңбері аз және биіктігі үлкен фигуралар үшін 0,5-1 см-ге артады және кеуде шеңбері үлкен және биіктігі аз фигуралар үшін 0,5-1 см-ге азаяды.

2.6-кесте-кеудеге, белге және жамбасқа, сондай-ақ әйелдер иық бұйымдарына арналған арқаның және бойдың еніне олардың орналасу дәрежесіне қарай еркін орналасуға арналған үстемелер, см

Бұйым	Өте тығыз					Тығыз					Орта		
	Пг	ЖМ	Пб	ҚШ.с	ҚШ.п	Пг	ЖМ	Пб	ҚШ.с	ҚШ.п	Пг	ЖМ	Пб
Көйлек	4-5	1-1,5	0,5-1	0,6-0,8	0	5-6	2-3	1-1,5	0,8-1	0-0,3	6-7	4-5	2-3
Жакет	5-6	1,5-2	1-2	0,8-1	0	6-7	2-4	1,5-2,5	1-1,2	0-0,5	7-8	5-7	3-4
Маусымдық және жазғы Пальто	6-7	2-3	2-3	1-1,2	0	7-8	4-5	3-4,5	1,2-1,4	0-0,5	8-9	6-8	4,5-7

2.6 кестенің жалғасы

Бұйым	Орта		Еркін					Өте еркін			
	ҚШ.с	ҚШ.п	Пг	ЖМ	Пб	ҚШ.с	ҚШ.п	Пг	ЖМ және тб	ҚШ.с	ҚШ.п
Көйлек	1-1,4	0,5-0,8	7-9	5-тен жоғары	3-тен жоғары	1,4-2	0,8-1,4	9-дан жоғары	Достига үлгілерді дайындау процесін де бұрылыстар немесе фалдалар енгізу арқылы белгіленеді	2-ден жоғары	Астам 1,4
Жакет	1,2-1,6	0,6-1	8-10	7-ден жоғары	4-тен жоғары	1,6-2,2	1-1,6	10-нан жоғары		2,2-ден жоғары	1,6 жоғары
Маусымдық және жазғы Пальто	1,4-1,8	0,8-1,2	9-11	8-ден жоғары	7-ден жоғары	1,8-2,4	1,2-1,8	11-ден жоғары		2,4-тен жоғары	Астам 1,8

2.7-кесте-Арқаның белге дейінгі ұзындығына, ойықтың тереңдігіне, мойнының еніне, тереңдігіне және биіктігіне (тереңдігіне) үстеме, см

Бұйым	Пд.т.	Пс.пр	ҚШ.горл	Пг.горл.	Пв.горл
<i>Ерлерге арналған</i>					
Маусымдық және жазғы Пальто	1,5	4-4,5	1,5	-	-
Қысқы Пальто	2	4,5-5	2	-	-
Пиджак	1	2-3	1	-	-
Жилет	1	5-6	1	-	-
<i>Әйелдер үшін</i>					
Маусымдық және жазғы Пальто	1	2-3,5	1-1,5	Моделі бойынша	0,2-0,4
Қысқы Пальто	1,5-2	3,5-4,5	1,5-2	-	0,6
Жакет	0,7-1	2,5-3	1	-	-
Көйлек	0,5	1-205	0,5-1	-	-

Ескертпелер:

1. Жұқа маталардан жасалған ерлер өнімдері үшін аз өсім алынады, қалың маталардан жасалған және оқшауланған ерлер өнімдері үшін үлкен өсім алынады.
2. Ерлер өнімдері үшін PS минималды мәндері берілген. пр және Пш. горл.
3. Бұл қоспалар жұқа маталардан және орташа қалыңдықтағы маталардан жасалған әйелдер өнімдері үшін алынады. Олардың қалың маталарының өнімдері үшін өсу 0,5-1 см артады.
4. Сән талаптарына байланысты әйелдер өнімдері үшін иллицаны 3-5 см немесе одан да көп үлкейтуге болады (бел сызығына дейін). Шұңқырдың едәуір тереңдеуі көйлектің жұмсақ формаларына, шаршы ойыққа, регланга және тұтас жеңдерге тән.

2.8 - кесте-ерлер бұйымдарына арналған $P_{оп}$ иығына еркін орналасуға арналған үстемелер, см

Жең түрі	Пиджак	Маусымдық және жазғы Пальто
Тар	7-8	10,5-11,5
Қалыпты	8-11	12-14
Кеңейтілген	11,5-12,5	14,5-15,5

2.9-кесте-әйелдер өнімдеріне арналған Поп_{иық шеңберіне еркін сәйкес келу, қараңыз.}

Жең түрі	Көйлек	Жакет	Маусымдық және жазғы Пальто
Тығыз бекітілген	3-4,5	5-6	5-6,5
Тар	4-5	5,5-6,5	5,5-7
Орташа	5-6	6,5-8	7,5-9
Кеңейтілген	7-9	8,5-10	9,5-11
Кең	9-10	10,5-12	11,5-13
Өте кең	11-14	12,5-15,5	14-19,5

Ескертпелер:

1. Оқшаулағыш тығыздағышқа қосымша өсу 1-2 см құрайды.
2. Әдеттегіден гөрі иық шеңбері бар фигуралар үшін, сондай-ақ үлкен фигуралар үшін аз өсулер алынады.

2.10-кесте-материалдарға байланысты ойықтың ұзындығы 1 см Н жең шеңберін отырғызу нормасы, см

30% - дан астам синтетикалық талшықтар салынған жүн костюмдері, синтетикалық талшықтардан жасалған жібек мата және табиғи жібектен (креп-шифон) жасалған жеңіл креп және т. б.	0,04-0,06
15-тен 30% - ға дейін синтетикалық талшықтары бар жүн костюмдері, орта салмақтағы Жібек креп (крепдешин және т. б.) және мақта-мата, жазғы көйлектер (майя, вольта, маркизет және т. б.)	0,06-0,08
Таза жүн көйлек, жібек көйлек-костюм, мақта-мата киім-кешек (кашемир, гарус, скотка және т. б.), зығыр жаймалар, жөкелер, мақта-мата киім-кешек, қамыт костюмдері	0,08-0,1
Жартылай жүн камвольды көйлектер, жұқа суконды камвольды және пальталы, жүн костюмді Шұға, таза жүнді пальталы жұқа суконды көйлектер	0,1-0,12
Пальталы жүн, ірі сүректі драпалар және жартылай жүнді жіңішке сүректі драпалар	0,12-0,14
Жұқа сүректі жұмсақ драпалар	0,15-0,16

Ескертпелер:

1. Көрсетілген нормалар отырғызу түбі а жеңді қондыру кезінде қолданады. Бекітудің басқа әдістерімен, мысалы, тігісті үтіктеу немесе тірекке қарай үтіктеу жағдайында қону нормалары 50% - ға азаяды.
2. Толтырылған басын жасау үшін жеңдер үлкен қону жылдамдығын алады.

2.11-кесте - ерлердің белдік бұйымдарына арналған олардың орналасу дәрежесіне қарай еркін жанасуға арналған үстемелер, см

Бұйым	Тығыз бекітілген		Іргелес		Еркін	
	Пб	Пбед	Пб	Пбед	Пб	Пбед
Шалбар	0-0,5	0,5-1	1-2,5	7-11	3-7	16-18

Ескертпелер:

1. Үлкен фигураларда жамбас шеңберіне үлкен өсу ұсынылады.
2. Белбеуі жоқ шалбарда немесе белбеуі жоқ белдіктің астында пішіннен алынған өлшем болған кезде 0, ал үлгі үшін – 0,5 см тең болады. Белге жанасуды реттейтін шалбарда Пт реттеуге 2-3 см тең алынады. Серпімді немесе шілтердегі шалбарда рт модельге сәйкес беріледі.

2.12-кесте - әйелдерге арналған белдік бұйымдарына олардың орналасу дәрежесіне қарай еркін орналасуға арналған үстемелер, см

Бұйым	Өте тығыз		Тығыз		Орта		Еркін	
	ЖМ	Пб	ЖМ	Пб	ЖМ	Пб	ЖМ	Пб
Белдемше	0	0-0,5	0,5-0,7	0,7-1	1	1,5-2	Астам 1,0	Астам 2,0
Шалбар	0	0-0,5	0,5-0,7	0,7-1	1-1,5	1,5-2,5	1,5	2,5

Бақылау сұрақтары:

1. Бұл салмақ?
2. Сіз еркін өлшеудің қандай түрлерін білесіз?
3. Техникалық өсу деп нені атайды?
4. Сәндік және конструктивті өсу неге байланысты?
5. Материалдың қалыңдығы өсуді өңір астыға әсер ете ме?

2.4 Әйелдердің иық бұйымдарын құрастыру

2.4.1 Қондырма жеңді иық бұйымдарын құрастыру

Киімнің жаңа үлгілерін жасау кезінде әртүрлі дизайн әдістері қолданылады. Олардың кейбіреулері тапсырыс берушілердің жеке фигураларына арналған дизайн негіздерін жасауға арналған (орталық тәжірибелік-техникалық тігін зертханасының киімдерін жобалаудың Бірыңғай әдісі - ОТТТЗ), басқалары - жаппай өндірілетін өнімдердің сызбаларын жобалауға арналған.

ОТТТЗ әдістемесінде құрылымның әр бөлімі фигураның тиісті бөлігін өлшеу деректері бойынша жасалады, бұл өнімнің фигураның өлшемі мен формасына сәйкестігін қамтамасыз етеді.

Сызбаның негізгі торын салу. Фигураның өлшемді белгілерін анықтай отырып, физиканы бағалай отырып, модельдің пішіні мен дизайнын, сондай-ақ материалдардың негізгі қасиеттерін зерттей отырып, өсулер таңдалады. Содан кейін олар құрылымды алдын-ала есептеуді бастайды. Яғни, өнімнің негізгі бөліктерін (артқы, бойы, арықтар) анықтау және сызбаның негізгі торын салу (2.13-кесте).

Бұйымның конструкциясы сызбасының базистік торы-бұйымның жалпы өлшемдерін (оның ені мен ұзындығын) анықтайтын көлденең және тік сызықтардың жиынтығы [4].

2.13-кесте - әйелдер иық бұйымының базистік торының құрылысы

Конструктивті учаске	Белгісі	Есептеу формуласы	Ескертпе
1	2	3	4
Тор ені	A0a1	$C_{г3} + Пг$	A0 нүктесінде шыңымен дұрыс бұрыш жасаңыз Арқаның ортаңғы сызығын бұрмай көлемді бұйымдар үшін
		$C_{г3} + Пг + Гг$	Ескере отырып, бұру артқы бойының орта желісі.
		$C_{г3} + Пг + Гг +$ <i>+ вытачки</i>	0,5 ... 1,5 см ерітінді болған жағдайда; 1,5 ... 2см бүйірде және бір немесе екі тігісте ерітінділер болған кезде; 2 ... 2,5 см екі тігісте және бүйірде немесе үш тігісте ерітінділер болған кезде
Артқы ені	A0a	$Шс + Пшс$ немесе $Шс + Пшс + Гг$	
Бойдың ені	a1a2	$Шг_1 + (C_{г2} - C_{г1}) + Пшп$ немесе $Шг_2 + Пшп$	Шығыңқы бюсті бар фигуралар үшін
<p>Есептеу нәтижесінде алынған ойықтың ені ең аз қажетті ойықтың енімен салыстырылады (2.14-кестені қараңыз).</p> <p>Егер кестеде көрсетілгеннен кіші біліктің есептелген ені артқы және бойдың еніне немесе РГ ұлғаюына байланысты ұлғайтылуы мүмкін.</p> <p>Жеңсіз өнімдерде біліктің ені иықтың 1/3 бөлігін құрауы мүмкін</p>			
Иық пышақтарының деңгейі	A0У	$0,4 \times Дтс_2$	
Тереңдік сызығының деңгейі	A0Г	$Впрз_2 + Пспр + 0,5 \times Пдтс$	Үлкен көлемдегі фигуралар үшін $C_{г3} = 52$ және одан да көп ойықтың тереңдігі қосымша 0,5...1 см ұлғайтылады
Бел сызығы	A0Т	$Дтс_2 + Пдтс$	
Жамбас сызығының деңгейі	ТБ	$0,5 \times Дтс_2 - 2см$	
Өнімнің ұзындығы	A0Н	$Ди + Пдтс$	Г,Т,б арқылы А1 нүктесінен түсірілген вертикальмен қиылысқанға дейін көлденең сызықтар жүргізіледі

2.22-сурет-втачный жеңі бар иық бұйымы конструкциясының негізі сызбасының базистік тор сызбасы [2]

2.14-кесте-2-ші толықтық топтың үлгілік фигураларына қондырмалы жеңі бар бұйымдарға арналған ойықтың ең аз ені, см

Бұйым	Кеуде шеңбері												
	88	92	96	100	104	108	112	116	120	124	128	132	136
Көйлек	11,5	12,1	12,7	13,3	13,9	14,2	14,7	15,2	15,7	15,9	16,4	16,9	17,4
Жакет	12,2	12,8	13,4	14	14,6	14,9	15,	15,9	16,4	16,6	17,1	17,6	18,1
Маусымдық және жазғы Пальто	12,9	13,5	14,5	14,7	15,3	15,6	16,1	16,6	17,1	17,3	17,8	18,3	18,8
Бір қабатты жылытатын төсемі бар қысқы пальто	13,7	14,3	14,9	15,5	16,1	16,4	16,9	17,4	17,9	18,1	18,6	19,1	19,6
екі қабаттағы оқшаулау төсемі	14,5	15,1	15,7	16,3	16,9	17,2	17,7	18,2	18,7	18,9	19,4	19,9	20,4

Ескертпе: кестеде берілген ойықтың енін 1-толықтық топтың үлгілік фигуралары үшін 0,2 см – ге азайтады және 3-толықтық топтың үлгілік фигуралары үшін – 0,2 см-ге және 4-толықтық топтың үлгілік фигуралары үшін-0,4 см-ге ұлғайтады.

$\Gamma_2 = 0,5 \times TT_1$ А0 нүктесінен сегментті салу кезінде. Егер бұрылу иық пышақтарының деңгейінен, яғни у нүктесінен (бөлінген арқасы бар өнімде) жүргізілсе, Гг кесіндісінің шамасы силуэтке байланысты болады: тік силуэт үшін; бекітілген және жартылай іргелес силуэт үшін. $\Gamma_2 = 0,3TT_1$, $\Gamma_2 = 0,6 \times TT_1$

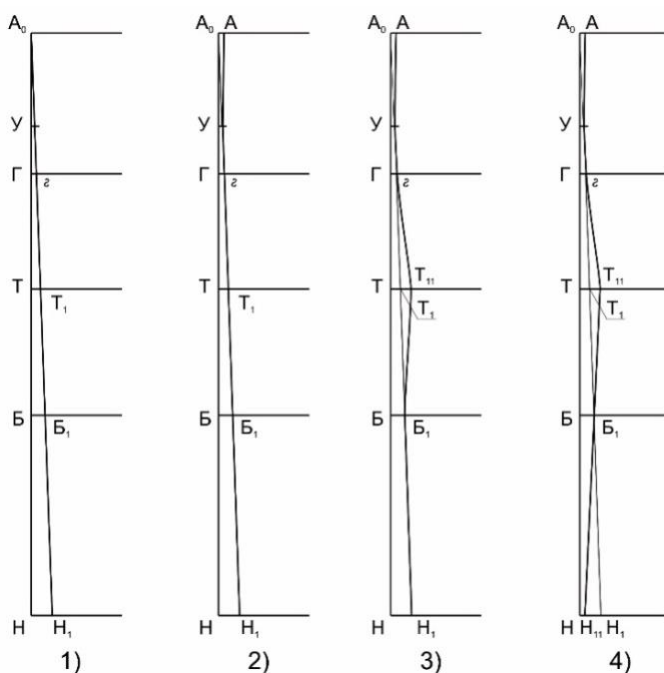
Артқы жағында ортаңғы тігісі бар бұйымдарда оның үстіңгі бөлігін тігінен А0 нүктесінен оң жаққа иық пышақтарының деңгейіне дейін бұру жобаланады (2.15-кесте).

А0а бөлу шамасының кесіндісі\:

- Қалыпты пішіні бар фигуралар үшін 0,5 см;
- Иілген фигуралар үшін 0 см;
- Майысқақ фигуралар үшін 1см, бірақ май қабаттары болған кезде жетінші мойын омыртқасының аймағында бұл разряд 0,5 см-ге дейін азаяды немесе мүлдем жасалмайды [4].

Кесте 2.15-бел сызығы бойынша тт1 артқы бойының ортаңғы сызығын бұру

Өнім силуэті	Бұру, см			
	Иық пышақтарының деңгейінен		Үстіңгі нүктеден	
	Бел сызығы бойынша бүтін бұйымда	Бел сызығы бойынша кесілген бұйымда	Бел сызығы бойынша бүтін бұйымда	Бел сызығы бойынша кесілген бұйымда
Жартылай Іргелес (Сурет.2.23 (2))	1...1,5	1,5...2	1,5...2	2...2,5
Іргелес (белге келтірілген)	1...1,5	2...2,5	1,5...2	2,5...3
Тікелей (Сурет.2.23 (1))	1	-	1,5	-

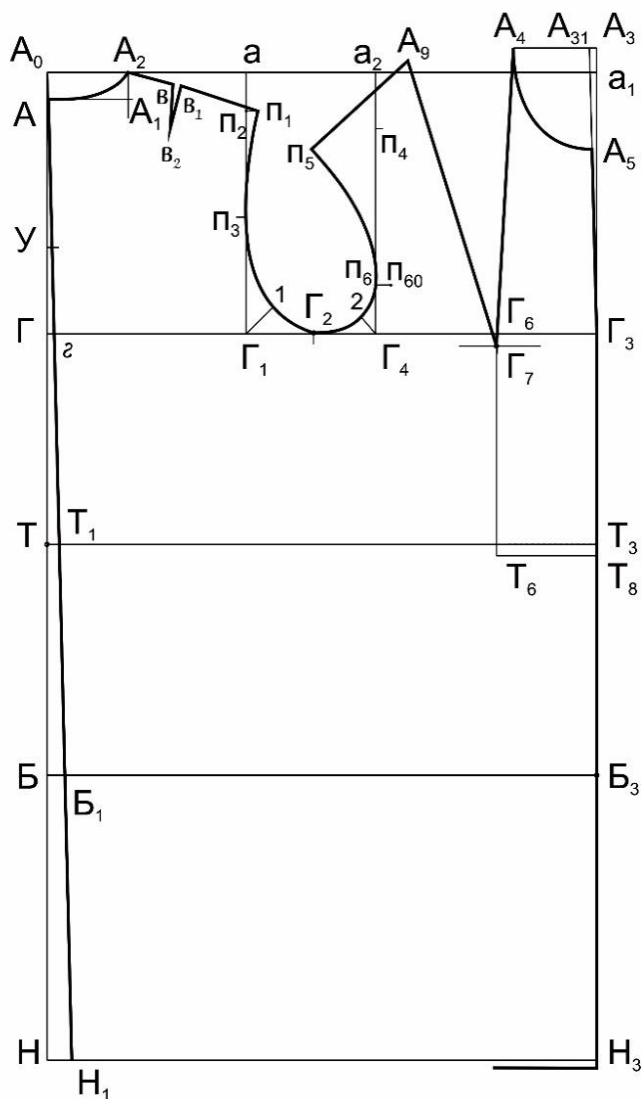
2.23-сурет-Арқаның ортаңғы сызығының құрылысы

Артқы жағында ортаңғы тігісі бар жартылай іргелес және бекітілген силуэттердің өнімдерінде $T1T11=1...2$ см Қосымша тегістеуді жобалайды (сурет.2.23 (3,4)).

2.16 және 2.17 кестелерінде әйелдер иық өнімінің артқы және алдыңғы бой конструкциясының құрылысы ұсынылған (Сурет.2.24).

2.16-кесте-әйелдер иық бұйымының артқы бойының конструкциясын салу

Конструктивті учаске	Белгісі	Есептеу формуласы	Ескертпе
1	2	3	4
Артқы мойын ені	A0A2	$1/3 * C_{и} + P_{и2}$	
Артқы мойын тереңдігі	A2A1	$1/3 * A_0 A_2 + P_{вгс}$	A1 нүктесінен солға қарай мойын негізіне перпендикуляр, A нүктесі тартылып, тегіс қисық мойын сызығы жасалады
Иық кесіндісі артқы бойының	A2 П1	$Шп + выточка + посадка$	A2 нүктесінен радиусы
	T1П1	$Впк_2 + Пвпк$	T1 (T11) нүктесінен радиусы) $Впк = Пдтс + плечевая выточка$
Үтіктеу шамасы	П1П1\	0, 5 см	0,5 ... 1 см - қалыпты қалыптағы фигуралар үшін; 0,2...0,7 - иілген фигуралар үшін; 1...1,5 см - иілген фигуралар үшін P1A2 сызықпен қосылған
<p>Үлгі жағдайы $A_2 e = 1/3...1/4 A_2 П_1$</p> <p>Тартқыштың бағыты модельге байланысты, бірақ әдетте тартқыштың сол жағы артқы жағының ортаңғы сызығына параллель тартылады.</p> <p>Иықтың ұзындығы - 6-10 см. иықтың соңғы дизайны үшін иықтың жақтары тегістеліп, оң жағы П нүктесімен жалғанады.</p> <p>P1 нүктесінен A нүктесінен – P2 нүктесінен алынған вертикальға солға перпендикуляр сызыңыз.</p>			
Бақылау нүктесі	Г1П3	$1/3 * Г_1 П_2 + 2см$	
Көмекші нүкте	Г11	$0,2 * Г_1 Г_4 + (0,3...0,7)см$	
Бүйірлік кесудің үстіңгі жағы	Г1Г2	$Г_1 Г_4 ÷ 2$	
Артқы бойының жең ойындысы бірқалыпты ойық сызықпен біріктіріледі П1\, П3, 1, Г2			

2.24-сурет - әйел иық бұйымының арқасы мен алдыңғы бойсінің сызбасы

2.17-кесте-әйелдер иық бұйымы алдыңғы бойсінің конструкциясын салу

Конструктивті і учаске	Белгісі	Есептеу формуласы	Ескертпе
1	2	3	4
Бел сызығын түсіру	T3T8	0,5	0-белде жеңіл кесілген; 0,5-белде жеңіл кесу; 1-белде үстіңгі кесілген; 1,5-үстіңгі, белді кесу; Іштің үлкен доғасы бар фигуралар үшін бойда бел сызығы бойымен түсу 1 - 1,5 артады
Мойынның ең биік нүктесі	T8A3	$Dm_{2} + ПДm_{п}$	$ПДm_{п} = ПДm_{с} + Пy$ Алдыңғы жағы бар жеңіл киім үшін 0,5 см; пальто-костюм тобының өнімдері үшін 1...1,5 см; Қысқы пальто үшін 2...2,5 см

2.17 кестенің аяқталуы

1	2	3	4
Жартылай бұзу желісін бұру	A3A31	0,5	Қалыпты пішіні бар фигуралар үшін 0,5 см; Иілген фигуралар үшін 1...1,5 см; 0 иілген фигуралар үшін.
Бойдың мойын ені	A31 (A3)A4	$C_{ш} \div 3 + П_{шг}$	$C_{ш} \div 3 + П_{шг} - 0,5$ кесілмейтін алдыңғы бойсі бар бұйымдар үшін
Мойын тереңдігі	A3A5	$A_3 A_4 + 1$	Мойын сызығы тегіс ойық сызықпен жасалады
Арықтың биіктігі	Г4П4	$Г_1 П_2 - 1$	
Жолдың алдыңғы бөлігінің үстіңгі жағы	Г4П6	$\frac{1}{3} Г_4 П_4$	
	П6П60	0,6	
Орталығы кеуде	Г3Г6	$0,5 \times Г_3 Г_4 - 1$	Г6 - дан бел сызығына қарай перпендикуляр-Т6, Т8 деңгейінде түсіріледі
Г6 және А4 қосыңыз			
Кеуде қуысының тереңдігі	A4Г7	Вг2	Г6 А4 сызығы бойынша төмен түсіріледі
Кеуде тартпа ерітіндісі	A4A9	$2 \times (C_{г2} - C_{г1}) + (1 \dots 2)$	$2 \times (Ш_{г2} - Ш_{г1}) + 0 \dots 2$ қалыптан ауытқулары бар фигуралар үшін
А4 және А9 нүктелері Г7 нүктесімен қосылады-бұл ұзындығы бірдей болуы керек кеуде қуысының жақтары			
Иық бөлімі	A9П5	Шп	Шп өлшеміне тең радиусты доға жүргізеді
		$П_{60} П_4$	Екі доғаның қиылысу нүктесі-Р5. Р5 және А9 қосу
Көмекші нүкте	Г42	$0,2 \times Г_1 Г_4$	Бойы Р5, Р60, 2, Г2 нүктелерін қосу арқылы жасалады
Киім тобының өнімдерінде матаның созылуына байланысты бойдың ұзындығы азаяды: $. П_5 П_5 \setminus = 0,3 \dots 0,5 \text{ см}$ Иық сызығы-а9р5 нүктелерін жалғайтын түзу\ Ортасында бойдың ұзындығы бел сызығынан түбіне дейін (т8н3 сегменті) орта есеппен сол бөлімдегі артқы ұзындығына тең, яғни Т1N1. Пальто үшін т8н3 сегментінің ұзындығы матаның жұмысын ескере отырып, 1 - 1,5 см артады.			

Бақылау сұрақтары:

1. Олар не дейді, сызбаның негізгі торы және ол қандай сызықтардан тұрады?
2. Пг өңір асты неге байланысты?
3. Пшс пен Пшп-ны қалай есептеу керек?
4. Астыңғы сызықты қалай анықтауға болады?
5. Есептеулерде қандай өсулер қолданылады?
6. Кеудеге арналған бойы қалай жасалады?
7. Артқы мойынның ені қалай есептеледі?

№ 4 ПРАКТИКАЛЫҚ ЖҰМЫС

Тақырыбы: әйелдер иық өнімінің дизайнын есептеу және сызу.
Еркін өлшеудің өсуін өңір асты

Мақсаты: әйелдер иық киімінің құрылымын құру әдістемесін игеру
Тапсырма:

1. Әйелдер киімінің заманауи дизайнының ерекшеліктерімен танысыңыз.
2. Өнім дизайнының сызбасын құру үшін бастапқы деректерді таңдаңыз (өлшемді белгілер, өсу)
3. Әйелдер иық өнімінің сызбасының негізгі торын есептеу және салу.
4. Артқы және алдыңғы бой сызбасын есептеу және салу.
5. Жұмыс нәтижелеріне талдау жасаңыз және қорытынды жасаңыз.

Құралдар мен құрылғылар: сызғыш, қарындаш, пішушінің масштабты сызғышы, практикалық жұмыстарға арналған дәптерлер, кестелік деректер.

Әдістемелік нұсқаулар: практикалық жұмысты орындау үшін студенттер өздерінің үлгілік фигураларын анықтауы керек. 1-қосымшаның кестелері мен қосымша кестелерді (2.5-2.10 кестелер) қолдана отырып, дизайн сызбасын есептеу және құру үшін бастапқы деректерді өңір асты керек. Өсім өнімнің орналасуына және түріне байланысты таңдалады.

Есептеу 2.18-кестеге жазылады. Сурет 1:4 масштабында орындалады.

Кесте 2.18-дизайн сызбасын құру үшін есептеулер

Учаскенің атауы	Шартты белгі	Есептеу формуласы	Есептеу	Көлемі, см
1	2	3	4	5
Негізгі тордың ені (сурет.2.24)	A0a1	Cт3+Пг	44+5	49,0

2.4.2 Пішін қалыптастыру сызықтарын есептеу және салу

Құрылымдық сызықтардың саны, орналасуы және конфигурациясы өнімнің көлеміне, формасына, адамның физикалық ерекшеліктеріне, сән бағытына және құрылымның басқа элементтерімен композициялық байланысқа байланысты. Құрылымдық элементтердің көп саны фигураның контурларын байланыстыратын және баса көрсететін өнімдерде қолданылады.

Бүйірлік тігістердің орналасуы мен артқы және бойда басқа тік бөліну сызықтарының болуы арасында белгілі бір байланыс бар. Егер бұйымдағы жобалайды орталық рельефке арналған арқасы мен бүйір бөліктері, бүйір тігістері. Егер рельеф сызықтары білікке қатты ауысса, бүйірлік тігіс болмауы мүмкін. Бүйірлік тігістің артқы жағына қарай жылжуы бойда үстіңгі қалта немесе артқы жағында ілгек болған кезде ақталады.

Бүйірлік сызықтардың конфигурациясы өнімнің силуэт пішініне байланысты. Тік және трапеция тәрізді силуэттердің бұйымдарында бүйір сызықтар түзу, бекітілген және жартылай іргелес силуэттердің бұйымдарында – қисық, тегіс, сынған.

Өнімнің түзу сызықтары. Тікелей силуэт өнімінің пішіні артқы және бүйірлік сызықтардың ортаңғы сызығына байланысты қол жеткізіледі (сурет.2.25 а). Бүйір сызықтың үстіңгі жағы ойықтың ортасында, немесе артқы жағына қарай ығысумен-Г5 нүктесі орналасады [4].

$$B_1B_2 = zГ$$

Г2Б2 түзу сызықпен жалғанады

$$B_3B_4 = Г_3Г_2; Г2 және Б4 қосылу және жалғастыруда дейін, сызығы$$

кара. Жамбас сызығы бойынша енін тексеріңіз $B_1B_2 + B_3B_4 = Cб + Пб$

Егер жамбас сызығының ені жеткіліксіз немесе артық болса, онда олар түзетіледі:

$$B_2B_{21} = B_4B_{41} = 0,5[(Cб + Пб) - (B_1B_2 + B_3B_4)].$$

Алынған кеңейту мәнін алдыңғы бой мен артқы жағында таратыңыз.

Желіге астыңғы артқы бойының жүргізеді перпендикуляр бөлу орта сызығының арқа нүктесі қиылысу сызығының астыңғы бүйір сызығы арқа білдіреді Н2.

Сызығы астыңғы бүйір бөліктері: ресімдейді біріктіре нүктелері Н3, Н6, Н4. $Г_2Н_4 = Г_2Н_2$

Трапеция тәрізді силуэт сызықтарының дизайны (сурет.2.25 б). Бүйірлік сызық бойымен кеңейту мөлшері 5 ... 15 см: $Н_2Н_4 = Н_2Н_5 = 5 \cdot \dots \cdot 15$

Н4 және Н5 Г2 нүктесіне қосылған. Минималды кеңейту кезінде өнімнің енін жамбас сызығы бойынша тексеріңіз. Егер модельге сәйкес көбірек кеңейту қажет болса, онда ол бойы мен артқы бойдың конустық кеңеюіне жетеді. Нәтижесінде төмендегі өнімнің ені кеуде сызығының енінен 1,5 ... 3 есе көп болуы мүмкін.

Іргелес силуэт өнімінің пішіндеу сызықтары құрылым негізінің сызбасына қолданылады (сурет.2.25 в). Олар сынған, тегіс ойық немесе дөңес болуы мүмкін. Бекіту дәрежесіне байланысты бүкпелердің саны анықталады-бірден беске дейін.

Егер есептеулер бойынша бүкпелердің мөлшері 3 см-ден көп немесе 1,5 см-ден аз болса, онда бүкпелердің саны көбейтіледі немесе азаяды.

Бүйірлік бұрғылау шыңының орны

$$Г_1Г_5 = \left[\frac{1}{8} \dots \frac{1}{4} \right] \times Г_1Г_4$$

Артқы жағындағы білік:

$zв = 0,5 \times zГ_1$; алдыңғы жіліншік осы Г7-ден жүргізілген вертикальмен сәйкес келеді; алдыңғы жіліншік осы а2Г4 вертикальінің жалғасында орналасқан немесе жартылай жіліншік сызығына параллель орналасқан.

$$B_1в_1 = zв$$

$$\sum B = T_1 T_3 - (Cm + Пm)$$

Тартқыштардың жалпы шешімі барлық тартқыштар арасында таратылады:

Артқы жону -; алдыңғы жону -; алдыңғы жону -; бүйір жону- .
 $0,25 \times \sum B$ $0,25 \times \sum B$ $0,2 \times \sum B$ $0,3 \times \sum B$

Ілгектердің ұштары кеуде сызығына 2...3 см және жамбас сызығына 4...5 см жақын орналаспауы керек.

Егер өнім бел сызығына сәйкес келуді жоспарламаса, онда бүкпелердің мөлшері есептелмейді және белге өсуді белгілемейді.

Бүйірлік сызықтардың ұзындығы белден және белден төмен болады [4].

Бақылау сұрақтары:

1. Сізге қандай силуэттер белгілі?
2. Қалай ресімделеді орта сызығы арқа тік силуэтті бұйымдарда?
3. Қалай бүйір кесінді арқа, бүйір?
4. Өнімнің ені формуласын жамбас сызығы бойынша атаңыз.
5. Бүйірлік сызықтардың шыңы қайда орналасқан?
6. Негізгі модель нені білдіреді?

№ 5 ПРАКТИКАЛЫҚ ЖҰМЫС

Тақырыбы: әйел иық бұйымының дизайнын сызу, ерекше силуэт

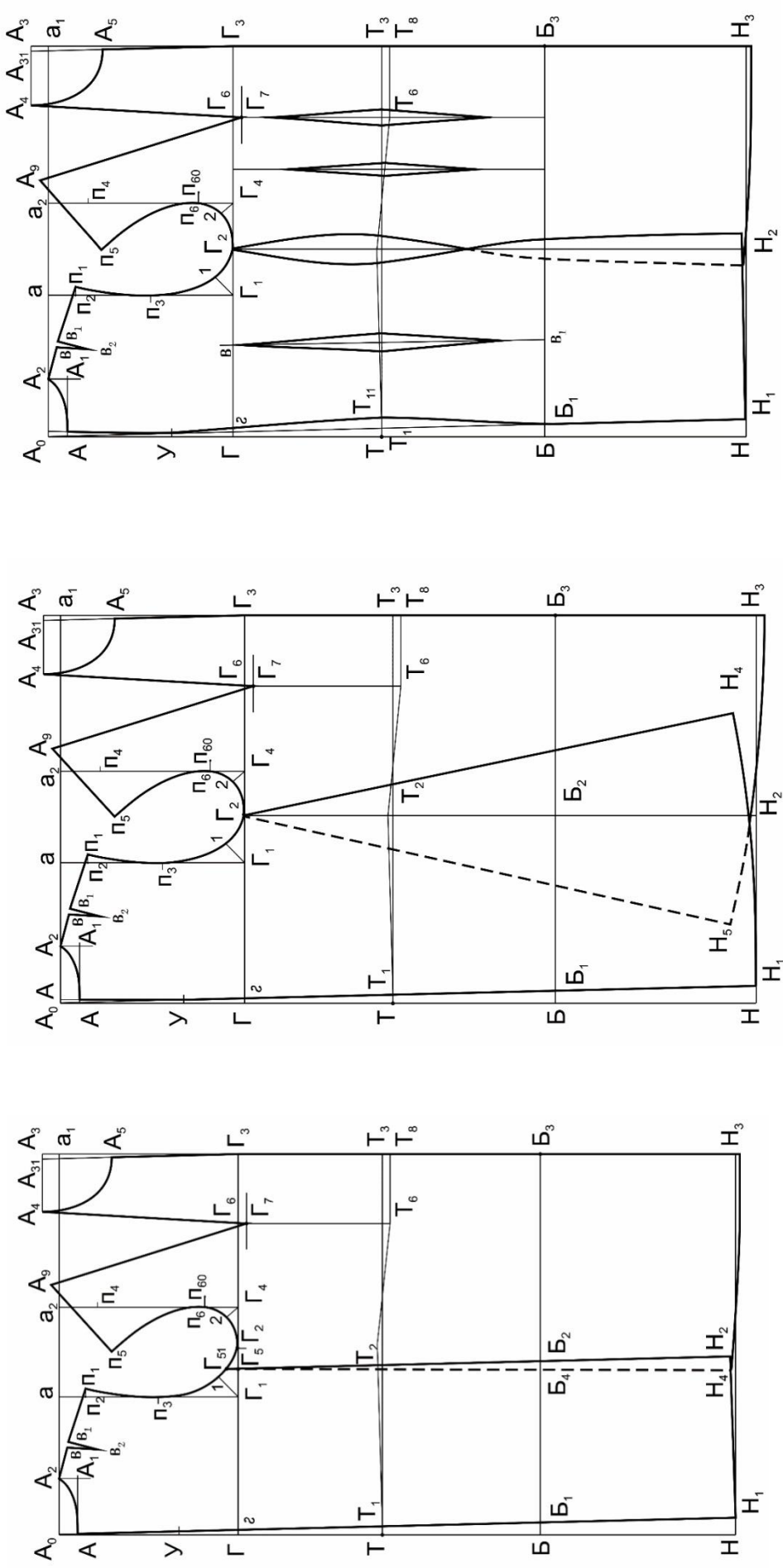
Мақсаты: кеңейтілген силуэт бұйымы конструкциясының сызбасын құру бойынша практикалық дағдыларды жетілдіру

Тапсырма:

1. Трапеция тәрізді силуэт бұйым моделінің эскизін жасаңыз.
2. Әйелдер иық өнімінің негізгі дизайнының сызбасын құрыңыз.
3. Модельдің эскизіне сәйкес ФОМ түзетін құрылымдық элементтерді негізгі құрылымның сызбасына жағыңыз.
4. Сызбаларды рәсімдеу.

Құралдар мен құрылғылар: сызғыш, қарындаш, пішушінің масштабты сызғышы, практикалық жұмыстарға арналған дәптерлер, қосымша кестелер.

Әдістемелік нұсқаулар. Барлық есептеулер практикалық жұмыстарға арналған. Өсім өнімнің орналасуына және түріне байланысты таңдалады. Сурет 1:4 масштабында орындалады (сурет.2.25 б).

а)

б)

в)

Сурет 2.25 - Әйелдер иық бұйымының арқасы мен алдыңғы бойсі конструкциясының сызбасы: а) тік силуэт; б) "трапеция" силуэт; в) іргелес силуэт

2.4.3 Жартылай қынамалы силуэтті бұйымның пішінін қалыптастыру сызықтары

Кесілген бүйір бөлігі бар жартылай іргелес силуэт бұйымының пішіндеу сызықтары. Жартылай іргелес силуэт өнімдеріндегі негізгі торды есептеу (сурет. 2.26) келесі формула бойынша орындалады: кеуде деңгейіндегі ерітінділердің мөлшері $A_0 a_1 = C_2 + П_2 + Г_2 +$

$$\text{Бүйірлік сызықтың орналасуы: } B_1 B_2 = 2Г_5 + (0 \dots 1 \text{ см})$$

G5 және B2 жалғау-артқы жағының бүйір сызығының осы, оның түйісу сызығымен қиылысында G51 нүктесін, ал астыңғы сызықпен - H2 нүктесін білдіреді. Бойдың бүйір сызығының осы G8 және B5 нүктелері арқылы өтеді; $Г_4 Г_8 = 0 \dots 3 \text{ см}$, $B_3 B_5 = Г_3 Г + (0 \dots 1) \text{ см}$

Бойдың бүйір сызығы осының ойық сызығымен қиылысуы - g81 нүктесі, астыңғы сызықпен-H5. Г8 нүктесінен тік – бүйір бөлігінің алдыңғы сызығының осы бойдың бүйір сызығының осыне сәйкес келеді [4, 6].

$$\text{Бұйымның бүйір бөлігінің ені: } B_4 B_5 = (Cб + Пб) - (B_1 B_2 + B_3 B_5)$$

G5 және B4 нүктелері арқылы бүйір бөліктің артқы сызығының осы тартылады. Егер B4 нүктесі солға тым көп ауысса, онда оның орналасуы B2 нүктесінің немесе B2 және B5 нүктелерінің орналасуына байланысты түзетіледі.

Жартылай іргелес силуэт өнімдерінде бел сызығы бойымен өсу орнатылмайды, ал бүйірлік сызықтар 1...2 см иілумен жасалады.

Астыңғы жағында кеңейту-1...1,5 см. Астыңғы сызық артқы жағының ортаңғы сызығына перпендикуляр орналасқан. Астыңғы жағындағы бүйір сызықтардың ұзындығы теңестіріледі.

Орталық рельефтері бар бұйымның пішіндеу сызықтары (сурет. 2.27). Рельефті сызықтар конструктивті және сәндік жүктемені көтереді. Олар кеуденің ортасынан өтіп немесе білікке қарай жылжи алады. Рельефті сызықтардың шыңдары иық сызығында немесе артқы және бойдың ойық сызығында орналасуы мүмкін [4, 6].

Рельеф сызықтарын жобалау кезінде мыналарды ескеру қажет:

- дайын түрінде Арқаның иық сызығындағы рельефтердің үстіңгі сызығы мен бойы сәйкес келуі керек;

-Егер кеуде қуысы рельефке толығымен аударылса, онда оны кеуденің ортасынан 2 см ғана жылжытуға болады.

$$\sum B = Г_1 Г_3 - (Cm + Пm)$$

Бел сызығы бойынша тартқыштардың жалпы ерітіндісінің мәні бойы мен артқы бойдың рельефтеріне және бүйіріне біркелкі бөлінеді. $\sum B$ 0,25 × $\sum B$ 0,5 × $\sum B$ Жұмсақ маталар үшін матаның қасиеті 3,5 см-ден, құрғақ маталар үшін 2,5 см-ден аспауы керек [4, 6].

$$\text{Жамбас сызығы бойынша енін тексеріңіз: } \sum P = (Cб + Пб) - B_1 B_3$$

Егер кеңейту мәні 3 см-ден аспаса, онда ол бүйір сызық бойынша таратылады, ал егер 3 см-ден асса, онда барлық тік сызықтар арасында таратылады.

Бойдағы рельефтің оң жағының орналасуы Г7 нүктесімен сәйкес келеді немесе одан 0,5...2 см қашықтықта өтеді-Г71 нүктесі

$$Г_7Г_{71} = 0 \dots 2 \text{ см} \text{ немесе } Г_3Г_{71} = (Ц_2 + 0,5 \times П_{ин}) + 0 \dots 2 \text{ см}$$

$$Т_3Т_{61} = Г_3Г_{71} - 0 \dots 1 \text{ см} \leftarrow, \quad Т_{61}Т_{62} = 0,25 \times \sum B \leftarrow$$

Бірі ортасына түсіреді екіден қаусырма болады вертикаль жолға бедер - нүкте Б6.

Иық сызығында А8 рельефінің басталуы анықталады-рельефтің сол жағының үстіңгі жағы рельефтің сол жағын А8, Г7, (Г71), Т62, Б6 нүктелері арқылы және одан әрі астыңғы сызыққа дейін жүргізеді. Сол жақта доға рельефтің оң жағының үстіңгі жағын анықтау үшін жасалады:

$$Г_7(Г_{71})А_8 = Г_7(Г_{71})А_{81}$$

Алынған доғада А4-тен радиусы жасалады: екі а81 доғасының қиылысу нүктесі. $А_4А_{81} = А_9А_8$ Оң жаққа жер бедерінің арқылы жүргізеді нүктелері: А81, Т61. Г7 (Г71) Б6 және түбіне дейін тегіс [4, 6].

Ереже шындалы рельефтің иық желісі артқы бойының: (с сызбаның бойы) $А_2А_{21} = А_4А_{81}$

Бел сызығындағы артқы рельеф осының орнын анықтау: $Т_1Т_5 = 0,5 \times Т_1Т_{21} - 1 \dots 2 \text{ см}$

Т5 нүктесінен тік жамбас сызығына түседі; қиылысу нүктесі В5 деп белгіленеді. Т5 нүктесінен солға және оңға талдың ерітіндісінің жартысына қойылады және Т51 және Т52 нүктелері белгіленеді.

$$Т_{51}Т_{52} = 0,25 \times \sum B$$

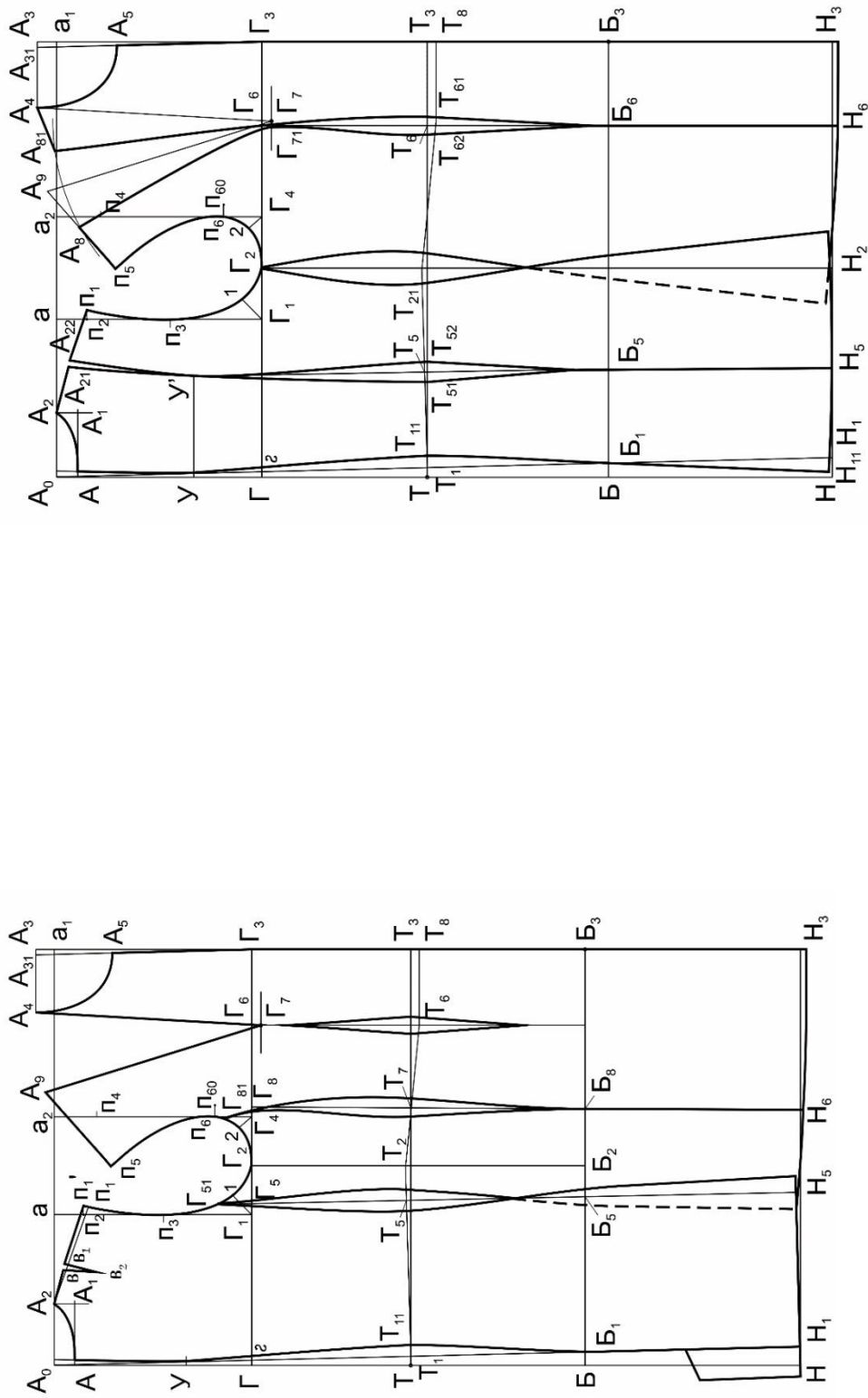
Арқаның рельефінің сол жағы А21 және Т51 нүктелерін жалғай отырып, бірқалыпты жүргізіледі; горизонталь у қиылысуында у нүктесін және одан әрі Б5 нүктесі арқылы астыңғы сызыққа дейін белгілейді [4, 6].

А21 нүктесінің оң жағында иық сызығы бойымен иық тесу ерітіндісін салып, а22 нүктесін қойыңыз. Артқы рельефтің оң жағы А22, и\, Т52, В5 нүктелері арқылы және одан әрі астыңғы сызыққа дейін тегіс. Астыңғы сызық бойынша 1 см немесе одан да көп кеңейту болуы мүмкін. Астыңғы сызық бел сызығынан тураланады және жасалады.

Бақылау сұрақтары:

1. Іргелес және жартылай іргелес силуэттердің өнімдерінде пішін не үшін жасалады?
2. Арқаның бүйір сызығының осы қандай нүктелер арқылы тартылады?
3. Жамбас сызығындағы өнімнің бүйірінің енін қалай анықтауға болады?
4. Рельеф сызықтарының құрылысы қайда басталады?
5. Қандай нүктесіне қосылу ресімдеу үшін астыңғы?
6. Рельефті сызықтар қайда жылжи алады?

2.26-сурет-әйел бұйымының арқасы мен алдыңғы бойсі конструкциясының бүйір бөлігі кесілген жапсарлас силуэттің сызбасы

2.27-сурет-рельефтері бар жапсарлас силуэттің әйелдер бұйымының арқасы мен алдыңғы бойсі конструкциясының сызбасы

№ 6 ПРАКТИКАЛЫҚ ЖҰМЫС

Тақырыбы: әйел иық бұйымының іргелес және жартылай іргелес силуэтінің дизайнын салу

Мақсаты: бұйым конструкциясының, жапсарлас және жартылай іргелес силуэттердің сызбасын құру бойынша практикалық дағдыларды жетілдіру

Тапсырма:

1. Өнім моделінің эскизін, іргелес және жартылай іргелес силуэттерді жасаңыз.

2. Әйелдер иық өнімінің негізгі дизайнының сызбасын құрыңыз.

3. Тігістер мен бүйірлік тігістердің ерітінділерінің қосындысын анықтау.

4. Модельдің эскизіне сәйкес негізгі құрылымның сызбасына құрылымдық элементтерді жағыңыз.

4. Сызбаларды рәсімдеу.

Құралдар мен құрылғылар: сызғыш, қарындаш, пішушінің масштабты сызғышы, практикалық жұмыстарға арналған дәптерлер, қосымша кестелер.

Әдістемелік нұсқаулар. Барлық есептеулер практикалық жұмыстарға арналған дәптерлер жасайды. Өсім өнімнің орналасуына және түріне байланысты таңдалады. Сурет 1:4 масштабында орындалады (сурет.2.26-2.27).

2.4.4 Бір тігісті қондырма жеңді құрастыру

Бекітілген жеңдерде әртүрлі компоненттер болуы мүмкін. Тігістердің саны бойынша жеңдер бір тігісті екі тігісті, үш тігісті болуы мүмкін.

Өлшеудің еркіндік дәрежесіне байланысты жеңдер тар, қалыпты, кеңейтілген және кең болып бөлінеді.

Жеңдер дизайнының сызбасы қолдың өлшемдеріне және біліктің параметрлеріне сәйкес жасалады. Поптардың еркін тартылуын ескере отырып, жеңнің енін анықтаңыз.

Қондырылған жең конструкциясының негізін салу үшін бастапқы деректер:

Оп-иық шеңбері;

Др-жеңнің ұзындығы;

Шр-ені жеңдер төменде;

Иық шеңберіне еркін сәйкес келу үшін Поп-өсу;

Вок-түбі биіктігі;

DPR-алдыңғы бой мен арқаның ұзындығы.

Жеңнің құрылымы төменде тығыз орналасқан жағдайда, қолдың қосымша өлшемдерін қолдану қажет:

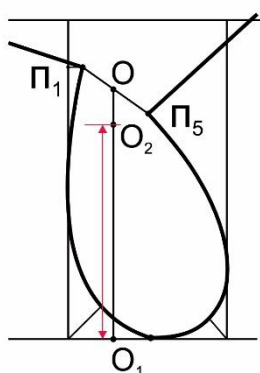
Озап-білек шеңбері-білек буынының деңгейінде өлшенеді;

Ол-шынтак буынындағы иық шеңбері, шынтак буыны арқылы оң жақ бұрышта бүгілген қолмен өлшенеді және т. б.

Аралықтың ұзындығы өлшенеді (таспамен жиекке P1 нүктесінен P5 нүктесіне дейін жеткізіледі, алынған мән 1-ге азаяды...15 см (жең ойындысында үтіктеу).

Жең түптің биіктігін анықтау. Жең түбінің биіктігін анықтау үшін алдымен BD тік диаметрін анықтау керек. Тік диаметр P1 және P5 соңғы иық нүктелерін қосу арқылы анықталады (сурет.2.28). Алынған сегмент екіге бөлінеді – O нүктесі. o нүктесінен кеуде сызығына перпендикуляр төмен түсіріледі-O1 нүктесі.Осылайша, OO1 сегменті тік диаметрі болып табылады. Алынған сегменттен қолдың дельтоидты бұлшықетінің дамуын ескере отырып, жең түптің биіктігін табыңыз [4, 6].

$$Вок = O_1 O_2 = OO_1 - OO_2$$

OO2 қолдың дельтоидты бұлшықетін ескере отырып, келесі мағынаға ие:

Кеуде шеңбері бар фигуралар үшін 2,5 см 84...92 см;

Кеуде шеңбері бар фигуралар үшін 2 см 96...104 см;

Кеуде шеңбері бар фигуралар үшін 1,5 см 108...116 см;

Кеуде шеңбері 120 см және одан жоғары

фигуралар үшін 1 см.

Сурет 2.28-бұйым негізінің ойма сызбасы

Жеңнің енін екі жолмен анықтауға болады [4, 6].

Бірінші әдіс:

$$Шр = \frac{1,25 \times (Дпр + Пнос) - 1,6 \times Вок - 1,8см}{2}$$

Жеңнің шетін қондыру мөлшері біліктің ұзындығын Н жеңінің шетін қондыру нормасына 1 см ұзындыққа көбейту арқылы алынады

$$Пнос = Дпр \times Н$$

мұндағы Н-жең ұзындығының 1 см-ге арналған қондыру нормалары (2.10-кесте).

Осы формула бойынша есептеу нәтижелері жеңдер мен біліктердің ұзындығы бойынша жеткілікті дәл арақатынасын алуға мүмкіндік береді, бірақ әрқашан жеңнің қажетті еніне сәйкес келмейді. Егер жеңнің есептелген ені қалағанға сәйкес келмесе, онда келесі формуланы қолданыңыз [4].

Екінші әдіс: $Шрук.жел = Оп + Поп$

Иық шеңберіне (Поп) қосу жеңнің жобаланған көлеміне байланысты 2.9-кестеге сәйкес таңдалады немесе тең қабылданады . $Пг + 1см$

Ескерту: әдеттегіден гөрі иықтың үлкен шеңбері бар фигуралар үшін, сондай-ақ үлкен өлшемді фигуралар үшін аз мөлшерде өсім алынады.

Бұдан әрі есептеулерде қолданылатын дайын пішіндегі жеңнің ені тең болады

$$Шрук = (O_n + Пон) \div 2$$

Бір тігісті жең конструкциясы сызбасының негізін салу 2.19-кестеде келтірілген.

2.19-кесте-шынтак тігісі бар қондырылған бір тігісті жең конструкциясы сызбасының негізін салу

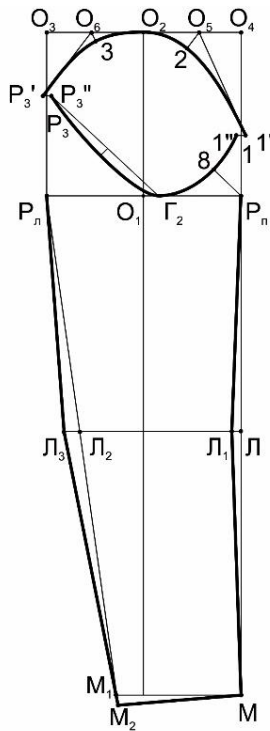
Конструктивті учаске	Белгісі	Есептеу формуласы	Ескертпе
1	2	3	4
Жең түптің биіктігі (сурет. 2.29)	O1O2	<i>Вок</i>	O1 нүктесінде қиылысатын екі өзара перпендикуляр сызық сызыңыз
Жең ені	O1Pп= O1Pл	$0,25 \times (O_n + Пон)$	Алынған нүктелерден перпендикуляр сызыңыз. Қиылысу нүктелері о3о4 деп белгіленеді
Жең Ұзындығы	O3M	$Др - 1 \dots 1,5см$	Үлкен көлемі қиғашқа сәйкес келеді
Шынтақ сызығының деңгейі	O3Л	$0,5 \times O_3M + 3см$	M және Л нүктелерінен солға қарай көлденең тартылады
Алдыңғы иілу	ЛЛ1	$0,5 \dots 1см$	Ылғал-термиялық өңдеуге жарамсыз маталар үшін аз мән алынады
Алдыңғы қисайту сызығы Pп, Л1, M нүктелерін тегіс сызықпен қосу арқылы жасалады			
Жеңнің ені төменде	ММ1	$Шрук \div 2$	PL және M1 нүктелерін қосыңыз, L2 қиылысу нүктесі
Шынтақ иілісі	Л2Л3	$0,5 \dots 1,5см$	PL, Л3, M1 нүктелерін қосу арқылы шынтақ орамасын жасаңыз. Көлбеу шамасына төмен қарай ұзарту
Көлбеу сызық	M1M2	$1,5 \dots 2,5$	M және M2 түзу сызықты байланыстырады
Көмекші нүктелер	Pп1	$\Gamma_4 П_6$ (бойдың суретінен)	
	PлP3	$\Gamma_1 П_3$ (Артқы Сызбадан)	
Түбі ты кеңейту	$1-1' = 1-1''$	0,5	
	$P3P3' \setminus P3P3''$	= 0,5	
Көмекші нүктелер	O3O5	$O_2 O_3 \div 2 - 2$	O5 1 \ нүктесімен қосыңыз.
	O2O6	$O_2 O_4 \div 2$	O6 P3 \ нүктесімен қосыңыз. Алынған бұрыштардан. Алынған бұрыштардан биссектриса сызыңыз
	O52	$2 \dots 2,5см$	
	O63	$1 \dots 2см$	Жең түптің үстіңгі бөлігі 1\, 2, O2, 3,P3 нүктелерін қосу арқылы жасалады\

2.19 кестенің аяқталуы

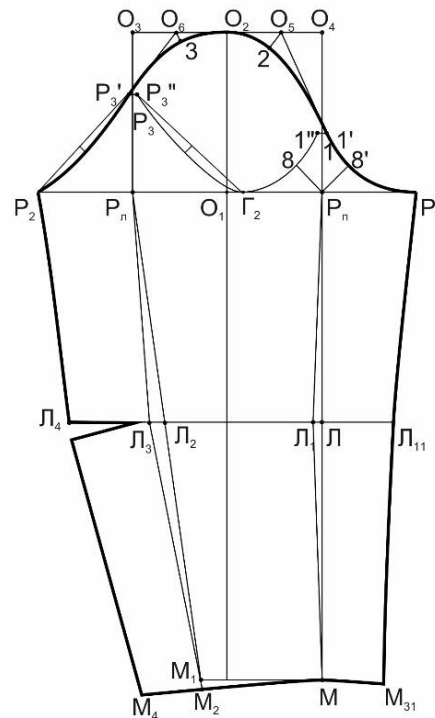
1	2	3	4
Астыңғы түбі	$P_n\Gamma_2$	$0,5 \times \Gamma_1\Gamma + 0,5\text{см}$	
	$P_n\delta$	$\Gamma_4 \cdot 2 + 0,5\text{см}$	P_3 қосу \ \ G_2 нүктесіне қосылу. Ортаңғы тауып, перпендикуляр сызыңыз. $P_3\backslash$, Γ_2 , δ , $1\backslash$ тегіс қисықтың нүктелерін қосу арқылы дөңгелектің астыңғы бөлігін сызыңыз.
Бір тігісті жең жаймасы (сурет.2.30)	$P_nP_1=P_nP_2$	$P_nP_n \div 2$	
	$L_1L_{11}=L_3L_4$	$L_1L_{3 \div 2}$	
	$M_3M_1=M_2M_4$	$M_2M_2 \div 2$	
Қашау астыңғы бөлігінің түбі а	$P_n\delta\backslash$	$P_n\delta$	$P_3\backslash$ және P_2 қосыңыз. Кесінді өтетін ортасын табыңыз
Алдыңғы P_1 , L_{11} , M_3M_1 және шынтақ P_2 , L_4 , M_4 қима сызықтары және $1\backslash, \delta\backslash, P_1$ және $P_3\backslash, \Gamma_2, P_2$ оқпанның астыңғы бөлігінің сызықтары конструкциялық негіздің аттас сызықтарына сәйкес ресімделеді			
L_3L_4 сызығымен және L_3M_2 сызығына перпендикулярмен құрылған бұрыш шынтақ тартқышын анықтайды. Оның ұшы L_3 нүктесінен 1-2 см қашықтықта орналасқан.			

Бақылау сұрақтары:

1. Жең түптің биіктігі қалай анықталады?
2. Шынтақ сызығы қандай формула бойынша?
3. Тік диаметр дегеніміз не?

2.29-сурет-қондырылған конструкциясының сызбасы

жең 2.30-сурет-қондырылған бір тігісті негізінің жең конструкциясының сызбасы

№ 7 ПРАКТИКАЛЫҚ ЖҰМЫС

Тақырыбы: бір тігісті жең конструкциясының сызбасын есептеу және салу

Мақсаты: қондырылған бір тігісті жеңнің есептеулерін орындау және конструкциясын құру бойынша практикалық дағдыларды қалыптастыру

Тапсырма:

1. Сызбаны құру үшін бастапқы деректерді анықтаңыз.
2. Дизайн сызбасын құру үшін есептеулер жүргізіңіз.
3. Жеңнің негізін салу.
4. Бір тігісті жеңнің сыпырғышын жасаңыз.
5. Сызба жасаңыз.

Құралдар мен құрылғылар: сызғыш, қарындаш, пішушінің масштабты сызғышы, практикалық жұмыстарға арналған дәптерлер, қосымша кестелер.

Әдістемелік нұсқаулар. Бір тігісті жеңнің дизайнын әзірлеу жалпы схемаға сәйкес бірнеше кезеңмен жүзеге асырылады: олар жеңнің биіктігі мен енін анықтайды, жеңнің негізін дайын түрінде сызады, жобаланған тігістердің орналасуы негіз сызбасына қолданылады, алдыңғы және шынтақ орамаларына қатысты жеңнің негізі жасалады. Деректер № 4 практикалық жұмыстан алынады.

Өсім өнімнің орналасуына және түріне байланысты таңдалады. Есептеу 2.20-кестеге жазылады. Сурет 1:4 масштабында орындалады.

Кесте 2.20-жең конструкциясының сызбасын құруға арналған есептеулер

Учаскенің атауы	Шартты белгі	Есептеу формуласы	Есептеу	Көлемі, см
1	2	3	4	5
....

2.4.5 Екі тігісті қондырма жеңді құрастыру

Екі тігісті жеңдер көбінесе сыртқы киімде және костюмдер тобында қолданылады. Алдыңғы және шынтақ тігістері көрінбеуі үшін оларды жеңнің астыңғы (ішкі) бөлігіне, яғни алдыңғы және шынтақ бұрылыстарынан белгілі бір қашықтықта орналастыру әдетке айналған. Бұл қашықтықтар бұрылыстардың енін анықтайды. бүкпелердің енін ұлғайту, әдетте, ылғалды-термиялық өңдеуді күшейтуді қажет етеді, бұл дизайнның технологиялық артықшылықтарын төмендетеді. Сондықтан тәжірибе 3-4 см бұрылыстардың оңтайлы мәндерін анықтады [4, 6].

Екі тігісті жеңнің құрылысы 2.21-кестеде келтірілген және 2.31-суретте көрсетілген.

2.21-кесте-екі тігісті жең конструкциясының құрылысы (сурет.2.31)

Конструктивті учаске	Белгісі	Есептеу формуласы	Ескертпе
1	2	3	4
Алдыңғы орамның ені	$P_{II}=P_5=L_{II}L_5=MM_5$	3 ... 4 см	P ₅ ,L ₅ және M ₅ нүктелері тегіс ойық сызықпен жалғанады, оны P ₅₁ нүктесінде астыңғы шекпен және m ₅₁ нүктесінде астыңғы сызық қиылысқанға дейін жалғастырады
Үстіңгі жартысының алдыңғы бөлімі	$P_{II}P_1$	$P_{II}P_5$	
	$L_{II}L_{II}$	$L_{II}L_5$	
	MM_3	MM_5	P ₁ , L _{II} және M ₃ нүктелері тегіс қисық сызықпен қосылып, оны P _{5P51} кесіндісіне тең және m ₃₁ нүктесіне дейін төмен қарай жалғастырады
	P_1P_{II}	P_5P_{51}	
	M_3M_{31}	M_5M_{51}	
Көмекші нүкте	$P_{II}8$	$P_{II}8$	
Үстіңгі жағындағы шынтақ ені	$R_{II}P_4$	1...6см	
Ені шынтақ	M_2M_4	0...2см	P ₄ және M ₄ нүктелері L ₄ нүктесінде шынтақ сызығымен қиылысатын түзуді байланыстырады
Шынтақ сызығындағы дөңес	$L_4L_{41}=L_2L_3$	1...1,5см	Шынтақ кесу сызығы астыңғы жиекпен қиылысқанға дейін созылады- P ₄₁ нүктесі
Үстіңгі жартысының шынтақ бөлімі	$R_{II}P_2$	$R_{II}P_4$	
	L_3L_{42}	L_3L_{41}	
	M_2M_6	M_2M_4	P ₄₁ нүктесінен солға қарай O ₄ тартылады. ⊥ Бұл қашықтықты өлшеп, солға қойыңыз-P ₂₁ нүктесі
Үстіңгі жартысының шынтақ бөлігінің сызығы тегіс сызықпен сызылады, оны P ₄₁ нүктесінен, P ₂₁ нүктесінде сызылған көлденең қиылысқа дейін жалғастырады. Нүкте P ₃ және P ₂₁ қосады деген шартпен, бір қалыпты қисық			

№ 8 ПРАКТИКАЛЫҚ ЖҰМЫС

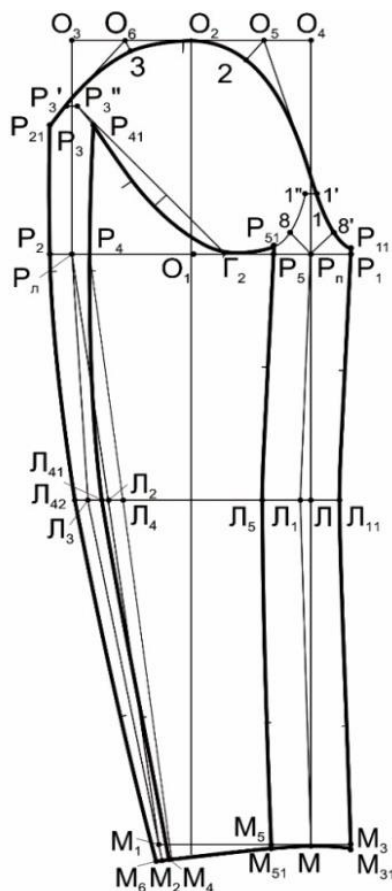

Тақырыбы: үстіңгі және астыңғы бөліктері бар екі тігісті жеңдер дизайнының сызбасын салу

Мақсаты: қондырылған екі тігісті жең құрылымының сызбасын құру бойынша практикалық дағдыларды қалыптастыру.

Тапсырма:

1. Орнатылған жеңнің негізгі негізін есептеу және құру.
2. Екі тігісті жеңді орындау.
3. Сызбаны рәсімдеу.

Құралдар мен құрылғылар: сызғыш, қарындаш, пішушінің масштабты сызғышы, практикалық жұмыстарға арналған дәптерлер, қосымша кестелер.

Әдістемелік нұсқаулар. Екі тігісті жеңнің дизайнын әзірлеу жалпы схемаға сәйкес бірнеше кезеңмен жүзеге асырылады: олар жеңнің биіктігі мен енін анықтайды, жеңнің негізін дайын түрінде сызады, жобаланған тігістердің орналасуы негіз сызбасына қолданылады, алдыңғы және шынтақ орамаларына қатысты жеңнің негізі жасалады. Деректер №4 практикалық жұмыстан алынады.

Есептеу 2.20-кестеге жазылады. Сурет 1:4 масштабында орындалады.

Сурет 2.31 - Үстіңгі және астыңғы бөліктері бар қондырылған Қос жең конструкциясының сызбасы

2.4.6 Жағаларды құрастыру

Жаға-киімнің ең мәнерлі бөлшектерінің бірі, ол басқа, үлкен бөліктерге қарағанда жиі өзгереді. Жаға-бұл сән жаңалығы, жалпы сән бағыты туралы ақпарат тасымалдаушысы.

Пішіні, мөлшері, бөлшектер саны және технологиялық өңдеу әдістері бойынша ерекшеленетін жаға конструкцияларының алуан түрлері бар.

Жиі жаңа конструкциялары сипаты бойынша бөлінеді:

- қапсырмасы жоғары қарай жабылатын бұйымдарға арналған жағалар: тіреулер, тік-қайырмалы, тегіс жататындар;
- ашық ілгегі бар бұйымдарға арналған жағалар: пиджак түріндегі, орамал.

Мойынға жабысу дәрежесі бойынша жағалар тығыз орналасқан немесе мойыннан біршама қашықтықта орналасқан.

Мойынға жағаны салу сызығы неғұрлым түзу болса, жаға соғұрлым үлкен болады және мойынға соғушылық жақын болады

Жағаның кез-келген нұсқасында оның мойнын бекіту сызығы және оң жақ бұрыштың үстіңгі жағына қатысты жағаның ортасын көтеру биіктігі ғана құрылымдық мәнге ие болады. Қалған бөлімдер модельмен анықталады.

Жаға конструкцияларын жасау кезінде астыңғы жаға салынады. Үстіңгі жақ астыңғы бөлікке салынған және туынды бөлік [4, 6].

Үстіңгі жағында қапсырмасы бар өнімдерге арналған бұралмалы жаға дизайнының сызбасын салу. О нүктесінде шыңымен дұрыс бұрыш жасаңыз (сурет.2.32). OV сегментінің мөлшері жағаның пішініне байланысты таңдалады:

1,5 ... 3 см тік бұралмалы бөлігі бар және мойынға мықтап бекітілген жағалар үшін;

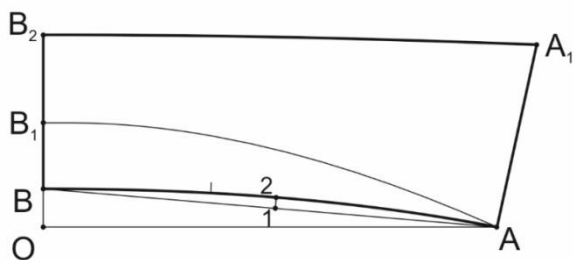
4 ... 6 см аз көлбеу бөлігі бар және мойынға орташа бекітілген жағалар үшін;

Мойыннан артта қалған жағалар үшін 7 ... 10 см.

$$VA = L_{\text{гор}} - 0,05 \times OB \Rightarrow$$

В және А нүктелері түзуді байланыстырады, кесіндінің ортасын табады, оның 1 нүктесі перпендикуляр 1...2,5 см, 2 нүкте қалпына келтіріледі. Жағаның мойынға қосылу сызығы в, 2, А нүктелерін жалғап, тегіс қисық сызықпен қалпына келтіріледі.

$$VB_1 = 8 \dots 12 \text{ см} \uparrow$$

болады [4, 6].

Жаға ұштарының және ұштарының құрылысы модельдің эскизіне сәйкес жүзеге асырылады.

Егер жағаның мойынға тығыз орналасуы болжанса, жағаның көтерілу мөлшері минималды

2.32-сурет-үстіңгі жағына ілгегі бар қайырмалы жағаның құрылысы

Аралас бекітпесі бар өнімдерге арналған бұралмалы жаға дизайнының сызбасын салу (сурет.2.33). Мұндай жақтаудың құрылысының ерекшелігі-қондыру сызығының дизайны және тіректің биіктігін нақтылау.

О нүктесінде шыңы бар бұрышты дәл сызыңыз.

$$OB = 2 \text{ см} \uparrow; \quad VA = L_{\text{гго}} - 0,5 \text{ см} \Rightarrow$$

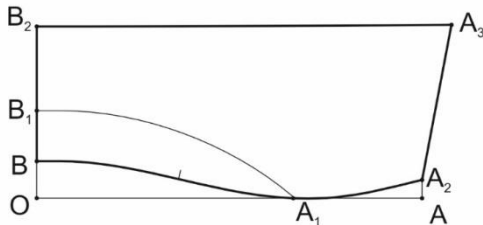
Көмекші нүктелер $AA_1 = \frac{1}{3} \times OA \Leftarrow$

А нүктесінен тік бағытта $AA_2 = 1 \dots 2 \text{ см} \Uparrow$

Жағаны мойынға қондыру сызығы в, А1, А2 нүктелері арқылы тегіс дөңес - ойық сызықпен жасалады.

Тіректің биіктігі: $BB_1 = 3 \dots 3,5 \text{ см} \Uparrow$

Жаға ені $BB_2 = 6 \dots 8 \text{ см} \Uparrow$

Жаға бағанының иілу сызығы В1 және А1 нүктелері арқылы біркелкі жасалады.

Жағаның шығу сызығы мен ұштары модельге сәйкес жасалады [4, 6].

2.33-сурет-біріктірілген бекіткіші бар қайырмалы жағаның құрылысы

Тұтас кесілген тіреуі бар тұрақты-бұралмалы жаға құрылымының сызбасын салу.

О нүктесінде шыңымен дұрыс бұрыш жасаңыз.

Ортаңғы көтеру биіктігі $OB = 1,5 \dots 5 \text{ см} \Uparrow$

$BA = L_{220} - 0,5 \text{ см} \Rightarrow$

ВА сегменті үш тең бөлікке бөлінеді және 1 және 3 нүктелерін білдіреді. А3 сегменті жартысына бөлініп, 4 нүктесін білдіреді.

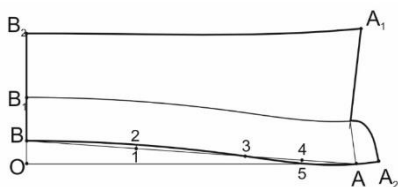
1 және 4-нүктелерден ва сызығына перпендикулярлар жүргізіледі, оларға қондыру сызығын ресімдеу үшін майысу шамалары қойылады:

$[1-2] = 0,5 \dots 1,5 \text{ см} \Uparrow$

$[4-5] = 0,2 \dots 0,5 \text{ см} \Downarrow$

А нүктесінен көлденеңінен оңға қарай борттың еніне тең АА2 сегменті салынады. Жағаны мойынға қондыру сызығы в, 2, 3, 5, А, А2 нүктелерінен асып түседі.

Тіректің биіктігі $BB_1 = AA_1 = 2,5 \dots 4 \text{ см} \Uparrow$

Жаға ені $BB_2 = 7 \dots 9 \text{ см} \Uparrow$

Тіректің иілу сызығы қондыру сызығына параллель, ал жағаның ұшу сызықтары мен ұштары модельге сәйкес жасалады [4].

2.34-сурет-тұтас пішілген тіреуіші бар тік-бұралмалы жағаның құрылысы

О нүктесінде шыңымен дұрыс бұрыш жасаңыз (сурет.2.35).

Ортаңғы көтеру биіктігі $OB = 5 \dots 8 \text{ см} \Uparrow$

$BA = L_{220} - 1\text{см} \Rightarrow$, алынған мән екіге бөлінеді-1 нүкте, одан ВА сызығына жоғары және төмен қарай тартылады. \perp

1-ші нүктеден перпендикулярға дейін OV шамасына байланысты 0,5...2 см-ге тең ауытқу шамасы кейінге [1-2]қалдырылады. Тіректі жалғау сызығы В, 2, А нүктелері арқылы жүргізіледі.

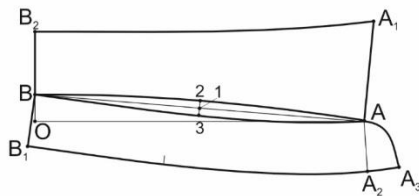
Тірек бойымен жағаны бекіту сызығы В, 3, А нүктелері арқылы бірдей ауытқу мөлшерімен жасалады.

Тіректі құру үшін В нүктесінен жағаға тіректі жалғау сызығына перпендикулярды және BB_1 тірегінің биіктігін жатқызатын А нүктесінен Оа сызығына перпендикулярды түсіреді: $BB_1 = AA_2 = 2,5 \dots 4\text{см} \downarrow$

Тіректің мойынға қосылу сызығы В1, А2 нүктелері арқылы жүзеге асырылады және а2а3 бортының еніне оңға қарай жалғасады. Соңы мен кемер тіреулер ресімдейді моделі бойынша.

Жаға ені: $BB_2 = 5 \dots 7\text{см}$

Жағаның ұштары мен ұштары модель бойынша жасалады[4, 6].

2.35-сурет-кесу тірегі бар қайырмалы жағаның құрылысы

Көлбеу тіректің құрылысы. В нүктесінде шыңмен дұрыс бұрыш жасаңыз (сурет.2.36).

$BA = L_{220} + (0,2 \dots 1)\text{см} \Rightarrow$

$AA_1 = 2 - 4\text{см} \uparrow$; көтеру неғұрлым үлкен болса, соғұрлым үстіңгі жиек мойынға жақын болады.

Тіректің биіктігі: $BB_1 = A_1A_2 = 3 \dots 6\text{см} \uparrow$

Сурет 2.36-көлбеу тірек жақтауының құрылысы

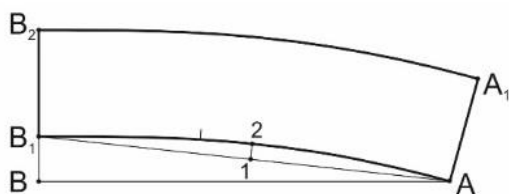
Шұңқыр тәрізді тірек. Жаға ортасының көтерілу мөлшері (сурет.2.37): $BB_1 = 4 \dots 6\text{см} \uparrow$

$B_1A = L_{220} - (0,2 \dots 1)\text{см} \Rightarrow$

Қондырусызығы 0,5...2 см ортасында иілісі бар тегіс қисық сызықпен жасалады [4, 6].

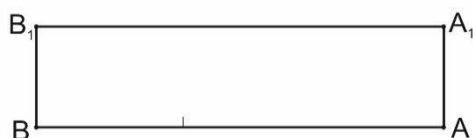
Тіректің биіктігі: $B_1B_2 = AA_1 = 3 \dots 6\text{см} \uparrow$

Егер жобаланған тірек 6 см-ден асса, онда олар VV1 сегментін көбейтіп, мойынды 1...2 см кеңейтеді.

2.37-сурет-шұңқыр тәрізді тіректің жағасын салу

Тік тіректің сызбасы тіктөртбұрыш түрінде болады, мұнда бір жағы тіктөртбұрыштың ұзындығы, ал екінші жағы тіктөртбұрыштың биіктігі [6] (сурет.2.38).

2.38-сурет-тік тіректің жағасын салу

Бақылау сұрақтары:

1. Сіз қандай жағаларды білесіз?
2. Жаға бөліктері қалай аталады?
3. Мойынға жағаны салу сызығының сипаты өнімдегі жағаның пішініне қалай әсер етеді?
4. Жағаның мойынға жабысу дәрежесі және Жаға ортасының көтерілу биіктігі қалай байланысты?
5. Жаға салу үшін қандай бастапқы деректер қажет?

№ 9 ПРАКТИКАЛЫҚ ЖҰМЫС

Тақырыбы: қайырмалы жаға конструкциясының сызбаларын салу

Мақсаты: әр түрлі пішіндегі жағалардың сызбаларын құрудың практикалық дағдыларын қалыптастыру

Тапсырма:

1. Қайырмалы жағалардың сыртқы түрінің эскиздерін орындау
2. Қайырмалы жаға конструкциясының сызбаларын салу.
3. Сызбаларды рәсімдеу.

Құралдар мен құрылғылар: арқалар мен бойдың сызбасы, сантиметрлі лента, сызғыш, қарындаш, лекальды сызғыш, сән журналдары

Әдістемелік нұсқаулар. Практикалық жұмысты орындау үшін студенттер сурет салу арқылы әйелдер иық киімінің дизайн негіздерін (№4

практикалық жұмыс) мойын сызығының ұзындығын анықтауы керек. Сызбалар 1: 1 масштабында орындалады.

2.4.7 Пиджактік жаға конструкциясы сызбасын тұрғызу

Пиджак түріндегі жағалардың дизайны, әдетте, тіректің биіктігі мен лацканның иілу сызығының орнын анықтаудан бастап, өнімнің сызбасында жасалады.

Тіректің биіктігі бойдың иық кесу сызығының жалғасында анықталады (сурет.2.39 а):

$$A_4 Z = 2 \dots 3,5 \text{ см} \Rightarrow$$

2 ... 2,5 см жұмсақ пішінді жұмсақ жағалар үшін мойынға тығыз емес;

3 ... 3,5 см мойынға тығыз бекітілген қатаң тік пішінді жағалар үшін.

Бірінші ілгектің орнын анықтау-Л нүктесі, борттың шеті сызығында бірінші топсадан 0,5 ... 1 см жоғары.

3 және Л нүктелерін жалғаңыз, біз лацканның иілу сызығын аламыз [4, 6].

Лацканның иілу сызығына параллель, мойын сызығына қатысты, көмекші сызық жасалады, онда иық кесу сызығымен қиылысу нүктесінен жоғары (F5 нүктесі) кесінді салынады: $\Phi_5 Z_1 = L_{ггспинки} + 0,5 \text{ см} \uparrow$

F4 нүктесінен (берілген сызықтың мойынмен жанасу нүктесі), центрден Z1 нүктесінің сол жағына доға тартылады, оның мәні жаға сызығының бағытын анықтайды. Доға неғұрлым қысқа болса, қондыру сызығының бағыты соғұрлым тік болады және дайын өнімдегі жағаның иілу сызығы пішінге және мойынға жақын болады. Z1Z2 доғасының үлкен ұзындығы неғұрлым жұмсақ және көбінесе жаға сызығының қисық дизайнына және иілу сызығының дөңгелек дизайнына сәйкес келеді. Тірек сызығының едәуір иілісі кету сызығының дөңгелек пішінін және мойынның артында орналасқан жалпақ пішінді жақтарға тән ұзартуды қамтамасыз етеді:

$Z_1 Z_2 = 1 \dots 3 \text{ см} \leftarrow$ - жоғары тағаны бар қатаң нысандағы жағалар үшін;

$Z_1 Z_2 = 3,5 \dots 7 \text{ см} \Rightarrow$ - төмен тірегі бар жалпақ пішінді жағалар үшін.

Z2 нүктесінен мойын сызығына тангенс сызығы тартылады. Қатаң пішіндегі жағалар үшін бұл түзу оның орталық бөлігінде жағаны бекіту сызығы болып табылады. Басқа формалардың жағалары үшін сол учаскедегі жағаны қондыру сызығы 0,5-0,7 см майысумен жүргізіледі [4, 6].

Z2 нүктесінен оңға қарай сызыққа перпендикуляр қалпына келтіріледі, онда модель анықтаған ортасында жағаның ені орналасады. Жаға сызығының алдыңғы бөліктері, әдетте, мойын сызығымен және оның жалғасуымен сәйкес келеді.

Модельге байланысты раскеп деп аталатын жағаның шетінен иілу сызығына дейінгі бөлігі кішкентай (0,5-2,5 см), орташа (3-5 см) және едәуір (5,5-8 см) болуы мүмкін.

Раскеп деңгейі, сондай-ақ сәнге байланысты, әдеттегі, жоғары немесе төмен болуы мүмкін [4, 6].

$A5a6 = 0,5 \dots 1$ см төмен-раскептің үлгілік деңгейі бар жағалар үшін;

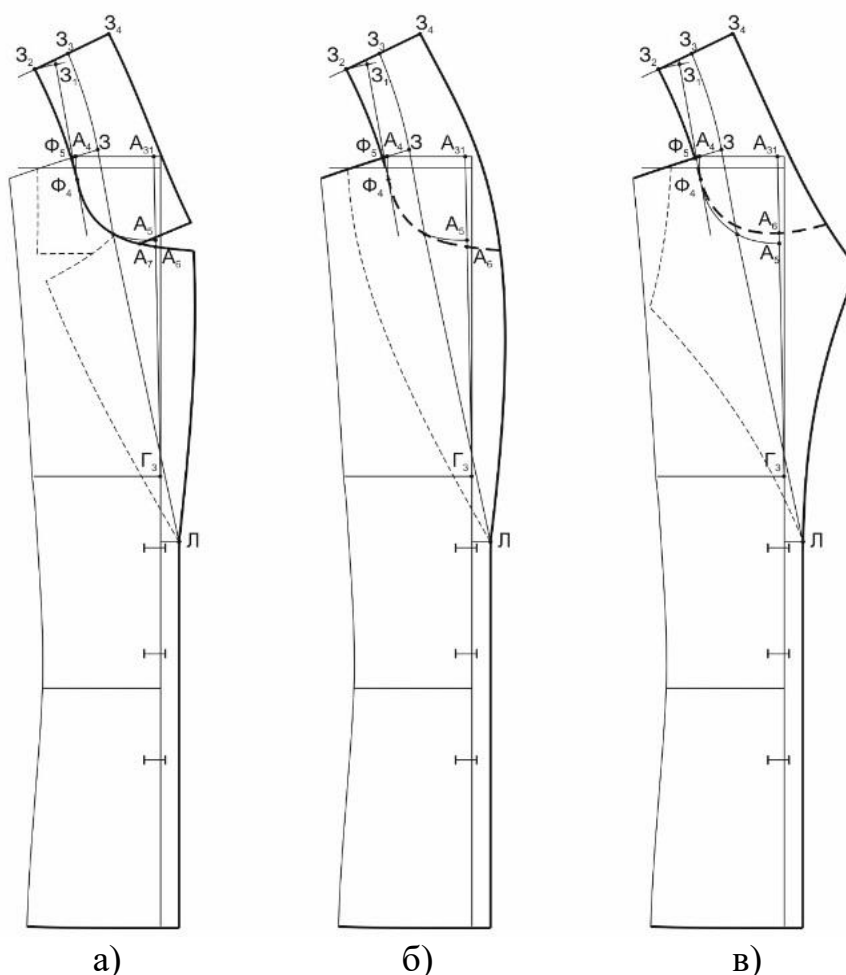
$A5A6 = 0,5 \dots 1,5$ см жоғары-жоғары раскепті жағалар үшін;

$A5A6 = 1,5 \dots 3$ см төмен-төмен раскепті жағалар үшін.

Жаға мен лацканның ұштарының ені, олардың дизайны, сондай-ақ жаға мен лацканның сыртқы контурларының дизайны модельге байланысты.

Бекіту сызығы лацканның иілуінен басталған кезде, жағалар раскептерсіз де мүмкін. Егер жаға мойынның артында болса, онда мойын кеңейеді.

Шаль және апаш сияқты жағалар да салынады. Сыртқы жиектің дизайнымен ерекшеленеді (сурет.2.39 б және 2.39 в) [4, 6].

Сурет 2.39- а) пиджак түріндегі; б) шаль; в) апаш бортының лацкандары бар жағаларды салу

Бақылау сұрақтары:

1. Жақтаулар қалай аталады, оларды құрылымдық құрылыс принципіне сәйкес бөледі?
2. Жағаның қандай параметрі оның пішініне айтарлықтай әсер етеді?
3. Жаға сызығының формасы жаға пішініне қалай әсер етеді?
4. Жаға ортасының көтерілу мөлшері оның пішініне қалай әсер етеді?
5. Қайырмасы бар бұйымдарға арналған қайырмалы жағаларды салудың ерекшеліктері қандай?
6. Лацканның иілу сызығының орналасуы неге байланысты?
7. Раскеп дегеніміз не? Қандай болады?

№ 10 ПРАКТИКАЛЫҚ ЖҰМЫС

Тақырыбы: Пиджак типті жағаны құрастыру сызбасының конструкциялары

Мақсаты: әр түрлі пішіндегі жағалардың сызбаларын құрудың практикалық дағдыларын қалыптастыру

Тапсырма:

1. Пиджак түрінің сыртқы түрінің эскизін орындаңыз.
2. Салу сызба конструкциясының, жағаның арналған аузына бойы.
3. Сызбаларды рәсімдеу.

Құралдар мен құрылғылар: арқалар мен бойдың сызбасы, сантиметрлі лента, сызғыш, қарындаш, лекальды сызғыш, сән журналдары

Әдістемелік нұсқаулар. Практикалық жұмысты орындау үшін студенттерге әйелдер иық киімінің дизайн негізінің сызбасы қажет (№4 практикалық жұмыс). Сызбалар 1:1 масштабында орындалады.

2.5 Әйелдердің белдік бұйымдарын құрастыру

Белдік-бұл бел сызығында орналасқан және жамбас белдеуін жабатын киім. Мұндай киімге белдемше мен шалбар кіреді.

2.5.1 Тік силуэтті белдемшені құрастыру

Дизайн бойынша белдемшелер бөлінеді:

- тікелей;
- сыналар;
- конустық
- дөңгелек бүкте;
- модельдеу арқылы басқа опциялар.

Нысан бойынша болады:

- қатаң,
- аз көлемді;

- жұмсақ;

- сәнді.

Силуэт бойынша ерекшеленеді [6]:

- тікелей;

- конустық.

Пропорциялар бойынша:

- қысқа;

- ұзын;

- жоғары бел сызығы бар;

- қалыпты;

- астыңғы бел сызығы

Тік белдемше салу үшін бастапқы деректер:

Ст – белдің жарты шеңбері;

SB- жамбастың жарты шеңбері;

Dts2-иық пышақтарының шығуын ескере отырып, белге дейінгі екінші ұзындық,

Ди-өнімнің ұзындығы.

Қосымша өлшеулер көбінесе өнімді шартты пропорционалды ауытқулары бар фигураларға салу кезінде қолданылады.

Dsz-артқы ұзындығы;

Дсп-алдыңғы ұзындығы;

DSB-бүйірдегі ұзындық.

Тікелей белдемше сызбасын құру үшін еркін өлшеудің өсуі келесі шектерде өзгереді:

жартылай белдікке - ЖМ = 0,5...1см

санның жарты шеңберіне – Тб = 1...3 см [4, 6].

2.12-кестеде әйелдердің белдік киімдеріне арналған құрылымдық өсулердің мөлшері көрсетілген.

Тікелей белдемше құрылымының құрылысы 2.22-кестеде келтірілген.

Кесте 2.22-тік белдемше құрылымының құрылысы (сурет.2.40)

Конструктивті учаске	Учаскені белгілеу	Есептеу формуласы	Ескертпе
1	2	3	4
Жамбас сызығының деңгейі	ТБ	$0,5 \times Dts_2 - 2см$	Құрылыс т нүктесінде дұрыс бұрыштан басталады
Астыңғы сызықтың орналасуы	ТН	Ди	Б және Н нүктелерінен көлденең сызықтар тартылады
Белдемше ені	ББ1	$Cб + Пб$	
Бүйірлік сызықтың орналасуы	ББ2	$0,5 \times (Cб + Пб) - (0...1)см$	Арқылы Б1иБ2 жүргізеді тігінен қиылысатын нүктеге сызығымен белде білдіреді Т1иТ2

2.22 кестенің аяқталуы

1	2	3	4
Бүйірлік сызық бойынша бел сызығын арттыру	T2T2\	1 ... 2см	T, T2\ , T1 нүктелері түзу сызықтармен жалғанады
Артқы бұрғылау осының орны	BB3	$0,4 \times BB_2$	
Алдыңғы тесу осының орны	B1B4	$0,4 \times B_1B_2$	Арқылы B3 және B4 жүргізеді тігінен жоғары қиылысу нүктесін T3 және T4
Бүкпелердің жалпы шешімі		$\Sigma = (Cб + Пб) - (Cm + Пm)$	
Бүйірлік бұрғылау ерітіндісі	T2\T5= T2\T6	$0,5 \times \Sigma B$ ұзындығы 17 ... 20см	Созуы жартысында ені-екіден қаусырма болады ресімдейді бірқалыпты шығыңқы сызықтармен
Артқы тартпа ерітіндісі	T3T31= T3T32	$0,35 \times \Sigma B$ ұзындығы 14 ... 17 см	Тік сызықтармен безендірілген, тігістің енінің жартысына қойыңыз
Алдыңғы вытачка ерітіндісі	T4T41= T4T42	$0,15 \times \Sigma B$ ұзындығы 7 ... 10 см	Тік сызықтармен безендірілген, тігістің енінің жартысына қойыңыз

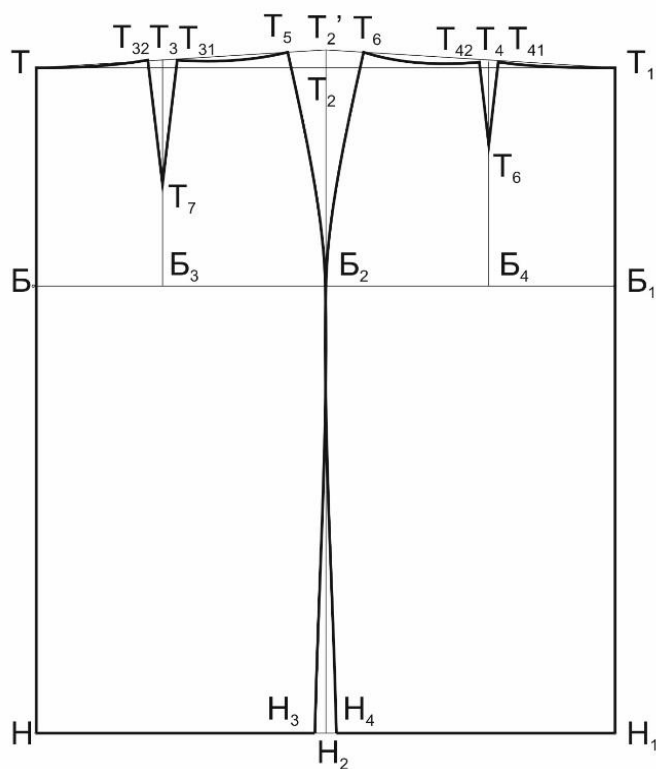
Егер есептеулер бойынша артқы тартпа 3 см-ден асса, онда тағы бір тартқышты жобалаңыз.

Төмендегі бүйір сызықты 1...5 см-ге кеңейтуге немесе 1...2 см-ге тарылтуға болады.

Бақылау сұрақтары:

1. Белдік киім деп нені атайды?
2. Белдемшелер пішін мен силуэт бойынша қалай бөлінеді?
3. Белдемше салу үшін қандай бастапқы деректер қажет?
4. Белдемшенің бүйір сызығының орналасуы неге байланысты?
5. Таланттың саны неге байланысты?
6. Белдік бүкпелерін есептеу коэффициенттері қандай?
7. Талдың ұзындығы қандай?

2.40-сурет - тік белдемше құрылымының сызбасы

№ 11 ПРАКТИКАЛЫҚ ЖҰМЫС

Тақырыбы: Тік белдемше құрылымының құрылысын есептеңіз

Мақсаты: есептеулерді орындау және тік белдемше конструкциясының сызбасын құру бойынша практикалық дағдыларды қалыптастыру

Тапсырмалар:

1. Сызбаны құру үшін бастапқы деректерді анықтаңыз.
2. Дизайн сызбасын құру үшін есептеулер жүргізіңіз.
3. Тікелей екі тігісті белдемше дизайнының сызбасын жасаңыз.
4. Сызба жасау.

Құралдар мен құрылғылар: сызғыш, қарындаш, пішушінің масштабты сызғышы, практикалық жұмыстарға арналған дәптерлер, қосымша кестелер.

Әдістемелік нұсқаулар. Белдемшелер дизайнының сызбасын салу үлгілік фигурада жасалады, оның өлшемдік белгілері № 2 практикалық жұмыста жазылады. ТБ және ЖМ-нің еркін жарамдылығына арту шамалары 2.12-кестеде келтірілген. Бұл жағдайда сіз ағымдағы және перспективалық кезеңдердің сән бағыты бойынша ұсыныстарды пайдалана аласыз.

Құрылысқа арналған есептеулер 2.23-кестеге жазылады. Сурет 1:4 масштабында орындалады (сурет.2.40).

Кесте 2.23-белдемше құрылымының сызбасын құруға арналған есептеулер

Учаскенің атауы	Шартты белгі	Есептеу формуласы	Есептеу	Көлемі, см
1	2	3	4	5
Белдемше ені	ББ1	Сб + ӨБ	46+1	47,0

2.5.2 Әйелдер шалбарын құрастыру

Қазіргі уақытта шалбар-әйелдер киімінің өте кең таралған түрі. Шалбар жіктеледі:

- көлемі бойынша үстіңгі бөлігінде және бүкіл ұзындығы бойынша;
- ені бойынша төменде;
- бекіткіштің орналасуы бойынша;
- астыңғы безендіру бойынша;
- ұзындығы бойынша [7].

Шалбар дизайнының сызбасын құру үшін Ст, Сб, Ди өлшеу қажет, сонымен қатар тізе деңгейіндегі шалбардың енін – Шк, астыңғы шалбардың енін – Шн білу керек.

Еркін өлшеудің өсуі модельге байланысты (кесте. 2.12). Классикалық шалбар үшін $P_t=1$ см, $P_b=2$ см. Өсуді таңдағанда матаның қасиеттерін ескеру қажет.

Жеңіл шалбарды салу кезінде қосымша өлшеу қолданылады-жамбас шеңбері, ол келесідей жүзеге асырылады: сантиметрлік таспа аяқтың айналасына орналастырылады, осылайша таспа үстіңгі жиекпен серпімді қатпарға тиіп, жамбастың сыртқы бетіне жабылады.

Әйелдер шалбарының құрылысы 2.24-кестеде келтірілген.

2.24-кесте-әйелдер шалбарының дизайнының сызбасын салу (сурет.2.41)

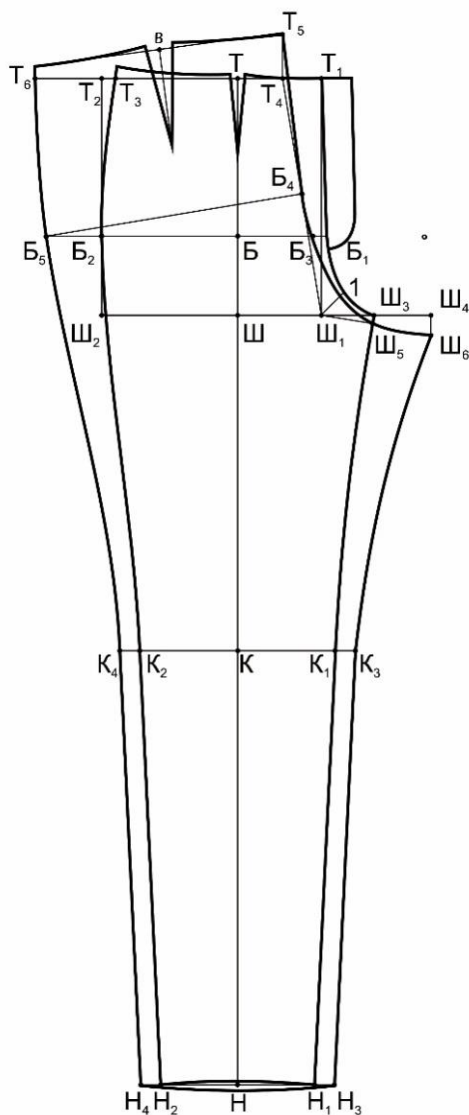
Конструктивті учаске	Белгісі	Есептеу формуласы	Ескертпе
1	2	3	4
<i>Алдыңғы жартысы</i>			
Астыңғы сызық (шалбардың ұзындығы)	ТН	Ди + Пур, Жұмыс істеуге арналған Пур-П	Т нүктесінде қиылысумен екі перпендикуляр сызық сызыңыз
Отыру сызығы	ТШ	$Cб \div 2$	
Жамбас сызығы	ШБ	$TШ \div 3$	
Тізе сызығы	ТК	$Ди \div 2 + 5см$	
Алдыңғы жартысының ені	Ш1Ш2	$Cб \div 2$	
	ШШ1	$(Cб \div 2) \times 0,4$	В1 нүктесінен жоғары перпендикуляр көтеру, Т1 бел сызығымен қиылысу нүктесі

2.24 кестенің жалғасы

1	2	3	4
	ШШ2	$(Сб \div 2) \times 0,6$	В2 нүктесінен жоғары перпендикуляр көтеріңіз, Т2 бел сызығымен қиылысу нүктесі
Қадам ені	Ш2Ш3	$Сб \div 10$	
Көмекші нүкте	Ш11	2,5 см (тұрақты шама)	Орташа кесілген сызықты тегіс ойық сызықпен сызыңыз
Бел сызығы бойынша ені	Т1Т3	$(Сб \div 2) + \text{раствор}$ <i>вытачки</i>	Тегістеу ерітіндісі т нүктесінен жартысына бөлінеді. Ұзындығы-екіден қаусырма болады 9-12 см.
Тізе сызығы бойынша ені	КК1=К К2	$Шк \div 2 - 1$	
Астыңғы сызық бойынша ені	НН1=Н Н2	$Шн \div 2 - 1$	
<p>Қадамдық кесуді жобалау үшін Ш3, К1, Н1 нүктелерін қосыңыз Бүйірлік кесуді жобалау үшін Т2, В2, К2, Н2 нүктелерін қосыңыз. Бүйірлік кесу бойымен 1,5 см жоғарылауды орындаңыз және Т1 нүктесіне қосылыңыз. Тегіс ойық сызықтар тізе сызығына бүйірлік және қадамдық бөлімдерді құрайды. Астыңғы сызық Н нүктесінен 0,5 см жоғары көтеріліп, тегіс ойық сызықпен жасалады. Бекіткішке 4 см, жамбас сызығынан 1,5-2 см төмен түсім қосылады.</p>			
<i>Артқы жартысы</i>			
Тізе сызығы бойынша ені	К1К3= К2К4	2 см	Тұрақты шама
Астыңғы сызық бойынша ені	Н1Н3= Н2Н4	2 см	Тұрақты шама
Қадам ені	Ш3Ш4	$Сб \div 10$	
Қадам сызығын төмендету	Ш3Ш5	1см	Тұрақты шама
	Ш4Ш6	2 см	Тұрақты шама
Көмекші нүкте	ТТ4	$ТТ_1 \div 2$	Т4-ті Ш1-ге қосыңыз. Жамбас сызығымен қиылысу нүктесі3
Теңгерім шамасы	Т4Т5= Б3Б4	$(Сб \div 10) - 1,5$	Қосу Ш1Ш5.
Көмекші нүкте	Ш12	2см	Т5,Б4, 2, Ш5,Ш6 нүктелерін қосу арқылы артқы жартысының ортаңғы бөлігін жасаңыз
Бел сызығы бойынша ені	Т5Т6	$(Ст \div 2) + \text{вытачка} + Пт + Пнос$	Бел сызығын сызыңыз, оны алдыңғы жартысының бел сызығына жобалаңыз

2.24 кестенің аяқталуы

1	2	3	4
Жамбас сызығы бойынша ені	Б4Б5	$(CB \div 2) + Пб$	Алдыңғы жартысының жамбас сызығына жобалау арқылы жамбас сызығын сызыңыз
<p>Ш6, К3, Н3 нүктелерін қосу арқылы қадамдық кесуді жасаңыз Бүйір кесіндіні біріктіру нүктелері Т6, Б5, К4, Н4. Бел сызығы бойынша бүйірлік кесіндіні 1,5 см-ге көтеріп, Т5 нүктесіне қосыңыз. Кесектер тізеге дейін тегіс ойық сызықпен жасалады Н нүктесінен 0,5 см төмен түсіп, астыңғы сызық сызыңыз.</p>			
Вытачка	Т6в	$T_5 T_6 \div 2$	Үстіңгі кесекке перпендикуляр, 7-12 см ұзындықты созыңыз-ортаңғы сызық. Ортаңғы сызықтан оңға және солға тегістеу ерітіндісінің жартысын қойып, тегістеу жақтарын реттеңіз

Сурет 2.41. - Әйелдер шалбарының дизайнын сызу

Бақылау сұрақтары:

1. Шалбар құрылымын құру үшін қандай бастапқы деректер қажет?
2. Шалбардың ұзындығын өлшеу кезінде нені ескеру керек?
3. Еркін өлшеудің өсуі неге байланысты?
4. Шалбар дизайнында қандай қосымша өлшемдер қолданылады?
5. Шалбардың тепе-теңдігін қалай анықтауға болады?
6. Шалбардың алдыңғы жартысы қадамының енін қалай есептеу керек?
7. Шалбардың артқы жартысы қадамының енін қалай есептеу керек?
8. Шалбар дизайнының сызбасын құрудың дұрыстығын қалай тексеруге болады?

№ 12 ПРАКТИКАЛЫҚ ЖҰМЫС

Тақырыбы: Әйелдер шалбарының дизайнын есептеу және салу

Мақсаты: әйелдер шалбарының дизайнын есептеу және сызу бойынша практикалық дағдыларды қалыптастыру.

Тапсырма:

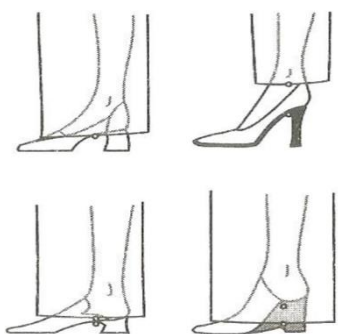
1. Шалбардың негізгі құрылымын есептеу және құру үшін бастапқы деректерді анықтаңыз.
2. Құрылымдық сызбаны құру үшін есептеулер жүргізіңіз.
3. Салу сызба конструкциясының шалбардан тұрады.
4. Сызба жасау.

Құралдар мен құрылғылар: сызғыш, қарындаш, пішушінің масштабты сызғышы, практикалық жұмыстарға арналған дәптерлер, қосымша кестелер.

Әдістемелік нұсқаулар. Шалбар дизайнының сызбасын салу үлгілік фигурада жасалады, оның өлшемдік белгілері № 2 практикалық жұмыста жазылады. ТБ және ЖМ-нің еркін жарамдылығына арту шамалары 2.12-кестеде келтірілген. Бұл жағдайда сіз ағымдағы және перспективалық кезеңдердің сән бағыты бойынша ұсыныстарды пайдалана аласыз.

Шалбардың ұзындығын анықтау кезінде фигурадағы шалбардың үстіңгі сызығының орнын, яғни оның адам фигурасының бел сызығына қатысты орнын ескеру қажет. Астыңғы жағында шалбардың ені сән бағытына сәйкес орнатылады.

Шалбардың ұзындығы астыңғы шалбардың еніне және олар киілетін аяқ киімнің биіктігіне байланысты (2.42-сурет). Шалбардың ені төменде және олардың ұзындығы өзара байланысты. Кең шалбарда (28-32 см) астыңғы сызық еденге 3-4 см жетпейді, орташа ені (24-27 см) 5-6 см, тар шалбарда (20-23 см) астыңғы сызық еденге 7-8 см жетпейді.

Шалбардың асты кең болған сайын, соғұрлым ұзынырақ.

Сурет 2.42-шалбар ұзындығының олардың астыңғы еніне тәуелділігі

Құрылысқа арналған есептеулер 2.25-кестеге жазылады. Сурет 1:4 масштабында орындалады (сурет.2.41).

Кесте 2.25-шалбар дизайнының сызбасын құруға арналған есептеулер

Учаскенің атауы	Шартты белгі	Есептеу формуласы	Есептеу	Көлемі, см
1	2	3	4	5
Шалбар ұзындығы	ТН	Ди + Пур	101+1	102,0

2.6 Ерлер киімін құрастыру ерекшеліктері

Ер адамдар мен ұлдардың фигураларының өлшемді белгілерін өлшеу әйел фигураларымен бірдей әдіспен жүзеге асырылады, бірақ кейбір ерекшеліктерімен.

Иық биіктігі алдыңғы жағынан көлбеу екінші $V_{ркр2}$. Иық тігісінің соңғы нүктесінен бел сызығының алдыңғы ортаңғы жазықтықпен қиылысу нүктесіне дейінгі ең қысқа қашықтықты өлшеңіз.

Аяқтың ішкі бетіндегі ұзындығы. Аяқтың ішкі бетінен перинэядан еденге дейін созылған кезде өлшенеді [6].

Өлшеу белгілері өлшенбейді: $C_{г1}$ -бірінші кеуденің жартылай ені; $C_{г2}$ -екінші кеуденің ені; $C_{г4}$ -төртінші кеуденің жартылай ені; $B_{г2}$ - екінші кеуденің биіктігі.

2.6.1 Ерлердің иық бұйымын құрастыру

Ерлер киімінің иық бұйымдарына жейде, кеудеше, пиджак, күрте, фрак және т.б. жатады.

Ерлер иық бұйымы конструкциясының сызбаларын әзірлеу үшін бастапқы деректер O_M , $C_{г2}$, $C_{г3}$, $C_{т}$, $C_{б}$, $Ш_{г}$, $ЖКО$, $Шс$, $Дтс$, $Ди$, $Шп$, $Др$, $Оп$, $В_{пр2}$ үлгілік немесе нақты фигураның, $П_{г}$, $ЖМ$, $Пб$, $Пшс$, $Пспр$, $Пдтс$, $Пшгор$, $Поп$, бұйымның сыртқы түрінің сипаттамасы, оның пішіні, пішімі және т. б.

Ер иық бұйымының қондырмалы жеңі бар конструкциясының негізі сызбасының құрылысы 2.26-кестеде берілген [6].

2.26-кесте-ер иық бұйымының дизайн сызбасын салу (сурет.2.43)

Конструктивті учаске	Учаскен і белгілеу	Есептеу формуласы	Ескертпе
1	2	3	4
Өнімнің ені	A0a1	$C_2 + Пг +$ Арқаның ортаңғы сызығының бұрылу бөлігі	Болған жағдайда бүйірлік екіден қаусырма болады енін бұйымдар арттырады 1,5...2см Үлкейтілген фигуралар үшін 2...2,5 см кесілген бүйір болған кезде
			иық пышақтарының шығуы $C_2 - C_3 + 2$ $0,5 \cdot TT_1$, егер артқы жағы кез-
			келген силуэт өнімдерінде тігіссіз болса $0,3 \cdot TT_1$ егер арқасы тік пішінді бұйымдарда тігісі бар болса $0,6 \cdot TT_1$ егер арқасы жартылай іргелес силуэт және іргелес бұйымдарда тігісі бар болса
Артқы ені	A0 a	$Шс + Пшс$	
Бойдың ені	a1a2	$Шг + Пшп$	
Жең ойындысының ені	aa2	$A_0 a_1 - (A_0 a + a_1 a_2)$	Салыстырады ең аз рұқсат етілген
Жең ойындысының деңгейі	A0Г	$Впр_2 + Пепр + 0,5 \times Пдмс$	
Жауырын деңгейі	A0У	$0,5 \times A_0 Г + 2$	
Бел сызығы	A0Т	$Дмс_2 + Пдмс$	Бел аймағында арқа иілісі ұлғайған фигуралар үшін Дтс2о (тіктеуіш бойынша) пайдалану)
Мықын деңгейі	ТБ	$0,5 \times Дмс_2 - 5$	
Астыңғы сызық деңгейі			Ди артқы мойынның астыңғы нүктесінен тұрады
Арқаның құрылысы (сурет.2.43)			
Артқы жағының ортаңғы сызығын ұзарту	A0 a 0'c	0,5	
Артқы жағының ортаңғы сызығын үстіңгі жағына бұру	АЛ 0'А0''' С	0...1	0см-арқасы тігіссіз немесе бүгілген қалып; 0,5 см - арқасы тігіспен, қалыпты қалып; 1 см - арқасы тігіспен, мүсіні

2.26 кестенің жалғасы

1	2	3	4
Бел сызығындағы Арқаның ортаңғы сызығын бұру	ТТ1	0 ... 3см	Иілу үшін 0,5-ке азайтыңыз; иілу үшін 0,5-ке көбейтіңіз
Арқаның ортаңғы сызығында жону	Т1Т11	0,7...1,3 см	Жартылай іргелес және қондырылған силуэт бұйымдарында
Артқы мойын ені	A0\\A2	$\frac{1}{3}C_{и} + П_{игор}$	Арқасы жоқ тігіс-жылғы A0\; Арқасы A0-дан бұрылған\; 7-ші мойын омыртқасының аймағында май қабаттары бар фигуралар үшін +0,5...1см
Артқы мойын биіктігі	A2A1	$\frac{1}{3}A_0 \text{ '' } A_2$	
Өнімнің ұзындығы	АН1	$Д_{и} + П_{дтс}$	Жилеттер үшін $АН_1 = Д_{тс_2} + П_{дтс} + 10 \dots 12$
Артқы иық сызығы	A2П1	$Ш_{п} + П_{пос} + Р_{пв}$	$Р_{пос} = 0,7 \dots 1,2$ Жұмсақ маталар үшін $Р_{пв} = 2 \dots 2,5$; Құрғақ маталар үшін 1,3 ... 1,5 Иілу үшін тегістеу 0,5-ке азаяды; иілу үшін 0,5-ке көбейтіледі.
	Т1П1	$В_{пк_2} + П_{впк}$	$П_{впк} = П_{дтс} + П_{п} + П_{сум}$ $П_{п} = 0,7 \dots 1$ -қалыпты қалып үшін; 0,5...0,7 - иілген қалып үшін; 1,3 ... 1,5 қалыптар үшін
Артқы жағындағы сызық	Г1П3 Г11 Г1Г2	$0,5 \times П_2 Г_1 + 1,5$ $0,25 \times Ш_{пр} - 0,3 \dots 0,5$ $0,5 \times Ш_{пр}$	Үшін кеудешелері ұзындығы иық қысқартады 3-5см...
Бойдың құрылысы (сурет.2.43)			
Кеуде қуысының үстіңгі нүктесі және иілу бұрышы	Г3Г6 Г6Г7 Г8Г81	$0,5 \times Г_3 Г_4 + 0 \dots 1$ $П_{спр}$ $0,05 \times Ш_г$	Г8 Г81= 0,025 Шг - кесілген бүйірі бар пальто және пиджак үшін
Бойдың мойын ені	A3A4	$A_0 \text{ '' } A_2 + 2 \dots 2,5 \text{ см}$	$A_3 A = A_0 \text{ '' } A_2 + 3 \dots 3,5$ иілген фигуралар үшін; бүгілгендер үшін $A_0 A_2 + 1 \dots 1,5 \text{ см}$
Бел сызығын түсіру	Т60Т6	1см	Т6т2 қосу
Бойдың мойнының ең биік нүктесі	Т6А41	$Д_{тп_2} + 0,5 \times Г_{60} Г_6 + П_{дтп}$	$П_{дтп} = П_{дтс} + \text{уработка } 1 \dots 1,5$ - пиджак пен көкірекше үшін; 2 ... 3 - D/C пальто үшін 3 ... 4-қысқы пальто үшін

2.26 кестенің аяқталуы

1	2	3	4
Мойын тереңдігі	A41A5	$0,45 \times C_{и}$	A5 - тен оңға перпендикуляр-a51
A41 арқылы A21 нүктесінде a2г4 түзуімен қиылысқанға дейін г81a3 жартылай арна сызығының үстіңгі бөлігіне перпендикуляр жүргізіледі Г4a2 вертикалы бар ойық сызығының жанасу нүктесі-П6 нүктесі			
Бойының жең ойындысы сызығы	a21П4 Г4П6 R1 R2	$aП_2 + П_{сум}$ $0,25 \times Г_4 П_4 + 0,5$ $П_6 П_5 = П_6 П_4$	Екі доғаның қиылысы-Р5 Жилеттер үшін-иық сызығының ұзындығы 3...5 см-ге қысқарады
		$A_{41} П_5 = Шп$	
Көмекші нүкте	Г42	$0,25 \times Шпp - 1,2 \dots 1,5 см$	
Астыңғы сызық деңгейі	Т8Н3	$ТН + 0,5 \dots 1,5 см$	Бүйірлік сызықтарды салғаннан кейін

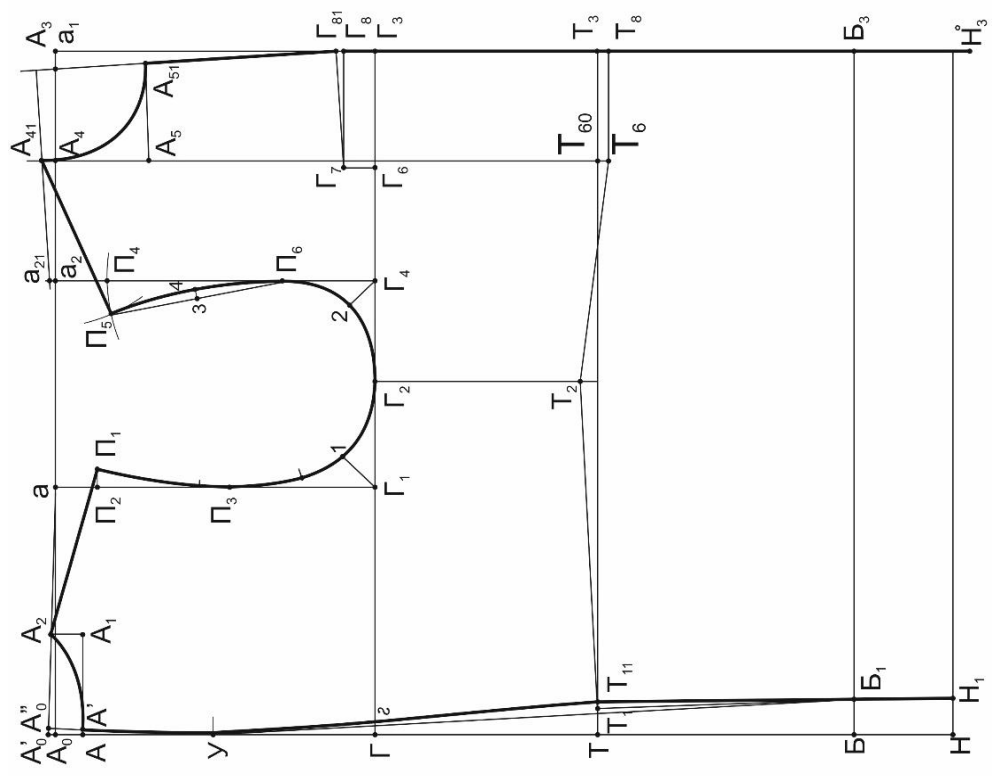
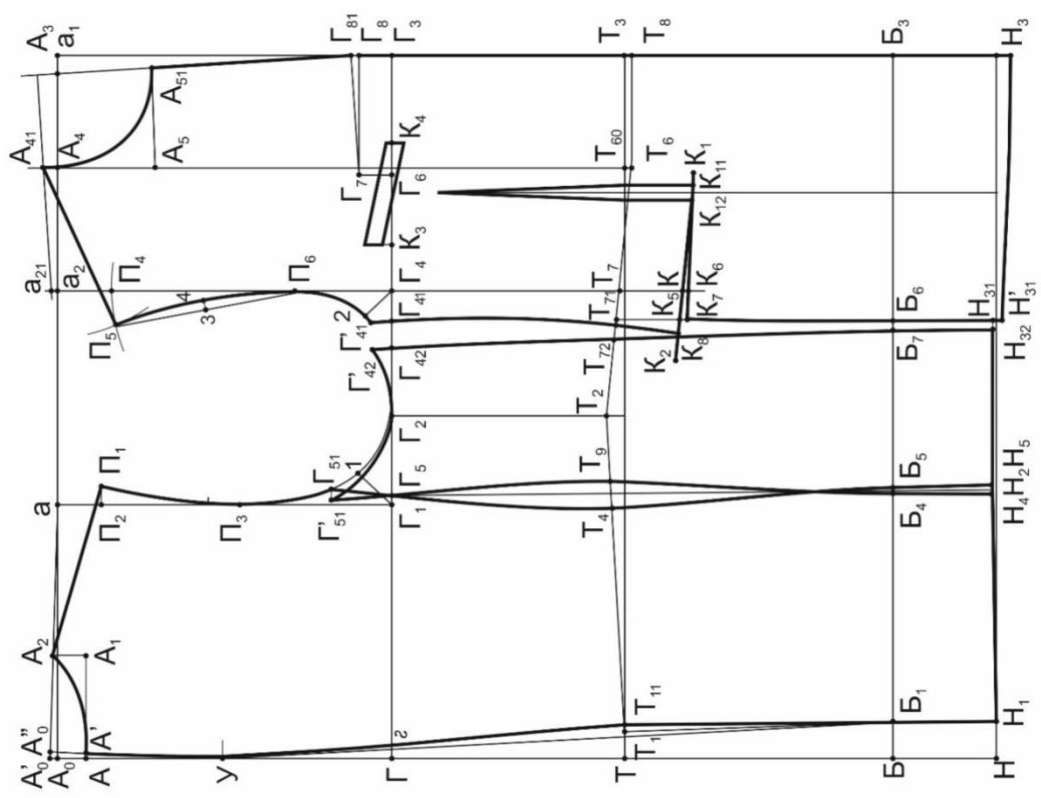
Кесілген бүйірі бар жартылай іргелес силуэттің өнімі үшін пішінді элементтердің құрылысы 2.27-кестеде және 2.44-суретте көрсетілген.

2.27-кесте - кесінді бүйірі бар жартылай іргелес силуэт бұйымына арналған қалыптастырушы элементтердің құрылысы

Конструктивті учаске	Учаскені белгілеу	Есептеу формуласы	Ескертпе
1	2	3	4
Алдыңғы қалта құрылысының есептері	Г4К3	4...6см	Көп мөлшері және Пшп көп шамасы кесіндінің Г4К3
Қалта Ұзындығы	К3К4		10,5-пиджак үшін 11,5-ОГ3 бар пальто үшін 96; \pm іргелес өлшемдер үшін 0,3 Жапырақтың ені 1,8-ден 3,2 см-ге дейін
К3к4 нүктелері арқылы тік сызықтар тартылады. Жапырақтың орналасуы мен көлбеуі модельге байланысты. Жапырақтың бүйір жағы К3-тен 1 ...1,5 см-ге жоғары, алдыңғы жағы 0,5...1 см-ден төмен			
Бүйірлік қалта	Т7К	6...8	Қалта сызығы бел сызығына параллель Қалта ұзындығы 11,5-көкірекше үшін 15,5-пиджак үшін 16,5-пальто үшін ОГ3 96 іргелес өлшемдер үшін $0,5 \pm$
Бастау қалта	КК1	$0,5 \times K_1 K_2 + 1$	
Астыңғы ұшы алдыңғы бүкпе			Қалтаның сол жағы 0,5...0,7 см, 0,7...3 см ерітінді кеуде сызығына жетпейді 2...5 см

2.27 кестенің аяқталуы

1	2	3	4
Бойдың бүйір сызығының орны	Г4Г41 Т7Т71 Т71Т72	3...4см $G_4G_{41}-1 \dots 2см$ Бел сызығындағы алдыңғы тырма ерітіндісі -1,5 см	Немесе $0,25 \times Шпр$
Қалта деңгейіндегі бүйірлік сызықтың орналасуы	К5К8	Қалта сызығындағы алдыңғы жонғыш ерітінді-1,7 см	
Қалта сызығындағы ерітінді	КК6	$0,5 \times G_{60}T_6 + 0 \dots 1см$	К6к1 қосу Тегістеу ерітіндісі фигураның толықтығына байланысты 1 см артады К7 және В6 жалғау және төмен жалғастыру
Бүйірдің алдыңғы сызығының жағдайы	Г4Г42 Г42Г42\	2...2,5 см Г4Г41\ $G_{41}G_{42} = 2см$ 1 ... 2см	Бел сызығындағы аймақтағы иілу мөлшері орналасу дәрежесіне байланысты Т11Т4=а0а - 3,5...4 пиджак үшін Пальто үшін 1,5 ... 4
Бүйірлік артқы сызықтың жамбас деңгейінде орналасуы	Б1Б4	$T_{11}T_{4+1} \dots 2,5см$	Г5 және Б4 қосу
Астыңғы жағындағы бүйірлік сызықтың орналасуы	Н1Н4 Б71Б5 Н2Н5	$B_1B_4 + 0 \dots 3,5см$ $(Cб + Пб) - (B_1B_4 + B_3B_6)$ $H_2H_4 = 0,5см$	0 ... 1,5-пиджак үшін 0,7 ... 3,5-пальто үшін Б4 –тен төмен түсіру-Н2 Б5 төмен-Н2\
	Г5Г51\ Г5Г51	Г5Г51	Н5Б5 қосу Г5и Б5 жалғау-бүйірдің бүйір сызығының осы
Баррель мен бойдың астыңғы сызығы	Н32Н32\ Н31Н31\ К5К7	0,3...1,5 см	Н3н5 қосу 0,3 ... 0,5-пиджак үшін 0,3 ... 1,5-пальто үшін
Бойдың бүйір сызығын ұзарту	Н31Н31\ К5К7	К5К7	К5к7 мәні сызда өлшенеді және бойдың бүйір сызығы бойымен Н31 нүктесінен төмен қойылады

2.43-сурет-ер иық бұйымы конструкциясының сызбасы Сурет 2.44-ер пиджак жобалау сызбасы негізінің сызбасы

Орталық бекіткіші бар борттың құрылысы (сурет.2.45). А51А6 мойнының түсуі (көтерілуі) модель бойынша жасалады. Түсіру кезінде мойын сызығы оған жанасқан сызық бойымен, көтеру кезінде – А6 нүктесіне жақын түзу сызыққа өтетін тегіс сызықпен жүргізіледі.

Орталық қысқышы бар борттың ені пиджак үшін 5-9 см және пальто үшін 8-12 см құрайды.

Борт жиегінің сызығы жартылай сызығына параллель сызылады. Борттың астыңғы шеті модельге байланысты жасалған.

Лацканның иілу сызығының А41 нүктесінен оңға қарай орналасуын анықтау үшін бойдың иық сызығының жалғасында жаға тірегіннің биіктігі қойылады $A_{41} Z = Bcm - 0,5 \dots 1cm$

Стендтің биіктігі куртка үшін; пальто үшін - $2,5 \dots 3cm$ $3,5 \dots 4,5cm$ Л нүктесі лацканның сызығы мен иілуінің басталуын анықтайды. Ол борттың жиегінің сызығында ілмек деңгейінде немесе одан $0,5 \dots 1$ см жоғары болады. З және Л нүктелері түзу сызықпен қосылады-бұл лацканның иілу сызығы [2, 3, 6].

ЖЛ сызығының мойын сызығымен қиылысуы ф нүктесімен белгіленеді. Мойын сызығының жалғасында F нүктесінен тура оңға қарай раскептің ұзындығы кейінге қалдырылады. Лацканның бағыты, оның ұзындығы мен ені модельге байланысты.

Шаршы мойныны бар бұйымдарға арналған бұралмалы жағаны салу (сурет.2.45). Жағаны мойынға қондыру учаскесінің ұзындығы (пиджак үшін $0 \dots 0,5$ см, пальто үшін $0,5 \dots 1$ см) лацканның иілу сызығының жалғасында З нүктесінен жоғары қойылады. $3Z_1 = D_{гсп} + 0,5 \dots 1cm$ ↑ Артқы мойынның ұзындығы сызбада өлшенеді. $я = \phi Z_1$ З1 нүктесінен доға бойымен солға сегмент қойылады $3_1, 3_2 = Bcm + K \leftarrow$

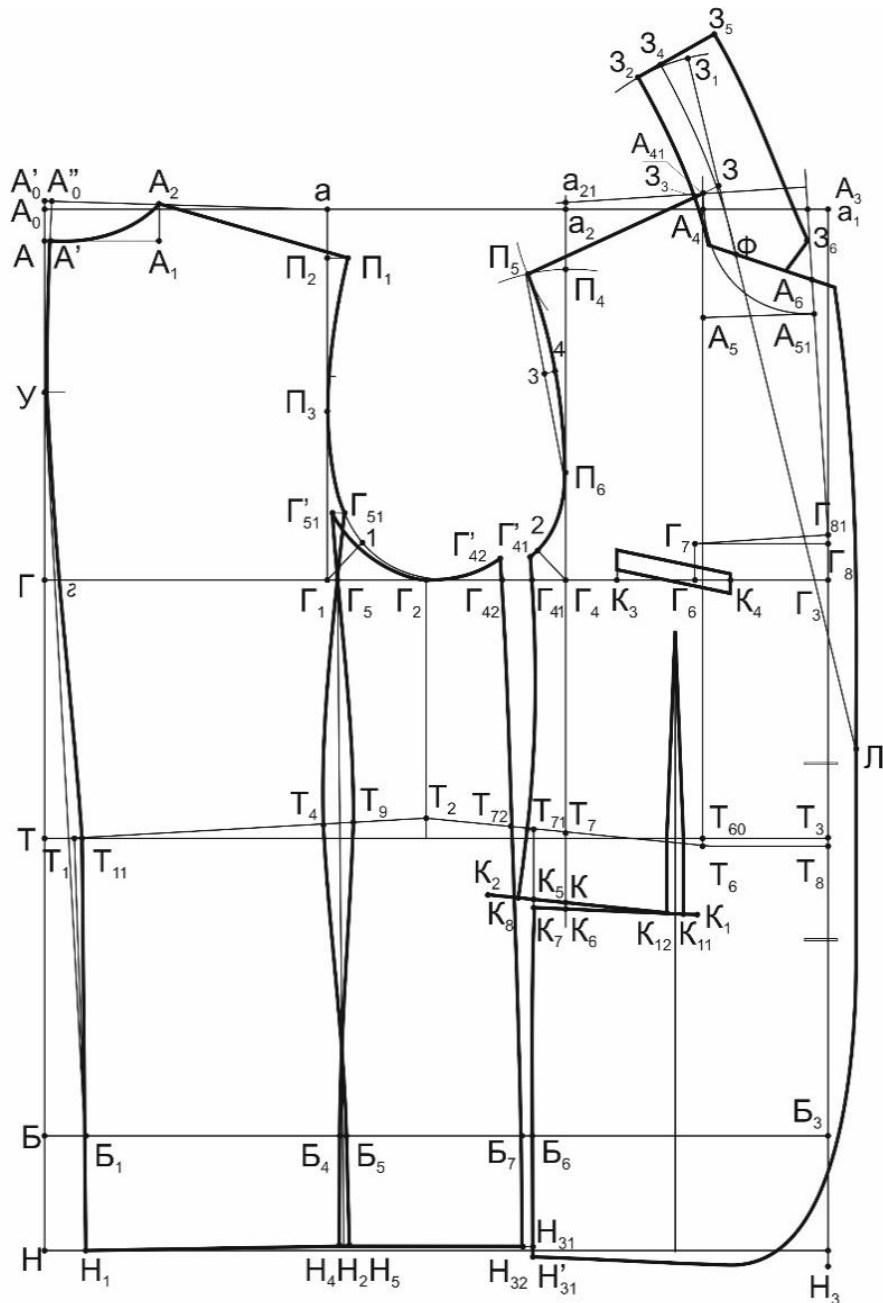
К-тұрақты мән: пиджак үшін 1,5 см, пальто үшін 2 см. Жағада - орамал $K = 2,5$ см – пиджак үшін, 3 см-пальто үшін [2, 3, 6].

З2 нүктесінен тангенс бойымен мойын сызығына түзу сызық сызыңыз. Бұл сызық НЗ нүктесінде иық сызығымен қиылысады. Жағаны з2з3 мойнына қондыру сызығы бойдың иық сызығы деңгейінде $0,3 \dots 0,4$ см иілумен ресімделеді.

Кесінді биіктігі тіреулер. ↑ $3_2, 3_4$ – Оны тіректің биіктігіне тең 32331 мойнына жағаны қондыру сызығына перпендикулярда орналастырады [2].

↑ $3_4, 3_5$ Жағаның ортаңғы бөлігінің ені модель бойынша анықталады. 3435 кесіндісін 34 нүктесінен жоғары қарай 3233 мойнына жағаны қондыру сызығына перпендикулярда жатқызады. Әдетте, жағаның ортаңғы бөлігінің ені куртка үшін $4 \dots 4,5$ см, пальто үшін $6 \dots 8$ см құрайды. Жағаның ортасына қарай ұшып кетуді азайту үшін үстіңгі жағына $3535 \setminus = 0,3 \dots 1cm$ рұқсат беріледі, ол тіректің сызығына қарай төмендетіледі [2, 3, 6].

Жағаның ұштары модельге байланысты тік немесе доғал бұрышпен жасалады, өткір бұрышты жағалар сирек кездеседі.

Сурет 2.45-ер пиджак жобалау сызбасы

Бақылау сұрақтары:

1. Кеуде қуысының өсуі неге тең?
2. Артқы жағының ені қандай формула бойынша?
3. Пиджактың артқы жағының бүйірлік сызығын қандай нүктелер арқылы сызады?
4. Бүйірлік қалтаның орнын қалай табуға болады?
5. Бойдың ені қандай формула бойынша?
6. Пиджак салу кезінде алдын-ала есептеуді қалай жасауға болады?
7. Бірінші циклдің орны қалай анықталады?
8. Ілмектер арасында қандай қашықтық болуы мүмкін?

№ 13 ПРАКТИКАЛЫҚ ЖҰМЫС

Тақырыбы: ер иық бұйымының дизайнын есептеу және салу

Мақсаты: ерлердің иық киімінің дизайнын жасау әдістемесін игеру.

Тапсырма:

1. Ерлер киімінің заманауи дизайнының ерекшеліктерімен танысыңыз.
2. Өнім дизайнының сызбасын құру үшін бастапқы деректерді таңдаңыз (өлшемді белгілер, өсу).
3. Ер иық бұйымының сызбасының негізгі торын есептеу және салу.
4. Артқы және алдыңғы бой сызбасын есептеу және салу.
5. Жұмыс нәтижелеріне талдау жасаңыз және қорытынды жасаңыз.

Құралдар мен құрылғылар: сызғыш, қарындаш, пішушінің масштабты сызғышы, практикалық жұмыстарға арналған дәптерлер, кестелік деректер.

Әдістемелік нұсқаулар: практикалық жұмысты орындау үшін студенттерге ерлердің үлгілік фигурасын өңір асты қажет. 1-қосымшаның кестелері мен қосымша кестелерді (2.5-2.10 кестелер) қолдана отырып, дизайн сызбасын есептеу және құру үшін бастапқы деректерді өңір асты керек. Өсім өнімнің орналасуына және түріне байланысты таңдалады. Есептеу 2.28-кестеге жазылады. Сурет 1:4 масштабында орындалады.

Кесте 2.28-дизайн сызбасын құруға арналған есептеулер

Учаскенің атауы	Шартты белгі	Есептеу формуласы	Есептеу	Көлемі, см
1	2	3	4	5
Негізгі тордың ені (сурет.2.43)	A0a1	Cт3+Пг	50+6	56,0

№ 14 ПРАКТИКАЛЫҚ ЖҰМЫС

Тақырыбы: кесілген бүйірі бар ер пиджактың бастапқы модельдік дизайнының сызбасын салу

Мақсаты: ерлер курткасын үлгілік фигураға салу туралы білімді бекіту, ерлер курткасының түрлерін зерттеу

Тапсырма:

1. Кесілген бүйірі бар ер пиджактың сызбасын салу үшін дизайнды есептеңіз.
2. Кесілген бүйірі бар ер пиджак дизайнының сызбасын жасаңыз.
3. Борт пен жаға сызбасын салу үшін дизайнды есептеңіз.
4. Борт пен жаға сызығының дизайн сызбасын салу.
5. Сызба жасау

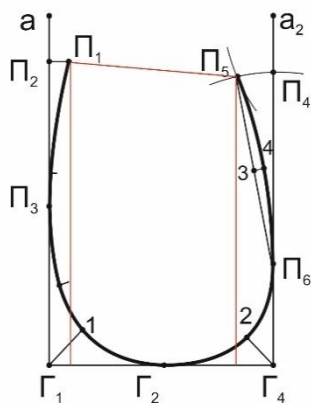
Құралдар мен құралдар: сызғыш, қарындаш, пішушінің масштабты сызғышы, сән журналдары, практикалық жұмыстарға арналған дәптерлер, кестелік деректер, үстеме кестелер.

Әдістемелік нұсқаулар. Ер пиджак конструкцияларының ерекшеліктерін зерттеу сән журналдарының суреттерінен оқу плакаттарының үлгілерінде жүргізіледі. Дизайнды зерделеу кезінде иықтың көлбеуін, бүйір

тігістерінің орналасуын, кесілген бүйір бөліктерінің, ойықтардың және т. б. болуын анықтай отырып, өнімнің силуэт пішініне назар аудару керек.

2.6.2 Қондырма жең конструкциясы негізінің сызбасын тұрғызу

Жеңнің арамен түйісуі үшін ойықтың ұзындығын және жеңнің жиегінің биіктігін анықтау қажет. Арқаның ұзындығы арқаның үшкір ойығына әдетті ескермей, П1 нүктесінен П5 нүктесіне дейін өлшенеді. Жеңдер жиегінің биіктігін анықтау үшін П1 және П5 нүктелерінен ойықтың терең сызығына дейінгі қашықтықты өлшейді (сурет.2.46).

Жеңнің жиегінің биіктігі П1 және П5 нүктелерінен ойықтың тереңдігі сызығына дейінгі қашықтықтың 0,4 қосындысына тең, оған қоса жеңнің бүйіріне жапсыру тігісіне әдетті үтіктеу кезінде жеңнің қондыру тігісін июге арналған рұқсат [6].

Тігістің айналуына арналған кеңдік мөлшері 0,3...1,0 см-ге тең және жеңнің үстіңгі жағындағы жиектің көлеміне байланысты.

$$O_1 O_2 = 0,4 \times (P_1 G_1' + P_5 G_4) + 0,3 \dots 1 \text{ см}$$

2.46-сурет-ерлер бұйымдарындағы жең шеңберінің биіктігін анықтау

Біліктің тереңдігі деңгейіндегі жеңнің ені екі жолмен анықталады:

1-ші әдіс. Жең ойындысының ұзындығына және жең түптің биіктігіне қарай мына формула бойынша есептеледі: $Шрук = 0,3 \times (Дпр + Пнос + Шпр) - 1$

мұндағы DPR-біліктің ұзындығы;

Pnos-жеңдерді отырғызу.

Жеңнің шетін қондыру шамасы ойықтың ұзындығын жең шетін қондыру нормасына 1,0 см ұзындыққа көбейту арқылы алынады (Н) [6]:

$$Pnos = DP * N.$$

Жеңнің шетін отырғызу мөлшері матаның түріне байланысты:

Н = 0,06 – синтетикалық талшықтар салынған костюм маталары үшін;

Н = 0,08 – ауыр костюм маталары үшін;

Н = 0,1-таза жүнді костюм маталары үшін.

2-ші әдіс. Дайын пішіндегі жеңнің қажетті ені иықтың енін өлшеуге және еркін өлшеуге байланысты анықталады:

$$Шрук = (On + Пон) \div 2,$$

мұндағы ор-иық шеңберінің өлшемді белгісі;

Поп – иық кеңейтімі [6].

Қондырылған жең конструкциясының негізгі негізінің сызбасын құру. О1 нүктесінде қиылысатын екі өзара перпендикуляр сызық сызыңыз. О1 нүктесінен жоғары қарай жеңнің жең түбінің биіктігін қойып, О2 нүктесін

табыңыз. O2 нүктесі арқылы солға және оңға көлденең тартылады (сурет.2.47).

O1 нүктесінің екі жағында дайын пішінде жеңнің енінің жартысына қойылады:

$$O_1 P_n = O_1 P_l = Шрук \div 2$$

РП және Рл нүктелерінен перпендикулярлар жоғары қарай жүргізіледі, олардың O2 нүктесінен горизонталь қиылысына O3 және O4 нүктелері қойылады.

Тік O3Рп төмен қарай жалғасады және оған O3 нүктесінен жеңнің ұзындығы минус (1,5...2,0) см қойылады:

$$O_3 M = Др - (1,5 \cdot \dots \cdot 2 \text{ см}) + Ппн$$

мұндағы РРп-иық төсемінің өсуі.

Шынтақ сызығының деңгейін анықтаңыз:

$$O_3 L = O_3 M \div 2 + 5 \text{ см}$$

Нүктелерден Ми Л жүргізеді көлденең солға [6].

Жеңнің алдыңғы иілісі шынтақ сызығы бойымен солға қойылады:

$$ЛЛ_1 = 0,7 \cdot \dots \cdot 1 \text{ см}$$

Ылғал термиялық өңдеуге қиын маталардан жасалған бұйымдарда LL1 кесіндісі 0,5 см-ге дейін азаяды. Бір тігісті жеңдер алдыңғы орамның иілуінсіз жасалады.

Жеңнің ені төменде модель бойынша алынады:

$$ММ_1 = Шрук \text{ (төменде дайын түрінде)}$$

Жеңнің астыңғы жағы:

$$M_1 M_2 = 2 \cdot \dots \cdot 2,5 \text{ см}$$

Астыңғы сызық м және M2 нүктелері арқылы жүзеге асырылады .

Рл нүктесінен перпендикуляр Л2 нүктесінде шынтақ сызығымен қиылысқанға дейін төмен түсіріледі. Л2 нүктесінен оңға қарай шынтақ сызығындағы шынтақ бұрылысының орнын анықтайтын сегмент [6] қойылады:

$$Л_2 Л_3 = 0,5 \cdot \dots \cdot 1 \text{ см}$$

M2, Л3, Рл нүктелері тегіс қисықпен байланысады.

РпЛМ-алдыңғы қисайту сызығы; РлЛЗМ2 – шынтақтық қисайту сызығы.

Түбі сызықтарын жүргізу үшін көмекші нүктелерді табыңыз.

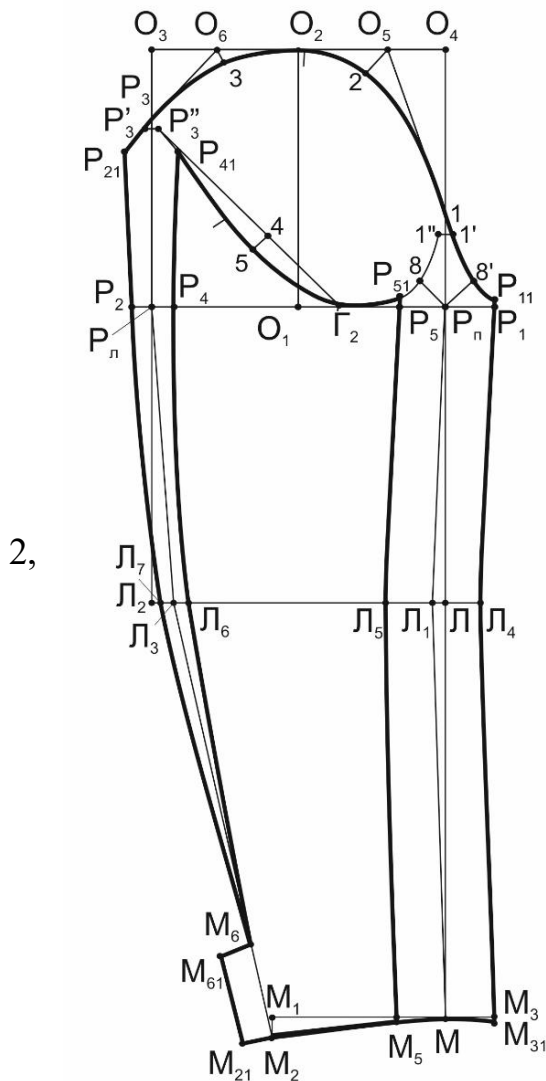
Кесікті бақылау – нүкте 1соответствует нүктесінде П6 арналған өңірінде де сондай:

$$Pn1 = Г_4 П_6 \text{ (бойдың суретінен);}$$

$$1-1' = 0 \dots 0,5 \text{ см} \Rightarrow$$

Бақылау ойығы-Р3 нүктесі арқаның ойығындағы П3 нүктесіне сәйкес келеді: (арқаның сызбасынан) $РлР_3 = Г_1 П_3$

$$РЗР_3' = 0,3 \dots 0,5 \text{ см} \Rightarrow$$

2,

ойындысы бұрышының биссектрисасына және 1-1'қиыққа тең:
 $Pp8 = G42$ (алдыңғы бой сызбасынан) + (1-1').

Көмекші нүктелерді табыңыз [6] о5
 иО6:

$$O_2O_5 = O_2O_3 \div 2 + 2$$

$$O_2O_6 = O_2O_4 \div 2 + 0,7\text{см}$$

1', O5 және P3', O6 нүктелері түзу сызықтармен қосылады:

$$O_52 = 2,5 \cdot \cdot 3\text{см}$$

(биссектриса бойынша);

$$O_63 = 1 \cdot \cdot 1, \text{см}$$

(биссектриса бойынша).

Жең шеңберінің үстіңгі бөлігін 1', O2, 3 және P3'нүктелері арқылы жүргізеді.

Әрі қарай, P3'', 4, 5, Г2, 8, 1''дөңгелегінің астыңғы бөлігін салу үшін көмекші нүктелерді табыңыз:

$$1-1'' = 1-1' \text{ (көлденеңінен солға);}$$

P3P3'' = p3p3' (көлденеңінен оңға қарай) [6].

Pп нүктесінен солға қарай көлденеңінен PпГ2 кесіндісі салынады:

$$Ppг2 = 0,5 \text{ (ені ені) } + (1-1').$$

Pп нүктесіндегі бұрыштың биссектрисасы кег4 нүктесіндегі жең

2.47-сурет-ер бұйымның екі тігісті жеңінің сызбасы

Нүкте P3'' және Г2 тікелей қосылу:

$$P3''4 = P3''Г2 / 2;$$

$$4-5 = 1,0 \dots 2,0 \text{ (см).}$$

1'', 8, Г2, 5, P3'' нүктелерін қосатын сызық– жең шеңберінің астыңғы бөлігі (тегіс қисық) [6].

Құрастыру сызба конструкциясының екі тігісті жеңнің үстіңгі және астыңғы бөлігі (сурет 2.47). Бұл жең сыртқы киімде жиі кездеседі, оны жеңнің негізін алдыңғы және шынтақ орамаларына айналдыру арқылы алады.

Жеңдерді алдыңғы орама бойынша жаймалау.

РПР алдыңғы орамының ені 5:

- пиджак үшін-2,5...3,0 (см);

- пальто үшін-3,5...4,0 (см).

Алдыңғы бұрылыс сызығының сол жағына сегменттер қойылады:

$$P_n P5 = L1L5 = MM5.$$

Жеңнің астыңғы бөлігінің алдыңғы сызығы P5, L5 және M5 нүктелерін жалғап, оны жоғары қарай жалғастырады. Жең түптің астыңғы бөлігімен қиылысу нүктесін P51 белгілейді.

Алдыңғы қисаю сызығынан оңға қарай кесінділер салынады [6]:

$$P_n P1 = P_n P5;$$

$$L1L4 = MM3 = P_n P1.$$

Жеңнің үстіңгі бөлігінің алдыңғы сызығы P1, L4, M3 нүктелері арқылы тегіс өтеді. Оның жалғасында жоғары:

$$P1P11 = P5P51.$$

Үстіңгі жартысын безендіру үшін 8' көмекші нүктесін табыңыз:

$$P_{п8}' = P_{п8} \text{ (биссектрисасы бойынша).}$$

1', 8' және P11 нүктелері тегіс қисыққа қосылады.

Жеңнің үстіңгі бөлігінің алдыңғы сызығының жалғасында M3M31 кесіндісі салынады:

$$M3M31 = 0,3 \text{ (см).}$$

M31 нүктесі нүктемен қосылады.

үстіңгі және астыңғы бөліктермен

Жеңдерді шынтақ орамы бойынша жаймалау[6].

Үстіңгі жағындағы шынтақтың ені пішінге байланысты 1,0...3,0 см болуы мүмкін. Пиджак үшін шынтақтың ені рлр4 қиықпен анықталады және $1,0 \div 1,5$ см тең:

$$P_{лP4} = 1,0 \dots 1,5 \text{ (см).}$$

Шынтақ сызығындағы шынтақ ені:

$$L3L6 = 0,7 \dots 1,5 \text{ (см).}$$

Әдетте пиджак жеңінің түбі шлицемен ресімделеді

M2 нүктесінен жоғары қарай шлицаның ұзындығын қойып, M6 нүктесін қойыңыз:

$$M2M6 = 8,0 \dots 9,0 \text{ (см).}$$

M2 им6 нүктелерінен шынтақ орамына перпендикулярларға қарай шлицаның ені орналасады [6]:

$$M2M21 = M6M61 = 2,0 \dots 2,5 \text{ (см).}$$

Нүкте M6, L6 және P4 қосады деген шартпен, бір қалыпты қисық жалғастыра отырып, оны қаратып.

Оның жең түптің астыңғы бөлігімен қиылысу нүктесін P41 белгілейді:

$$P_{лP2} = P_{лP4};$$

$$L3L7 = L3L6.$$

Жеңнің үстіңгі бөлігінің артқы сызығы P2, L7, M6 нүктелері арқылы тегіс қисық сызықпен сызылады және оны жоғары қарай созады:

$$P2P21 = P4P41 + (0,3 \dots 0,5) \text{ (см).}$$

Нүктесін P21 плавно қосылу бастап точкой P3'.

Иық бөлімі бар жанасу нүктесі o2o21 қиықпен анықталады, ол қалыпты пішіні бар фигуралар үшін 0,7 см, иілген фигуралар үшін 0 см, иілген фигуралар үшін 1,0...1,2 см [6].

Бақылау сұрақтары:

1. Жеңнің суретін салу үшін қандай бастапқы деректер қажет?
2. Қондырылған жеңнің сызбасын құру үшін өнім негізінің сызбасынан қандай деректерді пайдалану керек?
3. Жеңнің биіктігі қалай анықталады?
4. Жеңнің дизайнын жасау үшін қандай өлшемдер қажет?
5. Жеңнің шетіне отырғызу мөлшері неге байланысты?
6. Тұтқаның астындағы жеңнің енін қалай анықтауға болады?
7. Жең сызығы қалай жасалады? Оны құру үшін қандай қосымша нүктелер қажет?
8. Жеңнің алдыңғы және шынтақ бұрылыстарының сызықтары қалай жасалады?
9. Екі тігісті жең қандай негізгі бөліктерден тұрады?
10. Үстіңгі және астыңғы бөліктері бар жеңдердегі алдыңғы орамның ені қандай?
11. Шынтақ ені қандай және ол неге байланысты?
12. Үстіңгі және астыңғы бөліктері бар қос тігісті жеңнің бөліктерін тізімденізі.

№ 15 ПРАКТИКАЛЫҚ ЖҰМЫС

Тақырыбы: ерлерге арналған куртка үшін екі тігісті жеңді есептеу және салу

Мақсаты: есептеулерді орындау және екі тігісті жең конструкциясының сызбаларын құру бойынша практикалық дағдыларды қалыптастыру.

Тапсырма:

1. Дизайн сызбасын құру үшін бастапқы деректерді анықтау.
2. Дизайн сызбасын құру үшін есептеулерді орындау.
3. Бекітілген жең негізінің сызбасын құру.
4. Алдыңғы орамдағы сканерлеу құрылысы.
5. Шынтақ бұрылысы бойынша сканерлеу құрылысы.
6. Сызбаны рәсімдеу.

Құралдар мен құрылғылар: сызғыш, қарындаш, пішушінің масштабты сызғышы, манекен, ер иық бұйымының сызбасы, практикалық жұмыстарға арналған дәптерлер, кестелік деректер, үстеме кестелер.

Әдістемелік нұсқаулар. Жеңнің конструкциясының сызбасын салу кезінде негізгі міндет – жиек өлшемі мен пішінін табу-жең бұйымның арасымен біріктірілген, бұйымның арқанына бекітілген сызық. Оқушылар доғаға қатысты өнімдегі жеңнің орнын манекенге киілген бұйымның үлгісінде көзбен зерттейді.

Жең сызбасын салу үшін бастапқы деректер пиджак сызбасының бұрын салынған негізінен орнатылады.

Жеңнің өлшемдері мен пішіні қолдың және біліктің мөлшеріне, жеңнің шетіне бекітілген қону мөлшеріне және жеңнің еніне өсуіне байланысты.

Сурет 1:4 масштабында орындалады.

2.6.3 Ерлер шалбарын құрастыру

Үшін құрастыру негіздері ерлер шалбар білу қажет шамасын мынадай өлшемдік белгілері және кеңейтімге қосу: Ст, Сб, Дб немесе Ди, Жк, Тб.

Ерлер шалбарының дизайны сызбасының құрылысы 2.29-кестеде және 2.48-суретте көрсетілген.

Кесте 2.29-ерлер шалбарының дизайнын салу [6]

Конструктивті учаске	Белгісі	Есептеу формуласы	Ескертпе
1	2	3	4
Алдыңғы жартысы			
Астыңғы сызық (шалбардың ұзындығы)	ТН	<i>Ди</i>	Т нүктесінде қиылысумен екі перпендикуляр сызық сызыңыз
Отыру сызығы	ТШ	$Сб \div 2$	
Жамбас сызығы	ШБ	$ТШ \div 3$	
Тізе сызығы	ТК	$Ди \div 2 + 5см$	
Алдыңғы жартысының ені	Ш1Ш2	$Сб \div 2$	
	ШШ1	$(Сб \div 2) \times 0,4$	В1 нүктесінен жоғары перпендикуляр көтеру, Т1 бел сызығымен қиылысу нүктесі
	ШШ2	$(Сб \div 2) \times 0,6$	В2 нүктесінен жоғары перпендикуляр көтеріңіз, Т2 бел сызығымен қиылысу нүктесі
Қадам ені	Ш2Ш3	$Сб \div 10$	
Көмекші нүкте	Ш11	2,5 см (тұрақты шама)	Орташа кесілген сызықты тегіс ойық сызықпен сызыңыз
Бел сызығы бойынша ені	Т1Т3	$(Сб \div 2) + \text{раствор}$ <i>вытачки</i>	Егер модель бойынша бүктемелер болса, онда бүктеменің мөлшерін қосыңыз. Тегістеу ерітіндісі т нүктесінен жартысына бөлінеді. Ұзындығы-екіден қаусырма болады 9-12 см.
Тізе сызығы бойынша ені	КК1=К К2	$Шк \div 2 - 1$	
Астыңғы сызық бойынша ені	НН1=Н Н2	$Шн \div 2 - 1$	

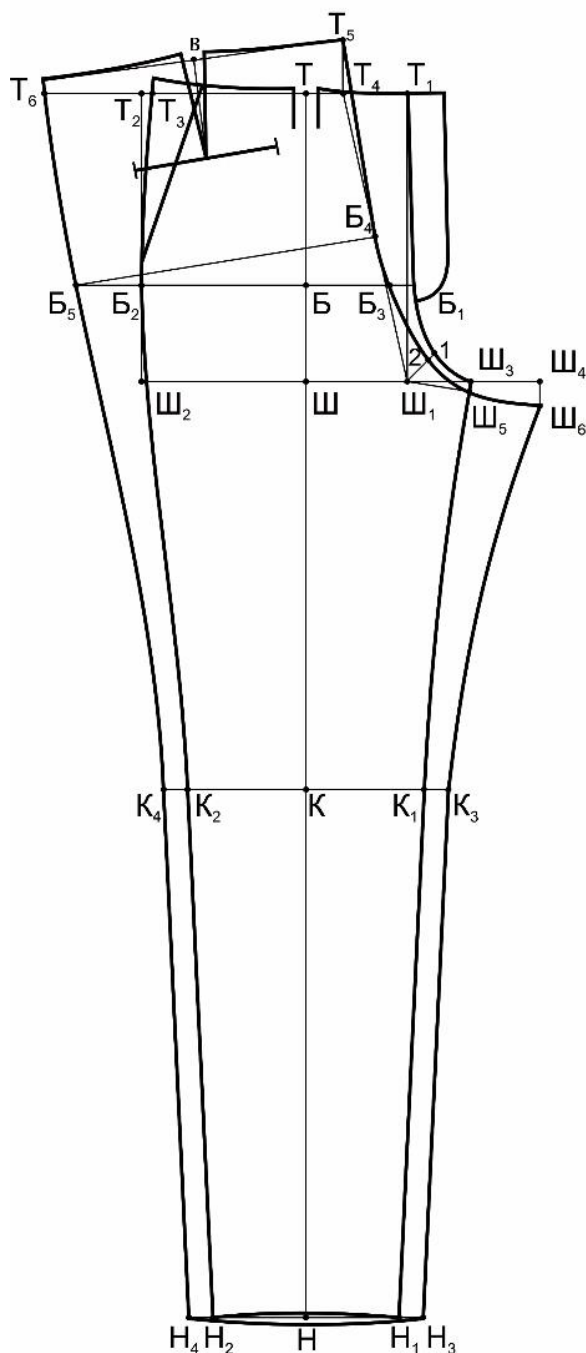
2.29 кестенің аяқталуы

1	2	3	4
Қадамдық кесуді жобалау үшін Ш3, К1, Н1 нүктелерін қосыңыз Бүйірлік кесуді жобалау үшін Т2, В2, К2, Н2 нүктелерін қосыңыз. Бүйірлік кесу бойымен 1,5 см жоғарылауды орындаңыз және Т1 нүктесіне қосылыңыз.			
Тегіс ойық сызықтар тізе сызығына бүйірлік және қадамдық бөлімдерді құрайды. Астыңғы сызық Н нүктесінен 0,5 см жоғары көтеріліп, тегіс ойық сызықпен жасалады. Бекіткішке 4 см, жамбас сызығынан 1,5-2 см төмен түсім қосылады.			
Артқы жартысы			
Тізе сызығы бойынша ені	К1К3= К2К4	2 см	Тұрақты шама
Астыңғы сызық бойынша ені	Н1Н3= Н2Н4	2 см	Тұрақты шама
Қадам ені	Ш3Ш4	$Cб ÷ 10$	
Қадам сызығын төмендету	Ш3Ш5	1 см	Тұрақты шама
	Ш4Ш6	2 см	Тұрақты шама
Көмекші нүкте	ТТ4	$ТТ_1 ÷ 3$	Т4-ті Ш1-ге қосыңыз. Жамбас сызығымен қиылысу нүктесі 3
Теңгерім шамасы	Т4Т5= Б3Б4	$(Cб ÷ 10) - 1,5$	Қосу Ш1Ш5.
Көмекші нүкте	Ш12	2 см	Т5, Б4, 2, Ш5, Ш6 нүктелерін қосу арқылы артқы жартысының ортаңғы бөлігін жасаңыз
Бел сызығы бойынша ені	Т5Т6	$(Cт ÷ 2) + \text{вытачка} + Пт + Пнос$	Біз бел мен жамбас сызықтарын сызамыз, оларды бел сызығына және алдыңғы жартысының жамбастарына жобалаймыз
Жамбас сызығы бойынша ені	Б4Б5	$(Cб ÷ 2) + Пб$	
Ш6, К3, Н3 нүктелерін қосу арқылы қадамдық кесуді жасаңыз Бүйір кесінді біріктіру нүктелері Т6, Б5, К4, Н4. Бел сызығы бойынша бүйірлік кесіндіні 1,5 см-ге көтеріп, Т5 нүктесіне қосыңыз. Кесектер тізеге дейін тегіс ойық сызықпен жасалады Н нүктесінен төмен 0,5 см төмен түсіп, астыңғы сызық сызыңыз			
Вытачка	Т6в	$Т_5 Т_6 ÷ 2$	Үстіңгі кесекке перпендикуляр, 7 см ұзындықты созыңыз-ортаңғы сызық. Ортаңғы сызықтан оңға және солға ерітіндінің жартысын қойып, тартқыштың жақтарын реттеңіз

Шалбардың алдыңғы жартысындағы көлбеу қалта белдікті жалғау тігісінен 4 см төмен басталады; бүйір сызықтан оңға қарай көлденеңінен 4...8 см [6] құрайды; қалтаның астыңғы ұшы бүйір сызықтан оңға қарай 3 см қашықтықта орналасады (сурет.2.48).

Алдыңғы және артқы жартысындағы көлденең қалта одан 6...7 см қашықтықта үстіңгі қиыққа параллель орналастырылады; бүйір сызыққа қарайтын қалтаның ұшы - бүйір сызықтан 4 см қашықтықта. Бүйір тігісінде

орналасқан қалтаның ойығының ұзындығы - 17 см; алдыңғы жартысында көлбеу орналасқан қалтаның ұзындығы – 16 см; артқы оң жақ жартысында көлденең орналасқан қалтаның ұзындығы [6], үстіңгі қиыққа параллель-14 см.

Сурет 2.48-ерлер шалбарының дизайн сызбасы

Бақылау сұрақтары:

1. Отырғыштың биіктігі өсуден өсуге дейін қандай мөлшерде өзгереді?
2. Қадам енінің формуласы Ш₂Ш₃.
3. Бел сызығының енінің формуласы Т₂Т₃.
4. Ерлер шалбарының әйелдер шалбарынан айырмашылығы неде?

№ 16 ПРАКТИКАЛЫҚ ЖҰМЫС

Тақырыбы: Ерлер шалбарының дизайнын есептеу және салу

Максаты: ерлер шалбарының дизайнын есептеу және сызу бойынша практикалық дағдыларды қалыптастыру.

Тапсырма:

1. Шалбардың негізгі құрылымын есептеу және құру үшін бастапқы деректерді анықтаңыз.
2. Шалбар дизайнының сызбасын құру үшін есептеулер жүргізіңіз.
3. Салу сызба конструкциясының шалбардан тұрады.
4. Сызба жасау.

Құралдар мен құрылғылар: сызғыш, қарындаш, пішушінің масштабты сызғышы, практикалық жұмыстарға арналған дәптерлер, қосымша кестелер.

Әдістемелік нұсқаулар. Шалбар дизайнының сызбасын салу үлгілік фигураға жасалады, өлшемді белгілерді 1-қосымшаның кестелерінен өңір асты керек. ТБ және ЖМ-нің еркін жарамдылығына арту шамалары 2.11-кестеде келтірілген.

Құрылысқа арналған есептеулер 2.30-кестеге жазылады. Сурет 1:4 масштабында орындалады (сурет.2.48).

Кесте 2.30-шалбар дизайнының сызбасын құруға арналған есептеулер

Учаскенің атауы	Шартты белгі	Есептеу формуласы	Есептеу	Көлемі, см
Шалбар ұзындығы	ТН	Ди + Пур	106+1	107,0

2.7 Балалар киімін құрастырудың ерекшеліктері

Балалар киімінің ассортименті әртүрлі жастағы балалардың физикалық, психологиялық және физиологиялық даму ерекшеліктеріне байланысты қолданылатын материалдар, өндіріс технологиясы, түрлері, пішіні, кесілуі, түсі, безендірілуі және т.б. бойынша өте әртүрлі.

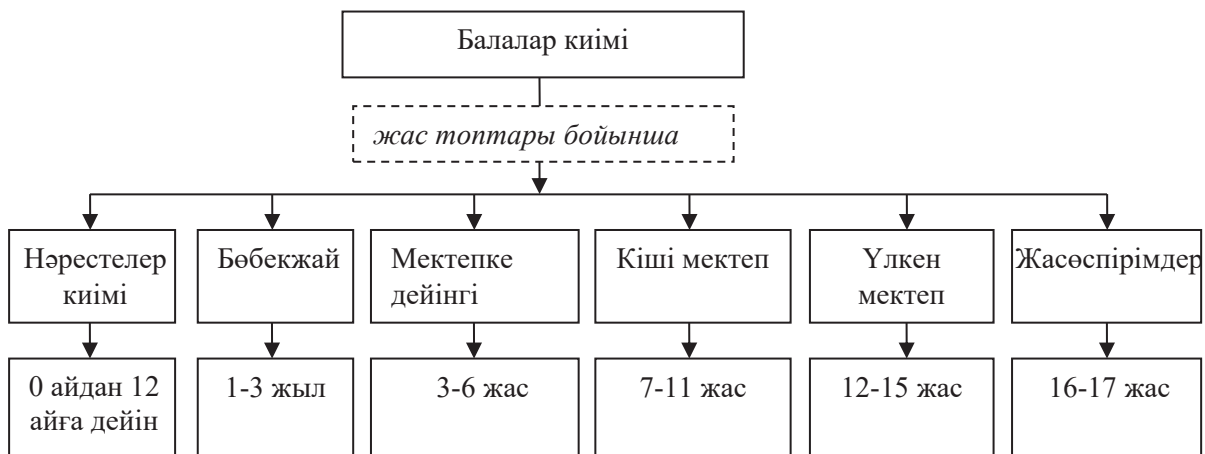
Киім бөлшектеріндегі балалардың өмір салтының ерекшеліктерін ескере отырып, негізінен үш стиль дамыды – спорттық, романтикалық, унисекс стилі.

Балалар киімінің жіктелуі. Балалар киімдері, ересектер сияқты, әртүрлі сипаттамаларға сәйкес жіктеледі.

Балалар киімінің жас топтары бойынша жіктелуі 2.49-суретте көрсетілген.

Жас топтары бойынша балаларға арналған киімнің сипаттамасы

Нәресте кезеңіндегі балаларға арналған киім. Нәрестенің гардеробы қарапайым кесу, еркін пішін, тігістердің ең аз саны, қарапайым әрлеу және оңай ажыратылумен ерекшеленетін ілмектер, жейделер, қалпақшалар, жүгірткілер, денелерден тұрады. Памперсті ыңғайлы өзгерту үшін аяқтар мен сырғытпаларды шешуге болады.

2.49-сурет - балалар киімінің жасына қарай жіктелуі

Нәрестелердің сыртқы киімі ретінде трансформаторлық комбинезондар жиі қолданылады, олар алдымен конвертке салынып, нәресте өскен кезде олар толық комбинезонға айналады. Осылайша, бір секіргіш туғаннан бір жарым жылға дейін созылуы мүмкін.

Ерекше сызық-жаңа туған нәрестелерге арналған киім. Бұл кружевалық конверттер немесе жұмсақ велюр комбинезондары[7].

Бөбек жасындағы балаларға арналған киім (1-3 жас). Бұл жаста балалар белсенді өседі. Физика пропорциялары өзгереді: бастың биіктігі бүкіл дененің ұзындығын 1: 4 немесе 4,5 деп білдіреді, мойын созылып, иықтар төмен және кеңірек болады; асқазан әлі де үлкен, иық пышақтары дөңес. Омыртқа бүгіліп, қалып артқа қарай ауытқиды. Балалар жүре бастайды. Олардың қозғалыстары әлі үйлестірілмеген, бірақ 2-3 жаста олар көп қозғалады.

Қыздар гардеробы көйлек, футболка, шолақ шалбар, шұлық, белдемше, шалбар, оның ішінде деним, комбинезон немесе жартылай бикини, куртка, пальто, жемпір тұрады [7].

Қыздарға арналған киімнің негізгі формасы-бұл трапеция тәрізді, иық белдеуінен кеңейтілген, іш қуысы немесе онсыз, ол іштің ісінуін жасырады. Кокеталарды қолдану фигураны пропорционалды ретінде қабылдауға ықпал етеді.

Төмен қарай кеңейтілген пішінді әртүрлі кесулермен жасауға болады:

- тұтас алдыңғы бой және арқасы қырқылған бүйір тігістерімен;
- төмен қарай кеңейтілген бірнеше үлестік бөліктерден тұратын алдыңғы бой және арқасы;
- жинақтармен, қатпарлармен және қысқыштармен иіңтіректің сызығынан матаны қалыптастыру [7].

Баланың гардеробына шалбар, жейделер, майкалар, шорт, колготкалар, жартылай комбинезон немесе комбинезон, куртка, пальто кіреді. Ұлдарға арналған киім тікелей формамен сипатталады.

Бөбек жасындағы балаларға арналған киім нысанын салу әрдайым Бөбек жасындағы қыздар мен ұлдардың киімінің сипатында күрт айырмашылықты қамтамасыз ете бермейді, себебі олардың фигуралары мен іс-әрекет сипаты бірдей: екеуі де шалбар, футболка, комбинезон және жартылай комбинезон киеді.

Мектеп жасына дейінгі балаларға арналған киім (3-6 жас). Баланың белсенді физиологиялық өсуі жалғасуда. Төрт жасында ол жіңішке болады: аяқтар ұзарады, кеуде тегіс және кең болады, іштің ісінуі азаяды. Пропорциялар қазір әр түрлі: бастың биіктігінің биіктікке қатынасы 1:5 немесе 1:5,5.

Киімнің негізгі формалары (силуэттері) трапеция тәрізді және түзу. - Трапеция пішіні белгілі бір силуэт өрнегін алады – А-тәрізді және Д-тәрізді. Құрылымдық жағынан, бұл бірінші формадағы бел сызығын асыра бағалау және екіншісінде төмендету арқылы шешіледі.

Ойын алаңында немесе балабақшада құрдастарымен белсенді қарым-қатынас, жаңа ойындар, шаңғы, шана, коньки тебу мектеп жасына дейінгі баланың гардеробын спорттық курткалармен, шалбармен толықтыруды қажет етеді.

Осы кезеңдегі киім баланы тазалық пен тазалыққа үйретеді. Бұл АҚ жағалар, талғампаз ақ үстел алжапқыштары. Ал қалған мектеп жасына дейінгі балалардың киімдері жарқын, сәндік, жұмсақ бос формалар [7].

Бастауыш мектеп жасындағы балаларға арналған киім (7-11 жас). 8-10 жасында өсу қарқындылығының төмендеуіне байланысты фигура біршама тұрақтанады, бала "күйеді"; сүйек негізі дамиды, бұлшықеттер күшейеді, аяқтың ұзаруына байланысты фигура жұқа болады, іштің ісінуі жоғалады, бел пайда болады. Фигураның 10 жасқа дейінгі пропорциялары өзгереді: бастың биіктігі бүкіл дененің ұзындығын 1:6 немесе 1: 6,5 деп білдіреді.

Оқушының гардеробы айтарлықтай өзгереді, бұйымдарды мақсатына қарай нақты анықтау жүреді: мектеп формасынан басқа стадионда және спортзалда жаттығуға арналған спорттық костюмдер, еңбек сабақтарына арналған алжапқыштар немесе халаттар, үйдегі сабақтар мен ойындарға арналған киімдер, талғампаз киім пайда болады.

7-8 жастағы қыздарға арналған киімнің негізгі силуэттері-белден түзу және кеңейтілген. 7-8 жастағы қыздарға арналған көйлектер (үй, кездейсоқ, мерекелік) және сүндеттер жоғары белді шешуге жақсы, бірақ оның табиғи жағдайына жақын, себебі олар әлі де бел контурлары жеткіліксіз анықталған. Алайда, асыра бағалау дәрежесі мектепке дейінгі топтағы балалардың киіміне қарағанда біршама төмен [7].

9-10 жастағы қыздарға арналған киімнің негізгі түсі-жартылай іргелес. Жартылай іргелес силуэт көйлектері әртүрлі тәсілдермен төмен қарай кеңейеді.

7-8 жастағы ұлдарға арналған киімнің негізгі силуэттері-еркін және жартылай іргелес; 9-11 жастағы ұлдар үшін киімнің тікелей силуэті де тән,

бірақ жартылай іргелес жетекші болады. Осы силуэтте күртешелер, пальто, ал тік силуэтті күртешелер мен жейделердің астыңғы жағына жалғап тігілген белдіктер, қысқыштар, тартқыштар және т.б. орналастырып, жартылай қынапқа жақындатады. [7].

Бұл жастағы балалар спорттық стильдегі бұйымдарды киюге қуанышты. Бұл иіңтіректерді, шағын погондарды, жапсырма қалталарды, клапандарды, белдікшелерді, мәнерлі фурнитураны кеңінен пайдалану мүмкіндігін айқындайды.

Баланың фигурасы өзгеруді жалғастыруда. Жылдам өсудің жаңа кезеңі келе жатыр: қыздарда 12-13 жаста, ұлдарда 13-14 жаста. Бастың биіктігі дененің ұзындығын 1:7 немесе 1:7,5 деп білдіреді. Қыздарда кеуде дөңгелектері пайда болады, жамбас пен бұзау кеңейеді, бел пайда болады. Ұлдарда иықтар кеңейеді, бұл жамбас көрнекі түрде тарылып, бел неғұрлым нақты анықталады. Қолдар мен әсіресе аяқтар ұзарады, бүкіл фигураның пропорциялары ересектер фигураларының пропорцияларына жақындайды.

Қыздарға арналған киім төрт силуэтте жасалуы мүмкін. Жетекші жартылай іргелес (тізе ұзындығы), содан кейін тікелей силуэт (спорттық сипаттағы өнімдерде); төмен қарай қалыпты кеңейтумен жабдықталған және трапеция тәрізді силуэт негізінен сыртқы маусымдық киім өнімдеріне тән [7].

Қыздың пайда болған фигурасының ерекшеліктері өнімнің композициялық орталығын үстіңгі бөлікке орналастыруға мүмкіндік береді, онда әр түрлі формалардан құрастыру немесе рельефтер арқылы қажетті көлемді құруға болады. Мойын мен мойынның пішіні әртүрлі. Тіректері бар жағалар мен жай тіректер сәтті қолданылады. Өнімнің мақсатына байланысты жеңдер шеңберлерінің пішіні де әртүрлі.

Қыздың гардеробына көйлек, мектеп формасы, шалбар, белдемше, блузка, сарафан, спорттық куртка, жадағай, пальто, көйлек, туника, бриджи, леггинстер және т. б. кіреді.

Ұлдарға арналған киім еркін жұмсақ сызықтар мен жартылай іргелес – жұқа, аз мөлшерде тікелей силуэт түрінде жасалуы мүмкін. Бірінші базасында қалталар мен бөлшектерді қолдана отырып, спорттық шешімдер болуы мүмкін [7].

Баланың гардеробы мектеп формасынан, шалбардан, жартылай комбинезоннан, шортыдан, жемпірден, үстіңгі жейдеден, спорттық күртеден, пальтодан немесе қысқа пальтодан тұрады.

Жасөспірімдер тобының балаларына арналған киім (16-17 жас). Осы кезеңде фигураның қарқынды қалыптасуы өтеді. Қыздарда (14 жастан бастап) кеуде дамиды, жамбас анықталады. Ұлдарда (15 жастан бастап) бұлшықет дамиды, бел нақты белгіленеді. Жасөспірімдердің пропорциялары ересектерге ұқсас, бастың биіктігі дененің ұзындығын 1:7,5 немесе 1:8 деп білдіреді. Бірақ қолдар мен аяқтар әлі де жұқа, ал денесі ересек фигурамен салыстырғанда қысқа. Бұл фигураны жұқа және жеңіл етеді [7].

Қыздарға арналған киімді шешудің негізгі силуэттері жартылай іргелес, бекітілген және тікелей (спорттық өнімдерде). Трапеция тәрізді силуэт

әрдайым қолданылмайды, бірақ ол қыздың қозғалыс динамизмін өте жақсы көрсетеді.

Орнатылған силуэт өте тығыз және қарама-қарсы контурларға ие, тығыз лиф және ұзартылған белдемше. Бұл силуэт көйлегінің пішінін келесі жолдармен жасауға болады:

- 1) табиғи бел сызығы бойынша кесінді лифті жону арқылы қалыптастырады;
- 2) кесу сызығы кеуденің астына көтеріледі, қысқартылған лифті тегістеуіштермен, қысқыштармен немесе жинақтармен, ал белдемше – бүктемелермен, тартқыштармен, табиғи бел сызығынан бөлек орналасқан кішкентай қысқыштармен жасалады;
- 3) қысқартылған лиф және белдемше кең қондырылған белдікпен қосылады;
- 4) фигураға лифтің жанасуын және белдемшенің кеңеюін бір мезгілде ресімдейтін бойлық сызықтардың көмегімен.

Қыздың гардеробы, әдетте, оның белсенді өмірімен анықталады, сондықтан оның жалпы стилі негізінен спорттық. Онда көп бірыңғайландырылған бұйымдарды, әдемі көйлектер, кеудешелері, түрлі толықтырулар түрінде шарфтар, үшкір орамалдар және тұрақты бөлігі киім: пальто, жадағайлар, күртешелер, комплектілер, күнделікті, спорттық, үй киімін, киім-кешек үшін жазғы демалыс, жағажай жиынтығы [7].

Жас жігіттерге арналған киімнің негізгі силуэттері-түзу, еркін және жартылай іргелес. Сондай-ақ, иық аймағында кеңейтілген және астыңғы жағында тарылған силуэт фигураға еркектік берді.

Жасөспірімдер гардеробының жалпы стилі спорттық, оған плащтар, күртешелер, қысқа пальто, күнделікті, сәнді, үй және спорт киімдерінің жиынтығы, жазғы спорт түрлері мен демалуға арналған жиынтықтар кіреді.

Жас жігіттер киімінің ассортиментінде пиджак формасы мен қысқа пальто кең таралған. Мұндай костюмдердің композициялық шешімі (силуэт, пропорция, жаға, лацкан, қалта, ілгек, әрлеу) ерлер костюмінің композициясынан ерекшеленеді: силуэт иықтың табиғи сызығымен өте айқын, ілгек жоғары басталады, жаға мен лацкан кішкентай, қалталардың орналасуы мен дизайны өте алуан түрлі.

Бұл жаста костюмде жарқын немесе түрлі-түсті үстіңгі жейделерді, тордағы маталарды, жолақтарды, ашық түстерді қолдану орынды.

2.7.1 Қыздарға арналған киімді құрастыру

Балалар киімдерін, атап айтқанда, қыздарға арналған киімдерді жобалау әйелдер киімдерін жобалау сияқты схеманы қолдана отырып жүзеге асырылады:

- бастапқы деректерді таңдаңыз,
- орындайды есептеулер,
- сызбаның негізгі торын, содан кейін негізгі бөліктердің сызбаларын жасаңыз.

Қыздарға арналған жағалар, белдемшелер салу әйелдерге арналған жағалар мен белдемшелер салу сызбасына толық сәйкес келеді.

Балалар киімінің дизайны әртүрлі жастағы балалардың дене бітімінің ерекшеліктері мен фигураларының пропорцияларын ескере отырып, киім дизайнын жасаудың басты шарты болып табылады [7].

Балалар киімін жобалау кезінде сіз белгілі бір баланың фигураларын өлшеу мәндерін қолдана аласыз немесе OST 17 - 66-77 "тігін, трикотаж, аң терісінен жасалған бұйымдар. Қыздардың үлгілік фигуралары. Киімді жобалауға арналған өлшемді белгілер".

Қыздар фигураларының өлшемді белгілерін өлшеу әйел фигураларымен бірдей әдіспен жүзеге асырылады, бірақ кейбір ерекшеліктерімен.

Кеуденің бірінші жарты шеңбері $C_{г1}$. Артқы жағында таспа көлденеңінен өтіп, қолтықтардың артқы бұрыштарының үстіңгі жиегіне, содан кейін қолтықтар бойымен өтеді. Кіші жастағы қыздарда таспа ортаңғы кеуде нүктесінің деңгейінде, ал үлкен жастағы қыздарда - кеуде бездерінің түбінен жоғары өтеді [7].

Кеуденің екінші жарты шеңбері $C_{г2}$. Артқы жағында таспа көлденеңінен өтіп, қолтықтардың артқы бұрыштарының үстіңгі жиегіне, содан кейін қолтықтар бойымен қиғаш қиманың жазықтығына тиеді. Алдыңғы жағынан, жас қыздарда таспа емізік нүктелерінен, ал үлкен қыздарда кеуде бездерінің шығыңқы нүктелері арқылы өтеді.

Кеуденің үшінші жарты шеңбері $C_{г3}$. Таспа көлденеңінен дененің айналасында, кіші қыздарда – емізік нүктелері арқылы, үлкен қыздарда-кеуде бездерінің шығыңқы нүктелері арқылы өтеді [7].

Ені кеуде $Ш_{г}$. Таспа көлденеңінен өтеді, жас қыздарда-қолтықтардың алдыңғы бұрыштарының арасында, үлкен қыздарда – қолтықтардың алдыңғы бұрыштарынан ақыл-ой төмен қарай тартылған вертикальдар арасындағы кеуде бездерінің түбінен жоғары.

Артқы жағындағы бел сызығынан мойын түбінде жобаланған иық тігісінің ең үстіңгі нүктесіне дейінгі қашықтық. $D_{тс2}$. Таспа иық тігісінің үстіңгі нүктесінен мойын түбіндегі бел сызығына дейін, иық пышақтарының дөңес болуын ескере отырып, омыртқаға параллель орналасқан [7].

Мойын түбіндегі жобаланған иық тігісінің үстіңгі нүктесінен $d_{тп2}$ алдыңғы жағындағы бел сызығына дейінгі қашықтық. Таспа мойын түбіндегі жобаланған иық тігісінің ең үстіңгі нүктесінен кіші қыздардағы емізік нүктесіне дейін немесе үлкен қыздардағы кеуде безінің шығыңқы нүктесіне дейін, одан әрі ортаңғы сызыққа параллель, бел сызығына дейін созылады.

Биіктігі кеуде $B_{г2}$. Лентаны мойын түбіндегі жобаланатын иық тігісінің ең жоғары нүктесінен кіші жастағы қыздарда емізік нүктесіне дейін немесе үлкен жастағы қыздарда кеуде безінің шығыңқы нүктесіне дейін төсейді [7].

Сонымен қатар, өнімнің түріне, оның пішіні мен силуэтіне, киім жасалатын материалдың қасиеттеріне байланысты өсуді өңір астыға болатын еркін өлшеудің өсу кестелері бар.

Қыздарға арналған иық киімдерінің, белдемшелер мен шалбардың негіздерінің сызбаларын салу кезінде DOSSHL дизайнының бірыңғай әдісі қолданылады.

Қыздарға арналған иық бұйымдарын жобалау. Қыздарға арналған киім конструкцияларының сызбаларын жасау кезеңдері әйелдер үшін бірдей, бірақ жас қыздарға арналған бұйымдардың дизайны үлкен қыздарға арналған дизайннан өзгеше. Бұл әр түрлі жастағы қыздардың дене бітімінің ерекшеліктеріне байланысты.

Қыздарға арналған иық бұйымдары негізінің сызбасын құру үшін қажетті өлшемдер: Р, Сг1, Сг2, Сг3, Сб, Ст, Ом, Шс, Шг, Шп, Дтс2, Впк2, Ввк2, Дтп2, Ди.

Еркін өлшеуге арналған өсулер (мысал ретінде қыз үшін тік силуэтті маусымдық пальто сызбасын салу үшін өсулер таңдалады):

- кеуде сызығы бойынша Пг,
- Бшс артқы бойының учаскелеріне,
- Пшп алдыңғы бойсінің учаскелеріне,
- Пшг мойнының еніне,
- Пвгс артқы бойының мойнының биіктігіне,
- Пдтс бел сызығы бойынша Арқа ұзындығы,
- Пспр-дің еркін өтуі.

Еркін жанасатын бұйымдар үшін ЖМ бел сызығы бойынша және ЖБ жамбас сызығы бойынша өсулер назарға алынбайды. Бұл өсулер іргелес және жартылай іргелес силуэттердің дизайнын жасауда маңызды рөл атқарады.

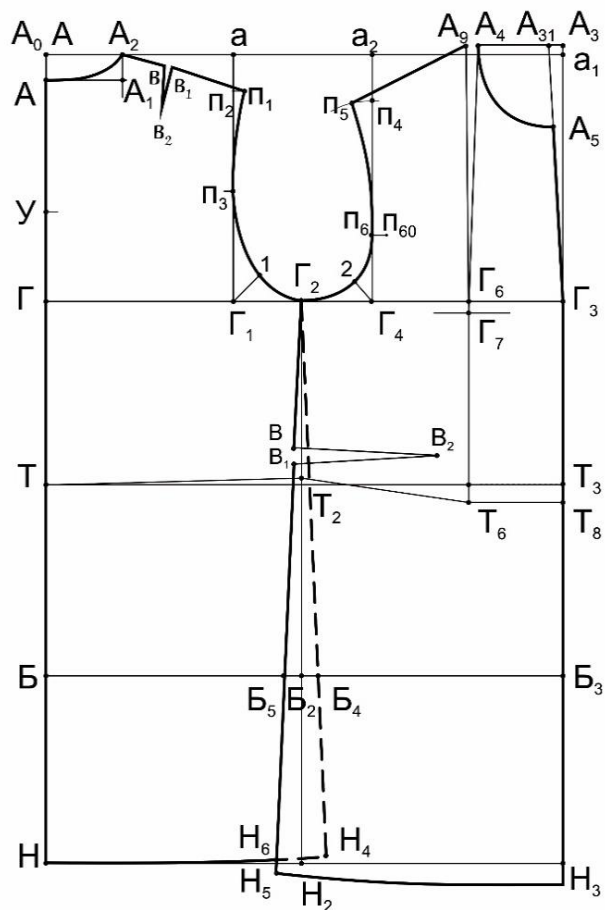
Жас қыздарға арналған иық бұйымдарының дизайнын салу ерекшеліктері. $\frac{1}{3} \dots \frac{1}{2} Шп$ Иық тігісінің ерітіндісі 1,5 см, ұзындығы 5...6 см, иық тігісінің А2 нүктесінен орналасуы (сурет.2.50) [7].

Бойдың бел сызығының түсуі мектепке дейінгі және кіші мектеп топтарына арналған барлық өнімдерде 0,5...2,5 см құрайды:

- 1 ... 1,5 см-үлгілік фигуралар үшін,
- 0,5 ... 1 см – шығыңқы қарыны жоқ фигуралар үшін,
- 2...2,5 см - шығыңқы қарыны бар фигуралар үшін.

Ог3 өлшемі неғұрлым аз болса, т60т6 түсу мөлшері соғұрлым үлкен болуы керек.

Бел сызығы бар өнімдер үшін бел сызығының түсуі 0,5...1 см-ге дейін ұлғайтылуы мүмкін.егер бел сызығының түсуі көйлек-блузка ассортименті үшін 0,5 см-ден және костюм-пальто ассортименті үшін 1 см-ден асатын болса, ішті бекіту үшін тігісті жобалау ұсынылады; егер іштің үлкен шығуы болса, т8н3 жартылай танктің астыңғы бөлігінің ұзындығы 0,5...1 см-ге артады [7].

Сурет 2.50-қыздарға арналған иық бұйымының құрылысының сызбасы

Тартқыштың орналасу деңгейі бел сызығынан 4...6 см жоғары; $v_1 = t_6 - 0 \dots 0,5$ см тартпа ерітіндісі Г2 нүктесінен жасалған вертикальдарға қойылады (тіректің ортасы); тартқыштың соңы Г6Т6 вертикалына 3...4 см жетпейді.

Модельге сәйкес тегістеу құрылымдық және сәндік элементтерге ауысады немесе үтіктеледі.

Трапеция тәрізді силуэт бұйымдарында тартқышты конустық кеңеюге ауыстыруға болады [7].

Іштің үлкен шығуы болған кезде, а3а31 үстіңгі жағындағы жартылай сызығының кету мәні 1...1,5 см-ге дейін артады. кеуденің үстіңгі нүктесі Г6 нүктесімен сәйкес келеді. Кеуде қуысының ерітіндісі, кеуде қуысының ерітіндісінің мөлшерін анықтаған кезде, еркін коэффициенттің мәні жас тобына және фигураның мөлшеріне байланысты болады.

$$A_4A_9 = 2 \times (C_2 - C_1) + 0,2 \dots 0,5 \text{ см}$$

Ойықтағы бақылау нүктелерінің орналасуы:

$$\Gamma_1\Pi_3 = \frac{1}{3} \times \Gamma_1\Pi_2 + 1,5 \text{ см};$$

$$\Gamma_4\Pi_6 = \frac{1}{3} \times \Gamma_4\Pi_4 - 0,5 \text{ см}$$

Үлкен қыздарға арналған иық бұйымдарының дизайнын салу ерекшеліктері. Иық тігісінің ерітіндісі-1,5...2 см, иық тігісінің орны - мойынның үстіңгі нүктесінен, ұзындығы 7 ... 8 см. $\frac{1}{4} \dots \frac{1}{3} Шп$

Жоғары мектеп тобына арналған бойдың бел сызығын түсіру:
 $T_{60}T_6 = 0 \dots 1,5 см$

0,5 см-үлгілік фигуралар үшін;

0-шығыңқы қарыны жоқ фигуралар үшін;

1...1,5 см – белі шығыңқы фигуралар үшін. Жасөспірімдер тобы үшін бел сызығы тек алдынан ілгегі бар белдікті кесу сызығы бар бұйымдарда ғана түседі [7].

Жартылай фанера сызығының үстіңгі бөлігін бұру : $A_3A_{31} = 0 \dots 0,5 см$

0-бекітпесі жоқ бұйымдар үшін;

0,5 см – алдыңғы жағы бар өнімдер үшін.

Бойдың мойнының ені . $A_{31}A_4 = AA_1 - 0,5 см$

Ереже соңына кеуде екіден қаусырма болады: . $A_4Г_7 = Bг_2$

Кеуде тартпа ерітіндісі:

$A_4A_9 = 2(Cг_2 - Cг_1) + 0,5 \dots 2 см$.

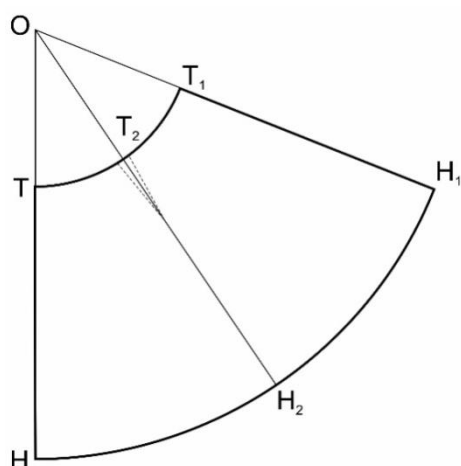
Астыңғы сызық деңгейі . $T_8H_3 = TH + 0,5 см$ Пальто үшін бұл сегмент матаның өңделуі үшін қосымша 0,5...1 см артады. Жеңнің жең түбінің биіктігін анықтау кезінде; (кіші өлшемдер $O_1O_2 = OO_1 - OO_2$ $OO_2 = 2,5 \dots 3 см$ үшін үлкен шама алынады) [7].

Қыздарға арналған белдік бұйымдарының негізін салу. Қыздарға арналған белдік өнімдеріне белдемше мен шалбар жатады. Белдемшелер-қыздарға арналған ең үлкен және әр түрлі белдіктер тобы. Қиыққа байланысты барлық белдемшелерді 2 топқа бөлуге болады: әрқайсысы өз схемасына сәйкес салынған түзу және конустық.

Дизайн сызбасын құру үшін әйел белдемшелерін жобалау кезінде бірдей өлшемдер қажет. Қыздарға арналған тік белдемше, ұзартылған белдемше және конустық белдемше құрылысының сызбасы әйелдер белдемшелерімен бірдей [7].

Модельге байланысты конустық белдемшелер бір тігісті, екі тігісті және көп тігісті болуы мүмкін. "Күн" қысқа белдемшелер тігіссіз тұтас болуы мүмкін.

Конустық белдемше негізінің сызбасын құру үшін бел сызығы мен белдемше түбінің қисықтық радиусын есептеу қажет. Ол үшін белдемше жағылу дәрежесін сипаттайтын К коэффициентін қолданыңыз және бел сызығы бойымен белдемше енін анықтау үшін белдің жартылай шеңберіне көбейтіледі $Ст*К$ (2.31-кесте, сурет.2.51).

Сурет 2.51-конустық белдемше құрылысы

Кесте 2.31-жағылу коэффициенттері

Конустық белдемше түрі	К
Клеш	1,4
Үлкен алау	1,2
«Шағын қоңырау»	1
«Орташа қоңырау»	0,9
«Үлкен қоңырау»	0,8
«Жарты күн»	0,64
«Күн»	0,32

Қыздарға арналған шалбар негізінің сызбасын құру. Қыздарға арналған шалбар негізінің сызбасын құру үшін қажетті өлшемдер: Р, Ст, Сб, Дсб, Дн, Вкт, Дб немесе Ди, Шн, Шк

Еркін өлшеуге арналған өсім (шалбардың орналасу дәрежесіне байланысты таңдалады):

- талдың жартылай еніне ЖМ = 1,0 см;
- жамбастың жартылай еніне Рб = 2,0 см.

Қыздарға арналған шалбар дизайнының негізі 2.32-кестеде және 2.52-суретте көрсетілген.

Кесте 2.32-қыздарға арналған шалбар дизайнының сызбасын салу [7]

Конструктивті учаске	Белгісі	Есептеу формуласы	Ескертпе
1	2	3	4
Отыру сызығы	ТЯ	$(Дсб - Дн) + 3$	Бөбекжай тобындағы қыздарға арналған
		$(Дсб - Дн) + 1$	Мектепке дейінгі топтағы қыздар үшін
		$(Дсб + Дн) - 2$	Кіші мектеп тобының қыздарына арналған
		$(Дсб - Дн) - 3$	Жоғары мектеп тобының қыздарына арналған
		$(Дсб - Дн) - 4$	Қыздар үшін жасөспірімдер тобының

2.32 кестенің жалғасы

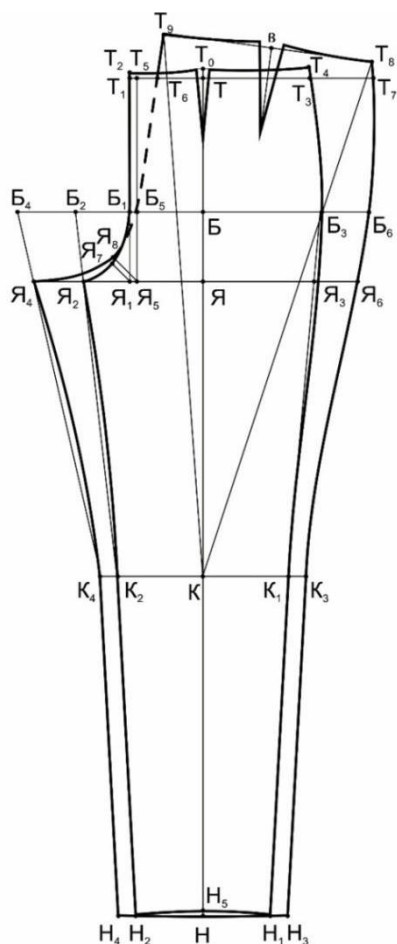
1	2	3	4
Жамбас сызығы	ЯБ	бсм	
Астыңғы сызық	ТН	$Ди + Ур$	ур=1,0...1,5 см-жұмыс істеу үшін
Тізе сызығы	ТК	$(Дсб - Дн) + 1,5$	Бөбекжай тобындағы қыздарға арналған
		$(Дсб - Дн) + 2,5$	Мектепке дейінгі топтағы қыздар үшін
		$(Дсб - Дн) + 3,5$	Кіші мектеп тобының қыздарына арналған
		$(Дсб - Дн) + 4$	Жоғары мектеп тобының қыздарына арналған
		$(Дсб - Дн) + 4,5$	Жасөспірім қыздарға арналған
Т, б, Я, к, Н нүктелері арқылы көлденең сызыңыз, онда шалбар бөліктерінің негізгі енін анықтайтын сегменттер салынады.			
Шалбардың алдыңғы жартысының ені	Н1Н2	$0,5 \times (Шн - 2)$	
Шалбардың артқы жартысының ені	Н3Н4	$0,5 \times (Шн - 2)$	
Тізе деңгейіндегі шалбардың алдыңғы жартысының ені	КК1=КК2	$0,5 \times (Шк - 2)$	
Шалбардың артқы жартысының ені	КК3=КК4	$0,5 \times (Шк + 2)$	
Алдыңғы ортаңғы позициялар	ББ1	$0,15 \times Сб + 0,25(Пб + 0,5) + 1$	
В нүктесі арқылы Горизонтальдарды кесіп өтетін тік сызық, I нүктелері арқылы тартылған және т. б. Орын қиылысатын желілердің атап нүктелері Я1 және Т1.			
Ортаңғы алдыңғы сызықтың үстіңгі ұшы.	Т1Т2	0,7	
Шалбардың алдыңғы жартысының ені	Т1Т3	$0,5 \times Ст + В + 0,5$	В=1,0...2,0 см – алдыңғы бұрғылау ерітіндісінің мөлшері
Шалбардың алдыңғы жартысының бүйір сызығының үстіңгі жағы	Т3Т4	1...1,7см	1- Бөбекжай, мектепке дейінгі және кіші мектеп топтарының қыздарына арналған 1,2 см – орта мектеп тобындағы қыздар үшін; 1,7 см – жасөспірім қыздар үшін

2.32 кестенің жалғасы

1	2	3	4
Қадам енін анықтау	Б1Б2	$0,3 \times (0,4 \times Cб - 1,5)$	
В2 және К2 нүктелерін жалғаңыз, ЯЯ1 көлденеңінің қиылысында Мен2 нүктесін қойыңыз.			
Жамбас сызығындағы шалбардың алдыңғы жартысының бүйір сызығының жағдайы	ББ3	$ББ_1 + Б_1Б_2$	Қосу нүктелері Т4 және Б3, Б3 және К1. Б3к1 сызығының мен нүктесінен жүргізілген көлденеңінен қиылысуы
В4 нүктесін анықтау	ББ4	$0,5 \times (1,4 \times Cб + Пб - 1) - Б_2Б_3 + 0,5$	
Шалбардың артқы жартысының ені	Б4Б5	$0,7 \times (0,4 \times Cб - 1,5см)$	Б5 нүктесі арқылы Т5 нүктесіндегі горизонталь қиылысына дейін тігінен жоғары қарай және Я5 нүктесіндегі горизонталь қиылысына дейін төмен қарай сызыңыз.
Шалбардың артқы жартысының бүйір сызығының орналасуы	ББ6	$0,5 \times (1,4 \times Cб + Пб - 1) - Б_2Б_3 - 0,5$	В6 және К3 нүктелерін қосыңыз. Алынған түзудің ЯЯ3 горизонталымен қиылысу нүктесі Я6 деп белгіленеді.
Шалбардың артқы жартысының ортаңғы сызығының бағыты	Т5Т6	2...4,5 см	2,0-бөбекжай және мектепке дейінгі топтағы қыздар үшін; 3,0-кіші мектеп тобының қыздарына; 3,5-жоғары мектеп тобындағы қыздар үшін; 4,5-жасөспірім қыздар үшін
	Б5 Т6		В5 және Т6 нүктелерін қосыңыз
Көлденең бүйірлік сызықтың орналасуы	Т6Т7	$0,5 \times Cm + B + 1$	В=2,0 ... 3,5 см-артқы бұрғылау ерітіндісінің мөлшері. Т7 нүктесін Б6 нүктесімен жалғаңыз
Алдыңғы жартысының ортаңғы түбін көтеру	НН5	0,5 см	Н5 нүктесі тегіс қисықпен Н1 және Н2 нүктелерімен байланысады. Н1н5н2 сызығы-шалбардың алдыңғы жартысының астыңғы сызығы
Учаскелері К2Я2 және К4Я4провести байсалды қисық бетімен, көшпелі тікелей К2Н2 және К4Н4 тиісінше. Н2к2я2 сызығы-шалбардың алдыңғы жартысының қадамдық сызығы			

2.32-кестенің аяқталуы

1	2	3	4
Шалбардың артқы жартысының қадам сызығының ұзындығы	H4K4Я4	Сызбадағы Өлшем H4K4Я4=H2K2Я2	
Көмекші нүктенің орны	Я1Я7	1,8...2,5 см	Бұрыш биссектрисасы
Көмекші нүктенің орнын анықтау	Я5Я8	2,5 ... 3,0 см	Бұрыш биссектрисасы
Алдыңғы тартқыштың ортасы t0t вертикалына сәйкес келеді. T0 нүктесінің екі жағында алдыңғы тегістеу ерітіндісінің жартысын салыңыз. Тартпа жақтары түзу сызықтармен ресімделеді			
Артқы бұрғылау		Вытачка ерітіндісі Ұзындығы	Артқы тартпа артқы жартысының бел сызығының ортасына орналастырылады. Ортаңғы сызық бел сызығына перпендикуляр.

Бақылау сұрақтары:

1. Балалар киімінің ересектер киімінен айырмашылығы неде?
2. Балалар киімі жасына қарай қалай жіктеледі?
3. Әр түрлі жастағы балалар киімдерінің ерекшелігі неде?
4. Қыздарға арналған иық, белдік киімдерін салу үшін қандай өлшемді белгілер қажет?
5. Жас қыздарға арналған иық конструкциясының сызбасын құрудың ерекшелігі неде?
6. Қыз үшін белдемше жағу дәрежесін не анықтайды?
7. Балалар шалбарының дизайнын жасау кезінде қандай өлшемдер қолданылады?
8. Тізе сызығының деңгейін қалай анықтауға болады?
9. Шалбар дизайнының негізіндегі талдың ерітіндісін қалай анықтауға болады?

Сурет 2.52-қыздарға арналған балалар шалбарының дизайн сызбасы

№ 17 ПРАКТИКАЛЫҚ ЖҰМЫС

Тақырыбы: Балалар белдемшесінің дизайнын есептеу және салу

Мақсаты: балаларға арналған белдік бұйымдарының дизайнын есептеу және сызу бойынша практикалық дағдыларды қалыптастыру.

Тапсырма:

1. Балалардың конустық белдемшесін есептеу және салу үшін бастапқы деректерді анықтаңыз.
2. Дизайн сызбасын құру үшін есептеулер жүргізіңіз.
3. Белдемше дизайнының сызбасын құрыңыз.
4. Сызба жасау.

Құралдар мен құрылғылар: сызғыш, қарындаш, пішушінің масштабты сызғышы, практикалық жұмыстарға арналған дәптерлер, Өлшем белгілері мен өсу кестелері.

Әдістемелік нұсқаулар. Дизайн сызбасын құру үшін әйел белдемшелерін жобалау кезінде бірдей өлшемдер қажет. Қажетті коэффициентті таңдаңыз. Егер бел сызығындағы белдемше енінің артық мөлшері 1,5 см-ден аспаса, онда оны бел сызығына отырғызуға қосуға болады, ал тегістеу жасалмайды. Егер артық мөлшері 3 см-ден аспаса, онда бір бүйірлік тартқышты жобалаңыз. 3 см-ден артық болған кезде бүкпелер саны артады. Қосымша тігістер алдыңғы немесе артқы панельдерге орналастырылады.

№ 18 ПРАКТИКАЛЫҚ ЖҰМЫС

Тақырыбы: кіші жастағы қыздарға арналған балалар шалбарының дизайнын есептеу және салу

Мақсаты: балаларға арналған белбеу бұйымдарының (шалбардың) дизайнын есептеу және сызу бойынша практикалық дағдыларды қалыптастыру)

Тапсырма:

1. Қыздарға арналған балалар шалбарын есептеу және салу үшін бастапқы деректерді анықтаңыз.
2. Құрылымдық сызбаны құру үшін есептеулер жүргізіңіз.
3. Салу сызба конструкциясының шалбардан тұрады.
4. Сызба жасау.

Құралдар мен құрылғылар: сызғыш, қарындаш, пішушінің масштабты сызғышы, практикалық жұмыстарға арналған дәптерлер, өлшем белгілері мен өсу кестелері.

Әдістемелік нұсқаулар. Сурет салу кезінде жас тобы ескеріледі. Жас қыздарға арналған шалбар сызбасын салу схемасы үлкен қыздарға арналған шалбар сызбасын салу схемасынан біршама ерекшеленеді.

Құрылысқа арналған есептеулер кесте түрінде жазылады. Сурет 1:4 масштабында орындалады (сурет 2.52).

2.7.2 Ұлдарға арналған киімді құрастыру

Ұлдарға арналған киім дизайнының сызбаларын жасау кезеңдері ер адамдармен бірдей, бірақ әр түрлі жастағы ұлдардың дене бітімінің ерекшеліктері ескеріледі.

Ер балаларға арналған иық бұйымдарының дизайнын салу ерекшеліктері. Жамбас сызығының деңгейі жас тобына байланысты анықталады: 2 см - сәбилер мен мектеп жасына дейінгі балалар үшін; 3 см - бастауыш және орта мектеп жасына; 5 см - жасөспірімдер үшін (сурет.2.53) [7]. $TБ = 0,5 \times Дтс_2 - 2...5см$

$$Артқы мойын биіктігі $A_2A_1 = \frac{1}{3} \times A_0 \text{''} A_2 (A_0A_2) - 0,3$$$

Артқы иық сызығының құрылысы: доғаны А2 нүктесінен оңға қарай R1= радиусымен (иық сызығы бойынша қону шамасы = 0,3...1,2 см) және доғаны T1radius R1 =нүктесінен жоғары көтереді $A_2П_1 = Шпн + Ппос$
 $T_1П_1 = Впк_2 - 0,5...1см + Пвпк$

Тікелей силуэт өнімдері үшін t1p1 радиусының мәні 0,5...1 см-ге азаяды. Салмақ өлшеудің Әпк құрайды $.Пвпк = Пдтс + Ппн + 0,3...0,7см$ Иық төсемінің қалыңдығы Ппн=0,5 ... 0,7 см. Г1а тік П3 арқалығының ойығының жанасу нүктесі: $Г_1П_3 = 0,5 \times П_2Г_1$

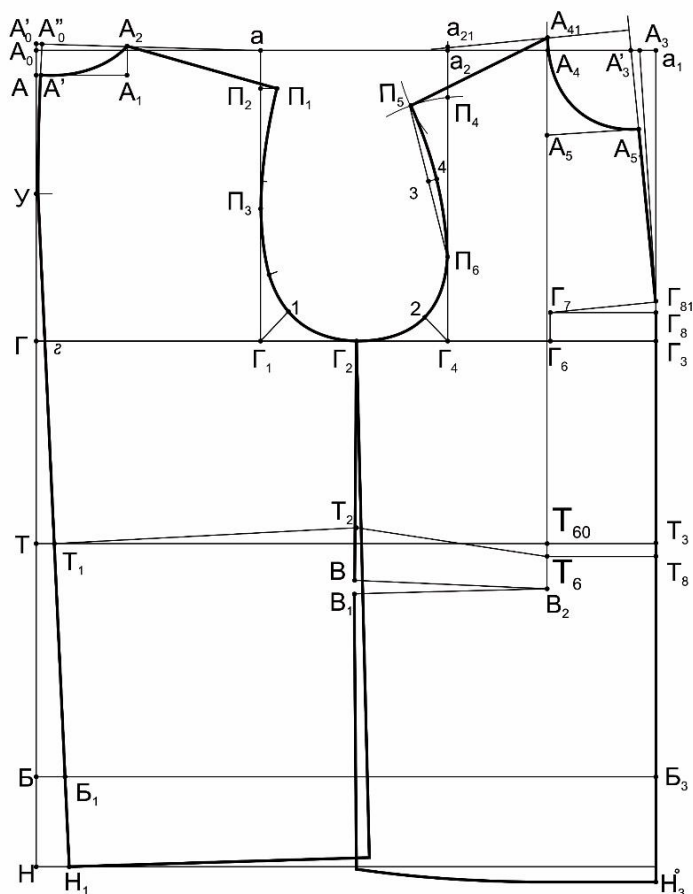
Жіңішке қапсырма сызығының үстіңгі бөлігін қалыпқа байланысты бұру орындалады: 1см - үлгіге жақын фигуралар үшін; 1,5...2 см - жайылған иық белдеуі бар фигуралар үшін; 0,5 см-көлбеу иық белдеуі бар фигуралар үшін. $A_3A_3^{\wedge} = 0,5...2см$ Г81а3 кесіндісі - жіңішке қапсырма сызығының үстіңгі бөлігі. Өнімді жобалау кезінде жартылай фанер сызығының үстіңгі жағына бекітілген. Сызбаны салғаннан кейін жартылай төсеніштің вертикальдан бұрылуы 0,5...1см болғанға дейін еңкейту бұрышы қысқартылады немесе толығымен жабылады [7].

Алдыңғы бой мойнының ені алдыңғы бой мойнының тереңдігі $A_3^{\wedge} A_4 = A_0 \text{''} A_2 (A_0 \text{''} A_2)$, $A_4A_5 = A_4A_3^{\wedge} + 1$

Бойдың бел сызығын түсіру $.T_{60}T_6 = 1...2см$ Бел сызығының түсу шамасы: 1,5 ... 2,5 см – бөбекжай және мектеп жасына дейінгі балалар үшін; 1...2 см – кіші мектеп және жоғары мектеп жасындағы балалар үшін; 1 см – жасөспірімдер үшін. Іштің шығуы бар фигуралар үшін үлкен мән алынады.

Алдыңғы бой бөлігінің биіктігі артқы жағынан анықталады. $Г_4П_4 = П_2Г_1 - Псут$ Артқы жағындағы иық пышақтарына түсу мөлшері 0,5...1 см-ге теңіілген фигураларға арналған өнімдерде G4P4 сегменті азаяды, ал иілген фигуралар жеке және үлгілік фигуралардың тепе-теңдік айырмашылығының жартысына көбейтіледі (Dtp2-Dts2). Г4а2 вертикальы бар П6 алдыңғы бойсінің ойығының жанасу нүктесі:

$$Г_4П_6 = 0,25 \times Г_4П_4 + 0,5см$$

2.53-сурет-ер балаларға арналған иық бұйымының құрылысының сызбасы

Шығыңқы қарыны бар фигуралардағы бұйымдарда бел сызығын 1 см-ден артық түсірген кезде ішті бекіту үшін бүйір тартқышты жобалайды. Тегістеу ерітіндісі Г2 нүктесінен алынған вертикальдарға қойылады. $bb_1 = T_{60}T_6 = 1\text{см}$ Ұзындығы бойынша Т6 нүктесінен түсірілген тік сызыққа жетеді.

Егер іштің үлкен шығуы болса, т8n3 жартылай танкінің сызығының астыңғы бөлігінің ұзындығы 0,5...1,5 см артады [7].

Қалыптастырушы элементтердің құрылысы ерлер бұйымдарымен бірдей.

Қондырылған жеңнің құрылысы ерлер киімін жобалау сияқты орындалады, ал шынтак деңгейі формула бойынша анықталады . $O_3L = 0,5 \times O_3M + 3...4\text{см}$. Еркін коэффициенттің үлкен мөлшері үлкен фигуралар үшін алынады [7].

Бақылау сұрақтары:

1. Балалар пальтосының негізін салу үшін қандай өлшемдер қолданылады?
2. Қандай жетекші өлшемді белгілер балалардың үлгілік фигурасын анықтайды?
3. Неге тең ерітінді кеуде екіден қаусырма болады?

№ 19 ПРАКТИКАЛЫҚ ЖҰМЫС

Тақырыбы: Бастауыш мектеп жасындағы ұлдарға арналған пальто дизайнын есептеу және салу

Мақсаты: ұлдарға арналған балалар иық киімінің конструкциясын құру әдістемесін игеру

Тапсырма:

1. Өнім дизайнының сызбасын құру үшін бастапқы деректерді таңдаңыз (өлшемді белгілер, өсу).
3. Бастауыш мектеп жасындағы ұлдарға арналған пальто дизайнының сызбасының негізгі торын есептеу және салу.
4. Артқы, алдыңғы бой, жеңдер сызбасын есептеу және салу.
5. Жұмыс нәтижелеріне талдау жасаңыз және қорытынды жасаңыз.

Құралдар мен құрылғылар: сызғыш, қарындаш, пішушінің масштабы сызғышы, практикалық жұмыстарға арналған дәптерлер, кестелік деректер.

Нұсқаулық: практикалық жұмысты орындау үшін студенттер баланың үлгілік фигурасын өңір асты керек. Өсім өнімнің орналасуына және түріне байланысты таңдалады. Есептеу кесте түрінде жазылады. Сурет 1:4 масштабында орындалады.

Қысқаша қорытынды

Киімді жобалауды бастағанда, сіз бұрын алған барлық дағдыларды есте сақтауыңыз керек. Мұндай жұмыс адамның фигурасынан өлшеу әдістерін жоғары дәрежеде меңгеруді талап етеді. Қауіпсіздік бәрінен бұрын екенін әрдайым есте ұстаған жөн, сонымен қатар клиенттермен жұмыс жасау кезінде игерілген әдістер мен дағдыларды, онымен қарым-қатынас мәдениетін дұрыс қолдану, қарым-қатынас этикасын сақтау қажет.

Пайдаланылған әдебиеттер тізімі:

1. Радченко И. А., Косинец И. В. Пішушінің анықтамалығы-Мәскеу: Академия, 2008.
2. Айдынбекова Ж., Нұрпейісова С., Асанова А. Киім дизайны: оқулық.- Астана: Фолиант, 2011.
3. Шершнева Л. П., Ларькина Л. В. Киім дизайны (теория және практика) — Мәскеу: Академия, 2006.
4. Крючкова Г. А. Ерлер мен әйелдердің киімдерін жобалау Мәскеу: Академия, 2010.
5. С. С. Сакулин, Э. К. Амирова, О. В. Сакулина, А. Труханова Т. Ерлер мен әйелдер киімінің дизайны-Мәскеу: Академия, 2003.
6. Кочесова Л. В. Әйелдер киімінің дизайны-Мәскеу: Академия, 2013.
7. Файзрахманов И. М., Файзрахманова А. Л. Балалар киімдерін құрастыру және модельдеу - 2012 ж., Елабуга қ. ҚФУ филиалының баспасы.

1-Кесте - 2-ші толықтық топтағы ерлердің үлгілік фигураларын
Өлшеудің абсолюттік шамалары (кеуде орамы 88 – 104 см), см

Өлшем атауы	Шартты белгі	Кеуде шеңбері/бел шеңбері кезіндегі өлшем					Көршілес өлшемдер арасындағы өлшемді белгілердің айырмашылығы		
		88/70	92/76	96/82	100/88	104/94	Бой бойынша а	Толықтық бойынша	
								1	3
Өсуі	<i>P</i>	170	170	170	170	170	± 6	0	0
Жартылай мойын	<i>OM</i>	19,1	19,5	19,9	20,3	20,7	± 0,2	-0,2	+0,2
Мойын шеңбері (жейделер үшін)	<i>Oи</i>	38	39	40	41	42	0	0	0
Кеуденің екінші жарты шеңбері	<i>Cс2</i>	46	48	50	52	54	0	0	0
Кеуденің үшінші жарты шеңбері	<i>Cс3</i>	44	46	48	50	52	0	0	0
Белді жартылай ұстау	<i>Ст</i>	35	38	41	44	47	0	0	0
Жартылай жамбас	<i>Сб</i>	45,6	47,6	49,6	51,6	53,6	± 0,4	-1,5	+1,5
Ені кеуде	<i>Шг</i>	17,2	17,8	18,4	19	19,6	± 0,2	-0,3	+0,3
Бел сызығынан мойын түбіне дейінгі қашықтық	<i>кқд2</i>	47	47,1	47,2	47,3	47,4	± 0,9	+0,4	-0,3
Мойын негізінің нүктесінен алдыңғы бел сызығына дейінгі қашықтық	<i>Дтн2</i>	44,6	45,1	45,6	46,1	46,6	± 0,8	+0,2	-0,3
Сол сияқты қолтықтың артқы бұрыштары деңгейіне дейін	<i>Впрэ2</i>	24	24,3	24,6	24,9	25,2	± 0,3	+0,1	0
Иық биіктігі көлбеу	<i>Утк2</i>	45,9	46,2	46,5	46,8	47,1	± 0,7	+0,6	-0,6
Артқы ені	<i>Шс</i>	18,9	19,4	19,9	20,4	20,9	0	+0,1	-0,1
Иық беткейінің ені	<i>Шп</i>	15	15,1	15,2	15,3	15,4	± 0,2	+0,2	-0,1
Қолдың білек шеңберіне дейінгі ұзындығы	<i>т.</i>	56,5	56,8	57,1	57,4	57,7	± 2	+0,3	0
Иық шеңбері	<i>Оп</i>	27,7	29,2	30,7	32,2	33,7	0	-0,5	+0,5
Бел сызығынан бүйірдегі тізеге дейінгі қашықтық	<i>Дткб</i>	58,6	58,7	58,8	58,9	59	± 2,5	-0,7	+0,7
Иық биіктігі алдыңғы жағынан көлбеу	<i>Вткп2</i>	43,9	44,6	45,3	46	46,7	± 0,8	-0,1	+0,1
Орамы білезік	<i>Озап</i>	17,3	17,6	17,9	18,2	18,5	± 0,2	-0,1	+0,1
Жамбас шеңбері	<i>Түскі ас</i>	50,1	52,1	54,1	56,1	58,1	± 0,6	-0,7	+0,7
Тізе шеңбері	<i>Ок</i>	35,7	36,5	37,3	38,1	38,9	± 0,7	-0,4	+0,4
Уылдырық шеңбері	<i>Ои</i>	34,3	35,2	36,1	37	37,9	± 0,4	-0,3	+0,3
Тобықтың жарты шеңбері	<i>Оц</i>	22,5	22,9	23,3	23,7	24,1	± 0,4	-0,1	+0,1
Бел сызығынан еденге дейінгі қашықтық	<i>Дсб</i>	105,7	105,9	106,1	106,3	106,5	± 4,5	-0,6	-
Сол алдынан	<i>Дсп</i>	105,3	105,5	105,7	105,9	106,1	± 4,4	-0,5	-
Ішкі бетіндегі аяқтың ұзындығы	<i>Ди</i>	79,3	78,8	78,3	77,8	77,3	± 3,6	0	-

2-кесте-2-ші толықтық топтағы әйелдердің үлгілік фигураларын
Өлшеудің абсолюттік шамалары (кеуде орамы 88 – 104 см), см

Өлшем атауы	Шартты белгі	Кеуде шеңбері / жамбас шеңбері кезіндегі өлшем					Көршілес өлшемдер арасындағы өлшемді белгілердің айырмашылығы		
		88/96	92/100	96/104	100/108	104/112	Бой бойынша	Толықтық бойынша	
								1	3
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
Өсуі	<i>P</i>	164	164	164	164	164	±6	0	0
Жартылай мойын	<i>OM</i>	17,7	18,1	18,5	18,9	19,3	±0,1	-0,2	+0,2
Кеуденің бірінші жарты шеңбері	<i>C₂₁</i>	42,9	44,4	45,9	47,4	48,9	±0,2	-0,2	+0,2
Кеуденің екінші жарты шеңбері	<i>C₂₂</i>	46,4	48,4	50,4	52,4	54,4	0	-0,2	+0,2
Кеуденің үшінші жарты шеңбері	<i>C₂₃</i>	44	46	48	50	52	0	0	0
Белді жартылай ұстау	<i>Ст</i>	33,8	35,9	38	40,1	42,2	+ 0,6- Кіші үшін- 0,6- Үлкен үшін	-1	+1
Жартылай жамбас	<i>Сб</i>	48	50	52	54	56	0	-2	+2
Ені кеуде	<i>Шг</i>	16,5	16,9	17,3	17,7	18,1	±0,2	-0,1	+0,1
Бел сызығынан мойын түбіне дейінгі қашықтық	<i>Дтс₂</i>	42,7	42,8	42,9	43	43,1	±1,2	+0,1	-0,1
Мойын негізінің нүктесінен алдыңғы бел сызығына дейінгі қашықтық	<i>Дтп₂</i>	43,2	43,8	44,4	45	45,6	±1	+0,3	-0,3
Биіктігі кеуде	<i>Вг₂</i>	25,4	26,2	27	27,8	28,6	0	0	0
Сол сияқты қолтықтың артқы бұрыштары деңгейіне дейін	<i>Впр₂</i>	20,9	21,2	21,5	21,8	22,1	±0,5	-0,1	+0,1
Иық биіктігі көлбеу	<i>Утк₂</i>	42,8	43,2	43,6	44	44,4	±0,9	+1	-1
Артқы ені	<i>Шс</i>	17,3	17,8	18,3	18,8	19,3	0	-0,1	+0,1
Иық беткейінің ені	<i>Шп</i>	13,1	13,2	13,3	13,4	13,5	±0,2	0	0
Қолдың білек шеңберіне дейінгі ұзындығы	<i>Т</i>	55,2	55,4	55,6	55,8	56	±1,9	0	0
Иық шеңбері	<i>Оп</i>	27,5	28,9	30,3	31,7	33,1	+ 0,2- Кіші үшін -0,2- Үлкен үшін	-0,6	+0,6
Орамы білезік	<i>Озап</i>	15,9	16,2	16,5	16,8	17,1	±0,1	-0,2	+0,2
Бел сызығынан еденге дейінгі қашықтық	<i>Дсб</i>	105,1	105,9	106,1	106,3	106,5	±4,3	-0,3	+0,3
Сол алдынан	<i>Дсп</i>	103,6	103,9	104,2	104,5	104,8	±4,1	-0,3	+0,3

3 БӨЛІМ. АРНАЙЫ СУРЕТ НЕГІЗДЕРІ, ТҮС ТУРАЛЫ ЖАЛПЫ МӘЛІМЕТ, КЕСКІНДЕМЕ ТЕХНИКАСЫ

Қысқаша шолу. Осы модуль шеңберінде бейнелеу грамотасының, тұстану, композицияның негіздері қарастырылады, адамның жалпы қабылданған пропорциялары (ерлер, әйелдер және балалар фигуралары) негізінде костюмді модельдеуде қолданылатын схемалар бойынша сурет салу мысалдары келтірілген. Бұл модуль жұмысқа қатысты толық әдістемелік ұсынымдарды көрсете отырып, практикалық тапсырмаларға құрылған.

Оқу мақсаттары:

Осы модульден өткеннен кейін сіз:

1. Суретті кәсіби түрде бейнелеу және түсіну.
2. Костюм құрылысының логикасын түсіну.
3. Адамның бейнесін киімде бейнелеңіз.
4. Түсіну киім үлгілерін тұрғысынан оның сыртқы нысаны.
5. Костюмнің графикалық пропорцияларын анықтаңыз.
6. Матаның пластикалық қасиеттерін бейнелеңіз.

Білімге қойылатын талаптар:

Осы модульмен жұмыс жасамас бұрын, "Бейнелеу өнері" пәні бойынша мектеп бағдарламасының курсынан алынған материалды еске түсіру керек.

Материалдар мен жабдықтар:

1. А3, А4 форматындағы сурет қағазы.
2. Қарындаштар қарапайым, әртүрлі қаттылық.
3. Станок.
4. Тушь, қауырсын, тұздық, сангин, көмір.

3.1 Көркем графика негіздері

3.1.1 Қарапайым геометриялық фигуралар мен қатпарладың бейнесі

Сурет салудың заманауи әдісі сурет бойынша жұмыстың 3 жалпы кезеңін қамтиды:

1) кескінді қағаз парағының жазықтығына композициялық орналастыру және форманың жалпы сипатын анықтау;

2) зеңді жарық көлеңкемен пластикалық моделдеу және натураның егжей-тегжейлі сипаттамасы;

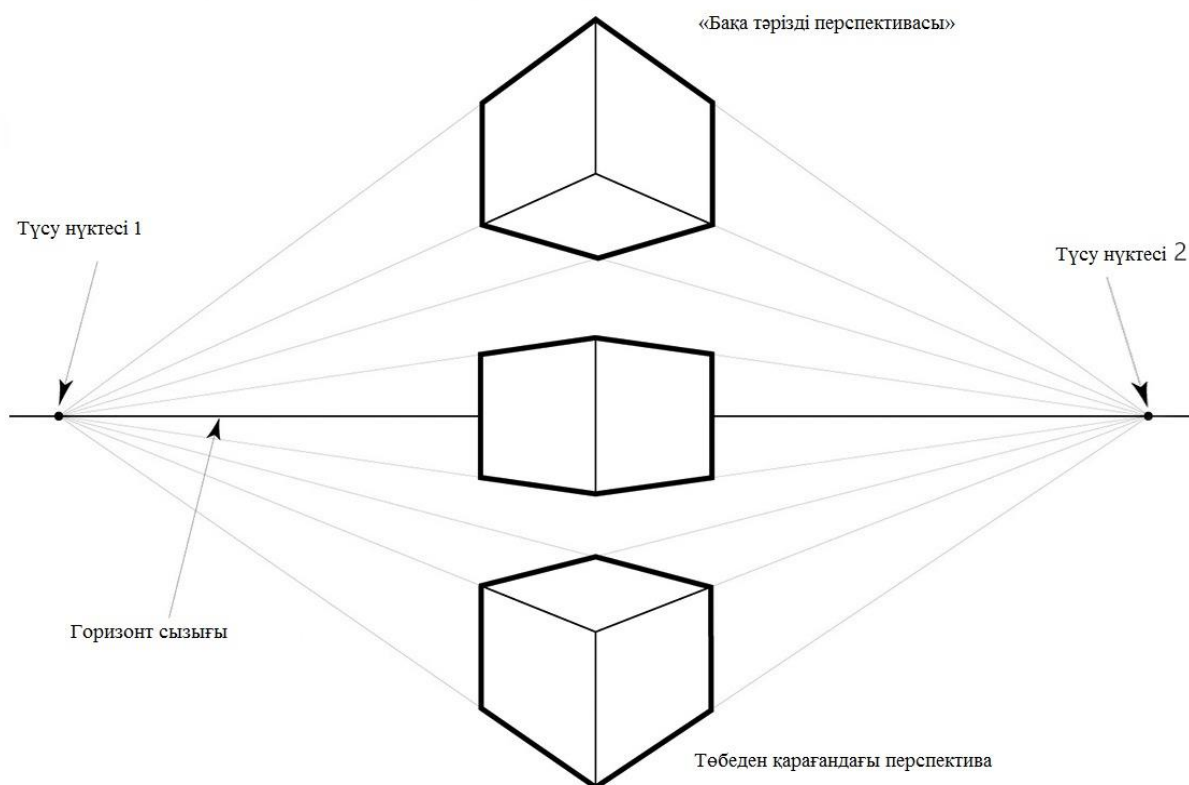
3) қорытынды шығару.

Сурет бойынша жұмыстың осы кезеңдерін толығырақ қарастырайық.

1) жұмыс кескінді қағаз парағына композициялық орналастырудан басталады. Табиғатты барлық жағынан қарап, суретті жазықтықта қай тұрғыдан тиімді орналастыру керектігін анықтау керек. Суретші табиғатымен танысып, оның сипаттамаларын белгілеп, құрылымын түсінуі керек. Сурет жеңіл соққылармен көрсетілген.

Сызбадан бастап, ең алдымен, табиғаттың биіктігі мен енінің қатынасы анықталады, содан кейін олар оның барлық бөліктерінің өлшемдерін белгілеуге көшеді. Жұмыс кезінде көзқарасты өзгерту мүмкін емес, себебі бұл жағдайда суреттің барлық перспективалық құрылысы бұзылады (сурет. 3.1).

Суретте бейнеленген заттардың масштабы жұмыс барысында жасалынғаннан гөрі алдын-ала анықталады. Бөліктерге сурет салу кезінде көп жағдайда табиғат параққа сәйкес келмейді, ол жоғары немесе төмен жылжиды.

Сурет 3.1-суреттің перспективалық құрылысы

Парақты сызықтар мен дақтармен мерзімінен бұрын жүктеуден аулақ болу керек. Пішін өте жалпыланған және схемалық түрде жасалады. Үлкен форманың негізгі, жалпыланған сипаты анықталды. Егер бұл заттар тобы болса, оларды бір фигураға теңестіру керек – жалпылау.

Кескінді қағаз парағына композициялық орналастыруды аяқтағаннан кейін негізгі пропорцияларды орнатыңыз. Пропорцияларда қателеспеу үшін алдымен үлкен шамалардың арақатынасын анықтау керек, содан кейін олардан ең кішісін бөліп алу керек. Бөлшектер бастаушының назарын форманың негізгі сипатынан алшақтатпау үшін, пішін силуэт сияқты, жалпы дақ сияқты көрінетін және бөлшектер жоғалып кететін етіп көзді жұму керек.

2) екінші кезең – пішінді реңкпен пластикалық моделдеу және Суретті егжей-тегжейлі пысықтау. Бұл жұмыстың негізгі және ең ұзақ кезеңі. Мұнда перспектива саласындағы білім, жарық көлеңкені модельдеу ережелері қолданылады.

Сурет салу кезінде заттардың кеңістіктік орналасуын және олардың құрылымдық құрылымының үш өлшемділігін нақты елестету қажет, себебі әйтпесе кескін тегіс болады.

Суреттің перспективалық құрылысында жұмыс жасау кезінде көлемді формалардың беттерінің қысқаруын салыстыра отырып, оларды сипаттамалық нүктелер арқылы ақыл-оймен жүргізілетін тігінен және көлденеңінен салыстыра отырып, үнемі тексеріп отыру ұсынылады.

Көзқарасты таңдағаннан кейін суретте көкжиек сызығы көрсетілген (сурет.3.1), ол сурет салушының көз деңгейінде. Парақтың кез-келген биіктігінде көкжиек сызығын сызуға болады. Бұл композицияға сурет салушының көзінен жоғары немесе төмен орналасқан заттарды немесе олардың бөліктерін қосуға байланысты.

НВ суретте горизонттан төмен орналасқан заттардың үстіңгі жақтары бейнеленген, ал горизонттан жоғары орналасқан заттардың астыңғы беттері көрінеді.

Көлденең жазықтықта тұрған текшені қашан салу керек (сурет.3.1) немесе бұрышта көрінетін көлденең жиектері бар басқа зат, содан кейін оның беттерінің жоғалуының екі нүктесі де жоғалудың орталық нүктесінің бүйірлерінде болады.

Егер текшенің бүйірлері бірдей перспективалы жиырылыстарда көрінсе, онда олардың үстіңгі және астыңғы қабырғалары суреттің сыртына бүйірлік түсу нүктелеріне бағытталған. Горизонт деңгейінде орналасқан текшенің фронтальды позициясында оның тек бір жағы ғана көрінеді, ол квадрат түрінде болады. Содан кейін тереңдіктегі қабырғалар жоғалудың орталық нүктесіне бағытталған.

Көлденең жатқан шаршының 2 жағын фронтальды күйде көргенде, қалған 2-сі жоғалудың орталық нүктесіне бағытталған. Сурет шаршының бұл түрі трапеция.

Горизонт сызығына бұрышта жатқан көлденең шаршыны бейнелеген кезде оның жақтары жоғалудың бүйір нүктелеріне бағытталған.

Осылайша айналу денелері бейнеленген-цилиндр, конус. Горизонт сызығынан көлденең шеңбер неғұрлым жоғары немесе төмен болса, эллипс шеңберге жақындайды. Бейнеленген шеңбер көкжиек сызығына неғұрлым жақын болса, эллипс тар болады - көкжиекке жақындаған сайын кіші осьтер қысқарады.

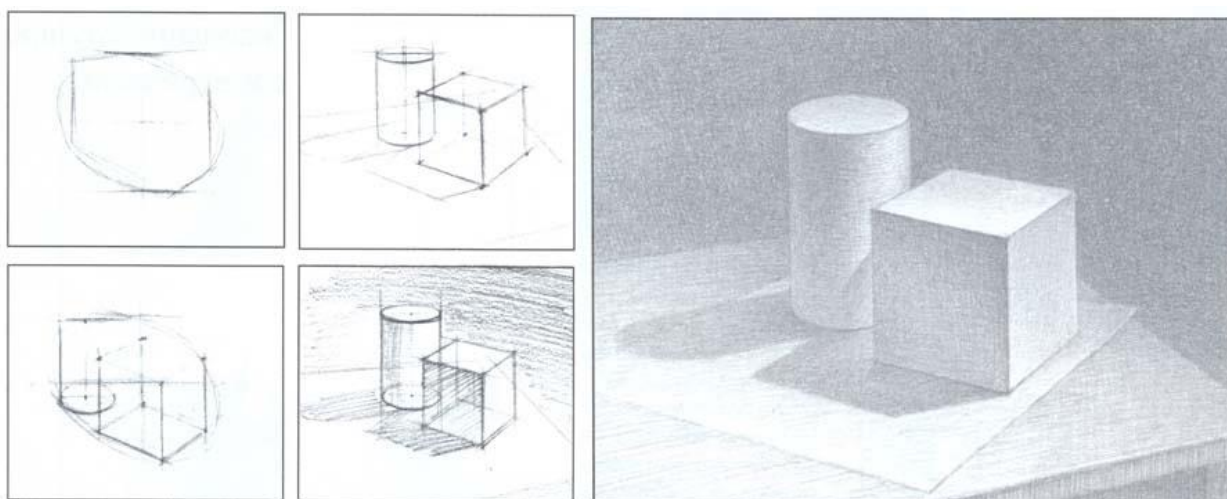
Горизонт сызығында квадраттар да, шеңберлер де бір сызық түрінде болады.

2) Сызықтармен суретте бейнеленеді нысаны зат. Суреттегі тон жарық пен көлеңкелерді береді (сурет.3.2). Жарық көлеңке заттың көлемін анықтауға көмектеседі. Сурет салу, мысалы, текше, перспектива ережелеріне

сәйкес, сурет салу, осылайша жарық пен көлеңкелер үшін шекараларды дайындайды.

Цилиндр мен доптың пішіні бұрылыс кезінде өзгеріссіз қалады.

Цилиндр мен допта жарық пен көлеңке біртіндеп ауысады, ал ең терең көлеңке рефлексті алып жүретін көлеңке жағының шетінде болмайды, бірақ жарықтандырылған бөлік бағытында біршама қозғалады. Көрінетін жарықтыққа қарамастан, рефлекс әрдайым көлеңкеге бағынып, жарықтың бөлігі болып табылатын жартылай тоннан әлсіз болуы керек, яғни ол көлеңкеден жеңіл және жартылай тоннан қараңғы болуы керек. Мысалы, доптағы рефлекс жарықтағы жартылай тонға қарағанда күңгірт болуы керек.

Сурет 3.2-суреттегі тонды беру

Бүйірден түсетін жарық көзінен әр түрлі қашықтықта орналасқан геометриялық денелерден топтық қойылымды салу кезінде денелердің жарықтандырылған беттері одан алыстаған сайын олардың күшті жоғалтатындығын есте ұстаған жөн.

Физика заңдарына сәйкес жарық күші объектінің жарық көзінен қашықтығының квадратына кері пропорционал. Жарық пен көлеңкені орналастыру кезінде осы заңды ескере отырып, жарық көзіне жақын жерде жарық пен көлеңкенің қарама – қайшылықтары күшейіп, жойылған сайын әлсірейтінін ұмытпау керек (сурет.3.2).

Барлық бөлшектер тартылып, сурет тонмен модельденгенде, жалпылау процесі басталады.

3) үшінші кезең – қорытынды шығару. Бұл кезеңде олар суреттің жалпы жағдайын тексеріп, бөлшектерді тұтасқа бағындырады, суреттің өзі тонмен нақтыланады. Жарық пен көлеңкелерді, жарықты, рефлексстерді және жартылай реңктерді жалпы тонға бағындыру керек – жұмыстың басында қойылған міндеттерді нақты дыбысқа жеткізуге және аяқтауға тырысу керек.

№ 1 ПРАКТИКАЛЫҚ ЖҰМЫС

Тақырыбы: геометриялық денелер топтарын салу

Мақсаты: бейнелеу сауаттылығының негіздерін үйрету, табиғатты шынайы бейнелеуге үйрету, яғни жапырақ жазықтығында үш өлшемді пішінді түсіну және бейнелеу

Тапсырма:

1. Суретте жұмыс істеу дәйектілігімен принцип бойынша танысыңыз: жалпы-жеке.

2. Байқау негіздерімен, яғни көрнекі перспективамен, жарық көлеңке қатынастар тұжырымдамасымен танысыңыз;

3. Орындау-сурет.

Құралдар мен құрылғылар: қағаз парақтары (эскиздер мен эскиздер үшін), оларға созылған қағаз (ватман) бар планшеттер, НВ, 2В графитті қарындаштар, өшіргіш, кескіш.

№ 2 ПРАКТИКАЛЫҚ ЖҰМЫС

Тақырыбы: суреттер мен бүктемелер

Мақсаты: берілген форматта бүктемелермен драпердің суретін дұрыс орындауды үйрену

Тапсырма:

1. Ең сәтті бұрышты, парақтың форматын таңдаңыз, практикалық жұмысты орындау кезінде теориялық білімді қолдана білуді үйреніңіз, драпердің қатпарларының пішінін талдаңыз;

2. Көзді дамыту және табиғатты, техникалық дағдыларды толық көру;

3. эстетикалық талғамға, тәуелсіздікке және жауапкершілікке тәрбиелеу.

Материалдар мен жабдықтар: қағаз парақтары (эскиздер мен эскиздер үшін), оларға созылған қағаз (ватман) бар планшеттер, НВ, 2В графитті қарындаштар, өшіргіш, кескіш

Әдістемелік нұсқаулар. Драпинг-бұл затқа лақтырылған немесе жазықтыққа бір немесе бірнеше нүктеде бекітілген, төмен түсіп, әртүрлі қатпарларды құрайтын мата (3.3-сурет).

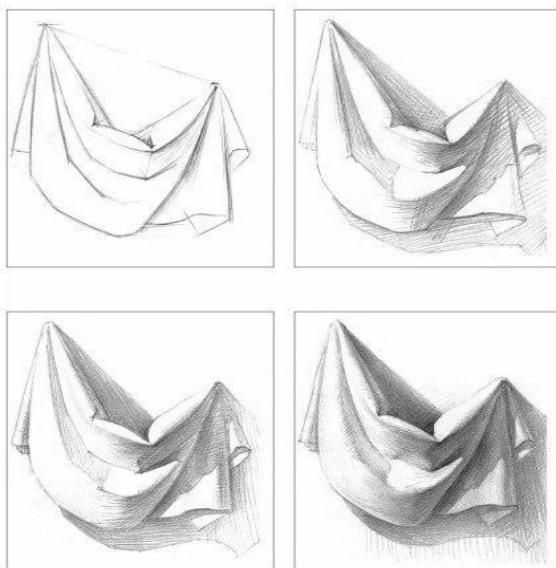
Мата неғұрлым қалың, тығыз болса, қатпарлар соғұрлым ауыр болады, мата неғұрлым жұқа болса, қатпарлар соғұрлым жеңіл және пластикалық болады. Жібек өте жақсы оралған, Жібек төселген, зығыр, хитц жақсы оралған, бірақ драп нашар оралған. Жеңіл маталарда жарық көлеңкенің градациясы жақсы көрінеді (бастаушы суретшілер үшін өте маңызды).

Әйтпесе, бір нүктеде тік бетке бекітілген драперлердің қатпарлары көрінеді. Үстелдің көлденең жазықтығында жатқан драперде олар тегіс болады, олар арқылы подиумның беті "көрінеді", ал подиумның бұрыштарынан төмен ілулі қатпарлар қайтадан кеңейеді.

Матаның қатпарларының үлгісін дәйекті түрде жүргізу керек және "жалпыдан жекеге және жекеден жалпыға" принципін ұстану керек.

Дәйекті жұмыс кезеңдері

1. Қойылымды (перделелеуді) зерттеу және талдау.
2. Композициялық ізденістер.
3. Кескінді форматта композициялық орналастыру (форматқа "жылжытудың" ең сәтті эскизі: диагональды пайдаланып, форматтың сәйкестігін тексеріңіз, серифтермен драпердің орналасуын, қозғалысын, бүкіл драпердің пропорцияларын белгілеңіз).
4. Сызықтық-құрылымдық сурет (пропорцияларды нақтылау, әр қатпардың қозғалысы мен пропорцияларын анықтау, қатпарлардың жазықтығын белгілеу).
5. Жарық көлеңкенің шекарасын анықтау, бір көлеңкені жеңіл тонмен белгілеу.
6. Үлкен тоналды қатынастармен жұмыс.
7. Пішінді тонмен модельдеу.
8. Бөлшектермен жұмыс.
9. Жұмысты аяқтау (көлеңке, Жарық, екпін қою).

Сурет 3.3-Перделелеу

Сахналанған драптағы қатпарлардың түрін анықтаңыз (3.4-сурет)

Бақылау сұрақтары:

1. Сурет салу процесі шартты түрде қандай кезеңдерге бөлінеді?
2. Геометриялық денелерді салу әдістері қандай?
3. Драперлер мен қатпарлар дегеніміз не?
4. Маталардағы қатпарларды құру схемасы қандай?
5. Негізгі тоналды градациялар қандай?

Сурет 3.4-қатпарлардың түрлері

3.1.2 Ою-өрнек

Ою-өрнек-бұл әртүрлі заттарды безендіруге арналған композицияны құрайтын бірқатар ырғақты реттелген элементтерден тұратын безендіру.

№ 3 ПРАКТИКАЛЫҚ ЖҰМЫС

Тақырыбы: түзу сызықтармен қарапайым геометриялық ою-өрнек салу әдістері

Мақсаты: студенттерді ою-өрнектің негізгі түрлерімен, оларды әр түрлі бұйымдарды безендіру кезінде қолданумен, оның Символдарымен және композициялық құрылыс принциптерімен таныстыру.

Тапсырма:

1. Ою-өрнек түрлерін зерттеу.
2. Ою-өрнекті іс жүзінде қолдануды үйрену.
3. Әр түрлі ою-өрнектерді салу дағдыларын қалыптастыру.
4. Қарапайым геометриялық ою-өрнек салуды үйрену.

Материалдар мен жабдықтар: қарапайым қарындаштар, А3 қағазы.

Әдістемелік нұсқаулар. Мотив - негізгі құрушы элемент;

- ою-өрнектің қайталанатын элементі (мотиві) ;

- бұл ою-өрнекте қайталанатын негізгі сурет.

Раппорт (фр.)- қайтару. Мотивті қайталау әр түрлі ырғақты тудырады.

Стилизация-көркемдік бейненің кез-келген стильге, дәстүрге ресми бағынуы. Бұл кескін тақырыбын жалпылау, оның пішінін, түс схемасын жеңілдету.

Ою-өрнектің түрлері мен түрлері: шексіз, тұйық.

Жабық ою-өрнек-бұл ою-өрнек мотивтері шеңберде, шаршыда, тіктөртбұрышта және т.б. орналасқан ою-өрнек (3.5-сурет).

3.5-сурет-тұйық ою

Түсі бойынша: көп түсті; полихромды, көркем, монохромды, монохромды.

Бір түсті-монохромдыою-өрнекте оң түсінен басқа бір түс қолданылған.

Көп түсті-полихромдыкөркемою-өрнекте екі немесе одан да көп түстер қолданылады.

Пішіні бойынша: жазық, тегіс, бедерлі.

Құрылымына байланысты ою-өрнектің түрі: жабық, шектеулі, композициялық-центрлік, ленталы, торлы, аралас, күрделі.

Таспалы ою-өрнек-бұл рапорт бірнеше рет қайталанып, бір бағытта дамиды ою-өрнек (3.6-сурет).

Торлы ою-өрнек-бұл қайталанатын есеп екі бағытта дамып, бүкіл сәндік бетті толтыратын ою-өрнек: көлденең және тігінен (3.7-сурет).

Ою-өрнек қолданылатын мотивтердің сипатына байланысты да ерекшеленеді.

Ою-өрнек ұлттық киімде кеңінен қолданылады (сурет.3.8).

Сурет 3.6-таспалы ою

Сурет 3.7-торлы ою

3.8-сурет-ұлттық киімдегі ою-өрнекті пайдалану

Ою-өрнек салу принциптері. Ритм-өрнектің элементтерін (мотивтерін) белгілі бір ретпен ауыстыру. Ырғағы азаймалы, артпалы. Ою-өрнек мотивтердің, қисықтардың, бұрылыстардың, элементтер арасындағы бос жерлердің, мотивтердің қайталануымен сипатталады.

Қайталау-элементтер белгілі бір қашықтықта қайталанады, бұл тыныштық пен сенімділік сезімін тудырады.

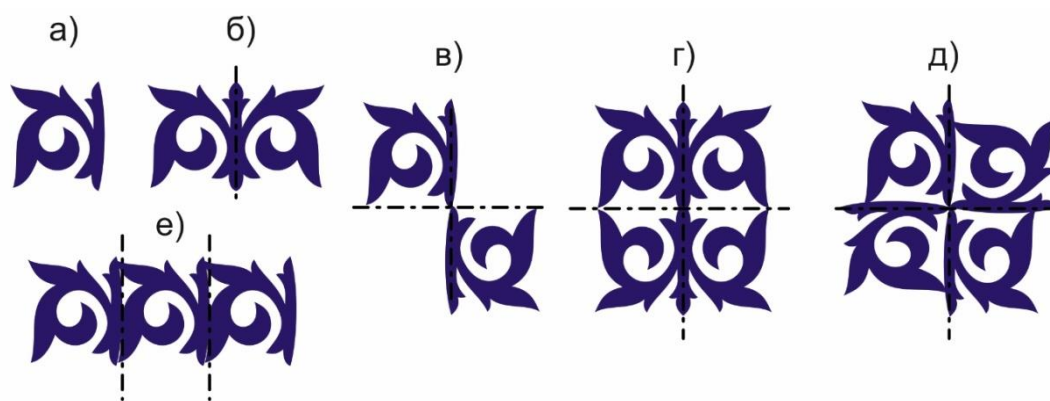
Кезектесу - элементтер көлденең, тік, диагональ бойынша белгілі бір қашықтық арқылы ауысады.

Инверсия-элементтер осьтің екі жағында орналасқан немесе үлгінің кері орналасуы бар.

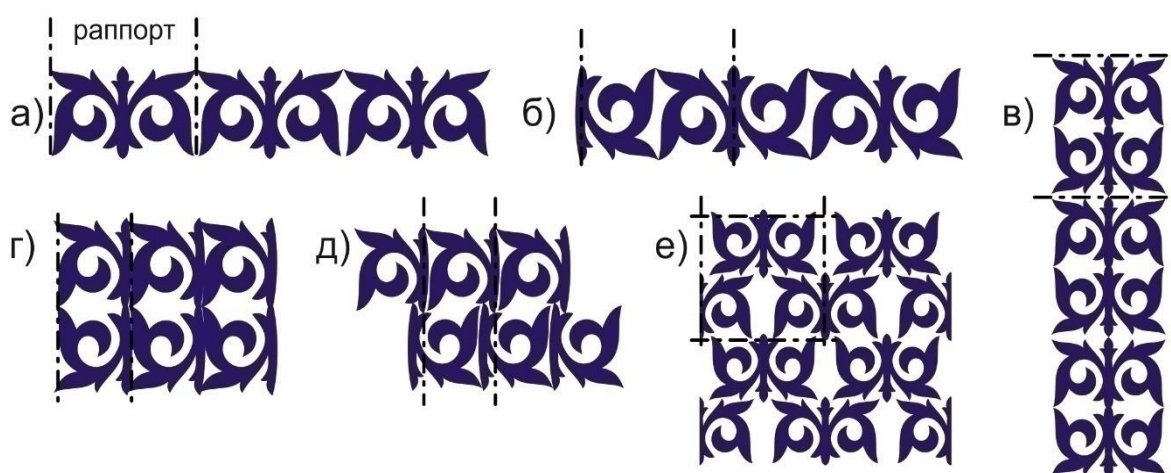
Симметрия-пропорционалдылық, бөліктердің орналасуындағы пропорционалдылық, орталықтың ортасынан екі жағында орналасқан, мотив осьтің екі жағында орналасқан (сурет.3.9- 3.10).

Ою-өрнектің композициялық құрылысының негізгі заңдары: тұтастық, үйлесімділік, тепе-теңдік, бірлік, бағыныштылық, пропорционалдылық, пропорционалдылық.

Стилизация-бірқатар шартты әдістерді қолдана отырып, объектілердің сипаттамалық ерекшеліктерін сәндік жалпылау және бөлектеу.

Сурет 3.9-ою-өрнекті құру принциптері: А) мотив, б) айналы симметрия, в) кері-айналы симметрия, г) осьтік симметрия, д) бұрылыс, е) ауысу.

Сурет 3.10-әр түрлі принциптерді біріктіру арқылы күрделі әшекейлер

Бақылау сұрақтары:

1. Оқу суретінде, ою-өрнекте, костюмде композицияның рөлі қандай?
2. Сурет салуда ою-өрнектің қандай түрлері қабылданады?
3. Торлы ою-өрнектің негізінде не жатыр?
4. Торлы ою-өрнекті салу реті қандай?
5. Жолақты ою-өрнектің орындалу реті.

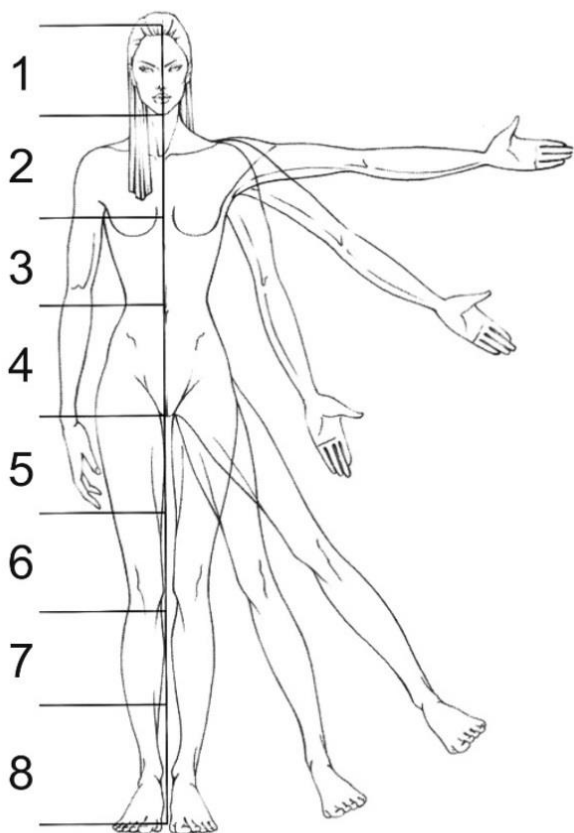
3.1.3 Адам фигурасының бейнесі

Адам фигурасын 1:8 пропорционалды схема бойынша "фас-да" қалыпта екі аяққа тірей отырып салу

Пропорциялар-шамалардың пропорционалды қатынасы. Әр дәуірдің сәні өзінің сұлулық идеясын, фигураны бейнелеу ережелерін (канон) және фигураның пропорцияларын (3.11-сурет) белгілейді, оны костюм осы идеалға көмектеседі.

Адам фигурасының классикалық пропорциялары:

1. Егер біз модульге (өлшем бірлігіне) биіктігі бойынша адамның басының өлшемін алсақ, онда адамның биіктігі 8 модульге тең болады.
2. Адам денесін алдыңғы және артқы жағынан тіктөртбұрышқа орналастыруға болады, оның негізінде екі "бас биіктігі" болады, ал осы тіктөртбұрыштың биіктігі 8 "бас" болады.
3. Иықтар бірінші көлденең сызықтан (иек сызығы) төрттен бір немесе үштен бір төмен орналасқан.
4. Кеуде сызығы-ерлердегі екінші модульдің астыңғы сызығында және әйелдерде осы сызықтың астында. Екі модульді кейінге қалдырыңыз.
5. Бел сызығы-үш модуль (үстіңгі нүктеден).

6. Шынтақ-бел деңгейінде. Сызық қозғалыс траекториясын жауырынға бойынша доғасында иық.

7. Кіндіктің биіктігі фигураның биіктігіне $\frac{4}{6}$ қатысты. Әйелдерде кіндік ерлерге қарағанда сәл төмен.

8. Ішек (жамбас сүйегі) дененің ортасына сәйкес келеді және төртінші бөліктің астыңғы сызығында орналасқан. Бұл төртінші модуль немесе бүкіл фигураның жартысы.

9. Тізе сызығы-фигураның өсуінің астыңғы жартысының жартысы немесе жоғарыдан алтыншы модуль (немесе төменнен екінші модуль). Астыңғы аяқтың тізе астындағы нүктеге дейінгі ұзындығы фигураның биіктігінің $\frac{1}{4}$

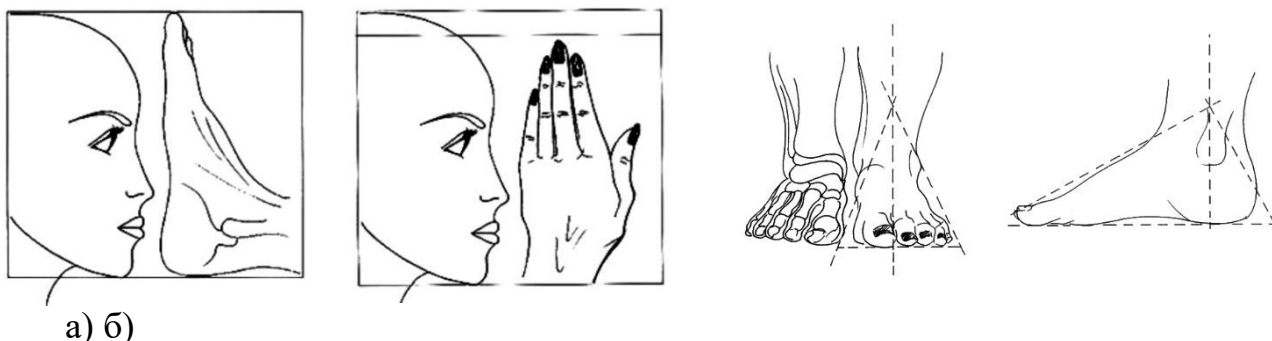
кұрайды.

Сурет 3.11-фигураның пропорциялары

10. Егер адам қолдарын көлденеңінен иық деңгейінде созса, онда оң қолдың саусақтарынан сол қолдың саусақтарының ұштарына дейінгі қашықтық адамның биіктігіне тең болады.
11. Жамбастың ең кең бөлігі-жамбас буынынан $\frac{1}{4}$ бөлікке төмен орналасқан сызықта. Жамбас ені: $1 \frac{1}{2}$ Модуль, әйелдерде сәл үлкенірек болуы мүмкін.

12. Қылшықтың ұзындығы биіктігі бойынша бастың алдыңғы бөлігінің өлшеміне тең (сурет 3.12 А).
13. Аяқтың ұзындығы (профильде) фигураның биіктігінің 1/6 құрайды.
14. Аяқтың доғасының биіктігі: төменнен модульдің 1/3 бөлігі (3.13 Б-сурет).
15. Ерлердің иық ені 2 модуль, әйелдердің иықтары тар.
16. Ерлердің белінің ені модульден немесе модульден сәл үлкен, әйелдерде модульден сәл аз.
17. Егер аяқтар бір-біріне мықтап басылса, олардың арасындағы қашықтық $\frac{1}{2}$ модульге тең болады.

Фигураны құрудың классикалық пропорцияларын есте сақтау керек, ал адамның фигурасын табиғи эскиздермен бекітілген схема бойынша салу автоматизмге жеткізілуі керек.

3.12-сурет-адам фигурасының пропорциялары: а) қолдың бет өлшеміне сәйкестігі; б) табанның сурет салу схемасы

№ 4 ПРАКТИКАЛЫҚ ЖҰМЫС

Тақырыбы: 1:8 пропорционалды схемасына сәйкес адам фигурасының құрылысы

Мақсаты: 1: 8 пропорционалды схемасына сәйкес адам фигурасының суретін салу.

Тапсырма:

1. Орындауға сурет әйелдер фигуралар сүйене отырып, екі табан, алдынан және (фас) және жанынан (профиль). Шешімі: сызықтық-конструктивті.

Материалдар мен жабдықтар: қарындаш. Қағаз форматы: А4.

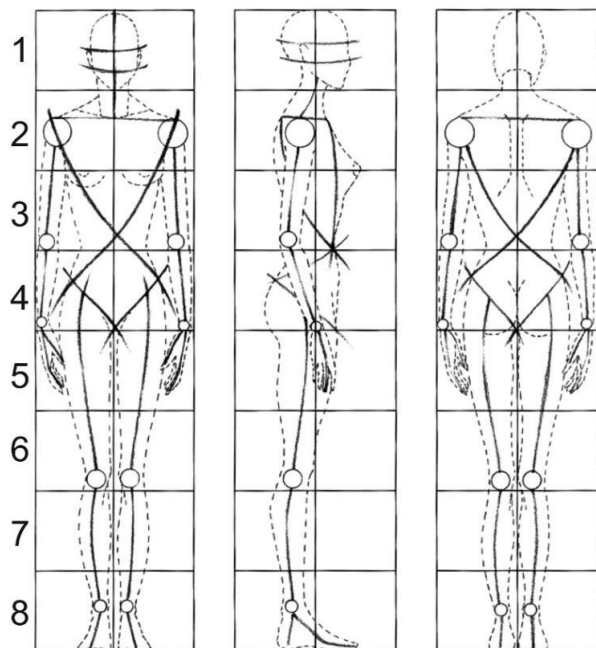
Әдістемелік нұсқаулар. Бірінші қадам: суреттің құрамын өңір асты, яғни қағаз бетіндегі адам фигурасының дұрыс орналасуы (3.13-сурет).

Екінші қадам: Симметрияның Тік осы парақтың ортасы арқылы жүзеге асырылады (екі аяғының тірегінде тұрған фигураның суреті жоспарланғандықтан, мүлдем симметриялы), ол адамның бүкіл денесі бойымен жүреді және парақтың симметриясының тік және осыне сәйкес келеді.

Үшінші қадам: осы тігінен алдымен көзге (көзді дамытады), содан кейін өңір астыдың дұрыстығын тексере отырып, модульдің биіктігі үстіңгі сызықтан – серифтен – фигураның бүкіл биіктігінің сегізден бір бөлігін белгілейді. Бұл бастың биіктігі болады.

Төртінші қадам: фигураның бүкіл биіктігін тік ось бойымен жеңіл көлденең серифтермен 8 бөлікке бөліңіз.

Бесінші қадам: тік осьтен солға және оңға модуль қойыңыз, фигура жазылатын тіктөртбұрыш сызыңыз.

Алтыншы қадам: *үстіңгі сегментте* (бірінші модуль) сопақша, астыңғы жағында тар бөлігі бар жұмыртқаға ұқсас, иек орналасуы керек. Сопақшаның ең кең бөлігі модульдің $\frac{3}{4}$ - ге тең. Бұл бастың пішіні.

Жетінші қадам: иық сызығын сызыңыз (иектен $\sim \frac{1}{4}$ төмен). Еркектерде иық сызығы түзу, көлденең, бұрыштық, бұлшықет массасы анық оқылады. Әйелдерде иық сызығы тегіс, жұмсақ, көлбеу.

Сурет 3.13-пропорционалды схема

Сегізінші қадам: Содан кейін кеуде сызығын, бел сызығын, ішек нүктесін, жамбас сызығын, тізе сызығын (аналық бездердің үстінен тізе сызыңыз) сызыңыз. Адам денесі жалпыланған түрде-көлемді денелердің тіркесімі: сопақ (бас), цилиндрлер немесе кесілген конустар (кеуде, мойын, аяқ-қолдар). Сондықтан келесі қадам-бұл негізгі көлемдердің құрылысы, олар біздің сызбалық суретте трапеция, аналық бездер, тіктөртбұрыштар түрінде болады.

Тоғызыншы қадам: тік симметрия осінен солға және оңға иық сызығы бойынша – иықтың ені, бел сызығы бойынша – белдің ені, жамбас сызығы бойынша – жамбастың ені. Алынған нүктелерді қосыңыз.

Оныншы қадам: астыңғы аяқтар сәйкес келетін трапеция жасаңыз. Тізе сызығында модульдің еденін осьтің оң және сол жағына қойыңыз, бұл тізе сызығының бойымен трапецияның ені болады. Тік симметрия осінің сол және оң жақ сызығы бойымен модульдің $\frac{1}{3}$ бөлігін (бірақ $\frac{1}{4}$ - ден кем емес), яғни тұтастай алғанда жарты модульден сәл артық қалдырамыз. Алынған нүктелерді қосыңыз.

Егер сіз фигураға алдыңғы жағынан қарасаңыз, онда білектер іс жүзінде көлденең емес екенін көре аласыз. Білектердің осы көлденеңінен ауытқуға ие. Бұл осьті ішкі сүйек сыртқы сүйектен жоғары болатындай етіп сызыңыз.

Фастағы аяқтың үлгісі трапецияға схемалық түрде сәйкес келеді (оның тар бөлігі – білек сызығы, ал кең бөлігі – аяқтың негізі).

Үстіңгі аяқтар схема бойынша жоспарланған. Қол осындай шартты схемалық суретте "қолғап"түрінде жасалады. Сурет схемалық түрде, құрылымдық түрде жасалады, дененің барлық цилиндрлері мен конустары сурет салу деп аталады, себебі бүкіл фигура "жарқырайды" және осы жерден кесілген конустар мен цилиндрлердің құрылысына негізделген барлық аналық бездер көрінеді.

II-қадам: контурларды нақтылау және бөлшектерді салу. Бұл кезеңде сызбаға пластикалық нақтылау, дененің контурлары мен бөлшектерін салу қажет.

Тапсырманың фототональды шешімі формаларды модельдеу кезінде штрих-суретті қолдануды қамтиды.

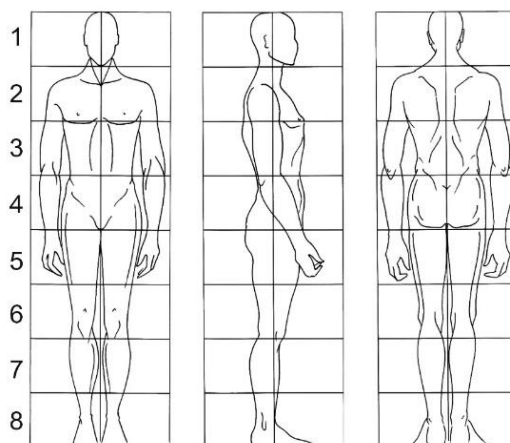
№ 5 ПРАКТИКАЛЫҚ ЖҰМЫС

Тақырыбы: пропорционалды схемаға сәйкес адам фигурасын құру
Мақсаты: 1: 8 пропорционалды схемасына сәйкес адам фигурасының суретін салу.

Тапсырма:

1. Суретін ерлер фигураны сүйене отырып, екі табан, алдынан (Сур.3.14).
Шешімі: сызықтық-конструктивті.

Материалдар мен жабдықтар қарындаш. Қағаз форматы: А4.

Сурет 3.14-ер фигурасының суреті

№ 6 ПРАКТИКАЛЫҚ ЖҰМЫС

Тақырыбы: бір аяққа тірелген фигураны салу
Мақсаты: бір аяққа сүйене отырып, әйел фигурасының суретін салу

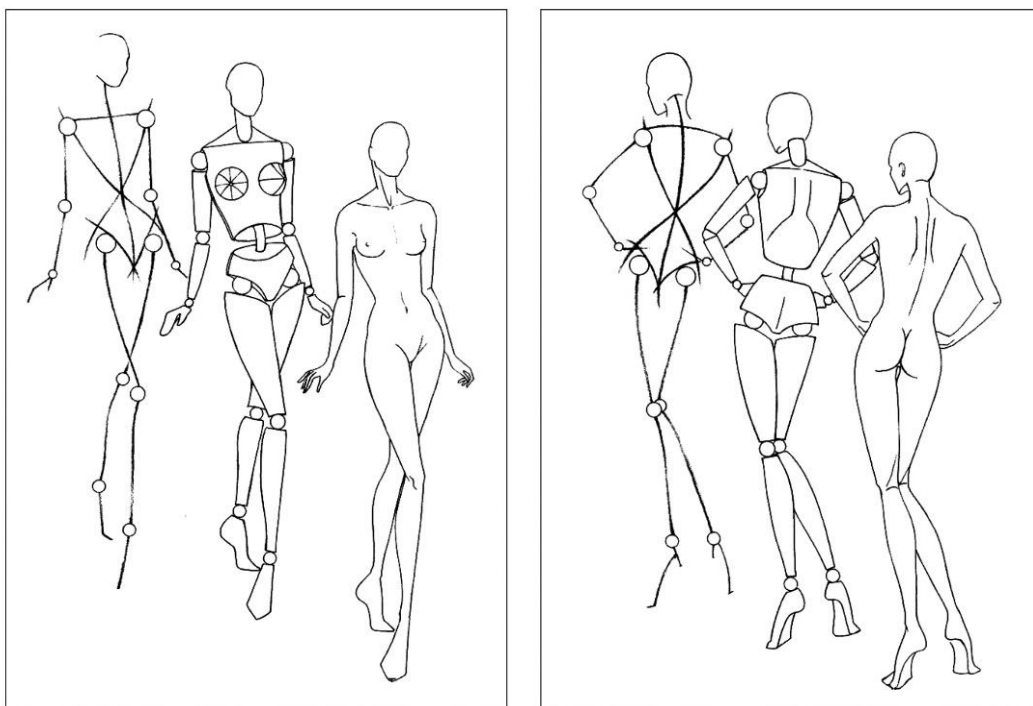
Тапсырма:

1. Бір аяққа сүйене отырып, әйел фигурасын салыңыз (сурет.3.15).
Шешімі: сызықтық-конструктивті.

Материалдар мен жабдықтар: қарындаш, А4 пішімі.

Әдістемелік нұсқаулар. Тік сызық ауырлық орталығы арқылы шұңқырдан адам сүйенетін аяқтың табанына дейін созылады. Бұл жағдайда ортаңғы сызық ауырлық центрінен өтетін тік сызыққа сәйкес келмейді және ауытқу бағыты тірек аяғына байланысты болады. Иық пен кеуде сызықтары жамбас сызығына қарай қисайған, қозғалыстың экспрессивтілігі үшін бел сызығы көлденең болып қалады. Сызықтардың бір-біріне қисаюы неғұрлым айқын болса, поза соғұрлым мәнерлі болады. Тірек аяғы тік сызықтың астыңғы бұрышына қарай созылады, ал фигураның симметрия осы өзгереді. Бұл сызыққа қатысты иықтың, белдің және жамбастың ені кейінге қалдырылады. Иықтар жамбастың енінен біршама тар (әйелдерде). Бұралу, аяқтар мен қолдардың орналасуын көрсететін барлық сызықтарды қосыңыз (3.15-сурет).

Көлемді фигураны орындау кезінде барлық параллель сызықтардың Горизонт сызығында жалпы жоғалу нүктесі бар екенін есте ұстаған жөн. Көкжиек сызығы әдетте бел сызығында, жоғары немесе төмен сызықта белгіленеді. Шаблондарды пайдалануға болады (қосымша 1).

3.15-сурет-бір аяққа тірелген фигураның бейнесі

№ 7 ПРАКТИКАЛЫҚ ЖҰМЫС

Тақырыбы: Баланың фигурасын құру

Мақсаты: баланың суретін салу

Тапсырма:

1. Суретін балалар фигураны сүйеніп бір аяғын (Сур.3.16).

Шешім: сызықтық-конструктивті

Материалдар мен жабдықтар: қарындаш, А4 пішімі.

Әдістемелік нұсқаулар. Мектеп жасына дейінгі баланың фигурасын салу сызбасын ересек адамның фигурасын салу схемасымен бірдей принцип бойынша сызыңыз (3.16-сурет), бірақ басқа пропорциялармен. Бір жасында бастың биіктігі дененің ұзындығын 1:4 ретінде білдіреді.

Мойын қысқа, үлкен іш және салыстырмалы түрде ұзын қолдар.

Жасы ұлғайған сайын баланың фигурасы созылып, салмағын жоғалтады, мойны мен беті ұзарады, денесі пішінді құрайды. 10-12 жастағы баланың басы шамамен 7 есе өседі.

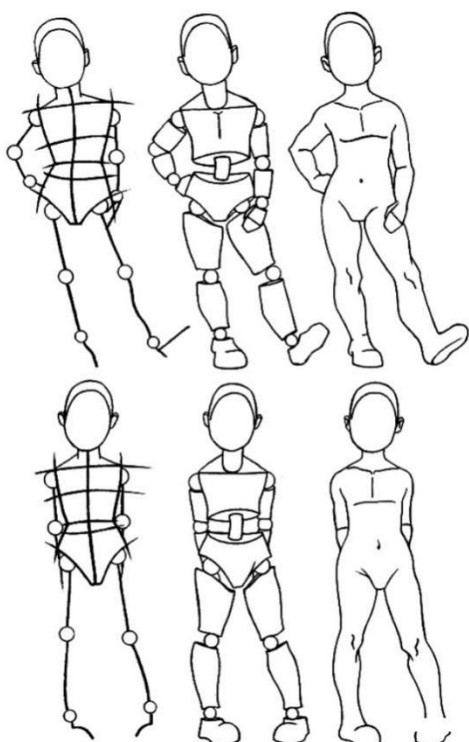
15 жастағы жасөспірімнің фигурасы пропорцияда ересек адамның фигурасына жақын, бірақ жұқа және жеңіл контурларымен ерекшеленеді.

Симметрия осын бес тең бөлікке

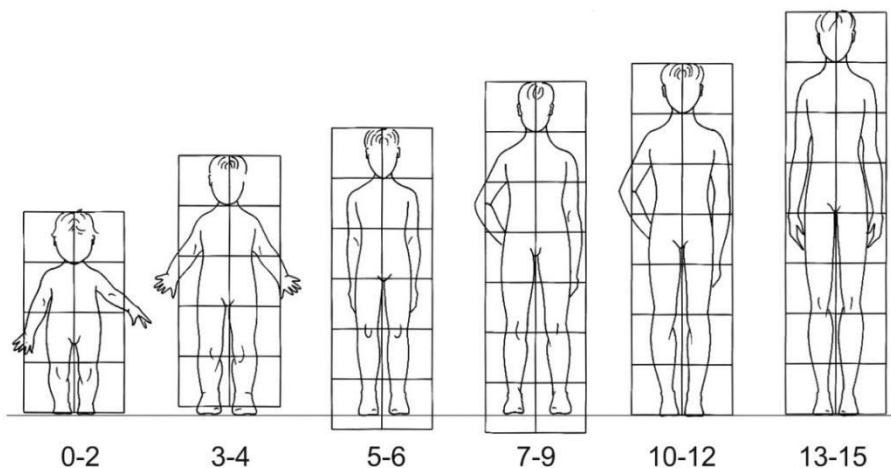
бөліңіз.

Балалар фигурасын салу кезінде оның ерекшеліктерін ескеру қажет. Басы дөңгелек. Иықтар нашар дамыған және ені жамбастарға сәйкес келеді. Бел сызығы фигураны екіге бөледі, себебі баланың аяғы ересек адамның аяқтарынан едәуір қысқа (дененің көлеміне қатысты), олар қолдармен бірдей. Дененің барлық формалары жұмсақ.

Баланы бейнелеген кезде оның бет сопақшасы дөңгелек, бет әлпеті жұмсақ, бастың жалпы өлшемімен салыстырғанда алдыңғы бөлігі ересек адамға қарағанда кішірек, көз сызығы әлдеқайда төмен екенін ұмытпаңыз (3.17-сурет).

Сурет 3.16 балалар фигурасын салу кезектілігі

Сурет 3.17-әр түрлі жастағы балалардың пропорциялары

Бақылау сұрақтары:

1. Адам фигурасының пропорционалды сызбалары қандай мақсатта қолданылады?
2. Бала, еркек және әйел фигурасының пропорциялары қандай?
3. Модуль дегеніміз не?
4. Схемаға сәйкес адам фигурасын салу мен адамды табиғаттан сурет салудың айырмашылығы неде?
5. Пропорционалды схеманы қолдана отырып, бір аяққа сүйене отырып, адам фигурасын салудың дәйектілігі мен ерекшеліктерін сипаттаңыз.

3.1.4 Киімдегі адам фигурасының бейнесі

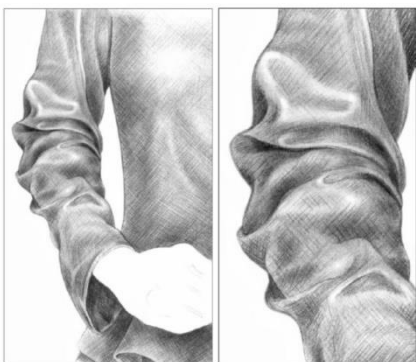
Киім адамның фигурасымен пластикалық түрде байланысты. Кезінде сурет салу киімдегі адамның білу керек заңдар білім құрғақтықпен арналған материяның құруға мүмкіндік мәнерлі бейнесі.

Адамның әртүрлі қимылдары кезінде киімде пайда болатын қатпарларды қарастырыңыз. Мысалы, қолды шынтаққа бүгу кезінде жеңде түзу (егер мата қатты болса) немесе дөңгелек (жұмсақ, пластикалық мата) пайда болады.

Егер біз қолды бүгетін болсақ, онда шынтақ-жеңнің ұзартылған жағындағы радиалды қатпарлардың орталығы, ал вогну жағында бірқатар түзу қатпарлар пайда болады (3.18-сурет).

Отырған адамның шалбарында жамбас пен бұзауда диагональға айналатын радиалды қатпарлар пайда болады (сурет.3.19). Иықтарыңызды алға қарай бұрған кезде, алға қарай иық артқы жағында белден бағытталған диагональды қатпарлар қатарын құрайды.

Алға және сәл жоғары созылған қолдар артқы жағында көлденең түзу қатпарлар жасайды.

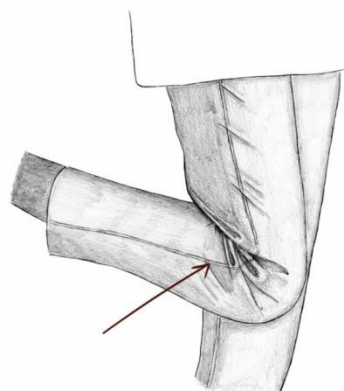
Отырған ханымның белдемшесінде тізелер арасында бір немесе бірнеше доға тәрізді қатпарлар пайда болады, ал радиалды қатпарлар тізеден шығады.

Сондай-ақ, киім киюді ескеру маңызды. Киімде жасанды түрде жасалған бүктемелер бар-қарсы бүктемелер, садақ, бір жақты және т.б. (сурет 3.18).

Сурет 3.18-жеңдердегі бүктемелер

Әр түрлі кесілген жеңдер қозғалыс кезінде әртүрлі қатпарларды құрайды. Мәселен, жегінде пиджак кезінде көтерілген жағына қолында құрылады қыртыстары ауданында иық. Егер бұл тұтас кесілген жең болса, онда бұл қозғалыс кезінде ондағы қатпарлар пайда болмайды, бірақ қолдың бұрыштан қолтыққа түсірілген кезде пайда болады. Реглан жеңі қолдың

астына бірнеше бүктеме береді, ал қолыңыз көтерілген кезде бүктемелер куртка жеңімен бірдей болады.

Киімде адамның фигурасын салу кезінде қатпарлардың негізгі, жетекші қозғалысын табу керек, жалпы массадан бағыты фигураның қозғалысына сәйкес келематаларді өңір асты керек.

Пропорционалды схемаларды қолдана отырып, киім үлгілерін салу. Қажетті дағдылар мен білім алу үшін киім үлгілерін салу процесі бірқатар логикалық байланысты кезеңдерге бөлінеді: киім элементтерін салу, киімнің жеке түрлерін салу, адам фигурасына киім үлгілерін салу.

Сурет 3.19-шалбардағы бүктемелер

№ 8 ПРАКТИКАЛЫҚ ЖҰМЫС

Тақырыбы: әр түрлі позалардағы фигураның эскиздері

Мақсаты: киімнің қатпарларын шарлауды, қағазға түсіруді, жалпы экспрессивтілікке қол жеткізуді, қозғалыстағы адам фигурасын жеткізуді үйрену

Тапсырма:

1. Матаға оралған және әртүрлі позаларды қабылдаған адамның фигурасының эскиздерін орындаңыз.

Ұсынылатын уақыт 2-ден 6 сағатқа дейін. Қысқа мерзімді эскиздермен ауысыңыз.

Материалдар мен жабдықтар: *қарындаш, формат А3, А4.*

Әдістемелік нұсқаулар. Модельді бір аяғымен қарапайым позицияға қою керек. Киім ашық түсті, формасы айқын болмауы керек және дененің ерекшеліктері мен қозғалыс сипаты жақсы оқылатындай етіп пішінге сай болуы керек.

Костюмдегі адамның фигурасын салу кезінде адам денесінің формасы мен құрылымын киім арқылы әрдайым көрсету керек:

1. Сурет фигураның жалпы эскизінен басталуы керек, оны киімсіз ақылмен таныстыру керек.
2. Эскизде жамбас, кеуде, иық белдігі, үстіңгі және астыңғы аяқтардың орнын анықтаңыз. Жеңіл сызықтармен орындаңыз.
3. Фигураға киім салыңыз, оны пішіндер мен дененің жағдайына бағындырыңыз. дененің пластикасы мен пішінін анықтайтын ең тән қатпарларды таңдаңыз. Қозғалыс кезінде киім қатпарлары иық, шынтақ, бел аймағында, жамбас және тізе буынында пайда болады. Егжей-тегжейлі тоналды сызбасыз жарық пен көлеңкенің негізгі қатынастарын жасаңыз.
4. Дене мен драпердің өзара байланысын анықтайтын фигура мен киімді тоналды зерттеу.

№ 9 ПРАКТИКАЛЫҚ ЖҰМЫС

Тақырыбы: киім элементтерін салу

Мақсаты: киім элементтерін бейнелеу дағдыларын дамыту

Тапсырма:

1. Бейнелеп қайырма жаға ілгегі бар және жоқ.
2. Пиджак түріндегі жағаны әр түрлі борттармен суреттеңіз.

Материалдар мен жабдықтар: қарындаш, А4 пішімі.

Әдістемелік нұсқаулар. Киім элементтерін салу бекіткіштерден басталады. Орталық бекіткіші бар модельдерде түймелер тік осьтік сызық бойымен орналастырылады, ал дыбыссыз борттың сызығы жағына қарай жылжиды.

Жылжытылған бекітпесі бар модельдерде борт сызықтары осьтік сызықтан екі жағынан бірдей қашықтықта орналасады. Бүйір сызықтарына параллель түймелердің орналасу сызықтары көрсетілген.

Асимметриялық бекітпесі бар модельдерде борт сызығы тік оське параллель немесе оған бұрышта орналасуы мүмкін.

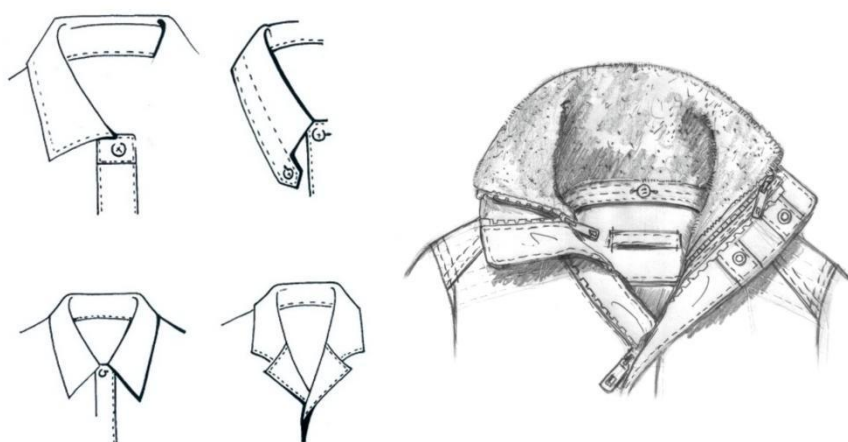
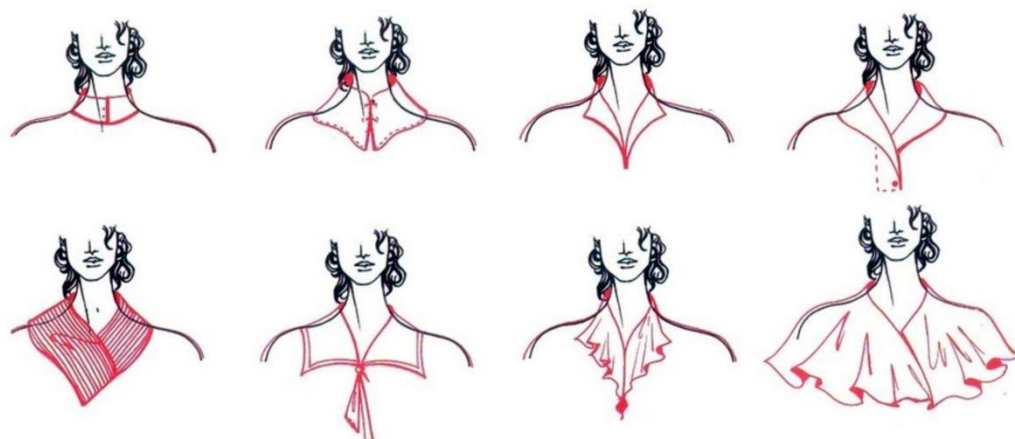
Бүйір сызығын қолданған кезде иық пен бел сызығына қатысты орынды ескеру қажет. Түймелердің орналасуын қолданған кезде үстіңгі түйме тым төмен орналаспауы керек, әйтпесе борттың бұрышы лифке жақсы сәйкес келмейді.

Үстіңгі жағына қысқышпен жағаны салу:

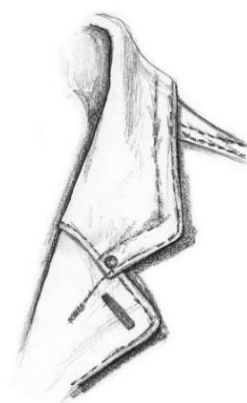
1. Кеуде сызығына қатысты мойынның ашылу тереңдігін анықтаңыз және осьтік сызықта қажетті нүктені белгілеңіз. Мойын сызығын, бүйір сызығын және түймелердің орналасуын белгілеңіз.
2. Мойынның биіктігінде жағаның бүктелгенге дейінгі биіктігін көрсетіңіз. Осы нүктелер арқылы мойынның жағасына сәйкес келетін сызық сызыңыз. Иықтың көлбеу сызығындағы енін анықтай отырып, жағаның мөлшерін белгілеңіз.
3. Жағаның пішінін сызыңыз және Суретті аяқтаңыз, оған толық көрініс беріңіз (сурет.3.20).

Пиджак түріндегі жағаны салу:

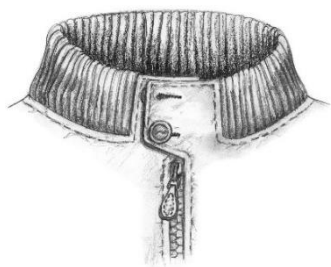
1. Мойынның тереңдігін анықтаңыз. Бүйірлік сызықты және осьтік түймелердің орналасуын белгілеңіз: үстіңгі түйме - лацканның иілу сызығында. Лацкандардың иілу сызықтарын сызыңыз (3.21-сурет).
2. Лацкандарды (раскеп сызығы, лацканның кемері мен шеті) және жағаны (мойын сызығының көрінетін бөлігі, ұшып кету, бұрыш) симметриялы түрде бейнелеу.
3. Суретті аяқтаңыз, жаға, лацкан пішінін нақтылаңыз, бекіткішті салыңыз.

Сурет 3.20-жаға суреттері

Сурет 3.21-пиджак түріндегі жағаның бейнесі

Тартпаның жағасын салу:

1. Мойынның ашылу тереңдігін анықтаңыз және Жаға негізінің сызығын сызыңыз (сурет.3.22).
2. Жағаның биіктігін анықтаңыз және оның үстіңгі сызығын сызыңыз, оны негіз сызығымен үйлестіріңіз.
3. Аяқтау-сурет нақтылап, нысанын, жағаның.

Сурет 3.22-баған жағасының бейнесі

Қалталарды, клапандарды, иықтарды салу кезінде негізгі құрылымдық сызықтарға - иық, кеуде, бел, жамбас сызықтарына назар аудару керек, сонымен қатар бөлшектердің параметрлерін анықтайтын көмекші көлденең және тік сызықтарды қолдану керек.

Қалталардың орналасқан жерін анықтау кезінде модельдің ерекшеліктері мен қалталарды пайдалану ыңғайлылығы ескерілуі керек. Сондай-ақ, қалталар мен клапандардың белді тартуға қатысты орналасу ерекшеліктерін ескеру қажет. Технологиялық талаптарға сәйкес клапанды бортқа шығару 1-1,5 см – ге, ал жапсырма қалтаның ені 2,5 см-ге дейін ұзартылады.

№ 10 ПРАКТИКАЛЫҚ ЖҰМЫС

Тақырыбы: жеңдер салу

Мақсаты: киім элементтерін бейнелеу дағдыларын дамыту

Тапсырма:

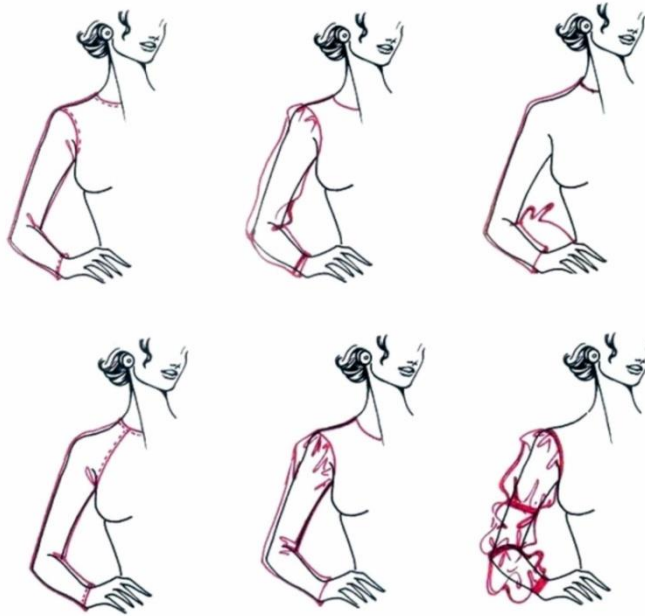
1. Үстіңгі жағында әртүрлі толтырулармен, әртүрлі ұзындықтармен және жеңнің астыңғы жағында әртүрлі дизайнмен жеңдерді салыңыз.
2. Әр түрлі дизайндағы тұтас жең салыңыз.
3. Реглан жеңін салыңыз (классикалық реглан, реглан погон және т.б.).
4. Күрделі дизайн жеңдерін салыңыз.

Материалдар мен жабдықтар: қарындаш, А4 пішімі.

Әдістемелік нұсқаулар. Жеңнің кескіні мен стилін дәлірек жеткізу үшін оны бүйірге немесе бүгілген, жамбасқа сүйенген қолға бейнелеу ұсынылады. Жеңдер қандай болса да, сіз әрқашан тікелей бекітілген жеңнің үлгісін негізге алуыңыз керек (3.23-сурет).

Жеңнің білігін белге дейін төмендетуге болады. Мұнда тіректің астыңғы нүктесін төмен жылжыту арқылы әртүрлілікке қол жеткізуге болады.

Жеңнің пішіні анықталған кезде, оған манжеттер көрсетіледі. Оның мөлшері мен конфигурациясы жеңнің пішініне, оның белгілі бір бөлігіндегі толықтығына, сондай-ақ жеңнің ұзындығы мен еніне және бүкіл модельдің шешіміне байланысты.

Сурет 3.22-жендер бейнесі

№ 11 ПРАКТИКАЛЫҚ ЖҰМЫС

Тақырыбы: пропорционалды схемаларды қолдана отырып, адам фигурасына киім үлгілерін салу

Мақсаты: әртүрлі қозғалыстар мен позалардағы матаның пластикалық қасиеттерін ескере отырып, пропорционалды схеманы қолдана отырып, киім үлгісін салу

Тапсырма:

1. Ағылшын костюмінде әртүрлі бұрыштарда әйел фигурасын салыңыз.
2. Жазғы киімде әйел фигурасын бастың және иық белдігінің бір аяғына сүйене отырып сызыңыз.
3. Суретін әйелдер фигураны кешкі нарядқа профиль және арқа.

Материалдар мен жабдықтар: қарындаш, акварель, гуашь, А4 пішімі. Шешім-түсті графика.

Әдістемелік нұсқаулар:

1. Тандалған қозғалыс пен бұрылыста адамның пропорционалды схемасын құру.
2. Фигураның орналасуын және ол жасалатын матаның ерекшеліктерін ескере отырып, киім силуэтінің сызықтық сызбасы.
3. Киім бөлшектерін, конструктивті, сәндік сызықтарды салу.
4. Аяқ-қолдардың, бастың пішінін және шаштың сипатын нақтылау.

Адам фигурасындағы киім үлгілерінің суреттерін жасай отырып, суреттің параққа композициялық орналасуын есте ұстаған жөн, әсіресе модельдің артқы жағында сурет салу қажет болса.

Бақылау сұрақтары:

1. Адам фигурасына киім үлгілерін салу кезінде нені ескеру керек?
2. Пропорционалды схемаларды қолданған кезде адам фигурасына киім үлгісін салу ретін сипаттаңыз.
3. Көп фигуралы композициядағы киім үлгілерінің эскизімен жұмыс істеу ерекшеліктері қандай?
4. Адам фигурасының пропорционалды сызбалары қандай мақсатта қолданылады?
5. Схемаға сәйкес адам фигурасын салу мен адамды табиғаттан сурет салудың айырмашылығы неде?
6. Пропорционалды схеманы қолдана отырып, бұрылыста фигураны салу реті мен ерекшеліктерін сипаттаңыз.
7. Адамның әртүрлі қимылдары кезінде киімде қатпарлардың пайда болуы туралы айтып берсеңіз?
8. Киімде адам фигурасын салу ерекшеліктері қандай?

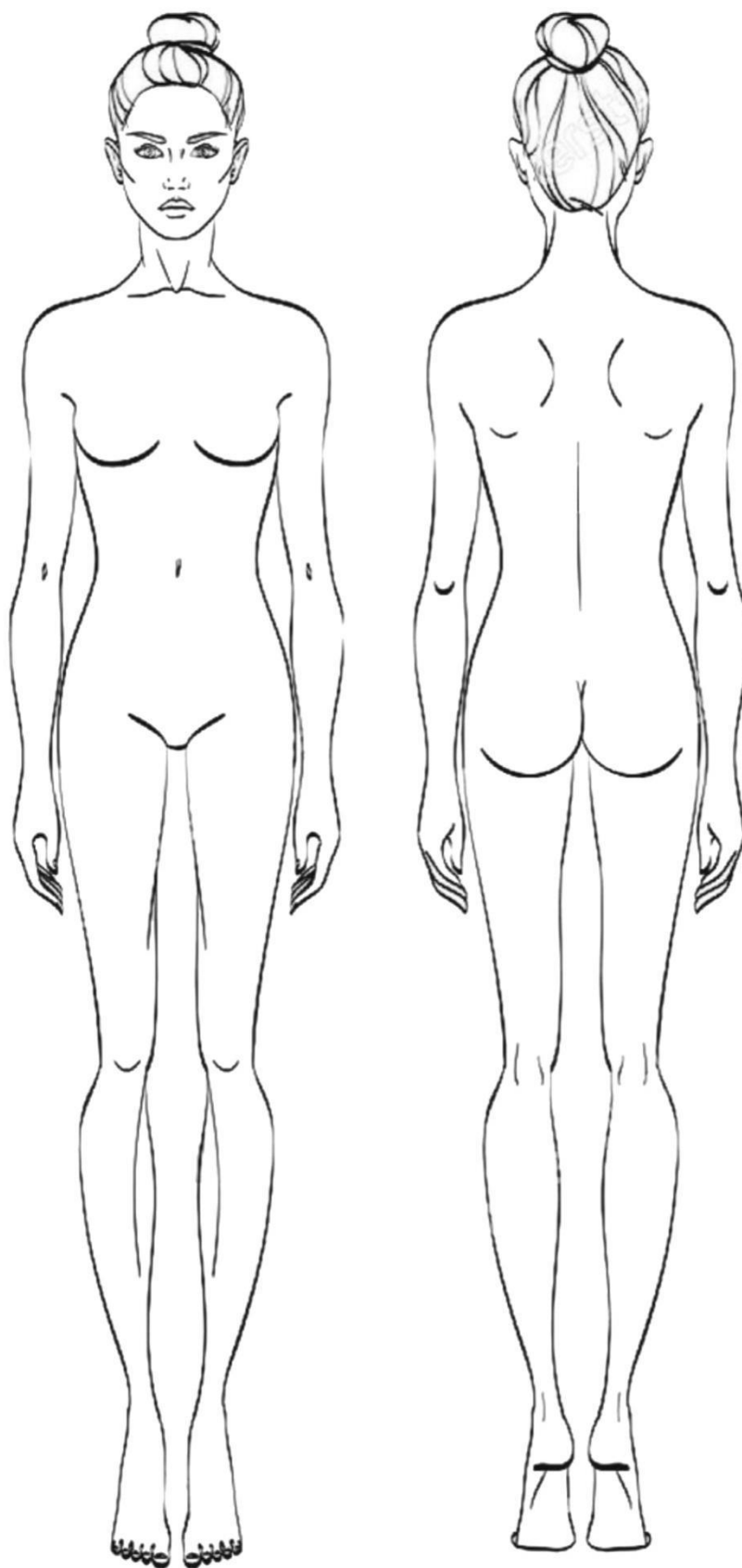
Қысқаша қорытынды

Ұсынылған барлық практикалық жұмыстарды аяқтағаннан кейін сіз сызбаны графикалық сауаттылықтың негізі ретінде жеткілікті түрде игересіз, суретті кәсіби түрде бейнелеп, түсіне аласыз. Заттарды, адам фигурасын дұрыс бейнелеуді, костюмнің пропорцияларын графикалық түрде анықтауды үйреніп, костюмді өнер түрі ретінде шығармашылық тұрғыдан түсінуге кірісуге болады.

Пайдаланылған әдебиеттер тізімі:

1. Асанова Б., Жақсыбергенов А., Данилушкина С. Сурет және графика: Оқулық. - Астана: Фолиант, 2008.
2. С. Е. Беляева, Е. А. Розанов Арнайы сурет және көркем графика- Мәскеу: Академия, 2014.
3. Сурет салу негіздері: бұрыштық перспективаны құру. - Кіру режимі: <https://drawingpractice.ru/osnovy-risovaniya/uglovaya-perspektiva-v-risunke-postroenie/> (өтініш берген күні: 15.04.20).
4. Бейнелеу өнері мектебі: кескіндеме сабақтары. - Кіру режимі: <https://www.artprojekt.ru/school/academic/index.html> (өтініш берген күні 18.04.20).

Әйел фигурасының үлгісі

4 БӨЛІМ. КИІМДІ МОДЕЛЬДЕУ ЖӘНЕ КӨРКЕМДЕП БЕЗЕНДІРУ

Қысқаша шолу. Бұл модульде композиция, модельдеу және киімнің көркемдік принциптері туралы ұғымдар қарастырылған. Материал киімді модельдеуге және жобалауға қатысты жалпы мәселелерді қамтиды, негізгі ұғымдарды қамтиды. Костюм композициясының заңдылықтары қарастырылады.

Оқу мақсаттары:

Осы модульден өткеннен кейін сіз:

1. Киім үлгілерін жасау үшін композиция заңдарын қолданыңыз.
2. Модельдеудің белгілі бір мақсаттарына жету үшін композиция заңдарын қолданыңыз.
3. Сән құрылымы мен функцияларын талдаңыз.
4. Киімдегі стильдерді ажырата білу.
5. Киімдегі түстерді біріктіріңіз.
6. Костюмді жасау кезінде әр түрлі әрлеуді қолданыңыз.
7. Әр түрлі әдістерді қолдана отырып, киімдерді модельдеңіз.
8. Әйелдер мен балалар киімдерінің безендірілуін орындау.

Білімге қойылатын талаптар:

Бұл модульді игеру үшін "киім дизайнының негіздері", "киім жасау технологиясы", "көркем графика негіздері" курсына жақсы оқып шығу керек.

Құралдар мен құрылғылар:

1. А3, А4 форматындағы қағаз, калька, картон.
2. Гуаш, акварель, щеткалар, қарындаштар.
3. Негіз шаблондары.

4.1 Костюм композициясы негіздері

Киімді модельдеу-бұл киім үлгілерін жасаудың жалпы процесі, және бұл процестің негізгі, негізгі бөлігі-киімнің көркемдік шешімі, оның құрамы.

Композиция-көркем шығарма формасының барлық элементтерін осы жұмыстың бейнелі, идеялық және көркемдік мазмұнын білдіретін органикалық тұтасқа біріктіру.

Қолданбалы өнерде композицияның екі түрі бар:

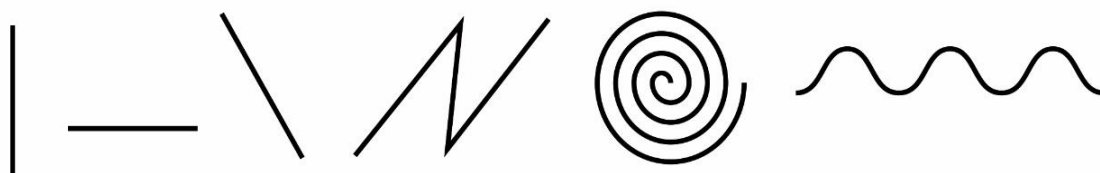
1. Екі өлшемді бар жазықтықтағы композиция.
2. Үш өлшемді көлемді композиция.

Жазықтықтағы композицияға маталар, кілемдер, тұсқағаздар, түрлі бұйымдар, дастархан, орамалдар және т. б. сияқты бұйымдардың безендірілуі жатады.

Көлемді композиция костюмнің көркемдік шешімімен айналысады: киім, аяқ киім, бас киім және т. б.

Киімдегі композиция-оның мазмұнын білдіру үшін бірлікті құру арқылы оның формасының барлық элементтерін құрастыру.

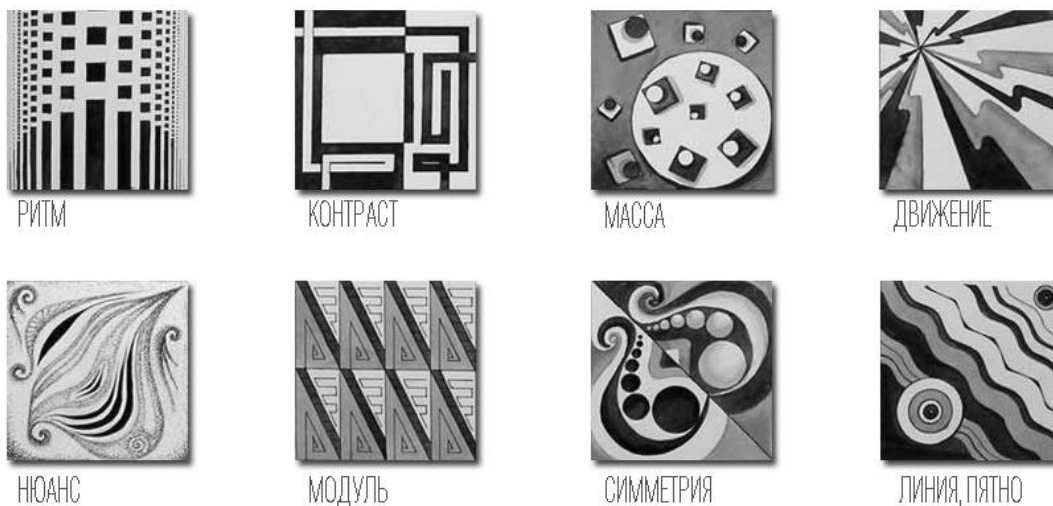
Әр түрлі сызықтар мен геометриялық фигуралардың адамға эмоционалды әсерін салыстырамыз. 4.1 суретте бірнеше Геометриялық сызықтар көрсетілген. Егер біз осы сызықтардан туындаған эмоцияларды салыстыратын болсақ, онда олардың айырмашылығын бірден сезінуге болады: көлденең сызық - бейбітшілік, көкжиек; тік - жоғары қарай ұмтылу; көлбеу сызық - тұрақсыздық, құлау; сынған сызық - ауыспалы қозғалыс; толқын тәрізді сызық - біркелкі қозғалыс, бұрылыс; спиральды сызық - айналу.

Сурет 4.1-эмоционалдык сызықтар

Костюм формасының элементтерінің комбинациялары мен байланыстарының әртүрлі сипаты, тіпті олардың бастапқы қасиеттері мен көлемдік формасының белгілері де киімдегі мазмұнның көрінісіне ықпал етуі мүмкін. Міне, этимоменттер-суретші-модельерге арналған композициялық материал (костюмнің көркемдік мазмұнын білдіру үшін).

Композицияның қасиеттері: статика, динамика, симметрия, асимметрия, тепе-теңдік. *Композицияның құралдары-* пішін, пропорция, ырғақ, масса, силуэт, түс, елес (4.2-сурет).

Ырғақ
Кереғарлық
Масса
Қозғалыс
Сызық, дақ

Сурет 4.2-композицияның құралдары мен тәсілдері

Костюмнің композициялық орталығы-бұл бүкіл композиция салынған массамен, дизайнмен, түсімен назар аударатын басым бөлік.

Композиция категориялары: тектоника, қалыптастыру. Костюм тектоникасы-бұл материал мен құрылымның пластикасы.

Костюмнің қалыптасуы-костюм формасын жасау тәсілі, технологиясы. Ол монолитті, бөлшектерден немесе бөлшектерден жасалуы мүмкін.

Пішіндеу дегеніміз-кез-келген техникада жасалған көлемді құрылым (буферлер, қатпарлар, оригами, ілмектер және т.б.).

Костюм құрамының заңдары:

Мазмұн мен форманың бірлігі Заңы. Киімнің қандай да бір түрінің нысаны (силуэті және конструкциясы) материалдың қасиеттерінен заңды түрде шығуы тиіс. Сұйық материал сұйық бос пішінге, шексіз тігістерге және айқын силуэтке сәйкес келеді, қатты материал қатаң, айқын пішінге сәйкес келеді.

Тұтастық және бағыну Заңы. Костюмнің бөліктері бір-біріне бағынуы керек, яғни ұқсас болуы керек. Дегенмен, әрлеу элементтерінің біркелкілігі монотондылықты тудырады, сонымен бірге элементтер арасындағы күрт қарама-қарсы айырмашылық үйлесімсіздікті тудырады. Сәйкестік пен контраст арасындағы тепе – теңдікті табу керек-ұқсас элементтерде костюм композициясын жасау, қоюлану және жұқару, үлкейту және кішірейту, костюмдегі осы элементтердің ырғағын өнер туындысы ретінде жасау. Бөлшектерді бір-бірімен жартылай ұқсастығына байланысты бірнеше толық бүтін болатындай етіп байланыстыруға болады

Керезарлық заңы. Қарама-қарсы қатынастарға негізделген костюмде композиция элементтері басқа сипаттамалармен біріктірілуі керек. Мысалы, егер костюм текстураға қарама-қарсы материалдардан жасалған болса, онда оларды бір түспен немесе түс схемасымен біріктіру керек. Егер киімнің бөліктері мөлшерде қарама-қайшы болса, онда материал бір болуы керек. Композициялық элементтер мен құралдардың киім мақсатына сәйкестігі туралы заң. Күнделікті киімдегі ырғақтың көрінісі өте ұстамды, мерекелік, салтанатты, шығармашылық киімде – әр түрлі және айқын.

Бақылау сұрақтары:

1. "Композиция" ұғымына анықтама беріңіз.
2. Костюмнің негізгі композициялық элементтерін тізімдеңіз.
3. "Силуэт" ұғымына анықтама беріңіз.
4. Қандай композициялық әдістер бар?

№ 1 ПРАКТИКАЛЫҚ ЖҰМЫС

Тақырыбы: әртүрлі графикалық әдістермен модельдердің эскиздерін жасау. Композиция элементтерін анықтау

Мақсаты: композицияның әдістері мен принциптерін қолдана отырып, функционалды, конструктивті және эстетикалық құндылығы бар

өнімнің утилитарлық негізделген формасын алу.

Тапсырма:

1. Киім үлгілерінің эскиздерін әртүрлі графикалық әдістермен орындаңыз.
2. Композиция элементтерін анықтаңыз.
3. Киім модельдерінде композицияның әдістері мен принциптерін қолдануды сипаттаңыз.

Материалдар мен жабдықтар: А3, А4 қағаздары, қарындаштар.

Шешімі: графикалық.

4.1.1 Костюмдегі стильдік шешімдер

Адамзат қоғамындағы уақыт бойынша костюм эволюциясымен байланысты ең маңызды ұғымдардың бірі - "стиль" ұғымы, дәуір стилі, Тарихи костюм стилі, сән стилі, сән дизайнерінің стилі.

Стиль-костюмнің дамуындағы белгілі бір тарихи кезеңге тән көркемдік ойлаудың жалпы категориясы. Мұндай стильдер дәуірдің үлкен көркемдік стильдері деп аталады және олар өнердің барлық түрлерінде көрінеді.

Дәстүр бойынша, өнер тарихы үлкен стильдердің дәйекті өзгерісі ретінде қарастырылады. Бұл готика, ренессанс, барокко, классицизм, рококо, неоклассицизм, империя, романтизм.

Әрбір стиль өзінің даму процесінде белгілі бір кезеңдерді бастан кешіреді: шығу тегі, апогея, құлдырау. Сонымен қатар, әр дәуірде, әдетте, бірнеше стильдер болды. Сонымен қатар, микростильдер үлкен стильде дами алады. Алайда, тарихи дәуірлердің өзгеруімен және қоғам өмірінің жеделдеуімен үлкен көркемдік стильдер өткен кезеңдер өтті. 19 ғасырда өткен стильдерді қолдануға және оларды араластыруға негізделген стильдер пайда болды.

Эклектизм, эклектизм-бір өнімдегі бірнеше стильдердің араласуы. 20 ғасырдың сәнінде әр онжылдықта олардың микростилдері өзекті болды (4.3-сурет).

Саяси оқиғалар, әлеуметтік мәселелер, адамдарды толғандыратын мәселелер, олардың хоббиі мен құндылықтары көрініс тапқан стиль өзекті болады.

Көптеген стильдердің ішінен классикалық деп аталатындарды бөліп көрсетуге болады.

Тәуелсіз жұмысқа тапсырма: келесі стильдерді анықтаңыз - классикалық, романтикалық, фольклорлық, елдік, іскерлік, рустикалық, спорттық, спорттық-талғампаз, сафари, деним стилі, кездейсоқ, дерби, этникалық, әскери, отарлық, теңіз, дискотека, гарсон, конструктивті, молшылық.

Сурет 4.3 - костюм тарихындағы стильдер (солдан оңға қарай): готикалық стиль, ренессанс, барокко, рококо, империя, романтизм

Бақылау сұрақтары:

1. Негізгі стильдерді тізімдеңіз.
2. Этникалық стильді сипаттаңыз.
3. Этникалық және фольклорлық стильдердің айырмашылығы неде?
4. Деним стилі мен қалалық стильді сипаттаңыз.

№ 2 ПРАКТИКАЛЫҚ ЖҰМЫС

Тақырыбы: әр түрлі стильдегі модельдердің эскиздерін жасау

Мақсаты: әртүрлі стильдегі киімдерді жобалау дағдыларын игеру

Тапсырма:

1. Сән журналдарынан (сән үйлерінің сайттарында) киім үлгілерін талдап, олардың стилін анықтаңыз.
2. Сән бағытына сәйкес әр стильге тән элементтерді таңдаңыз.
3. Жетекші стильдердің киім үлгілерінің эскиздерін жасаңыз.

Материалдар мен жабдықтар: А3, А4 қағаздары, қарындаштар.

Шешімі: түрлі-түсті.

Әдістемелік ұсынымдар. Жұмыста әр нақты стильге тән элементтерді көрсете отырып, 7-10 стильді қарастырыңыз. Стильді анықтай отырып, оны келесі позициялардан сипаттаңыз:

- бұл стиль үшін басым силуэттер, өнімнің ұзындығы мен енінің қатынасы, құрылымдық сызықтардың пішіні мен орналасуы;
- сипаттамалық бөлшектер, керек-жарақтар, әрлеу;

- қолданылатын материал, фурнитура;
 - стильге тән түстер мен түс комбинациясы және т. б.
- Аксессуарлар мен әшекейлердің жұмысын көрсету үшін коллажды қолдануға болады (журнал қиындылары, тоқыма фрагменттері, аксессуарлар).

4.1.2 Костюм композициясындағы түс қатынастары

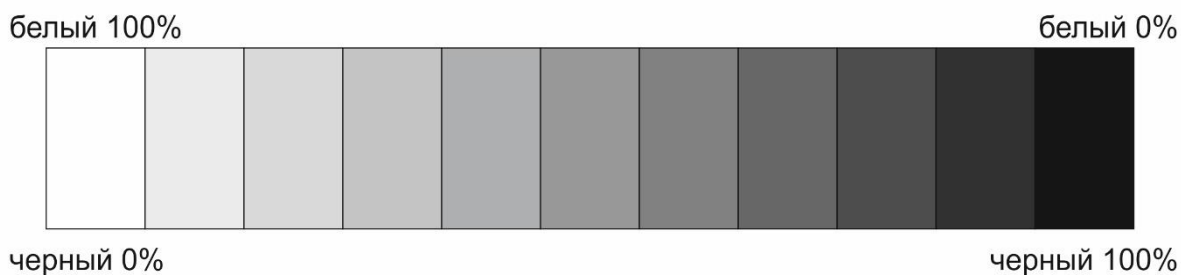
Костюмді модельдеу, жобалау кезінде бірнеше түстерді бірге қолдану әдетке айналады-екі, үш, аз мөлшерде.

Костюмдегі түс комбинациясындағы ең бастысы-түстердің мөлдірлігі, түс реңі және қанықтылығы арасындағы айырмашылық.

Түстер арасындағы айырмашылықтар-олардың бір-біріне қатынасы бар. Мұнда қатынастар жеке бас, нюанс және контраст ретінде көрінеді.

Түстердің гармоникалық қатынастарын құру принциптері олардың ұқсастығын – жеке басын немесе аз және үлкен айырмашылығын, яғни нюанс пен контрастты қолдануға негізделген.

Түстер белгілі болып бөлінеді: ахроматикалық түстер және хроматикалық түстер, ал ахроматикалық түстерден хроматикалық түстерге дейін. Ахроматикалық түстер тек жеңіл айырмашылықтарға ие (сурет.4.4). Мұнда екі және үш түстердің комбинациясы мүмкін. Екі тондық қатынастар қатардан екі жақын түстердің нюансы ретінде құрылады (сурет.4.5) немесе қатардағы екі алыс тұрған түстердің контрасты ретінде (сурет.4.6).

4.4 - сурет-Ахроматикалық түстер

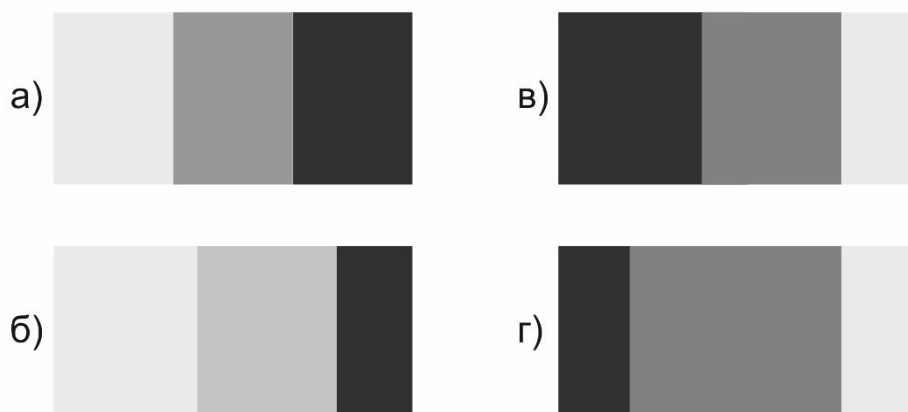
Сурет 4.5-ахроматикалық реңктердің контрасты

Сурет 4.6-ахроматикалық тондардың нюансы

Үш түстің гармоникалық комбинацияларын сан мен жарықтың төрт негізгі комбинациясында көрсетуге болады:

- ашық, орташа және қара түсті (4.7 А сурет);

- көп жарық және оған жақын орташа тон, аз қараңғы (сурет.4.7 б);
- көп қараңғы және оған жақын орташа тон, аз жарық (сурет.4.7 в);
- көп орташа тон және аз ашық және қара тон (сурет.4.7 г).

Сурет 4.7-үш ахроматикалық тондардың комбинациясы

Үйлесімділік құрастырудың бұл заңдылықтары хроматикалықтан ахроматикалық түстерге дейінгі түстер қатарына толығымен таралады. Мұндай түс комбинациясы монохромды деп те аталады. Көбірек түстерді алудың қажеті жоқ, себебі олардың тіркесімінің байланысы мен экспрессивтілігі күрт төмендейді.

Үйлесімділікті құрудағы хроматикалық түстердің қарым-қатынасының заңдылықтары күрделірек. Мұнда біз хроматикалық шеңбердің 2 және 3 түстерінің негізгі мүмкін гармоникалық комбинацияларын талдаймыз.

Егер сіз қосымша түстердің екі жұбына, сары – көк, жасыл–қызылға салынған түсті шеңберді қарастырсаңыз, онда 16 сатылы түсті шеңберді құрайтын олардың перинальды түстерімен бірнеше маңызды қорытынды жасауға болады (сурет.4.8):

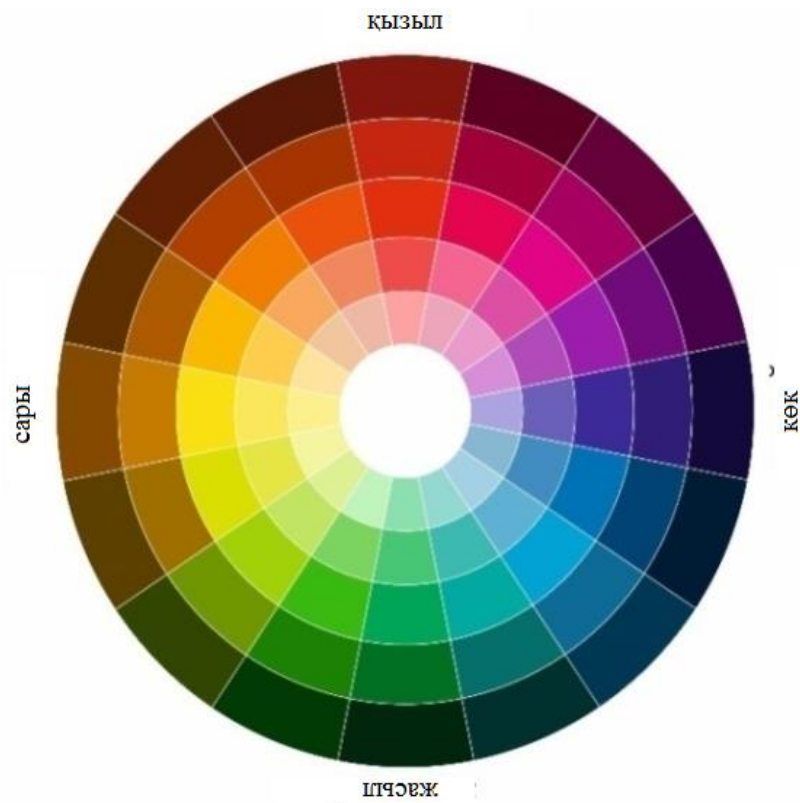
1. Шеңбердегі барлық аралық қарама-қарсы түстер өзара қосымша болады, себебі олар тиісті қосымша негізгі түстердің тең мөлшерімен қалыптасады, яғни қарама-қайшы.

2. Шеңбердің үстіңгі бөлігінің барлық түстері астыңғы бөліктің түстерінен күрт ерекшеленеді. Үстіңгі бөліктің түстері жылы деп аталады, астыңғы бөліктің түстері суық. Осылайша, шеңбердің үстіңгі және астыңғы бөліктерінде орналасқан түстер қарама-қарсы.

3. Шеңбердің оң және сол бөліктерінің түстері бір-біріне қарама-қайшы келеді.

4. Хроматикалық түстердің арасында тек екі контраст бар: жылы-суық контраст-көк-сары; және қосымша контраст – қызыл-жасыл.

Әр $\frac{1}{4}$ бөлігіндегі аралық түстер айырмашылық сезіміне ие, бірақ контраст емес. Шеңбердің төрт нүктесінде-негізгі түстерде-түс сапасы күрт өзгеріп, керісінше, яғни қосымша түске ауысады.

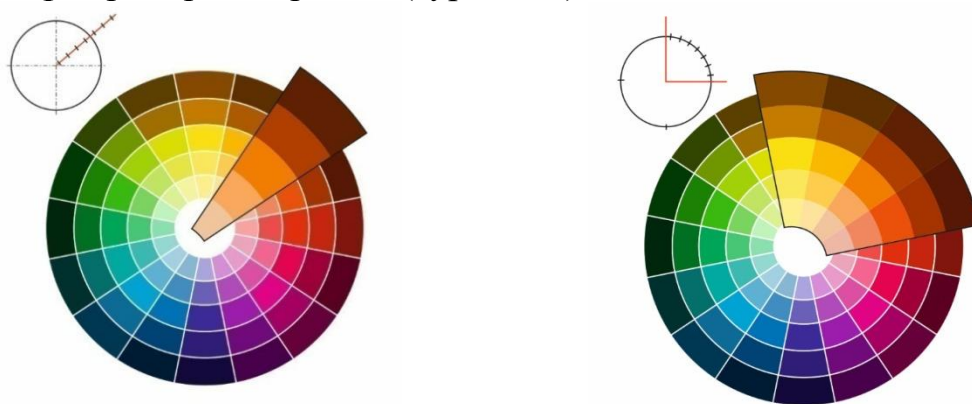

Сурет 4.8-түсті шеңбер

Іс жүзінде модельдеуде психологиялық және физикалық сипаттамалары бойынша күрт шектелген және әртүрлі түсті комбинациялардың үш тобы қолданылады:

1. Байланысты түстердің комбинациясы.
2. Қарама-қарсы түстердің үйлесімі.
3. Қарама-қарсы түстердің үйлесімі.

Байланысты түстер түс дөңгелегінің $\frac{1}{4}$ бөлігінде бір-біріне жақын орналасқан, оларды негізгі түстердің бірі байланыстырады және оларда қосымша түстердің реңктері жоқ (сурет. 4.9).

4.9-сурет-туыс түстер

Екі байланысты түстердің комбинациясы олардың туыстығына, жақындығына, ұқсастығына байланысты үйлесімді, яғни олар нюанстың

көзқарасына негізделген. Мұндай комбинациялар жұмсақ, нәзік, бірақ белсенді емес (статикалық).

Қарама-қарсы түстер түс дөңгелегінің көршілес негізгі ширектерінде орналасқан. Олардың барлығы 4 топ:

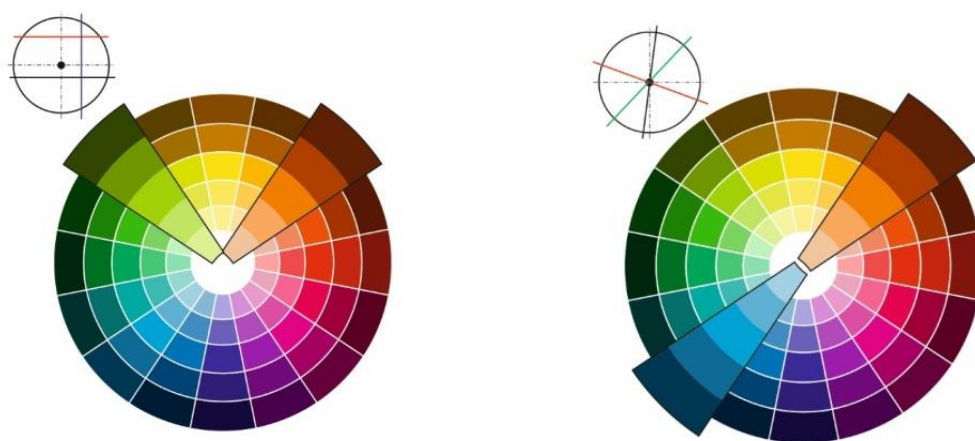
- көк-қызыл және көк-жасыл;
- сары-қызыл және сары-жасыл;
- сары-қызыл және көк-қызыл;
- сары-жасыл және көк-жасыл (сурет. 4.10).

Қарама-қарсы түстердің үйлесімі белсенді, тартымды, талғампаз (динамикалық).

Қарама-қарсы түстер түс дөңгелегінің қарама-қарсы ширектерінде орналасады:

- таза сары және таза көк;
- таза қызыл және таза жасыл;
- сары-қызыл және көк-жасыл.
- сары-жасыл және көк-қызыл (4.11-сурет).

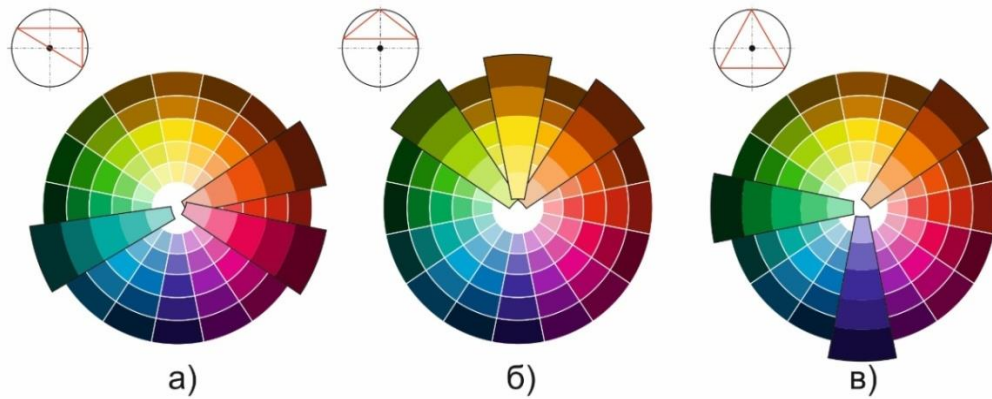
Қарама-қарсы түстердің комбинациясы ең жарқын, белсенді және эмоционалды. Үш түстің күрделі үйлесімі. Олар үшбұрыштың тең қырлы, тең жақты және тікбұрышты принципі бойынша салынған.

4.10-сурет-ұқсас-қарама-қарсы 4.11-сурет-қарама-қарсы түстер түстер

1. Тең қырлы үшбұрышының принципі бойынша үш түстің комбинациясы үшбұрыштың түбінде жатқан екі байланысты түстерді және қарама-қарсы қосымша түс болып табылатын үшбұрыштың үстіңгі жағында орналасқан түстерді біріктіреді (4.12-сурет, в).

2. Тең жақты және тең қырлы үшбұрышының принципі бойынша үш түстің тіркесімі 4.12 б, в суретте көрсетілген): мұнда үшбұрыштың екі шыңында жатқан екі қарама-қарсы түстердің және үшбұрыштың қарама-қарсы шыңында жатқан үшінші түстің үйлесімінде неғұрлым логикалық байланыс пайда болады.қарама-қарсы қосымша түс.

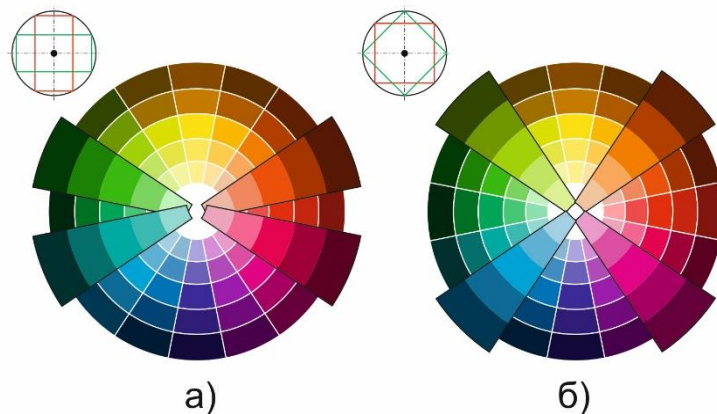

Сурет 4.12-ұқсас-қарама-қарсы түстердің комбинациясы: а) тікбұрышты үшбұрыш, б) тең қырлы үшбұрышы, в) тең жақты үшбұрыш

3. Тең қырлы үшбұрышына негізделген үш түстің тіркесімі 4.12 Б суретте көрсетілген. Негізгі түс екі үйлесімді байланысты-қарама-қарсы түстерге қосылады.

4. Дұрыс үшбұрышқа негізделген 3 түстің тіркесімі 4.12 а суретте көрсетілген. Байланыс қарама-қарсы түстердің үйлесуіне негізделген (сурет.4.13).

Үшбұрыш принципіне негізделген барлық комбинациялар үйлесімді, белсенді, талғампаз.

Сурет 4.13-Табиғи-қарсы түстердің комбинациясы: а) тіктөртбұрыштар, б) квадраттар мен ромбтар

Бақылау сұрақтары:

1. Түстерді біріктіру принциптері қалай құрылады?
2. Түстердің үйлесімді үйлесімі қалай көрінеді?
3. Қандай түстер аралық деп аталады?
4. Аралық түстерді сипаттаңыз.
5. Қарама-қарсы түстер түс дөңгелегінде қайда орналасқан?

№ 3 ПРАКТИКАЛЫҚ ЖҰМЫС

Тақырыбы: костюмдегі екі түстің үйлесімі

Мақсаты: іс жүзінде екі түстің үйлесімімен танысу, күрделі түсті композициялар жасау және түрлі-түсті реңктер жасау дағдыларын қалыптастыру.

Тапсырма:

1. Парақта қызықты орналасуды табыңыз.
2. Адамдардың фигураларын сындарлы түрде дұрыс сызыңыз.
3. Костюмдердің түс схемасын жасаңыз.

Материалдар мен жабдықтар: акварель, гуашь, түрлі-түсті қарындаштар, А3.

№ 4 ПРАКТИКАЛЫҚ ЖҰМЫС

Тақырыбы: костюмдегі үш түстің үйлесімі

Мақсаты: үш түстің үйлесімімен іс жүзінде таныстыру, күрделі түсті композициялар жасау дағдыларын қалыптастыру.

Тапсырма:

1. Парақта қызықты орналасуды табыңыз.
2. Адамдардың фигураларын сындарлы түрде дұрыс сызыңыз.
3. Костюмдердің түс схемасын жасаңыз.

Материалдар мен жабдықтар: акварель, гуашь, түрлі-түсті қарындаштар, А3.

4.1.3 Киімдегі материал және сәндік әрлеу

Құрылым-бұл мата құрылымының сыртқы көрінісі. Белгілі бір текстуралық әсерлер жіптердің пайда болуынан бастап, матаның пайда болуының бүкіл процесінің нәтижесінде қол жеткізіледі. Матаның бірлігіне шаққандағы текстуралық элементтердің мөлшері мен санына байланысты олардың экспрессивтілігі әр түрлі болады.

Материалдың негізгі құрылымы-бұл тоқу құрылымы, материал бетінің табиғаты, құрылымы, рельефі.

Материалдың қосымша құрылымы-бұл материалға қолданылатын сурет немесе баспа.

Негізгі және қосымша текстураның екі түрі болуы мүмкін:

1. Пассивті құрылым-біртекті, бейтарап бет.
2. Белсенді құрылым-матаның рельефі немесе өрнегі бар.

Материалдың құрылымы физикалық сипаттамаларға ие және эстетикалық экспрессивтілікке ие. Ол формамен әр түрлі әрекеттеседі және оның қабылдауына әсер етеді. Әрбір құрылым белгілі бір кескіннің белгілерін көрсетеді және өнімнің жалпы бейнесін күшейте алады, оны

жасырады немесе онымен бірге жүреді. Ол объектінің бөліктерінің маңыздылығы мен мөлшерін иллюзиялық түрде өзгерте алады.

Негізгі текстуралар визуалды және жанасудан ерекшеленеді: тегіс, жылтыр, күңгірт, түйіршікті, өрескел, бедерлі.

Ашық пастелді түстер материалдың бетінің негізгі құрылымы мен рельефін анықтайды, ал қараңғы түстер оны жасырады. Қарқынды жарқын түстермен, көзді шаршатады, текстурасы нашар ерекшеленеді, Өнім түс дақтары арқылы қабылданады. Сондай-ақ, беткі негізгі құрылым өрнектелген текстурада нашар көрінеді. Сурет негізгі құрылымды жабады және көрерменнің назарын өзіне аударады.

Түсі жылтыр беттерде әлсірейді және өрескел жерлерде қарқынды болады. Әрбір құрылым белгілі бір кескіннің белгілерін көрсетеді. Бұл кескінді жоғарыдан қолданылатын түс немесе үлгіні пайдаланып анықтауға, күшейтуге болады. Сіз, керісінше, оны жасыра аласыз, жасыра аласыз, қарқынды суретке назар аудара аласыз. Ұсақ бөлшектер мен әрлеу бедерлі құрылымды жасайды.

Текстуралар әртүрлі принциптерге сәйкес костюммен біріктірілуі мүмкін:

- керісінше-күңгірт, өрескел және жылтыр, тығыз және мөлдір, белсенді және пассивті, ұсақ рельефті және үлкен рельефті, тегіс және қылшық;
- нюанс бойынша (ұқсастық) – ұқсас (4.14-сурет).

4.14-сурет-ұқсас фактуралар

Тоқыма материалдарының негізгі фактураларының түрлері. *Тегіс текстуралар*-жібек, костюм, көйлек, көйлек, трикотаж.

Көлемді фактуралар – түкті, буклетті, ірі трикотаж, гофр, плиссе, рюши, буфалар.

Жылтыр текстуралар-атластар, атластар, спандекс, ликра, лак, былғары.

Куңгірт текстуралар-костюм, кішкентай трикотаж, креп. Тігілген текстуралар-жіптер, моншақтар, секвиндер.

Кружевалық текстуралар-статикалық және созылған шілтер, синтетикалық, мақта, жүн.

Хамелеондар-матаның әртүрлі реңктерімен жарқырайды.

Материалдардың қосымша (суретті) текстураларының түрлері: тор, жолақ, кинетикалық сызықтар, гүлдер, абстрактілі түсті дақтар, ою-өрнек композициялары, коллаж суреттері.

Матаның сипаттамалары үшін екі маңызды-нақты пластикалық және текстуралық ерекшеліктері бар. Киім жасау тәжірибесінде қалыптасқан маталарға арналған бұл сипаттамалар олардың белгілері сияқты. Олардың біреуін қабылдау (тіпті жай ғана сезіну) екіншісінің және тұтастай алғанда матаның идеясын тудырады.

Костюмді ұйымдастыруда технологиялық және пластикалық қасиеттері, текстурасы, түсі мен үлгісі бойынша әртүрлі материалдар (маталар мен трикотаж, пленка және тоқыма емес материалдар) қолданылады. Олар костюмнің мақсатына және оның әр бөлігіне байланысты таңдалады. Бұл шектерде контрастты комбинациялар да мүмкін. Әрине, өте жақын текстуралардың маталарын өңір асты табиғи (сурет 4.15).

Сурет 4.15-жақын текстуралар

Әр түрлі құрылымдағы матаның санын анықтауда қиындықтар туындауы мүмкін. Есте сақтау керек, ең көбі үш түрлі Текстураның комбинациясы оңтайлы болып саналады. Бұл ретте беті тегіс немесе тегіс материалдар "бедерлі" материалдардан көзбе-көз үлкен болуы тиіс.

Қателеспеу үшін сіз қызықты құрылымы бар маталарды жай безендіру үшін қолдана аласыз. Манжеттер, жағалар, белдіктер, кірістірулер – дәл осындай элементтерді өңір асты әдеттегідей. Егер басқаша айтатын болсақ, онда текстуралардың "буындарын" өнімнің силуэті өзгертін жерлерде – белде, жамбас аймағында, мойында жасау өте ыңғайлы.

Киімді модельдеу тәжірибесінде әртүрлі әрлеу кеңінен қолданылады, олар өнімді безендіріп қана қоймайды, сонымен қатар композицияны

күшейтеді және байытады. Аяқтаудың кейбір түрлері бір уақытта сәндік және конструктивті мәнге ие, ал басқалары сәндік және утилитарлық.

Материалдар мен әрлеу формалары әртүрлі болуы мүмкін. Барлық әртүрлілікті жеті топқа бөлуге болады:

1. бедерлі тігістердің, қатпарлардың, буферлердің, перделеудің, құрасбүкпелердың, плисселердің, гофралардың, әрлеу тігістерінің барлық түрлерін орындау нәтижесінде алынатын әрлеу;
2. бұйым матасынан немесе әрлеу матасынан жасалған бөлшектермен өңдеу: жиектер, рюштер, воландар, бейкалар, жиектер, жиектеу тігістері, рюлькалар, галстуктар, белдіктер;
3. арнайы әрлеу материалдарымен әрлеу: шілтер, бау, бау, сутаж, шашақ, лента, гүлдер;
4. өлшеммен безендіру: түймелер, тоғатер, сәндік түймелер, блоктар, сыдырма ілгектер;
5. кестемен, аппликациямен, эмблемалармен әрлеу;
6. басқа материалдармен безендіру: тері, табиғи және жасанды былғары, трикотаж, күдері, кескіш, барқыт, шілтер, маталар;
7. бұйымның бөлшектерін баспа үлгісімен өңдеу.

1-ші топтың әрлеуі кең таралған, себебі олар пішінді құру, пішінді бөліктерге бөлу құралы бола алады. Олар өнімнің дизайнымен тығыз байланысты және өнімге материалдың шығынын анықтайды. Бұл топтың әрлеуі қысқа, салыстырмалы түрде тұрақты.

2-ші топтың әрлеуі пішінді безендіреді, оның бетінде визуалды қозғалыс жасайды, пішінді ажыратады.

Әрлеу бұл топтағы қолданылуы мүмкін бұйымдарда ересек және балалар ассортименті тауарларының бірі тегіс боялған мата және мата баспа суреті бар.

2-ші топтың әрлеуі өнімнің негізгі бөліктерінің конфигурациясы мен мөлшеріне әсер етпейді, сондықтан оларды бір дизайн негізінде киімді жобалау кезінде кеңінен қолдануға болады, бұл ең аз шығындармен модельдердің алуан түрлілігін күрт арттыруға мүмкіндік береді.

3-ші топтың әрлеуімен құрылымдық бөліністерді атап өтуге болады, жиектің пішінін бөліп көрсетуге болады.

4-ші топтың әрлеуі - өлшеутер бекіткіштің элементі болып табылады және маңызды утилитарлық рөл атқарады, киімді пайдалану ыңғайлылығы оған байланысты.

5-ші топтың әрлеуі ең сәндік болып табылады. Композицияның орталығы болуы мүмкін.

6-шы топтың аяқталуы утилитарлық мәнге ие болуы мүмкін.

Бақылау сұрақтары:

1. Қай топтың әрлеуі кең таралған?
2. Киімнің бетінде қандай әрлеу тобы визуалды қозғалыс жасайды?
3. Өру қай әрлеу тобына жатады?
4. Қандай әрлеу тобы бекіту элементі болып табылады?

№ 5 ПРАКТИКАЛЫҚ ЖҰМЫС

Тақырыбы: костюмді жобалауда текстураны және әрлеуді қолдану

Мақсаты: костюмді жобалауда әрлеуді қолдану бойынша дағдыларды игеру

Тапсырма:

1. Әр түрлі әрлеу топтарын қолдана отырып, костюмнің эскизін жасаңыз.

Материалдар мен жабдықтар: акварель, гуашь, түрлі-түсті қарындаштар, А3.

4.2 Әйелдер киімін модельдеу және көркемдеп безендіру

"Киімді модельдеу" термині, әдетте, оның мақсаты мен қоршаған ортасын, адамның сыртқы және ішкі келбетін, материалдардың қасиеттерін ескере отырып, өнімнің жаңа моделін құрудың шығармашылық процесін білдіреді.

Киімді конструктивтік немесе техникалық модельдеу деп сызбаларды немесе бұйымның тиісті базалық негізінің лекаласын пайдалана отырып, бұйым бөлшектерінің сызбаларын немесе лекалоларын әзірлеудің инженерлік процесі, яғни оның модельдік сипаттамаларын өзгерту мақсатында бұйымның бастапқы конструкциясын түрлендіру (түрін өзгерту) түсініледі.

Жаңа модель дизайнын жасау процесі модельді зерттеу мен талдауды, өнімнің тиісті базалық негізін өңір астыды, негізді нақтылауды немесе өзгертуді және оған модельдік ерекшеліктерді беруді, жасалған дизайнның дұрыстығын тексеруді қамтиды. Құрылымдық модельдеу бастапқы құрылымның бөлшектерінің шаблондарымен немесе тікелей бастапқы құрылымның сызбасында жұмыс жасау арқылы жүзеге асырылады.

Негізгі құрылымды түрлендірудің бірнеше түрлері бар:

- бұйымның пішінін өзгертпей;
- тірек учаскелер саласындағы көлемдік нысанын өзгертпей силуэттің өзгеруі;
- көлемді форманың толық өзгеруі;
- жеңнің пішімін өзгерту;
- күрделі формадағы және гибридті құрылымдағы киімнің жаңа үлгілерін алу.

4.2.1 Бірінші типті модельдеу әдістері

Жазықтықтағы киім бөлшектерін модельдеу әдісі модельдеу тәжірибесінде кең таралған. Бұл әдіспен бұйымның түріне, кесілуіне және пішініне сәйкес негіздің дизайны таңдалады, өсудің мәні нақтыланады және сәндік және құрылымдық сызықтарды енгізе отырып, өнімнің жеке бөліктерін модельдейді.

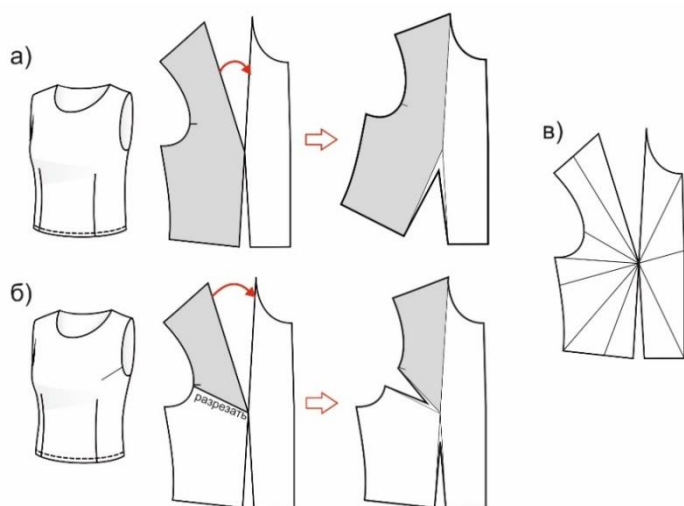
Модельдеу әдістеріне мыналар жатады: негіздің бір бөлігінен екіншісіне бұрылу, жинақтардағы, драперлердегі, жұмсақ бүктемелердегі, кесілген жерлердегі сызықтардың аудармасымен негізді бөліктерге бөлу, конустық және параллель кеңейту әдістері, мойын, ойық, иық, жең шеңберінің конфигурациясын өзгерту және т.б., жең негізін лифтің негізімен немесе оның үстіңгі бөлігімен біріктіру.

Аудармаларды аудару. Тартқышты бойдың кез-келген бөлігінен орналастыруға болады: иық, мойын, ойық, бүйір, ортаңғы, бел, бірақ барлық жағдайларда ол кеуденің ортасына бағытталуы керек.

Сызбаларды берудің графикалық және орналасу әдісі бар (4.16-сурет).

Ең қарапайым-орналасу әдісі. Сызбаларды берудің орналасу әдісін қолдана отырып, келесі операциялар дәйекті түрде орындалады:

- қосалқы үлгіні кесіңіз-аударма жасалатын бөліктің көшірмесі;
- көмекші үлгіге жаңа бұрғылау орны қолданылады;
- белгіленген сызық бойынша үлгіні кесіңіз;

- бастапқы бұрғылау жабық, ал бұрғылау жаңа күйде ашылады;

- жаңа кесу жасаңыз, оны азайтыңыз.

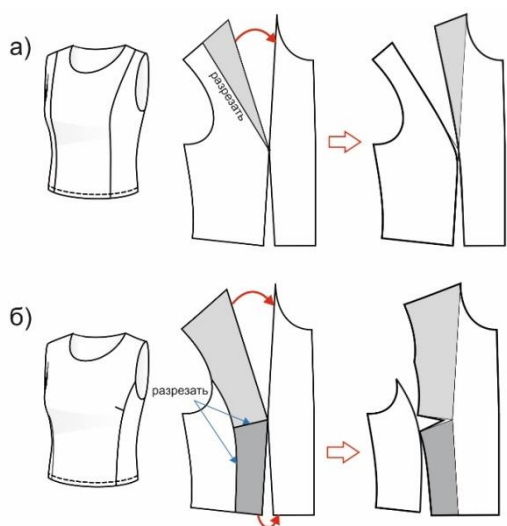
Егер тегістеу тәуелсіз элемент болса, ол жоғарыдан және жартылай танктің сызығынан 1...2 см-ге, ал төменнен және бүйірден 2...4 см-ге қысқарады.

Сурет 4.16-сызбаларды аудару

Рельефтер. Рельефтер-бұл өнімнің құрылымдық және сәндік сызықтары. Рельефтердің орналасуы мен конфигурациясы әртүрлі болуы мүмкін. Әр түрлі рельефтерге ие бола отырып, сіз фигура мен өнім туралы әртүрлі визуалды әсер жасай аласыз. Орталыққа жақын орналасқан бойдағы тік рельефтер кеудеге, жамбасқа баса назар аударады. Рельефтерді бүйір тігістерге жылжытып, фигураны тегістеңіз (4.17-сурет).

Тік немесе өткір бұрыштары бар рельеф сызықтары пішінге қаттылық береді.

Рельефтерді жасау кезінде сіз осы аймақтағы өнімнің пішінін қамтамасыз ететін шұңқырларды салуға тырысуыңыз керек. Рельеф кеуденің ортасынан өтуі немесе одан қатты маталар үшін 1 см және жұмсақ маталар үшін 3 см жылжуы мүмкін.

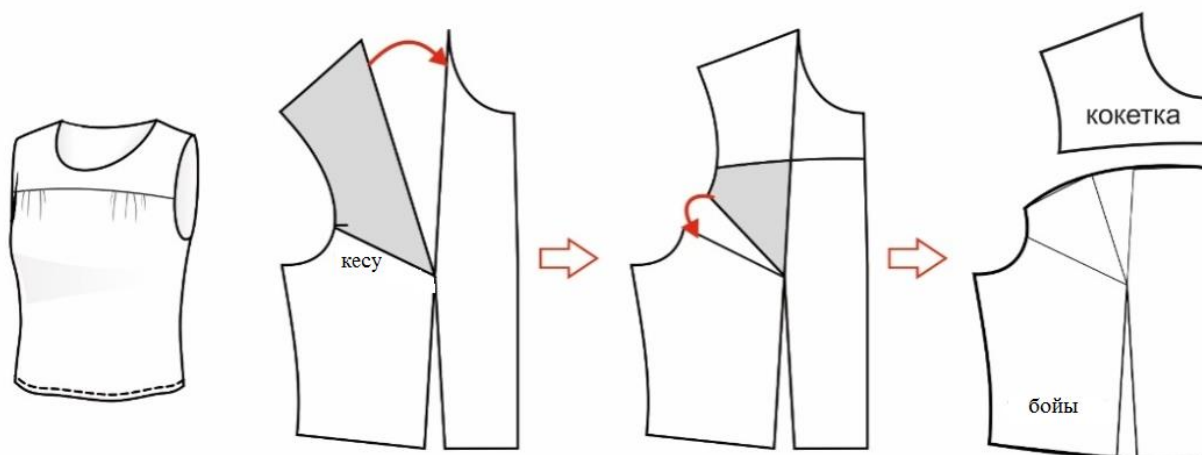
Басқа жағдайларда рельефтен қосымша тегістеу жобалануы тиіс. Егер бедер жауырынның дөңестігі арқылы өтсе немесе 1-3 см-ге (матаға байланысты) ығысса, артқы жағында иық тігісінің рельефке толық ауысуы мүмкін.

Рельефті жасау кезінде кеуде және иық тіректері белге қосылады.

Сурет 4.17-Рельефтерді модельдеу

Кокетка. Кокеталар, рельефтер сияқты, өнімнің конструктивті және сәндік сызықтары болып табылады. Кокеталар өнімнің үстіңгі жағында иық сызығынан кеуде сызығына дейін және жамбас аймағында бел сызығынан жамбас сызығына дейін орналасуы мүмкін. Кокет сызығының конфигурациясы әртүрлі болуы мүмкін (4.18-сурет).

Иіңтіректі иықтың артқы жағынан иықпен және кеуде тұсынан иіңтірекпен байлау керек. Мүмкіндігінше, бұл бүкпелар кокет сызығына ауыстырылады. Егер кокетка кеуденің үстіңгі нүктесінен өтетін болса, кеуде қуысының барлық ерітіндісі кокеткаға жіберіледі, егер кокетка жоғары орналасқан болса, кеуде қуысының ерітіндісінің бір бөлігі қалдырылады және кокет сызығынан тегістеу, құрастыру, ұсақ қатпарлар, рельефтер немесе үтіктеу арқылы жасалады. Арқадағы иыққа иіңтіректің сызығына толық аударуға болады, егер иіңтіректің артқы бойының ортасындағы ені 15 см – ден аспаса, егер ол кеңірек болса-20 см-ге дейін болса, онда иіңтіректің ерітіндісінің 1/3 бөлігі ғана иіңтірекке аударылады. Иіңтіректің ені 20 см-ден артық болған кезде иіңтіректі иіңтірекке аударуға болмайды.

Сурет 4.18-модельдеу иіңтірегі алдыңғы бой

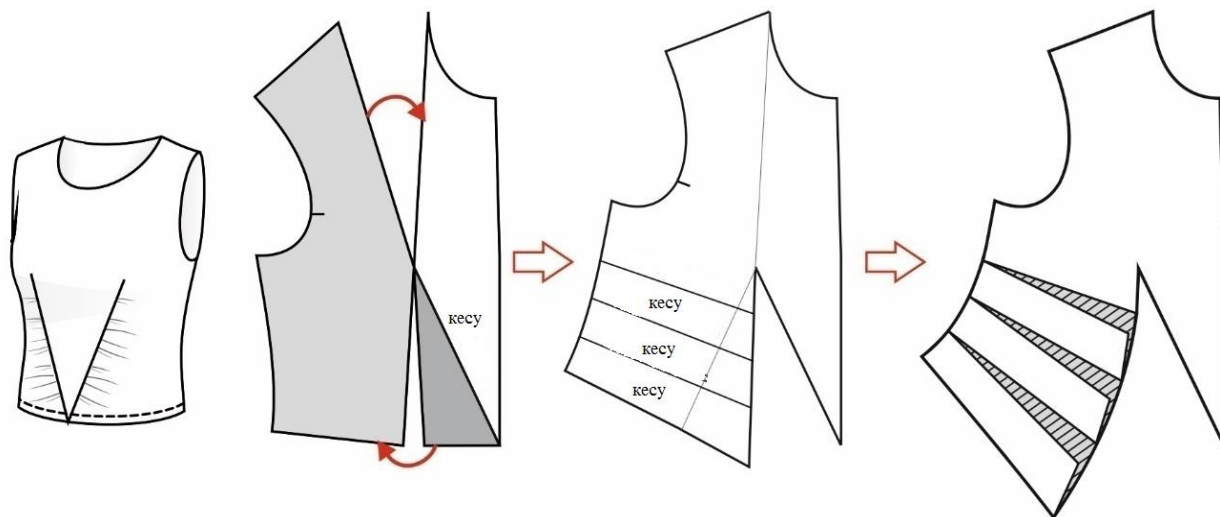
Белді киімдегі кокеткалар алдыңғы және артқы жартысында болуы мүмкін. Олар кесу сызығының ұзындығы мен дизайнымен ерекшеленеді, яғни белдік бұйымының негізгі бөлігімен байланыс сызығы. Кесу сызығы сызбалардың астыңғы нүктелері арқылы жақсы жасалады.

Кесу. Кесу қатты бөліктің бір бөлігіндегі құрастырулармен, драперлермен, бүктемелермен тығыз байланысты. Кесіктер иық бұйымдарының бойы мен жеңдерінде, сондай – ақ белдік бұйымдарында-белдемше панельдерінде, шалбардың артқы және алдыңғы жартысында орналасуы мүмкін.

Іріктеу мөлшері кесу сызығы бойымен бұрғылау ерітіндісіне тең, қажет болған жағдайда құрастыруды ұлғайту үшін конустық кеңейту жасалады.

Модельдеуді орындау үшін бөлікке кесу сызығы қолданылады, ол сызбалардың соңына жетпеуі мүмкін (сурет.4.19). Кесу сызығы бір немесе бірнеше сызықтармен тігістің соңына қосылады.

Бөлшекті тіледі бойынша алға қойған желілері және ажырасу қажетті шамасын соңында бұрынғы ереже-екіден қаусырма болады. Егер алынған ерітінді құрастыруға, бүктемелерге немесе драперлерге қажетті мөлшерді жасауды қамтамасыз етпесе, қосымша сұйылту сызығын кесіп тастаңыз, оларды кесіп, қажетті пішінді алуға қол жеткізе отырып, бөлік сұйылтыңыз. Сонымен қатар, кішкене шеге (0,5 – 2,0 см) жасау үшін кеңдік ескеріледі, онсыз өнімді отырғызу ақаулары пайда болуы мүмкін.

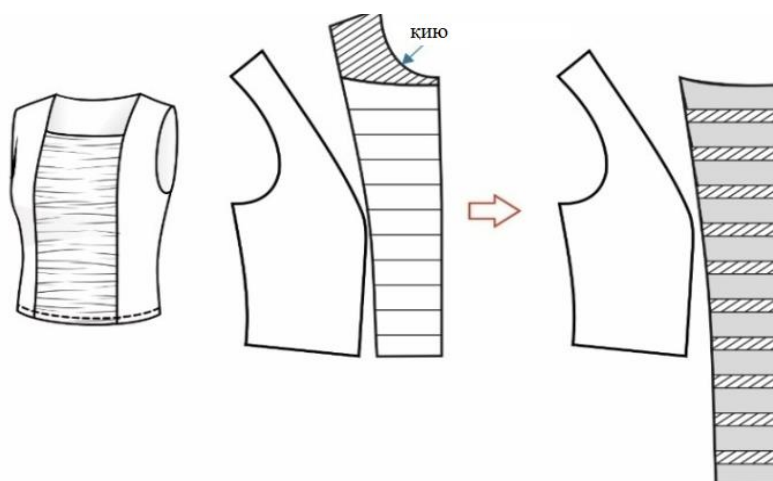

4.19-сурет-перделеусы бар бойда кесуді модельдеу

Перделеу. Жұмсақ пішінді қалыптастыру үшін симметриялы және асимметриялық қаптамалар жасалады. Негізгі сызбаны қолдана отырып, драпермен бөліктің дизайнын жасау кезінде барлық тігістер драперге аударылады (4.20-сурет).

Егер матаның жіптеріне 45 градус бұрышпен кесілсе, матаның жыртылуы жақсырақ, сондықтан Драпер бөліктері көбінесе осы бағытта

кесіледі. Бүктемелердің соңғы бағыты және Драпер аймағындағы матаның "созылу" дәрежесі өлшеуге көрсетілген.

Сурет 4.20-Драперді модельдеу

№ 6 ПРАКТИКАЛЫҚ ЖҰМЫС

Тақырыбы: **бүкпелерді аудару**

Мақсаты: әйелдер киіміндегі бүкпелерді аудару дағдыларын қалыптастыру

Тапсырма:

1. Үлгіні аудару әдісін орындаңыз.

Материалдар мен жабдықтар: әйелдер блузкасының негізгі құрылымы, сызу керек-жарақтары, қайшы, қағаз, сызғыш.

№ 7 ПРАКТИКАЛЫҚ ЖҰМЫС

Тақырыбы: **Әйелдер көйлегін модельдеу**

Мақсаты: тігін бұйымдарын модельдеу дағдыларын қалыптастыру

Тапсырма:

1. Әйелдер көйлегінің эскизін таңдаңыз.

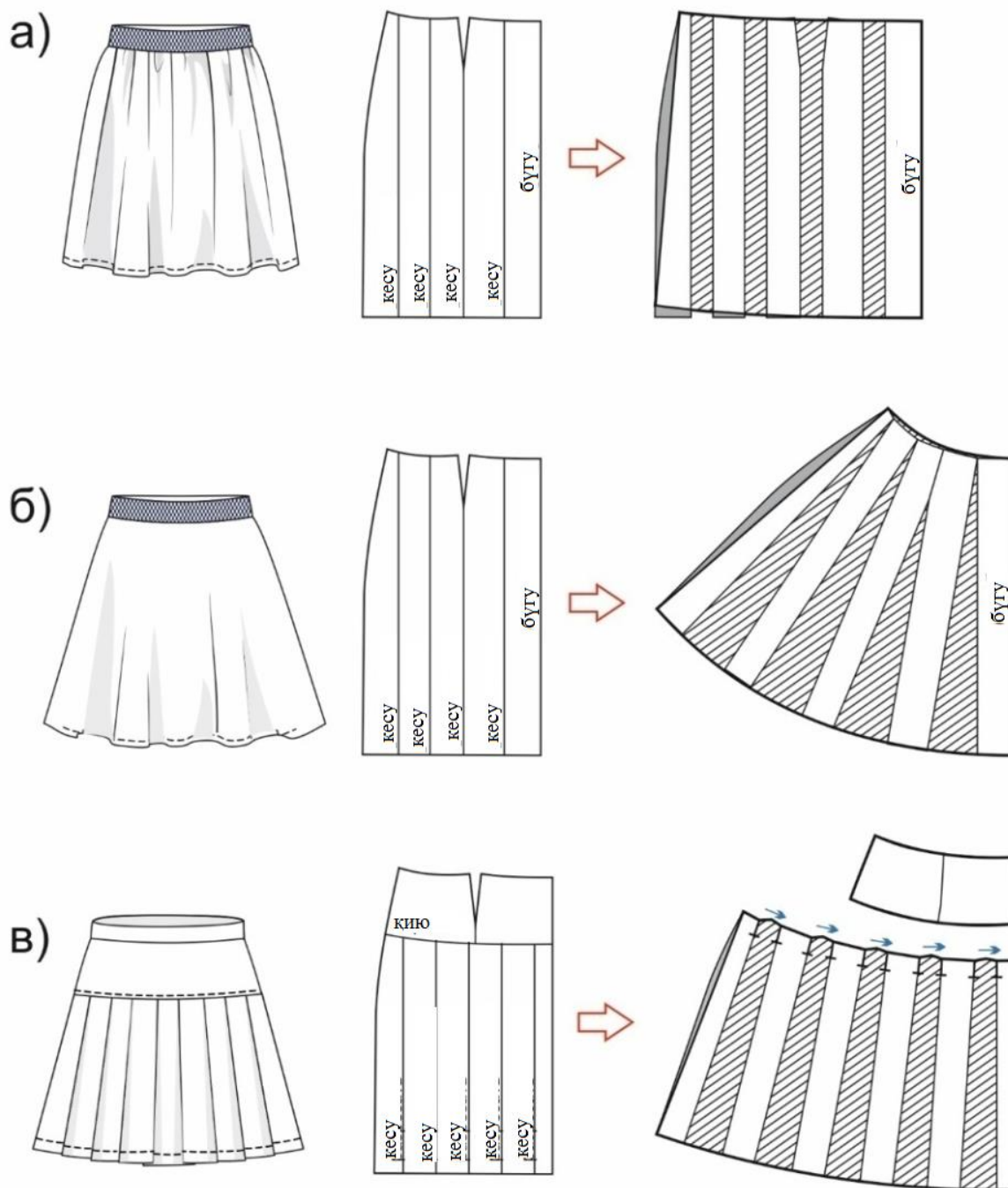
2. Бірінші типті модельдеу әдістерін қолдана отырып, лифті модельдеңіз.

Материалдар мен жабдықтар: әйелдер көйлегінің негізгі дизайны, сызу керек-жарақтары, қайшы, қағаз, сызғыш.

4.2.2 Модельдеудің екінші түрінің тәсілдері

Параллель кеңейту бұйымның бөлшектеріндегі жұмсақ жиындарды немесе қатпарларды жобалау үшін қолданылады. Ол үшін бүктемелердің орналасуы бөлікке қолданылады, содан кейін бөлік қолданылатын сызықтарға сәйкес бөліктерге бөлініп, қажетті мөлшерге итеріледі. Киім үлгісіне байланысты бөлшектердің кеңеюі біркелкі және біркелкі болмауы

мүмкін. Кеңейтілген бөлік бөлікті кезең-кезеңмен жылжыту және жолақтардың сыртқы контурларын соғу арқылы алынады. Бөліктің түрлендірілген бөліктерінің соңғы контурлары лекальды қисықтармен жасалады: құрастыру – тегіс қисық; қатпарлар, қысқыштар – сынған түзу сызықтар (4.21-сурет).

Сурет 4.21-белдемшелер мысалында екінші типті модельдеу әдістері:
 А) параллель кеңейту, б) конустық кеңейту, в) параллель + конустық кеңейту

Жобаланған модельге байланысты киім бөлшектерін конустық кеңейту кез-келген деңгейде басталуы мүмкін: иық, кеуде, бел, жамбас, тізе және одан төмен сызықтар. Кеңейту деңгейін анықтау және кеңейту мәні өнімнің пайда болуымен немесе суретімен анықталады, алдымен индикативті, содан кейін өнімді фигураға бекіту кезінде - соңында. Конустық кеңейту көбінесе параллельдермен бірге қолданылады.

Бөлшектердің конустық кеңеюі орналасу әдісімен жүзеге асырылады. Бөлікте бөлшектер өнімдегі тесіктердің орналасқан жерін бөліктің ортаңғы сызықтарына параллель етіп көрсетеді, өрнек белгіленген сызықтар бойымен кесіліп, қажетті мөлшерге итеріліп, бастапқы ойықтарды толығымен немесе ішінара жабады. Егер бұл кеңейту жеткіліксіз болса, бөліктің енін қосымша ұлғайтуға жүгініңіз (матаның жабылуына байланысты).

№ 8 ПРАКТИКАЛЫҚ ЖҰМЫС

Тақырыбы: белдемше модельдеу

Мақсаты: екі тігісті тік белдемше негізінде белдемшелерді модельдеу дағдыларын қалыптастыру

Тапсырма:

1. Белдемше моделінің эскизін орындаңыз.
2. Екінші типтегі модельдеу әдістерін қолдана отырып, эскизге сәйкес белдемше модельдеуін орындаңыз.

Материалдар мен жабдықтар: әйелдер тік белдемшесінің негізгі құрылымы, сызу керек-жарақтары, қайшы, қағаз, сызғыш.

№ 9 ПРАКТИКАЛЫҚ ЖҰМЫС

Тақырыбы: жеңдерді модельдеу

Мақсаты: бірінші және екінші типтегі модельдеу әдістерін қолдану дағдыларын қалыптастыру

Тапсырма:

1. Жеңдердің эскизін орындаңыз: түбіне дейін кеңейтілген, түбі және түбіне кеңейтілген, түбі және астыңғы жағында тар.
2. Бірінші және екінші типтегі модельдеу әдістерін қолдана отырып, жоғарыда аталған жеңдерді модельдеңіз.

Материалдар мен жабдықтар: әйелдер блузкасының бір тігісті жеңінің негізгі дизайны, сызу керек-жарақтары, қайшы, қағаз, сызғыш.

4.2.3 Модельдеудің үшінші түрінің тәсілдері

Бүкпелерді үлгілеу. Өнімнің көлемін ұлғайту кезінде оның тірек бетінің сипаты өзгереді. Кеуде сызығындағы фигура мен киім арасындағы алшақтықтың ұлғаюы, иық тіректерін енгізу сияқты, артқы және алдыңғы жақтарының бүйір бөліктерінің базамен салыстырғанда үлкен болуына

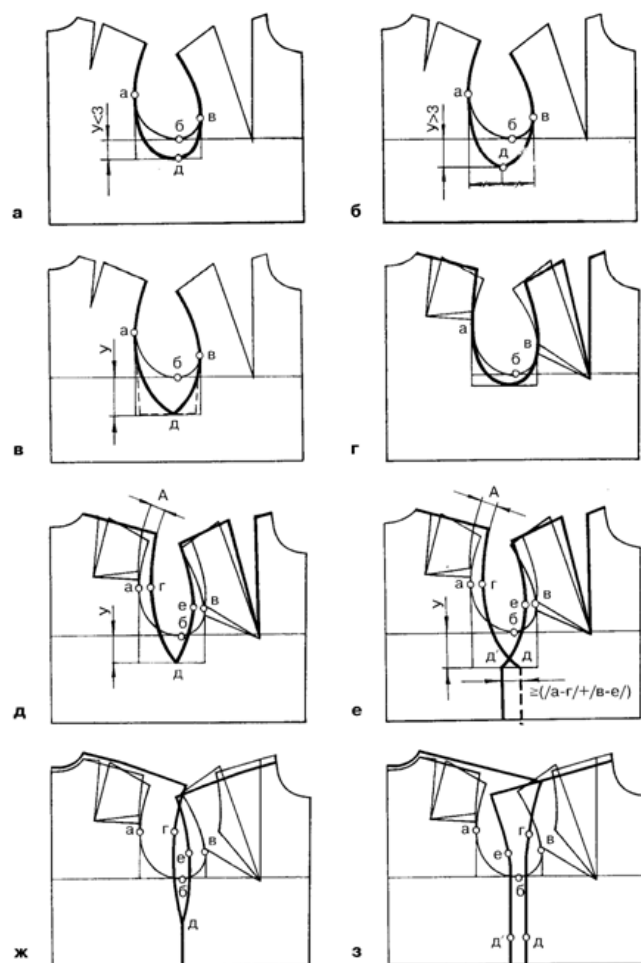
әкеледі, яғни иық пышақтарының артқы жағында және кеуде сызығының деңгейінде алдыңғы жағында қисықтық азаяды (сурет.4.22) беттер. Құрылымдық жағынан, мұндай модельдік пішінге негізгі бүкпелерді модельдеу арқылы оларды толығымен алып тастағанға дейін алдыңғы және артқы иықтың үстіңгі тартылу ерітінділерін азайту арқылы қол жеткізіледі.

Тегістеу кезінде оның кез-келген бөлігін дененің пішінін баса көрсетпейтін тегіс пішінді алуға мүмкіндік беретін ұзарту мақсатында бөліктерге (арықтар, мойындар, түптер және т.б.) аудару түсініледі.

Жең ойындысын модельдеу. Ілгек - бұл жеңі бар иықтың функционалды маңызды түйіні (4.23-сурет). Оның параметрлері мен конфигурациясы анықталады: артқы және алдыңғы бөліктердің жобаланған пішіні, кеуде сызығындағы жалпы өсімнің үлесі, иық бөлімдерінің дизайны, үстіңгі жағындағы жеңнің модельдік ені, технологиялық талаптар және т. б. Осы факторлардың әртүрлі комбинациясы модельдік тіректердің көптеген нұсқаларын анықтайды.

Сурет 4.22- Тегістеу

Сурет 4.23-Пройманы модельдеу

№ 10 ПРАКТИКАЛЫҚ ЖҰМЫС

Тақырыбы: Әйелдер көйлегін модельдеу

Мақсаты: модельдеудің үшінші түрін қолдану дағдыларын қалыптастыру

Тапсырма:

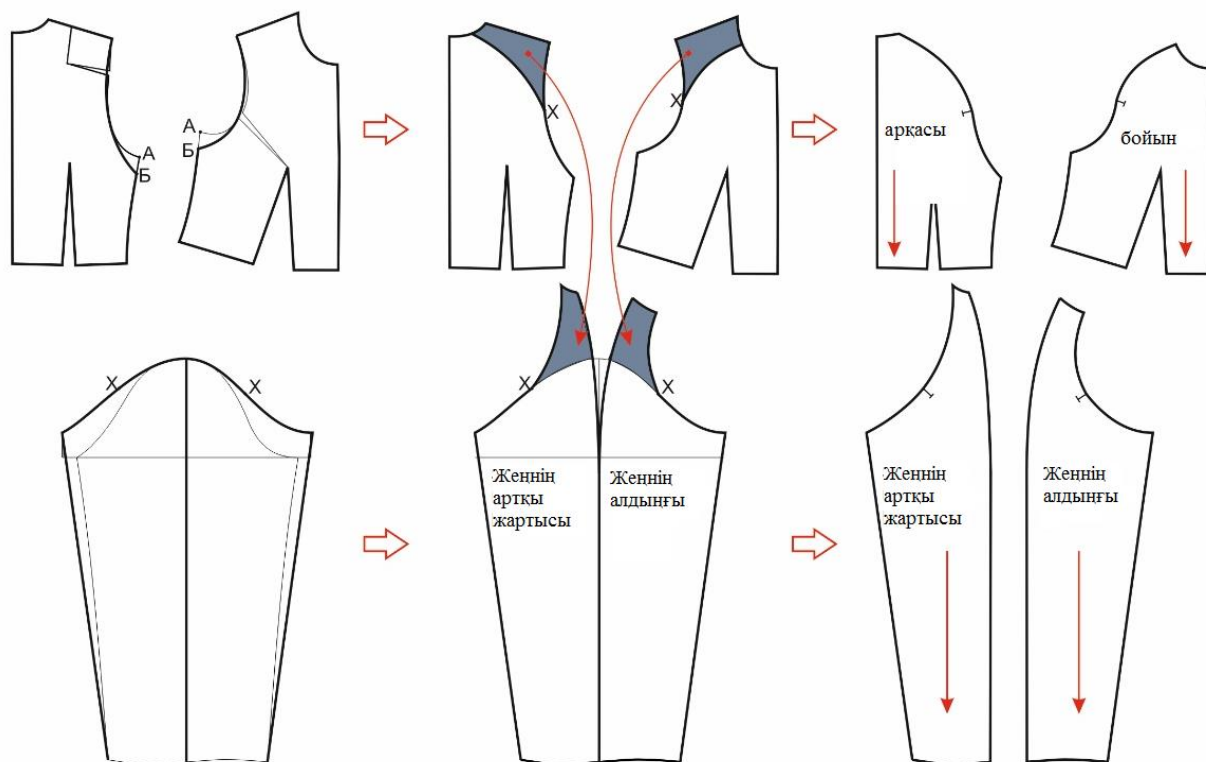
1. Әйелдер көйлегінің эскизін терең ойықпен орындаңыз.
2. Модельдеудің үшінші түрін қолдана отырып, әйелдер көйлегін модельденіз.

Материалдар мен жабдықтар: әйелдер көйлегінің негізгі дизайны, сызу керек-жарақтары, қайшы, қағаз, сызғыш.

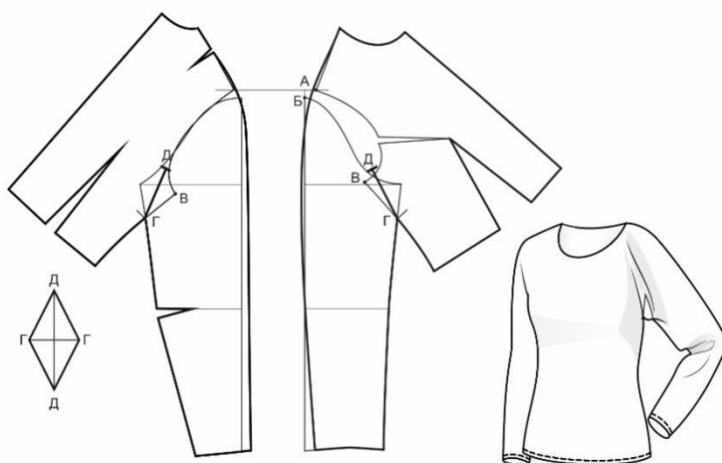
4.2.4 Модельдеудің төртінші түрінің тәсілдері

Жеңнің пішімін өзгерту базалық конструкцияның қондырылған жеңінің бөлшектерін кейіннен жаңа модельдік сызықтармен бөлшектеу үшін артқы және алдыңғы бөлшектермен біріктіруді көздейді.

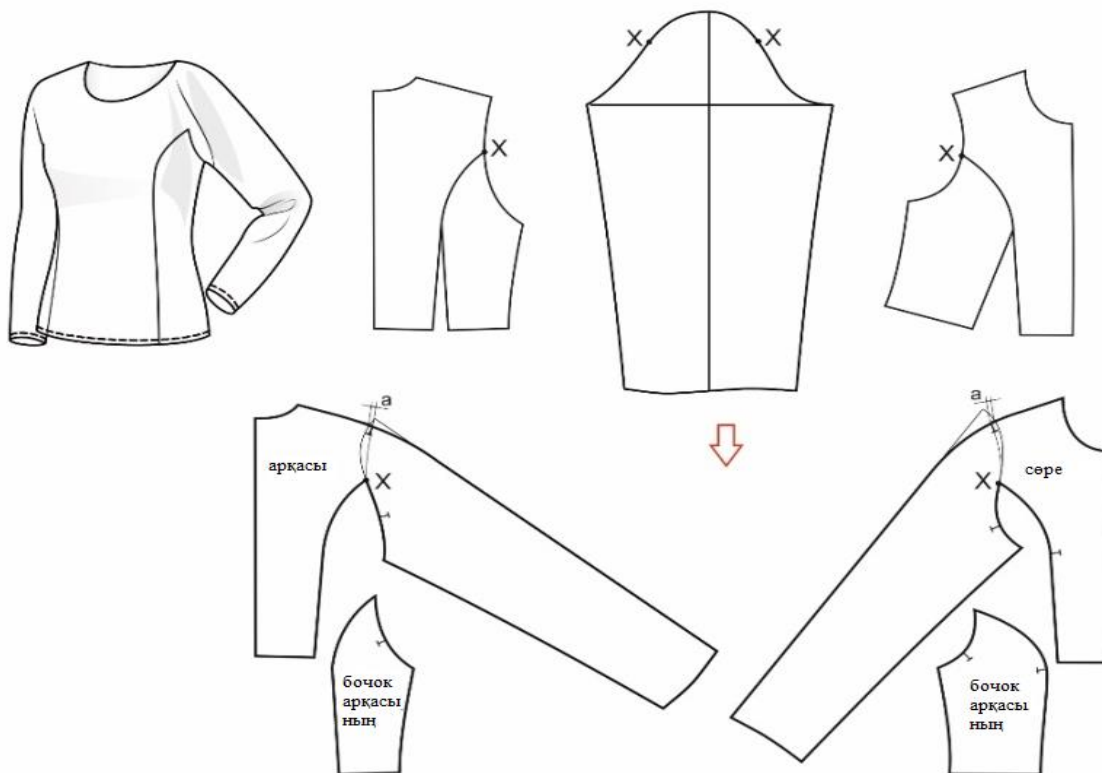
Ең үлгілік мысалдар модельдеу базалық конструкциялар қондырма жеңді болып табылады түрлендіру конструкциясында жеңді пішілген сәуірінен бастап шығады (Сур.4.24), тұтас пішілген (сурет.4.25), көйлек және аралас (сурет.4.26) қондырмалы жеңдері бар киімнің базалық конструкцияларын пайдалана отырып.

Сурет 4.24- Реглан жеңін модельдеу

Сурет 4.25- Қондырма жең бүкіл пішілген түрлендіру

Сурет 4.26-аралас жең модельдеу

№ 11 ПРАКТИКАЛЫҚ ЖҰМЫС

Тақырыбы: Әйелдер курткасын модельдеу

Мақсаты: жеңі қондырылған бұйым негізінің үлгілерін пайдалана отырып, күрделі пішілген әйелдер киімін модельдеу дағдыларын қалыптастыру.

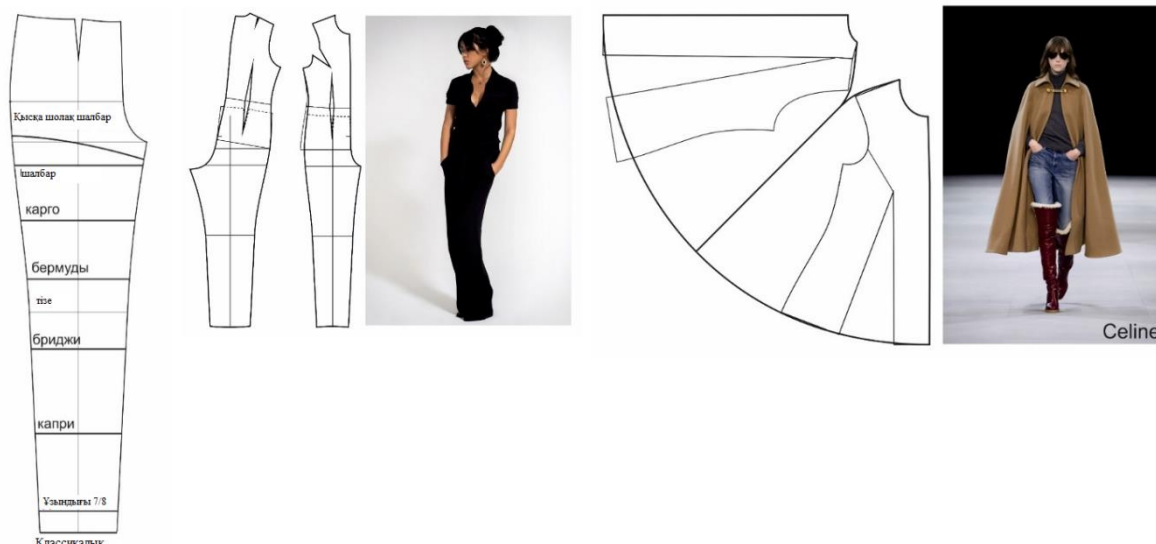
Тапсырма:

1. Пиджак үлгісінің эскизін реглан кесілген жеңдермен жасаңыз.
2. Алдыңғы бой мен артқы негіздің шаблондарын және бекітілген жеңдерді қолдана отырып модельдеуді орындаңыз.

Материалдар мен жабдықтар: жеңі, сызу керек-жарақтары, кайшы, қағаз, сызғыштары бар әйелдер иық бұйымдарының негізгі дизайны.

4.2.5 Модельдеудің бесінші түрінің тәсілдері

Киімнің бір түрінің дизайнын басқа типтегі дизайнға күрделі түрлендіру ең жақын типтегі үлгілік дизайнды қолдана отырып жүзеге асырылады. Үлгі негізінде киімнің жаңа түрлерін алудың мысалдары-пелерина, қалпақ, комбинезон, белдемше, шалбар, шорт, балқыту және т.б. (4.27-сурет).

Сурет 4.27-бесінші типті модельдеу мысалдары

№ 12 ПРАКТИКАЛЫҚ ЖҰМЫС

Тақырыбы: әйелдер киімін модельдеу

Мақсаты: бесінші типті модельдеу әдістерін игеру

Тапсырма:

1. Әйелдер комбинезонының эскизін орындаңыз.
2. Әйелдер киімін модельдеңіз.

Материалдар мен жабдықтар: әйелдер иық және белдік бұйымы моделінің негізгі конструкциясы (арқасы, алдыңғы бойсі, қондырма жеңі, шалбардың алдыңғы және артқы жартысы), сызу керек-жарақтары, қайшы, қағаз, сызғыштар.

4.2.6 Әйелдер киімін көркемдеп безендіру

Күнделікті киімге мыналар жатады: тігін және трикотаж бұйымдары, олардың дизайны, материал құрылымы, тыныш түстер, тартымды безендірусіз.

Әйелдердегі заманауи күнделікті киімнің элементтері екі немесе бірнеше киім түрлерінен тұратын жиынтықтар болып табылады. Жинақ қызметтің сипатына сәйкес жасалады (4.28-сурет).

Іскерлік стильдегі кездейсоқ киім жиынтығы өнімді пішіннің сипатына және мақсатына сәйкес үйлестіру арқылы жасалады. Бөлшектің сипаты өнімнің пішінін анықтайды. Түсі костюмнің мақсаты мен сипатына байланысты анықталады. Күнделікті киім, әдетте, жұмсақ, ұстамды

OFFICE

түсті комбинацияларда орындалады; бір түсті реңктің немесе екі өте жақын түстердің ашық контрастын қолдануға болады.

Материалдарды өңір асты эстетикалық талаптармен шектелмейді. Материалдардың гигиеналық қасиеттері маңызды талаптар болып табылады.

Бөлшектер мен әрлеу сипаты өнімдердің функционалды мақсатына байланысты да таңдалады. Сондай-ақ, костюм көп функциялы болуы мүмкін. Яғни, оны нақты жағдайларға оңай бейімдеуге болады.

4.28-сурет-әйелдер киімінің жиынтығы

Үй киімі. Сабаққа, жұмысқа, демалысқа арналған киім классикалық, спорттық, қиял стилінде жасалуы мүмкін. Ол сән әсеріне ұшырайды, бірақ канттық формаларды, түсті материалдарды және т. б. өңір астыда даралықтың үлкен көрінісін береді. Бірақ үй киімдерінің жалпы құрылымы адамның үйде ұқыпты, тартымды, сергек болуына ықпал етуі керек (4.29-сурет).

Гардеробыңызға әртүрлі заттарды таңдай отырып, адам бір стильдегі өнімдерге артықшылық бере отырып, олардан жиынтықтар жасауды жеңілдетеді.

Үй жұмыстарына арналған жиынтықтар еркін қозғалысты қамтамасыз етуі керек. Құрылымдық жағынан, бұл өнімдер еркін өлшеуге арналған кеңдікке матаның ұлғаюымен шешіледі.

Сурет 4.29-үй жиынтықтары

Қонақтарды қабылдауға арналған Костюм үй иесінің артықшылықтарын атап өтіп, оның кемшіліктерін жасыруы керек. Тыныш пішіндер, жұмсақ маталар, материалдардың түсі мен өрнегі жақсы табылған, мұндай костюмді ажыратуы керек.

Талғампаз киім адамды безендіруге және оны мерекелік жағдайдың сипатына сәйкес ұсынуға арналған (4.30-сурет).

Барлық маңызды мерекелер әдетте үлкен бөлмелерде өтеді, сондықтан оның қатысушыларының әрқайсысы жақын және алыс қашықтықта көрінеді. Және мұның барлығы ескеріледі әсем костюммен: іріктеледі көркемдік безендіру, толықтыру, контрасты пайдаланылады киім, контрасты фактуралар.

Сурет 4.30-талғампаз киім

Талғампаздыққа экспрессивті формалар, тиімді текстуралар немесе матаның өрнектері, түс комбинациясы, әрлеуді қолдану арқылы қол жеткізіледі.

Астар, жылыту төсемі көлемі, салмағы, өлшемі, стильдік шешімі, силуэтті және материалдары бойынша үстіңгі жағымен келісілуі тиіс; бұл ретте адам фигурасының ерекшеліктері мен оның бет түрін де ескеру қажет. Әдетте, сыртқы киім жеңіл киімге қарағанда әлдеқайда ұзақ қолданылады. Сондықтан олар композициялық құрылыстың ерекше ойластырылған шешімі бар және артық, кездейсоқ ештеңеге жол бермейді.

Сыртқы киім классикалық, спорттық және қиял стилінде шешіледі (сурет 4.31). Сән үрдістерінің өзгеруі сыртқы киімде, ең алдымен, силуэтті, пішіннің жеке бөліктерінің толықтығын, материалдардың түсі мен құрылымын түзетеді. Бөлшектер мен өлшеулерді пайдалану сипаты өте ұстамды, жалпы композициялық құрылымға бағынады. Ерекшеліктер-бұл фурнитура сәнге айналатын жағдайлар.

Киімнің үстіңгі қабатының барлық түрлері негізгі силуэттерде дамиды: тікелей, бекітілген, жартылай іргелес және кеңейтілген. Кесілген: қондырылған, реглан, тұтас кесілген және біріктірілген.

Сурет 4. 31-сыртқы киімді әрлеу нұсқасы

Өнімді жеңдермен кесу классикалық болып саналады, себебі ол кез-келген сәнді костюм қалыптастыруға қатысады.

Қондырмалы жеңдері бар бұйымдар тік, қондырылған, жартылай жапсырылған және кеңейтілген силуэттер болуы мүмкін.

Кесілген реглан еркін пішіндегі киімде, негізінен тік пішінді бұйымдарда, сирек жартылай іргелес және бекітілген.

Тұтас кесілген жеңдерді қолдану киім формаларын пластикалық етеді, бойы мен артқы жағындағы ойық аймағындағы жұмсақ қыртыстар өнімдердің ерекше сүйкімділігін құрайды.

Иық деңгейі жоғарылауы немесе төмендеуі мүмкін. Иықтың табиғи деңгейі иық пандусының қысылуымен сипатталады. Иықтың жоғарылаған деңгейін иық төсемдерін қолдана отырып немесе иықтың кесіндісін біліктің кесіндісінде көтерілген ойық сызықпен жасау арқылы алуға болады. Иық белдеуінің көлемді формасына иық төсемдерінің көмегімен қол жеткізіледі. Иықтың астыңғы деңгейіне иық тігісін ұзарту арқылы қол жеткізіледі.

Бел сызығы өнімнің силуэтіне байланысты әр түрлі жасалады.

Іргелес силуэте бел сызығы нақты көрсетілген. Ерекшелігі-жартылай қапсырылған силуэтті болып табылады суспензиялық ұнтақ нысаны. Белді кесу сызығы түзу, қисық немесе сынған сызықтармен жасалады.

Өнімнің астыңғы сызығы силуэте аяқталады. Осы сызық бойынша өнімнің ені жамбас сызығына қатысты анықталады-өнімдер түзу, түбіне дейін тарылуы немесе кеңейтілуі мүмкін.

Сопақ пішінді киім алу үшін бүйір тігістері ойықтың ортасынан орналасады. Бойына кеуде бездерінің шығыңқы нүктелері арқылы, ал артқы жағында иық пышақтарының ең шығыңқы нүктелері арқылы өтетін рельефтерді енгізу форманың сопақ әсерін күшейтеді. Артқы және алдыңғы

бой рельефтерінің орталықтан бүйір бөліктерге ауысуы осы бөліктердің визуалды тегістелуіне әкеледі.

Артқы жағының орташа тігісі конструктивті және таза сәндік жүктемені көтере алады. Ұсынылатын тек қана сән киім нұсқалары еркін орта тігісі үшін пайдаланады белсенді нысандарын кеңейту бұйымдар.

Киімнің негізгі көлденең қалыптастырушы элементтері-бұл кокет, қондырылған белбеу, көлденең кесу. Кіріспе осы элементтердің сырт қарағанда кеңейтеді силуэты жасай отырып, елесін тұрақтылығын, тепе-теңдік.

№ 13 ПРАКТИКАЛЫҚ ЖҰМЫС

Тақырыбы: әйелдерге арналған күнделікті киім үлгілерінің эскиздерін жасау

Мақсаты: әйелдерге арналған күнделікті киімдерді көркемдеп безендіру дағдыларын қалыптастыру

Тапсырма:

1. Қарама-қарсы түстердің комбинациясын қолдана отырып, бір құрылымдық негізде әйелдердің сыртқы киімдерінің 5 моделінің эскиздерін жасаңыз.

Материалдар мен жабдықтар: А3 форматы, гуаш, акварель.

Әдістемелік нұсқаулар. Композициялық шешімнің ерекшеліктеріне, силуэт формасына, пропорцияларға, түс схемасына, бөлшектер мен әрлеуге, қолданылатын материалдардың киімнің мақсатына, маусымдық және өнім формаларына сәйкестігіне, әйелдер киімінің модельдеріндегі сән бағыттарының көрінуіне назар аудару керек.

№ 14 ПРАКТИКАЛЫҚ ЖҰМЫС

Тақырыбы: әйелдерге арналған жеңіл талғампаз киім үлгілерінің эскиздерін жасау

Мақсаты: әйелдерге арналған күнделікті киімдерді көркемдеп безендіру дағдыларын қалыптастыру

Тапсырма:

1. Бір құрылымдық негізде жеңіл ассортименттегі әйелдердің талғампаз киімдерінің 5 моделінің эскиздерін жасаңыз.

Материалдар мен жабдықтар: А3 форматы, гуаш, акварель.

Әдістемелік нұсқаулар. Композициялық шешімнің ерекшеліктеріне, силуэт пішініне, пропорциясына, түс схемасына, бөлшектер мен әрлеуге, қолданылатын материалдардың киімнің мақсатына, маусымдық және өнім формаларына сәйкестігіне, әйелдер киімінің модельдеріндегі сән бағыттарының көрінуіне назар аудару керек.

4.3 Балалар киімін модельдеу және көркемдеп безендіру

Балалар киімінің табиғаты климаттық жағдайлармен, балалардың дене бітімінің жас ерекшеліктерімен, сәннің әсерімен анықталады. Балалар киімінің массасын, мөлшерін, нақты пропорцияларын және бейнелі құрылымын анықтауда балалардың дене бітімінің жас ерекшеліктері шешуші болып табылады.

Киім баланың денесінің дұрыс физиологиялық дамуына ықпал етуі керек. Ең алдымен, бұл ыңғайлы және әдемі болуы керек, себебі балалық шақта баланың эстетикалық талғамы қалыптасады.

Балалар киімін жобалау кезінде әр жас тобының ерекшеліктерін ескеру қажет.

Есіңізге түсіріңіз, балалар киімдерін жас топтары бойынша қалай жіктейді

Жалпы, Балалар киімі ересектер сияқты сәнге әсер етпейді. Ол сәнден тек өзі үшін мүмкін болатын нәрсені "таңдайды", оның негізгі мақсатына қайшы келмейді – баланың өміріне ыңғайлылықты қамтамасыз етеді.

Балалар киімі белгілі бір талаптарға сәйкес келетін трикотаждан және әртүрлі материалдардан жасалады: минималды масса, жанасуға жағымды сезім, жеңіл, жұмсақ және қуанышты түс, денеге зиянды әсердің болмауы.

Материалдарға қойылатын негізгі талаптар: гигиеналық, эстетикалық және физика-механикалық.

Балалар тақырыптық үлгісі бар маталардан жасалған бұйымдарды жақсы көреді. Олар баланың қиялын ынталандырады, қызығушылығын дамытады.

4.3.1 Нәрестелік кезеңдегі балаларға арналған киімдерді көркемдеп безендіру

Нәрестелерге арналған киім көп уақытты шпаргалкада өткізетін баланың утилитарлық талаптарына сәйкес келеді. Бұл қарапайым, жеңіл, гигроскопиялық, жууға және үтіктеуге оңай, гигиеналық қасиеттерін жоғалтпайтын болуы керек. Нәрестелердің алғашқы киімдері: ілмектер, жейделер, қалпақшалар, жүгірткілер. Ол еркін кесілген, тігістердің ең аз саны, қарапайым әрлеу (сурет.4.33).

Гигиеналық талаптар ілмектердің, жейделердің ұзындығын анықтайды-ол іштің түбіне жетпейді.

Баланың сыртқы киімі-жеңсіз қалпақшасы бар жеңіл, оқшауланған ұйықтайтын сөмке, баланың аяқтарын еркін қозғалта алатындай кең, ал сорғыш пен жеңдері бар пальто-конверт. Сорғыштарда бастың еркін айналу мүмкіндігі қарастырылуы керек (әйтпесе мойын омыртқасының қисықтығы пайда болады).

Сурет 4.33-сәбилерге арналған киім

4.3.2 Бөбек жасындағы балаларға арналған киім

Осы кезеңде балалар белсенді өседі. Олар жүре бастайды, көп қозғалады, сондықтан киім бос болуы керек.

Бөбек жасындағы балалардың дене бітімінің пропорцияларын еске түсіріңіз

Негізгі силуэт-трапеция тәрізді. Бұл пішін іштің ісінуін жасырады. Кокеталарды қолдану фигураны пропорционалды ретінде қабылдауға ықпал етеді.

Бөбек жасындағы балаларға арналған киім нысанын салуда қарапайымдылық пен нақтылыққа ұмтылу қажеттілігіне қарамастан, кейбір бөліктер әртүрлілікке бейім. Жеңдер "шам", "қанаттар" түрінде шешілуі мүмкін, манжеттермен безендірілуі мүмкін. Қайырмалы жағаның ұшу сызығы әр түрлі өңделеді.

Сыртқы киімді модельдеу кезінде оны сорғышпен жиі қолдану керек. Бала басын еркін айналдыруға мүмкіндік алады, ал фигура жұқа көрінеді. Сыртқы киімнің ыңғайлы түрі-комбинезон (4.34-сурет).

Аяқтау әртүрлі болуы мүмкін, бірақ оны дизайнда шамадан тыс жүктемеу керек.

4.34-сурет-Бөбек жасындағы балаларға арналған киім

4.3.3 мектеп жасына дейінгі балаларға арналған киім

Баланың белсенді физиологиялық өсуі жалғасуда.

Мектеп жасына дейінгі балалардың пропорцияларын есте сақтаңыз

Киім ассортименті толықтырылуда. Киімнің негізгі формалары - трапеция және түзу. Бел сызығын асыра бағалау және төмендету қолданылады.

Бұл жастағы балалар өздігінен киінуді үйренетіндіктен, алдыңғы жағында орналасқан ыңғайлы және қарапайым түймені қамтамасыз ету керек (4.35-сурет).

Аяқтау ретінде аппликацияны қолдану ұсынылады. Дәл осы жаста балалар әдемі киімге үйренеді. Әр түрлі киім жиынтықтарын жасаңыз, стильдер мен түстерді біріктіріңіз. Материалдар гигиеналық және практикалық болуы керек.

4.3.4 кіші мектеп жасындағы балаларға арналған киім

Мектепке келгеннен кейін балалардың жаңа міндеттері, сабақтары, жаңа күн тәртібі пайда болады. Осыған сәйкес оқушының гардеробы өзгереді.

Ойланыңыз және жауап беріңіз, мақсатқа сай киімнің қандай түрлері оқушының гардеробын әртараптандыруы мүмкін?

Киімнің негізгі силуэттері-тік, белден кеңейтілген, жартылай іргелес. Құрылымдық бөлімдер әртүрлі. Бел сызығы жоғары немесе табиғи жерде. Кеңейту-қосымша астыңғы қол жеткізіледі түрлі құралдармен.

4.35-сурет-мектеп жасына дейінгі балаларға арналған киім

Киімнің жалпы стилі - спорттық. Талғампаз киімдерді қоспағанда.

Қазір кіші мектеп тобының балалары белсенді сәнге айналды. Бірақ балалар киімі ересек адамның көшірмесі бола алмайды. Ол ең алдымен ыңғайлы болуы керек. Сондықтан барлық сән стильдерін балалар киіміне бейімдеуге болады (сурет.4.36).

4.36-сурет-кіші мектеп жасындағы балаларға арналған киім

4.3.5 Жоғары мектеп жасындағы балаларға арналған киім

Қыздарға арналған киім төрт силуэтте жасалуы мүмкін: жартылай іргелес, түзу, бекітілген, трапеция тәрізді, Сонымен қатар түбіне қарай созылған силуэттер.

Ұлдарға арналған киім еркін пішілген тік силуэтте және жартылай іргелес силуэтте - жіңішке, шағын көлемде жасалуы мүмкін.

Өнімнің композициялық орталығы көбінесе өнімнің үстіңгі бөлігінде орналасқан. Ол әртүрлі кокеткалар, жинақтар, рельефтер көмегімен салынған. Мойын мен мойынның пішіні әртүрлі. Жеңтүп формалары да әртүрлі.

Композициялық орталық белде орналасуы мүмкін, оны белдікпен баса алады.

Қыздың гардеробы бай және алуан түрлі.

Спорттық және пропорцияда ұлдардың киімдері ересектердің жастар киіміне жақындайды. Кесудің негізгі түрі-реглан жеңдерімен және жеңдерімен. Сәндік және құрылымдық тігіс кеңінен қолданылады. Қазіргі сәнді түстер бар (сурет.4.37).

4.3.6 Жасөспірімдерге арналған киім

Жасөспірімдер киімін жасау кезінде жастар субмәдениеттерінің стильдерін ескеру қажет, олар осы жаста жасөспірімдер үшін ең қызықты (4.38-сурет).

Осы кезеңде фигураның қалыптасуы жүреді. Қыздарда кеуде дамиды, жамбас анықталады. Ұлдарда бұлшықет дамиды, бел нақты белгіленеді.

Сурет 4. 37- Жоғары мектеп жасындағы балаларға арналған киім

Қыздарға арналған киім – өлшемді шешудің негізгі сұлбалары- жартылай іргелес, бекітілген, түзу. Трапеция тәрізді силуэт әрдайым

Жастар тобының киімдері іс жүзінде жастар тобына арналған киімдерден еш айырмашылығы жоқ. Жас тобы неғұрлым үлкен болса, "ересек" сән трендтері соғұрлым белсенді болады (сурет. 4.50).

4.50-сурет - жасөспірімдер тобына арналған киім

№ 15 ПРАКТИКАЛЫҚ ЖҰМЫС

Тақырыбы: Мектеп жасына дейінгі қыздарға арналған киімдерді модельдеу және жобалау

Мақсаты: қыздар үшін киімді көркем модельдеу дағдыларын қалыптастыру және дамыту

Тапсырма:

1. Көйлектің эскизін өткір ұштары бар иыққа салыңыз.
2. Мектеп жасына дейінгі қыздың фигурасындағы көйлекті модельдеу.

Материалдар мен жабдықтар: Түрлі-түсті қағаз, желім, қайшы, сызу құралдары, қыздарға арналған киім үлгілерінің негіздері.

№ 16 ПРАКТИКАЛЫҚ ЖҰМЫС

Тақырыбы: Мектеп жасындағы қыздарға арналған киімдерді модельдеу және жобалау

Мақсаты: қыздар үшін киімді көркем модельдеу дағдыларын қалыптастыру және дамыту

Тапсырма:

1. Көйлектің эскизін тұтас жеңдермен жасаңыз.
1. Мектеп жасындағы қыз үшін қысқа кесілген жеңімен лифті модельденізі.

Материалдар мен жабдықтар: Түрлі-түсті қағаз, желім, қайшы, сызу құралдары, қыздарға арналған киім үлгілері.

№ 17 ПРАКТИКАЛЫҚ ЖҰМЫС

Тақырыбы: ұлдарға арналған киімдерді модельдеу және жобалау

Мақсаты: ұлдарға арналған киімдерді көркем модельдеу дағдыларын қалыптастыру және дамыту.

Тапсырма:

1. Бастауыш мектеп жасындағы балаға арналған жиынтықтың эскизін орындаңыз.

2. Қысқа жеңді көйлекті модельдеңіз.

3. Шалбарды модельдеңіз.

Материалдар мен жабдықтар: Түрлі-түсті қағаз, желім, қайшы, сызу құралдары, ұлдарға арналған киім үлгілерінің негіздері.

Қысқаша қорытынды

Костюмді жобалау кезінде киім құрамының талаптарын сақтаңыз. Өткеннің ең жақсы дәстүрлері мен мұраларымен байланыста болыңыз. Есіңізде болсын, костюм адамның жеке бейнесін қалыптастырады, костюм формасының мақсатына сәйкестігі байқалады.

Пайдаланылған әдебиеттер тізімі:

1. Костюм дизайны/ Л. А. Сафина және т.б. – М.: ИНФРА-М, 2020.

2. Бердник Т. О. костюм мен эскиздік графиканы көркемдік жобалау негіздері. - Ростов н / Д.: Финикс, 2017.

3. Ермилова В. В., Ермилова Д. Ю. Киімді модельдеу және безендіру – Мәскеу: Академия, 2010.

4. "Ателье" журналының кітапханасы - әйелдер киімін модельдеу және құрастыру – Мәскеу, "Эдипресс-конлига", 2015.

ГЛОССАРИЙ

Ассортимент-бұл кәсіпорынның, саланың немесе тауарлардың кез-келген тобының өнімдеріндегі белгілі бір өнім түрлерінің құрамы мен қатынасы.

Аксессуар-сыртқы түрін немесе стилін толықтыру үшін қолданылатын және сән үрдістеріне бейім зат. Киімде аксессуарлар костюмнің толықтығын береді: бас киім, шарф, шарф, қолғап, сөмке, галстук, белбеу, әмиян (әмиян), кілт ұстағыш, корпус, кілттер, түйреуіш, түйреуіш және т. б.

Өнімнің тепе-теңдігі-өнімнің алдыңғы және артқы бөліктерінің фигурадағы тепе-теңдігімен (алдыңғы баланс) және орталық және бүйір бөліктерімен (бүйірлік тепе-теңдік) сипатталатын қону критерийі.

Иық өнімдерінің тепе-теңдігі көлденең және тік бағытта алдыңғы және артқы мойынның үстіңгі нүктелерінің өзара орналасуымен сипатталатын қону критерийі болып табылады.

Белдік бұйымдарының тепе-теңдігі-бел өнімдерінің белден жамбасқа дейінгі артқы және алдыңғы бөліктерінің ортаңғы сызықтарының ұзындығы арасындағы айырмашылықпен сипатталатын қону критерийі, өнімнің фигурадағы тепе-теңдік жағдайын қамтамасыз етеді.

Киімнің негізгі дизайны-еркіндікке, материалдар пакетінің қалыңдығына және дымқыл термиялық өңдеуге және жылу көшіруге арналған технологиялық жеңілдіктерге байланысты киімнің белгілі бір түрі мен силуэтінің негізгі бөліктерінің бейнесі, бірдей белгілері бар модельдік конструкцияларды жасауға және градация мәндерін анықтауға қызмет етеді.

Волан-жартылай шеңберлі сәндік элементтер. Жағаларды, көйлектерді, етіктерді безендіруге қолданылады.

Жаға-мойын сызығын өңдеуге және безендіруге арналған тігін бұйымының бөлігі немесе түйіні. Ескерту: жаға үстіңгі және астыңғы жақтардан тұруы мүмкін.

Бүкпе-бөлшектің көлемді пішінін жасау үшін қызмет ететін бұйымдағы матаның тартылған бөлігі.

Гардероб-белгілі бір уақыт кезеңінде белгілі бір адамның белгілі бір қажеттіліктерін қанағаттандыруға қызмет ететін функционалды өзара байланысты киім заттарының жиынтығы.

Үстіңгі бөлік-негізгі (жабынды) материалдан жасалған бұйымның бөлінбейтін немесе құрама бөлігі.

Астардың бөлшегі-бұйымның ішкі жағына бекітілген және бұйымды теріс жағынан безендіруге арналған (тігістерді, кесінділерді жасыру, пішінін сақтау, нығайту, оқшаулау және пайдалану ыңғайлылығы үшін) бұйымның бөлігі (бөлінбейтін немесе төсеме материалдан жасалған құрама).

Төсем бөлшегі-үстіңгі және астар бөлшектерінің арасында орналасқан, тұрақты пішін беру немесе оқшаулау үшін қызмет ететін арнайы материалдан жасалған бұйымның бөлігі (бөлінбейтін немесе құрама).

Клапан-қалтаның үстіңгі бөлігін құрайтын сәндік бөлік.

Киім жиынтығы - бұл жалпы стилистикалық идеямен біріктірілген киім үлгілерінің сериясы.

Дизайн-кез-келген заттың дизайнын жасау процесі.

Киімнің дизайны-киімнің өзара байланысты бөліктерінің жиынтығы, белгілі бір киім формасын алу үшін оларды қосу әдістері.

Құрылымдық сызықтар-бөлшектердің негізгі пішінін құрайтын сызықтар және киімнің құрамдас бөліктерін байланыстыратын сызықтар: бүйір, алдыңғы, бел, иық тігістері, буындарды, жеңдерді, тігістерді қосатын тігістер.

Конфекциялық карта-модельдің суреттемесі жасалатын, өлшемдері мен бойлары көрсетілетін және киімнің нақты моделі үшін негізгі және төсеме материалдардың (ықтимал артикулдар мен түстердің) үлгілері бекітілетін нысан (бланк). Конфекциондық картаның ақпараты негізінде есептеу жүргізіледі және маталар мен фурнитуралардың қажетті саны тапсырыс беріледі.

Қолтық қиындысы-қозғалыста ыңғайлылықты қамтамасыз ететін, ойықтың астыңғы жағына тігілген немесе жеңі бар тұтас пішілген бөлшек.

Лиф-әйелдер иық киімінің үстіңгі бөлігі.

Модельдеу дегеніміз-таңдалған модельге сәйкес негізгі құрылымның сызықтарының өзгеруі.

Шашырау - бұл екі бөліктің түйіспесінің үстінен өнімнің бос көлемін қалыптастыру үшін қосымша өсу.

Тегістеу-өңделетін учаскенің пішіні бойынша кесілген, кесілген бөлікті өңдеуге арналған бөлік.

Жаппай өндіріс киімі-стандартты үлгілік фигураларға жаппай өнеркәсіптік өндіріс жағдайында жасалған киім.

Жеке тапсырыс бойынша киім-Тапсырыс берушінің Жеке пішімімен фигурасын өлшеу бойынша дайындалатын киім.

Дөңгелек-жеңнің үстіңгі бөлігі, үлгі сызығымен шектелген.

Отлет-бөлшектің өңделген шеті: жаға, манжета, волана және т. б.

Паттар-жеңдердегі сәндік бөлшектер, әртүрлі пішіндегі жолақтар түрінде қалталар.

Өнімді отырғызу-адам фигурасындағы киімнің орны, адам денесінің және киімнің өлшемдері мен формаларының өзара сәйкестігімен сипатталады.

Материал пакетінің қалыңдығына үстеме-ішкі пакетке (жобаланатын киімнің астындағы) және сыртқы (жобаланатын киімнің меншікті пакеті) бөлінетін жобаланатын киімнің астындағы материалдардың барлық қабаттарының қалыңдығын ескеретін үстеме шамасы.

Физиологиялық және гигиеналық өсу-тыныс алуды, қан айналымын, ас қорытуды, терморегуляцияны, газ алмасуды ескеретін және микроклимат пен организм үшін қолайлы жағдай жасауға қызмет ететін өсу мөлшері.

Кеңейтім— бұл арнайы тігіс.

Технологиялық рұқсат-бұл бөлшектерді қосу әдісі мен дизайнын, дымқыл термиялық өңдеуді, материалдардың қасиеттерін ескеретін құрылымдық бөліктің ажырамас бөлігі, дайын өнімнің мөлшеріне әсер етпейді.

Ылғалды термиялық өңдеу кезінде шөгуге рұқсат-ылғалды термиялық өңдеу кезінде материалдың шөгуіне байланысты құрылымдық бөліктердің өзгеруін ескеретін кеңдік мөлшері.

Жең-жеңді лифпен жалғау үшін иықтан бүйір тілімдерге дейін кесу.

Дененің пропорциялары-дененің жеке бөліктерінің бір-біріне, негізінен аяқ-қолдарға белгілі бір қатынасы.

Өлшем белгісі-антропометриялық нүктелер арасындағы дене бөлігінің мөлшері.

Өлшемді типология-бұл белгілі бір типтегі жаппай өндіріс киімдерімен халықтың қанағаттанушылығын қамтамасыз ететін ерлердің, әйелдердің және балалардың үлгілік фигураларының біртұтас жүйесі.

Рельефтер-бұл негізгі үлгіні бөліктерге бөлетін және фигураға сәйкес келетін өнім пішінін жасайтын оюланған сызықтар.

Раскеп-иық тігісінен кемер нүктесіне дейін өңір қайырмасы бар жағаны тегістеу тігісінің сызығы.

Рационалды гардероб-бұл заттардың ең аз санынан жиынтықтардың максималды санын жасауға мүмкіндік беретін гардероб.

Техникалық эскиз-пропорциялар мен сәндік-құрылымдық сызықтар айқын көрінетін модельдің сызықты түрде жасалған қара-ақ эскизі.

Өңдеудің технологиялық дәйектілігі-қолданылатын материалдың және қолданылатын жабдықтың түріне, мақсатына, қасиеттеріне байланысты белгілі бір тігін бұйымын жасау үшін қажет технологиялық бөлінбейтін операциялардың тізімі.

Бөлшектерді біріктіру-бір функционалды мақсаттағы бөлшектердің өлшемдерін, түрлерін, пішіндерін оңтайлы біркелкілікке келтіру.

Лацкан кемері-Кемер нүктесінен (жағаның басы) борттың шетіне дейінгі борттың учаскесі.

Хлястик-бұл өнімнің артқы жағындағы белдіктің орнына қолданылатын сәндік бөлік, оған көбірек бекіту үшін қолданылады.

Киім конструкциясы негізінің сызбасы-киім бөлшектерінің жазықтықтағы графикалық бейнесі; белгілі бір конфигурациялар мен өлшемдер; адам денесінің сыртқы пішініне сәйкес келетін; құрылымдық кесінділер мен оларға үстемелердің өзара байланысын орнататын.

Адам фигурасы-адам денесінің сыртқы құрылымы.

Торлау-белдікті, погондарды, патты, белдікті ұстап тұру үшін қолданылатын тар жолақ түріндегі бөлшек.

Тігін өнеркәсібінде қолданылатын маталар мен материалдардың жалпы сипаттамалары:

Мақта-мата маталары-киім, іш киім, арнайы киім, сондай-ақ үй тұрмысындағы керек-жарақтарды дайындауға арналған неғұрлым кең

таралған материалдар, таза шикізатты (мақтаны) пайдалану негізінде де, сондай-ақ табиғи және жасанды талшықтардан жасалған қоспалармен де шығарылады.<https://igrekpkf.ru/specodezhda> Бұл маталардың танымалдылығы жоғары сапалы және гигроскопиялық, беріктік және гигиенаның жоғары дәрежесі сияқты пайдалы қасиеттерге байланысты. Мақта маталарынан жасалған бұйымдар тартымды келбетімен ерекшеленеді, оларды жуу және үтіктеу оңай.

Зығыр маталар сонымен қатар зығыр маталар тобына жатады. Мақта маталарымен салыстырғанда, зығыр маталар текстурада сәл өрескел, алайда олар гигиеналық, тозуға төзімділік пен беріктіктен кем түспейді, оңай жойылады. Таза зығырдан жасалған маталар қатты мыжылып, үтіктеу өте қиын. Мәселе өндіріс процесінде бастапқы шикізатқа жасанды немесе синтетикалық талшықтың кішкене қоспаларын қосу арқылы шешіледі, бұл зығыр маталарына майыспайды. Зығырдың жоғары сапалы сорттарынан жасалған маталар жібектей, жылтыр, икемділік және серпімділік сияқты тартымды қасиеттермен сипатталады.

Табиғи жібек маталар өте тартымды. Олардың негізгі сипаттамалары-гигиена, тозуға төзімділік және беріктік. Жібек тән жылтырлығымен ерекшеленеді, оның дәрежесі тоқу әдісіне және үйрек жіптерінің бұралу түріне байланысты. Жібек мата текстурада жеңіл және нәзік, бұл оны киім тігу кезінде бояуға мүмкіндік береді. Мата пластикалық, оны жуу және үтіктеу оңай. Креп тобының жібек маталары сынуға төзімді.

Жүн маталары жануарлардың жүнінен және мамығынан жасалады (қой, қоян, дама және т.б.). Жүннен жасалған маталар беріктігімен, гигиенасымен ерекшеленеді, олар пластикалық, жұмсақ, берік және жылуды жақсы сақтайды. Бастапқы жіптердің қалыңдығына байланысты жүн маталары жұқа (креп) және қалың (драп, твид) болады. Жұқа жүн мата жеңіл жібектей жылтырымен ерекшеленеді. Шикізатқа басқа түрлердің талшықтарын қосу оларды серпімді, түйіршіктердің пайда болуына және ұсақтауға төзімді етеді.

Вискоза маталары. Вискоза маталары химиялық құрамы бойынша зығыр және мақта маталарына ұқсас. Соңғысы сияқты, олар гигиеналық және тартымды келбетке ие. Сонымен қатар, оларды жуу оңай. Вискоза қапсырмасында ең танымал, оның негізгі сипаттамалары жеңіл жібектей немесе күңгірт жылтыр, жұмсақтық, икемділік, сұйықтық болып табылады, соның артқы бойында оны бояуға болады. Вискоза кенептерінің басты кемшілігі-салыстырмалы түрде төмен беріктік (әсіресе ылғалданған кезде). Сонымен қатар, жуғаннан кейін ол айтарлықтай қысқарады және оңай ұсақталады. Вискоза маталарының жоғарыда аталған теріс қасиеттері оларды өндіру процесінде бастапқы шикізатқа синтетикалық және басқа да талшықтарды қосу арқылы азаяды.

Ацетатты маталар. Бұл маталар жасанды топқа жатады, сыртқы түрі мен құрылымында ерекшеленеді. Көп жағдайда ацетат матасы жылтыр және тегіс бетімен жібекке ұқсайды. Ацетат маталарының бірқатар маңызды кемшіліктері бар: жеңіл мыжылу, төмен гигиена, салыстырмалы түрде төмен беріктік, бұл материал тек ылғалды жағдайда үтіктеледі.

Полиамидті маталар. Полиамидті маталардың негізгі қасиеттері-тартымды көрініс, беріктік, ұсақтауға төзімділік, төмен гигроскопиялық. Маталар жібектей бетімен ерекшеленеді. Оларды жуу оңай. Полиамидті кенептің негізгі артықшылықтары жоғары кір мен суды кетіретін қасиеттерді қамтиды. Кемшілікті күн сәулесінің ұзақ әсерінен беріктіктің төмендеуі және түс жарықтығының төмендеуі, сондай-ақ майдың тез сіңуі деп санауға болады.

Аралас маталар. Аралас маталар деп аталады, олардың өндірісінде бірнеше түрдегі талшық пайдаланылды. Бұл маталардың көпшілігі мыжуға, гигиенаға және беріктікке төзімділіктің жоғарылауымен сипатталады. Әдетте оларды жуу және үтіктеу оңай. Мұндай маталар көбінесе жұмыс киімдерін жасау үшін қолданылады.

Трикотаж мата. Трикотаж-бұл бір немесе бірнеше жіптерден жасалған кенеп. Ол арнайы тоқу машиналарының көмегімен шығарылады. Тоқылған матаның негізгі сипаттамасы басқа маталармен салыстырғанда айтарлықтай созылу болып табылады. Сонымен қатар, оны әртүрлі бағытта созуға болады. Трикотаждың артықшылықтарының бірі-төмен ағымдылық. Осының артқы бойында кесілген бөліктердің шеттерін өңдеуге болмайды, кесектерді ашық қалдырады. Дегенмен, жіптердің кесілуі кенептің зақымдалуына әкелуі мүмкін, бұл кейіннен ілмектердің ашылуына әкеледі.

Тоқылмаған мата. Тоқыма емес материалдар-синтетикалық қыстағыш, тоқыма емес, прокламелин және т.б. - негізінен кесудің негізгі бөлшектерін нығайту үшін қолданылады.

Флизелин- төсеу бөлшектерін жасау үшін тігін өндірісінде кеңінен қолданылатын заманауи материал. Бүгін ол тізе, борт және калико сияқты тығыздағыш маталарды алмастырды. Сонымен қатар, ол төгілмейді немесе созылмайды.

Синтепон синтетикалық талшықтан жасалған, бір кездері ватин сияқты танымал төсеніш материалын алмастырды. Синтепонның негізгі сипаттамалары-икемділік, жылуды сақтау және пішінді сақтау мүмкіндігі. Бұл материал гигроскопиялық емес, ол ылғалданбайды, сондықтан оны жуу және кептіру оңай.